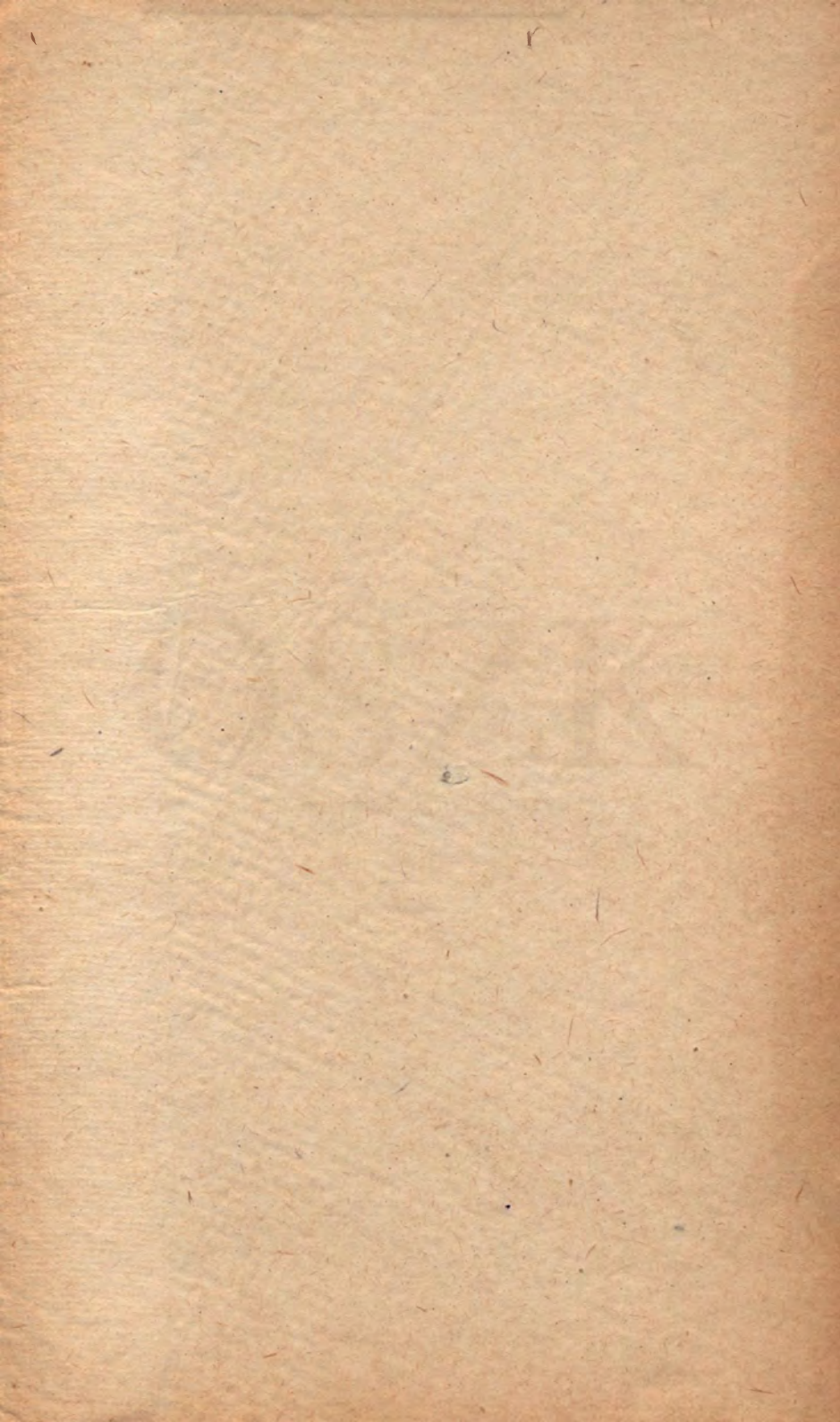
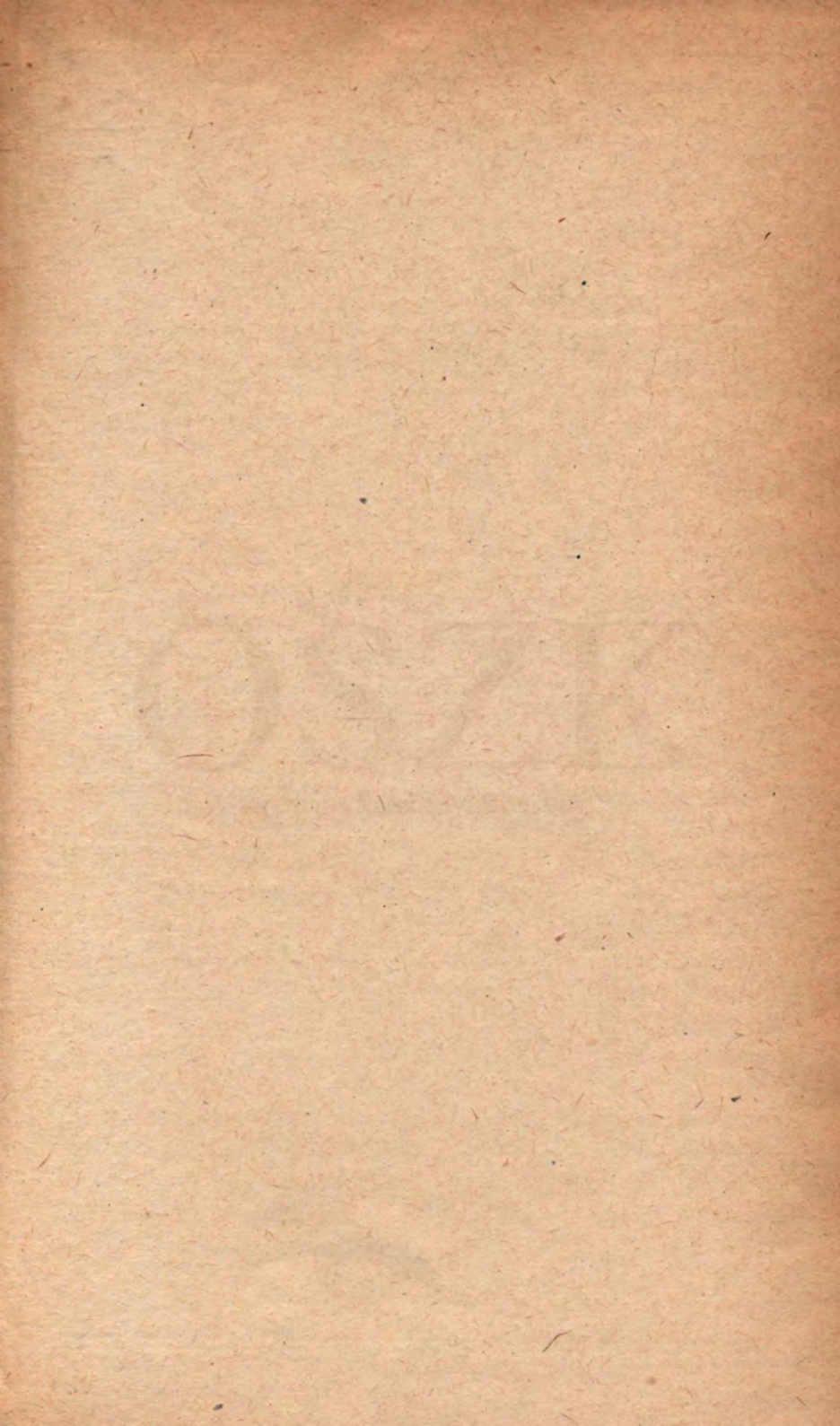

215.782

MAROS-VÁSÁRHELYI LEXIKON.

SZERKESZTETTE:
SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Ára 1 K 20 f.

MAROS-VÁSÁRHELY,
NYOMATOTT ADI ÁRPÁD KOSSUTH-KÖNYVNYOMDJÁBAN

1912.

DETRE és VERESS Banküzlete

■■■■

MAROS-VÁSÁRHELY.

■■■■

A Magában székelő Donau-Hypothekbank erdélyrészi kizár. képviselősege.

Üzletköre :

Kamatozó befételek elfogadása.

Értékpapírok vétele és eladása.

Kölcsönök nyújtása értékpapírokra.

Tőzsdel megbízások teljesítése.

Törlesztéses és kamatozó kölcsönök lebonyolítása földbirtokokra és bérházakra.

Ingtatlanok vételének és eladásának, továbbá földbirtokok parcellázásának közvetítése.

A Hungária Általános Biztosító Részvénytársaság (kartellen kívüli elsőrangú intézet) képviselőjében élet, baleset, tűz, jég, szavatossági stb. biztosítások eszközlése a legelőnyösebb feltételek mellett.

Mozgó ünnepek 1912—1919-ig.

Év	Hamvazó szerda	Husvét	Áldozó csütörtök	Pünkösd
1912	febr. 21.	ápr. 7.	máj. 16.	május 26.
1913	febr. 5.	márc. 23.	máj 1.	május 11.
1914	febr. 25.	ápr. 12.	máj. 21.	május 31.
1915	febr. 19.	ápr. 4.	máj. 13.	május 23.
1916	márc. 8	ápr. 23.	junius 1.	junius 11.
1917	febr. 21.	ápr. 8.	május 17.	május 27.
1918	febr. 13.	márc. 31.	május 9.	május 19.
1919	márc. 5.	ápr. 20.	május 29.	junius 8.

MAROS-VÁSÁRHELYI LEXIKON.

SZERKESZTETTE :
SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Ára 1 K 20 f.

MAROS-VÁSÁRHELY,
NYOMATOTT ADI ÁRPÁD KOSSUTH-KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

Shing. ki.
57750

215782

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
& Nyomat. Irodalmi Intézet
19 13. évf. 135.

Előszó.

Uj, ilyen szerű füzetet még sehol nem szerkesztett olvasni valót, adok a szives olvasó kezébe e könyvecskével.

Különösen az újabb időben gyönyörűen fejlődő városunk utcái közül, több mint száz van már olyan, melyet a magyar történelem, irodalom, politika főbb szereplőiről s helyi kiválóbb férfaikról neveztek el. Elsősorban ezek életrajzait s hasznos életük méltatását közlöm, hogy ismertek legyenek mindnyájunk előtt, de ezek mellett ki fogok térni a város közintézményeinek, egyleteinek, szobrainak ismertetésére is. Ugyanis az a törekvésem, hogy a „*Maros-Vásárhelyi Lexikon*”-ban mindent megtaláljon az olvasó, ami iránt bármely okból, vagy bármikor érdeklődni lehet.

Ez első kiadásban azonban főképen csak az utca nevek tulajdonosaival foglalkozunk, de a — remélhetőleg elkövetkező — másodikban már több más dologra is kitérünk.

Ugyanazért hálával, köszönettel fogadok minden jó tanácsot, javaslatot ami arra vonatkozik, hogy mi mindent tartanak még felveendőnek jövőre e lexikonba.

Ugyancsak kérem azt is, ha valakinek egyik-másik itt köölt cikk pótlására, bővítésére, teljessé tételére vonatkozó, — különösen helyi jelentőségű — adat van birtokában, sziveskedjék rendelkezésemre bocsátani, hogy majdan felhasználhassam.

Maros-Vásárhely, 1912. május hó.

Szentgyörgyi Dénes

szerkesztő.

Maros-Vásárhely rövid története.

Irta: **Szentgyörgyi Dénes.**

Városunk legrégebbi idejéből jóformán semmi biztos adat nem áll rendelkezésünkre. Mikor alakult — nem tudható. Inkább csak feltevés, következtetés mindaz, mit ezzel foglalkozó történetíróink mondanak.

Ilyenek:

„Ha a székelyeknek a hunoktól való származását fogadjuk el, akkor Vásárhely multja visszanyulik még a székelyek letelepüléséig, vagyis a Krisztus utáni V-ik századig. De ha a székelyek származására vonatkozólag az újabbkori nézeteknek hódolunk, úgy Vásárhely keletkezését is a későbbi időre kell tennünk. Biztos források hiányában itt is csak következtetésekre vagyunk utalva, ezek pedig amellet szólnak, hogy itt már első királyaink idejében egy nagyobb községnek kellett lennie, mivel a természeti viszonyok mintegy ajánlották a letelepülést s elősegítették a fejlődést.“ (Troznér L.)

Ha a honfoglaló magyaroknak az országban történt előnyomulási utvonalaít szemléljük s ha a rómaiak által épített műutak itt-ott felbukkanó nyomait látjuk, megint arra a feltevésre kell jönnünk, hogy itt már a legrégebbi időben község volt, mely mintegy központjául szolgált a Mezőség és a Székelyföld közötti forgalomnak. Biztosan állítható tehát, hogy őseink itt már lakókat kaptak. Az ide telepedett magyarok a város felső részében a mai Gecse,- Borsos Tamás,- Klastrom- és Rákóczi-utcák vidékét foglalták el.

A városnak — legrégebbi okmányokban előforduló neve — Novum forum Sicularum volt, Görögösen Agropolisnak, később (oláhul) Osioheju-nak is hívták.

A XIV. század elején a királyi és egyházi adókat természetben szolgáltatatták be, rendszerint ökör, tehén alakjában. Városunk akkor egyik ilyen adószedő hely volt s mivel nem mindenki birt elfogadható marhával, vagy némelynek

:: Alapítottatott 1892. évben. ::

DOMBY LÁSZLÓ

férfiszabó

Marosvásárhely, Széchenyi-tér 5-ik szám, első emelet.

Kitünő szabásu férfiruhákat készít a legújabb divat szerint. Honi és külföldi szövetekben dús választék. Vidéki megrendelést pontosan és gyorsan szállít. ::

épen nem is volt, itten cserélt, vagy vett; így lett lassanként „vásáros-hellyé“ s mint ilyen aztán gyors fejlődésnek indult. Királyok, fejedelmek gyakran keresték fel s országgyűléseket is sokszor tartottak falaink között. Nagy Lajos király négyszer fordult meg nálunk s általa — innen keletve — kiadott okmányokon szerepel először a város magyar neve: *Zeke' Wasarhel*. Mátyás király többféle szabadalmat ajándékozott a város lakóinak. Országszerte felmentette őket a vámfizetés alól s min nemeseket kivette a fejadó alól, megengedte, hogy országos vásárokat tartsanak és a Marosra malmokat építhesse nek. Ugyanő adományozott a városnak egy zászlót, melyre veres és aranyfonálal a következő mondat volt himezve: *Jesus Nazaremus Rex Judeorum*. Mátyás a várost irataiban Oppidum Wasarhely nek nevezi.

A városi levéltárban őrzött rendkívül becses eredeti okmányok és különböző feljegyzések szerint, a későbbi királyoknak és fejedelmeknek is állandóan kegyében volt városunk, miknek bizonyága a sok kisebb-nagyobb adomány és kedvezés. Mindezekre azonban e helyen kitérni nem lehet, ellenben érdekesnek tartom a szabad kir. várossá emeltetés körülményeit ismertetni.

Bethlen Gábor erdélyi fejedelem volt az, ki 1616. április 29-én kelt iratában teszi ezt, mondván a következőket:

„Mivel mind a Magyar Királyok, mind előtte való Fejedelmek idejekben hűk, vitézek voltak s most is magokat dicséretesen viselik;

Ezen érdemeiket tekintetbe véve őket s ösztönül minden jóra maradékaikat is e. e. (ez évi) április 17-én Erdély három Nemzeteiből Fejérvárra hívott Ország gyűlésen ügyelve hű Tanátsossainak eziránti magok közb. vetéseket is határozza“:

„1-ször Egéssz Wásárhely Mezőváros-át mely másképp Zékely-Vásárhelynek hivatik és Maros székben fekszik Mezőváros állapotából melyben régi hosszas idők alatt volt kiveszi s azoknak sorából Királyi várossá emeli a' más Erdélyi s ahoz tartozó Magyarországi részek Királyi várossai közé iktatja örökre.“

Varrógépek, kerékpár, villany- és gáz-
lámpák, portlandcement, fedélcserép
legnagyobb raktára

FISCHER GYULA ÉS FIAINÁL
MAROS-VÁSÁRHELY.

MAROS-VÁSÁRHELYI TAKARÉKPÉNZTÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

ALAPTŐKE :: :: 1,000.000 K
TARTALÉKALAP 343.000 K

**FIÓKOK: BESZTERCE, ::
:: SZÁSZRÉGEN, TEKE.**

LESZAMITOL VÁLTÓKAT
előnyös feltételek mellett.

ELFOGAD ::
:: TAKATÉKBETÉTEKET

könyvecskére és folyó számlára, nap-
tól-napig tartó kamatozásra és azokat
kivánatra felmondás nélkül fizeti
:: :: vissza. :: ::

**MODERN BERENDEZÉSŰ
:: IPARVÁGANNYAL**

ellátott áruraktárában bevesz kezelésre
mindenféle gabonaneműeket és egyéb
árakat és azokra mérsékelt kamatláb
:: mellett megfelelő előleget nyújt. ::

**:: MINT A KISBIRTOKO-
SOK FÖLDHITELINTÉ-
ZETÉNEK SZÉKELY-
FÖLDI KÉPVISELETE.**

közvetit törlesztéses kölcsönöket föld-
birtokra és az esedékes részleteknek
:: bevételezésével is foglalkozik. ::

„2-szor. Azon cimert adja melyel őlt azelőtt is t. i. „Váltol elvágott emberi kart egészen vasban (pántzélban) vonva, két élű kivont kardal, egy medvének fejét szívével keresztül döfve nyersen véresen pirosolag felfelé tartva metcзве: aranyban, ezüstben, rézben vagy más ahhoz illő érceben készítve, melyel éljenek pecsétül minden névvel nevezhető irományaikon.“

E cimer valójában a tulajdonképeni székely cimer is. Hogy nagyon régi keletű, megállapítható abból, hogy már

1437. táján a város által használtatott.

A város régi pecsétjein e cimer a következő körirattal látható: „Sigilum Civitatis Maros-Vásárhely 1616.“

* * *

Amint az már az eddigi rövid vázlatból is kitűnik, városunk eredetileg igen kicsiny község volt. (Még az 1837-iki népszámlálás is csak 7348 lelket tüntet ki.) A viszonyok fejlődésével azonban a szaporodó lakosság nem fért meg a szűk területen s apránként még 9 közeli kis falut és telepét kapcsoltak le. Ezek a következők:

1. Nagy vagy Felső Sásvári (Koronkai határ felé).
2. Kis vagy Alsó-Sásvári (ugyanott).
3. Székelyfalva (a Maroson túl, a mostani Székelyfalva-utca vidéke).
4. Gordásfalva (ma Gurdaly nevű határrész).
5. Benefalva (Szentanna szomszédságában).
6. Kisfalud (a mai IV. Béla király-utca vidéke).
7. Kisudvar (a Holtmaros táján).
8. Hidvég (a Maroson túl).
9. Remeteszeg (ugyanott).

Ez utóbbi két falu bekebelezése az 1902. évben történt. Így bővülve a város, területi nagysága ma a következő:

1. A régi város területe	6461 kat. hold,	804	□ öl.
2. Remeteszeg	364	31	„
3. Hidvég	12	1506	„

Együtt 6838 kat. hold, 741 □ öl.

Népesedési viszonyok:

A város lakosainak száma:

1837-ben 7348 lélek.

Návay Bogdán
divatárúkereskedése

Széchenyi-tér 36.

1850-ben 8943 lélek.
 1857-ben 11217 „
 1869-ben 12678 „
 1880-ban 12883 „
 1890-ben 14212 „
 1900-ban 19522 lélek.

Ebből polgári 17715, katonai 1807.

1910-ben 26455 lélek.

Ez utóbbi népszámlálás további adatai szerint 1910-ben a városon 5427 lakott, 166 nem lakott magánház és 98 intézeti épület volt.

E tételnél megjegyzem, hogy az 1910. évi népszámlálásra vonatkozó v gleges megállapítás az országos statisztikai hivataltól még nem érkezett le.

* * *

A városi levéltárban igen sok, kiválóan érdekes és nagy becsü okmány és feljegyzés van, melyek bizonyára mind-mind érdekelnék az olvasót, de itt azokat felsorolni nem lehet, nem is feladatom. Am mutatóul mégis közlök néhányat a következőkben:

I.

Főbirói eskümintá 1762. február 7-éről:

Én *Trombitás István*, esküszöm az élő Mindenható Istenre, ki Atya, Fiu, Szent Lélek, telyes Szent Háromság egy bizony Örök Isten, ki engemet igaz hitemben úgy segillyen, úgy boldogiton, úgy adgya Lelkem üdvösségét és e világi előmenete lemet, hogy én a közönséges választás és a felséges királyi Confirmáció mellett ennek a Városnak, Maros Vásárhelynek, főbirói Functiójára adhibeáltatván, ennek a városnak Szabadságát, Privilegiumait, Törvényeit, Constitutióit, s régi bévett jó rend tartásait, Határait, Erdeit és akármí uévvel nevezendő közön-

séges vagyonyait telyes eröm, s tehetségem szerént oltalmazom s oltalmazni igyekezem és a mikor Törvény Széket ülök, mindeneknek Személy válogatás kedvezés nélkül, Szegénynek, Gazdagnak, boldognak, boldogtalannak igazságát ki szolgáltatom, az igazat megértvén Hamisra Semminemü Szivesség alatt úgy a Hamissat igazra sem kedvért, sem Adományért, sem Barátságért, Atyaffiságért, hasonlóképpen a Városnak akármí névvel nevezendő közönséges jövedelmeit magam különös hasznomra nem fordítom, másokkal is fördittatni (a mennyiben kötelességem hozza magával) nem engedem,

Landmann

szakképzett
 mechanikus
 műszerkészítő-
 és gépjavitó

műhelye

Korzóköz 39.

Egy Szóval Biró Functiómat mindezekhez illő egyenes-séggel és igazsággal folytatom és maga rendes idejében a város Constitutiója szerint Hivatalomtól bucsuzni kötelességemnek esmérem és Örökösséget ezen Hivatalomban nem keresek, másokkal is nem kerestetek, kinek-kinek illő respektussát meg adom mire mégis az Isten ugy Segillyen.

II.

Polgári eskü. (Későbbi időből, kelet nélkül)

Én N. N. esküszöm az élő mindenható Istenre, a ki Atya, Fiu, Szentlélek telyes Szentháromság egy bizony örök Isten engemet ugy segélyen minden dolgaimban, ugy boldogitson, ugy adgya lelkem üdvességit, hogy én ehez a királyi városhoz, Maros-Vásárhelyhez teljes életemben igaz és hű leszek, ennek a városnak Privilegiumait, törvényeit, szokásait telyes eröm és tehetségem szerint megtartom, Főbiráimnak, Tisztviselőimnek (a törvény határai közt) minden közönséges szükségre nézendő dolgokban engedelmes leszek és valami nemü teher viselések a városon szoktanak lenni, telyes tehetségem és eröm szerint magamra felveszem (akár postaság, adófizetés, katonatartás, cirkálás) egy szóval akármi névvel nevezendő közönséges dolog légyen az Ha mit pedig ezen Városnak rongálására, Tisztviselőimnek kissebbségekre, a város privilegiumainak kárára hallok és értek akárhol is, azt idejekorán Főbiráimnak, Tisztviselőimnek letett hitem s kötelességem szerint mentől hamarabb hirré teszem 's megjelentem. A város szabadsága ellen pedig magamnak semmi ürügy és mesterség alatt a város törvényhatósága alól való felszabadulást, külömbiséget nem szerzek, sem nem keresek, mások által sem szerzetetek. Sem vett, sem veendő polgári vagyis városi telken levő házamat megnesemiteni nem ügyekezem, hanem mindenekben a város egyességéhez tartom és kötelezem magamat, melyre engemet az Isten ugy segélyen! Ugy esküszöm arra is, hogy valamint most sem a Császári és Királyi Birodalomba, sem a külső országi titkos társaságokba elegyedve nem vagyok ugy ennekutánna is magamat semmi aféle titkos társaságba nem elegyitem.

III.

Fő biró Tekintetes
Borosnyai L. László ur
Becses Neve Napja Tisztelet Innepére
Maros-Vásárhelyt, 1828-ban Junius 27-dikén.

Tapsolj Város Énekidnek
Viváttjai harsogjanak,
Hogy hegyeidnek, Bérceidnek

Női divat szövet és selyem különlegességek
FOGOLYÁN BOGDÁN divatáruházában (Fötér).

Csuttsai rá ekhozzanak ;
 Mert az Igazság megtestesüle,
 A' Törvénynek székébe üle,
 'S egedre fel jött fénylő Csillaga,
 Borosnyai az Érdem Önnönmaga.

Ő az emberiség Baráttya,
 'S szánakozó kezeket nyujt ki,
 Hol a' Szenvedőknek láttya
 Könnytsepjeiket hullani,
 'S fel-szárosztja Lelke melegével
 azokat,
 Mint a' pompás Nap a' reggeli
 harmatokat.
 Boldog Város Boldog honnyunk
 Gyertek fejére koszorut honnyunk.

(Teleki levéltár.)

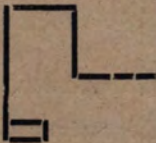
* * *

Végezetül bemutatom a város főbiráinak, (Judex Primarius), a legujabb korban polgármestereinek feltaalálható névjegyzékét. Az érvényben levő szabályok szerint a város főbirói minden 2 év után választás alá jöttek. A v. levéltárban levő Benkő codex; (kisbaconi Benkő Károly 1862, írott történelmi adatok gyűjteménye) 1487-ig visszamenőleg, a kinyomozható adatok szerint egybeállította a főbirák jegyzékét, megjegyezvén, hogy a felsoroltak közül néhányan többször is viselték e tiszteket, de csak első megválasztatásuk idején vannak fölemlítve.

1487. Szabó Balázs
 1538. Kárpentzky Thamás
 1563. Nyerges Sebestyén
 1565. Borsos Sebestyén
 1576. Szabó Illyés

1589. Kováts Pál
 1595. Szabó Péter
 1598. Tömösváry Szabó György
 -1599. Köpetzi György
 1602. Borsos Thamás
 1605. Nagy Szabó János
 1612. Kováts György Deák
 1616. Nagy Szabó Mihály
 1625. Rósniai Szabó Dávid
 1627. Közepső v. Nagy Szabó Péter
 1628. Nagyob Szóts István
 1633. Idősb Csizmadia Péter
 1637. Borbély Lukáts
 1639. Tordai Pál Déák
 1646. Nagyob Szabó Péter
 1647. Vidombáki Szóts Márton
 1649. Ötves Márton
 1650. Vágási István
 1652. Magotsi másként Nyirő Szabó
 Miklós
 1653. Kováts Ferentz
 1666. Szilágyi Csiszár János
 1676. Nyerges György
 1681. Nyirő vagy Szabó István

Első Magyar
Általános
Biztosító
Társaság
Főügynöksége

MAROS-VÁSÁRHELY
Széchenyi-tér 62. sz.

1687. Lakatos vagy Ötves Márton	1791. Borosnyai János
1693. Halmágyi G. Mihály	1796. Filep Sámuel
1701. Kováts Miklós	1798. Gyöngyösi József
1702. Rosnyai Szabó István	1803. Nemes Pál
1703. Berkeszi Márton	1807. Manxfeldi Nemes György
1705. Borbély vagy Szöts István	1816. Marusi Mihály
1713. Litteráti Olajos György	1819. Peiellé Ventzel
1718. Kolozsvári Szöts Dániel	1826. Borosnyai Lukáts László
1731. Csapai Ferentz	1829. Hajnal József
1735. Vásárhelyi vagy Borbé István	1833. Lázár János
1736. Szabó István	1836. Erszényes József
1739. Rósnyai István	1852. Lázár János
1748. Kelemen Zsigmond	1854. Petri Ádám, „ki első volt, aki a Főbíró nevezet helyett Polgármesteri címet kapott a felsőbbségtől.”
1750. Nemes vagy Szöts György	1863. Fekete József
1752. Görög György	1872. Borosnyai Pál
1762. Trombitás István	1875. Ajtay Mihály
1764. Csike József	1881. Kovács Soma
1767. Nagy Szabó István	1884. Borosnyai Pál
1768. Görög József	1887. Györfi Pető
1770. Göntzi János	1890. Geréb Béla
1776. Farkas László	1902. Dr. Bernády György.
1783. Sz. Nyirő Sámuel	
1786. Sánta Antal	
1790. Aranka Dániel	

* * *

Dr. Bernády György 1864. április 10-én született Bethlenben.

Már ifjabb korában élénk részt vett a város közéletében, később országgyűlési képviselővé választották, ezt követően rövid ideig a város rendőrkapitánya volt, 1902. március 23-án pedig, 38 éves korában a törvényhatósági bizottság a város polgármesteri székébe ültette.

Működését igen sok nagy alkotás jellemzi s a város moderné fejlődése teljesen az ő nevéhez fűződik.

Nevezetesebb alkotások:

a) Kulturális téren:

Az összes községi elemi iskola államosított s ezek részére öt új épület emeltetett. Ugyancsak új épületet nyert és államosított a polgári fiúiskola.

Goldenberg Béla

Vízvezetékre
berendezett higiénikus
fordrás-üzlete
Széchenyi-tér 39.
Korzó-köz.

:: MÁRVÁNYI ARTHUR ::

REICHARDSPERG J. ÉS TSA

KÖNYV-, IRÓ-, ÉS RAJZ-

: SZEREK KERESKEDÉSE :

MAROS-VÁSÁRHELY. (APOLLÓ - HÁZ.)

ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁRT
TART: SZAKMUNKÁKBÓL,
SZEPIRODALMI MŰVEKBŐL

:: ÉS IMAKÖNYVEKBŐL. ::

IRÓ- ÉS LEVÉLPAPIRÓK,
RAJZSZEREK LEGOLCSÓBB
BEVÁSÁRLÁSI FORRÁSA A
MÁRVÁNYI-FÉLE KÖNY-

:: VESBOLT. ::

Barabás Gergely

szobrász és beton ipari vállalkozó

MAROS-VÁSÁRHELY, Régibaromvásár-u. 34.

KÉSZIT: Külső-belső gipsz, cement, színes terrakota majolika és műkőépület díszeket. Gipsztábla és rabitz rendszerű válaszfalakat és áldíszmenyezetet. ✘ M dern cement-beton, granitto-, terrazo- és mozaik-lap burkolatot. ✘ „Dolomitó” gomba és hézagmentes színes műpadlót, aszfalt burkolatot. ✘ Fayence csempe-lap burkolatot. ✘ Beton és műkőből lépcső-, sírkő-, kut-, kerítés stb, munkákat.

ÁLLANDÓ RAKTÁR. Gipsz rabitz válaszfal-lap, cement és mozaik-lapokból.

GLAZMANN

:: ÁRMIN ::

a Becsey és Tóth cég volt
főszerelője és üzletvezetője.

**Műszaki iroda és
vállalat (Korzó köz).**

Tervez és ellátal: Légszesz, vízvezető, csatornázó berendezéseket, szivattyú telepeket, kézi és motorikus üzemre, szintén magánfürdőket, minden e szakmába vágó munkával együtt, a legmodernebb kivitelben, jutányos áron.

TELEFON 251.

Gyors és megbízható kiszolgálás, modern üzem. Angol és francia felszerelésektől dus raktár.

:: Házak jó karban tartását elvállalom. ::

A város közönsége városi felső kereskedelmi, felsőbb leány- és zeneiskolát létesített. Előbbi új modern kétemeletes épületet is kapott.

Dr. Bernády György.

az utcákrendezésével, új utcák nyitásával, irányítólag hozzájárult a magán építkezések fellendítéséhez s ezáltal a város külső képének nagyvárosiasá tételéhez.

A Közművelődési Ház, melyben nyilvános könyvtár, előadó terem, hangversenyterem és a v. zeneiskola nyerhet elhelyezést, most közelg befejezéséhez.

Az állandó színház és felsőbb leányiskola épületeihez a folyó évben kezdek hozzá.

b) Gazdasági téren:

Új téglagyár a város jövedelmeinek gyarapítása céljából és a nagyszabású építkezések anyagának biztosítására.

Városi villamostelep és gázgyár.

c) Közegészségügyi intézmények:

Köztisztviselői. Vizvezeték, csatornázás. Utburkolás. Utcaák, terek befásítása.

d) Egyéb:

Városház, katonai alreáliskola, nyugdíjalap bérháza.

Ezen középületeken kívül

„DOMOKOS-SZÁLLODA“ ÉS ÉTTEREM

□, TULAJDONOS: □

PÁL DOMOKOS

SZÁLLODÁJA ÉS ÉTTERME

DR. GECSE DANIEL-UTCA 1,

Andrássy Gyula-út.

A régi Tábör-utca, most Dezseffy Aristid-utca folytatásaként, a Tisza Kálmán-utat a Frangepán Ferenc-uttal köti össze s a Mészárosok rétjén keresztül a sátor-táborba vezet.

* * *

Andrássy Gyula.

(1823—1890.)

Irta: Dr. MOLNÁR GÁBOR.

Az 1867-iki kiegyezés miniszterelnöke egyike volt az elsőrangú magyar államférfiaknak, kiről már Deák Ferenc azt mondta, hogy „az isteni kegyelemtől Magyarországnak adott provinciális államférfiu“.

Született Kassán, 1823. március 3-án. Apja Károly gróf, anyja Szapáry Etelka grófnő. Hazafias neveltetésére már a szülői háznál nagy gondot fordítottak. Tanulmányai befejeztével beutazta nyugat Európát, fogékony lélekkel magáévá tette a kor eszméit, melyek hosszú, küzdelmes és viszontagságos pályáján mindvégig kalauzolták. Nagy hatást gyakorolt reá Széchenyi István gróf, kivel 1845-ben a Tiszaszabályozás megindításakor ismerkedett meg, és aki jövőbe látó szemével azonnal felfedezte a rendkívüli tehetséget, sőt társalgása közben mint a *bekövetkező idők nádorát* üdvözölte. De az anyagi érdekekkel való foglalkozás és Széchenyi befolyása sem tudták eltéríteni őt ellenzéki álláspontjától, mert 1846-ban az akkori „Pesti Hirlap“ban megjelent számos cikkében kifejezetten szilárdul foglalt állást az adminisztrációi rendszer s így a kormányhatalom ellen.

Zemplén vármegye az 1847—1848-diki országgyűlésre őt küldte képviselőnek s ott társával, Lónyay Gáborral együtt szabadelvű és ellenzéki irányban fejtett ki nem közönséges munkásságot. Az 1848-iki országgyűlésen, mint Zemplén vármegye főispánja, már a főrendiházban foglalt helyet, s mihelyt a horvátok betörésének híre jött, fegyvert fogott s vármegyéje nemzet őrségének élén részt vett a pákozdi és schwechati ütközetekben, s később mint Görgei segédtisztje a diadalmas tavaszi hadjáratban. A szabadságharc végnapjaiban, a kormány megbízásából Konstantinápolyba utazott, hogy a török portánál a török—oláh területre szorított honvédek számára ugyanazon előnyöket eszközölje ki, melyekben addig csak az osztrákok részesültek. Küldetésének csakhamar végét vetett a magyar ügy bukása s innen Londonba, majd Párisba utazott, mialatt

FEY JÓZSEF ÓRAS, EKSZERÉSZ, OPTIKUS
MAROS-VÁSÁRHELY, SZÉCHENYI-tér 5.

1851. szeptember 21-én Pesten az új épület mellett 34 társával együtt *in effigie* felakasztották. Párisban vette nőül *Kendeffy Katinka* grófnőt. Száműzetéséből 1858. elején tért haza, élénk részt vett a közéletben, s később az 1861-iki országgyűlésen, amikor a báró Vay Miklós cancellár által neki felajánlott főispánságot nem fogadta el, a conservatívokkal minden közösséget visszautasított, csatlakozván Deák Ferenchez és a felirati párthoz. 1861. május 25-én tartott nagy beszédében már igen jellemzőleg állította előtérbe a külügyi viszonyokat, mondván, hogy *„a Őrtenet azt mutatja, hogy Ausztria soha sem volt erősebb, mint midőn a daulismus fenn állott, és soha sem volt ggengébb mint mióta az erőszakkal megszüntettetett“*. Az 1865-iki országgyűlés őt választotta meg első alelnökének, és a kiegyezés szövegezésére kiküldött bizottság elnökének. Már akkor őt tartották az egyetlennek, ki a hazafias eszméket az udvar körében is érvényre bírja juttatni. A königráti csata után Deák Ferencen kívül az uralkodó őt is felszóllította vélemény adásra, amikor is első sorban az alkotmány helyre állítását és miniszterium kinevezését hozta javaslatba. Vezető szerepet vitt a kiegyezést megelőző tárgyalásokban, melyeknek befejeztével az uralkodó által 1867. február 17-én magyar miniszterelnökké neveztetett ki. Kinevezése általános örömet okozott, melyet a koronázás és az azt követő királyi tények csak fokoztak. Szeretetre méltósága, szellemessége és parlamenti ügyessége által imponáló tekintélyt szerezett magának. Belügyek vezetésével nem sokat törődött, azt inkább miniszter társainak engedte át ő maga a külügyi helyzetre fordítván minden tevékenységét. A német-francia háború kitörésekor a monarchia semlegessége mellett foglalt állást.

Hohenwart bukása után tarthatatlanná lett Beuot cancellár állása is s ekkor az uralkodó gróf Andrassy Gyulát nevezte ki a császári ház és a külügyek miniszterének. Mint ilyennek legnevezetesebb ténye volt Bosznia és Hercegovina occupatioja, mely népszerűségét egy időre elhomályosította és helyzetét megnehezítette. Dacára az uralkodó korlátlan bizalmának, a folyvást megújuló támadások arra az elhatározásra birták, hogy felmentését kérje, melyet 1879. okt. 8-án kapott meg. Visszavonulása után sem szünt meg a közügyekkel foglalkozni, kivált társadalmi téren, ahol szava mindvégig döntő sullyal birt. Életének utolsó szakában visszanyerte előbbi óriási népszerűségét s a nemzet részvétellel kísérte betegségének lefolyását és 1890. febr. 18-án bekövetkezett halála alkalmával általános volt a gyász a nemzetet, a monarchiát és az uralkodót ért veszteség miatt.

VEGYÜNK SZÉKELY-SZAPPANT A

BRECKNER VILMOS

**:: ELSŐ SZÉKELYFÖLDI ::
MŰSZAPPANGYÁRÁBÓL.
(Széchenyi-tér 20. szám.)**

Andrássy Gyula gróf volt századok óta az első magyar ember, ki valóban *európai állást foglal el*, fényes tulajdonságait méltán bámulták, de még gyöngeségei is kedvesek voltak nemzete előtt. Jellemző szava volt: „*Igérni nehéz, megtartani már könnyű*“. Az ő szeme előtt egy hatalmas, egységes, szabadelvű, királyához hű, Ausztriával egyezségben és Németországgal szövetségben a Keleten uralkodó Magyarország lebegett. Ha az 1867-ben ujja született magyar államnak Deák volt a nagy *tervezője*, ő volt első szerencsés kezü *építőmestere*, kinek a trón és hazáért szerzett érdemei elismerésül Magyarország, állam költségén hatalmas méretű szobrot is állított.

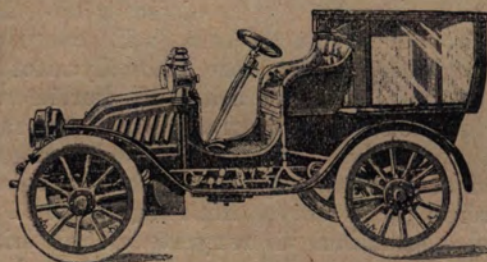
! Virág-erdő van állandóan! Chwojka Adolf műkertésznél

BOLYAI-UTCA.

Ahol a legcsinosabb csokrok, koszorúk és virágkosarak készülnek. Mindennap különleges élővirágok és disznövények kaphatók a legolcsóbb árban.

Kegbizható bér-autók kaphatók helyi és vidéki forgalomra.

TELEFON :
372. SZ.

TELEFON :
372. SZ.

Bér-auto állomás: A Széchenyi-téren, a Barátok templomával átellenben.

Fuvardíjak városi forgalomnál 1-4 személyig 2-4 kor. távolság szerint vámsorompón belül, várakozási idő külön díjazással. Javított utakon, sétakocsizás fél órára 7 korona, 1 óra 12 kor, 1-5 személyig. Ugyanott a garageban GÉPKOCSI ÉS MÁS BENZIN MOTOR JAVÍTÓ MŰHELY, a hol gyakorolt garagemester áll a n. é. közönség rendelkezésére. PNEUMATIK NAGY RAKTÁR dusan felszerelve minden méretben, autó tulajdonosok részére gyári árban.

Szakszerű JAVÍTÁST megrendelésre garageban és tulajdonosnál is elvállal.

Tisztelettel WEINFELD IGNÁC.

Apafi Mihály-utca.

(Vár-tér, később Apafi-tér.)

A Bem-térről északi irányba vezetve, a Bethlen Gábor-utcában végződik. Az állami polgári fiu-, valamint a Széchenyi felső kereskedelmi iskola keleti oldalai néznek az A. M.-utcára.

* * *

Apafi Mihály.

(1632—1690.)

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

I. Apafi Mihály (apanagyfalusi), Erdély utolsó fejedelme 1632. november 3-án született. Apja A. György országtanácsos, anyja Petki Borbála volt. Meghalt 1690. április 15-én Fogaras várában. Holttestét 1691. február 18-án Almakerékre (Nagy-Küküllő megye) vitték az ősei által épített templomban lévő sirboltba. Ide temették még I. A. M. felesége, Bornemissza Anna (meghalt 1688-ban), ezeknek fia II. Apafi Mihály (meghalt 1714. február 1-én, Bécsben) és neje gróf Bethlen Kata (meghalt 1725-ben).

Almakerék sem volt azonban I. A. Mihály hamvainak utolsó pihenő helye, mert 1909-ben úgy az ő, mint neje, fia és menyé holttesteit Kolozsvárra szállították s az ottani Farkas-utcai ref. templomban helyezték el.

Apafi Mihály uralkodása ama időre esik, midőn a török volt ur Erdélyben. Am nem akarta nyíltan kezébe venni e kis országot, hanem az itteni urak közül választott fejedelem által óhajtott kormányoztatni. E kétes dicsőségre azonban nem igen akadt vállalkozó. Végül kihurcolta ebesfalvi (Erzsébetváros, Nagy-Küküllő megye) kastélyából A. Mihályt s épen itt, városunkban, a Libáncs nevű határrészen fejedelemmé választatta 1661. szept. 14-én.

Apafi M. azonban érezte, hogy itteni megválasztatása, a török hadak jelenléte által gyakorolt kényszer hatása alatt történt s így törvényesnek nem mondható, azért 1661. november 20-ára gyűlést hívott egybe Kisselykre, ott letéve a fejedelmi esküt, magát ünnepélyesen beiktattatta.

A. M. egyáltalában nem volt fejedelemnek való. Hiszen életének minden gyönyörűsége abban tellett, hogy dús-gazdag lakomákon, válogatott ételek és kitünő borok mellett vadjon, mulasson. Ezt folytatta fejedelemsége alatt is — még fokozottabb mértékben.

Lőrinc J.

FÜSZER ÉS CSEMEGE ÜZLETE
MAROS-VÁSÁRHELY
(SZÉCHENYI-TÉR.)

„TRANSSZYLVÁNIA”

: NAGYSZÁLLODA :
ÉTTEREM ÉS KÁVÉHÁZ

TULAJDONOS :

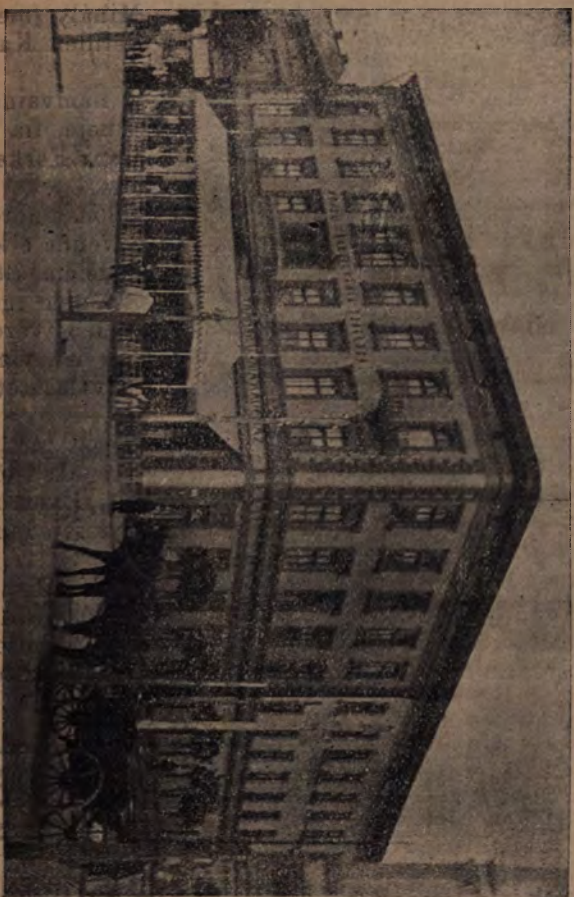
SCHWEICZER ADOLF

Maros - Vásárhely.

☐ ☐ **TELEFON 13.** ☐ ☐

☐ ☐ Reggeli, ebéd és vacsora, teríték-
kenkint 8 koronától fejebb vagy
árjegyzék szerint bármely időtá-
ban kapható. ☐ ☐

☐ ☐ Megrendelések társasbédőkre :
vagy lakomákra mindenkor pon-
tosan teljesíthetnek. Társaságok-
nak külön ebédlőtérme-
k. ☐ ☐

Igy persze, — leginkább boros fővel — sokszor olyan igazságtalan dolgokat engedélyezett, vagy parancsolt, amik — végrehajtván — nagy bajokat okozhattak volna.

Mellette volt azonban nagyeszű neje, Bornemissza Anna, ki mint őrangyala, minden tettét figyelte, ellenőrizte s ha látta, hogy megint igazságtalan dolog készül, vagy maga megakadályozta annak keresztül vitelét, vagy megvárta a józanság perceit s akkor addig kérlelte férjét, míg ő is belátta tettének hibás voltát s visszavonta előbbi intézkedéseit. B. A. így sok halálos ítéletet is megváltoztatott, bár nem mindig sikerült ez s A. M. uralkodása így is sok ártatlan ember vérébe került.

A. M. uralkodása alatt I. Lipót osztrák császár és magyar király mindent elkövetett, hogy Erdélyt a török fenhatóság alól kivonja. Ez, az 1687-ben kötött, 1688-ban módosított egyezség alapján sikerült is, mert ennek alapján kimondatott, hogy Erdély — fentartva szabad fejedelem választási jogát — a magyar korona fensősége alá kerül. Ettől fogva I. A. M. csak árnyék fejedelem volt, 2 év múlva bekövetkezett haláláig.

Fiát II. Apafi Mihályt ugyan még apja életében, 1681-ben fejedelemmé választották, de ő már csak névleg volt az, 1701-ig, midőn Bécsbe vitetvén, formálisan le is mondatták erről. Kárpótlásul római szent birodalmi hercegi címet és évi 10000 frt kegydíjat kapott. II. A. Mihálynak gyermekei nem maradtak s 1713. február 11-én Bécsben bekövetkezett elhunytával kihalt a család, mely Erdélynek az utolsó fejedelmet adta.

* * *

Apafi Mihály két izben tartózkodott városunkban és pedig 1661 szept. 14. és 15-én, midőn a városon felül a szentgyörgyi malomnál tartott országgyűlésen Erdély fejedelmi székébe ültették és másodszor 1667. január 5-én.

Zaka László kocsigyára

Maros-Vásárhelyt, Széchenyi-tér 58.

Telefon 396. sz. Telefon 396. sz.

Készít a legszebb és szilárd kivitelű hintókat, üzleti kocsikat, stráfszekereket, mindenféle javításokat gondosan és gyorsan, a legjutányosabb árban. A leginkább e vidéken használni szokott mindennemű kocs.kból állandó, legnagyobb raktár és nagyon olcsó árak. Miután saját kovács, kerékgyártó, kocsikárpitós és fényező műhelyeimben személyes felügyelet alatt készül minden munkálat, azokért a legmesszebb menő jótállást vállalom.

Automobil javítás. Használt kocsikat becserélek. :: Hitelképes egyéneknek részletfizetésre is.

Aranka-utca.

Uj utca a város északkeleti részében, a fűrészgyár mögött. A Holtmaros- és Gát-utcaikat köti egybe.

* * *

Aranka György.

(1787—1817.)

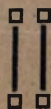
Irta: FÜLÖP SAMU.

Aranka György a hasonló nevű erdélyi református püspök fia, Széken, Szolnok-Doboka megyében született 1787. szeptember 17-én. Maros-Vásárhelyen és Nagyenyeden tanult s a maros-vásárhelyi királyi táblán, mint irnok kezdte meg pályáját, Később ugyanott iktató, számfeletti ülnök, 1787-ben törvényszéki közbíró lett, míg végre 1796-ban a tábla rendes ülnökévé neveztetett ki. Meghalt 1817. március 11-én. Aranka György egész életén keresztül lelkes bajnoka volt a nemzeti művelődés és a magyar nyelv fejlesztése ügyének, mely éppen ez időben kezdett ébredezni vészes szenderegéséből s odaadó, rajongó hivekre kitaró munkásokra igen nagy szüksége volt. A Mária Terézia és II. József németesítő törekvései folytán újjá született nemzeti irodalom művelői a magyar nyelv védelmét, megújítását és alapos kiművelését tüzték ki célul, mert ettől a fejlődéstől remélték a nemzet politikai és gazdasági izmosodását, szabadsága fenmaradását. Szépirodalmi, tudományos művek, politikai röpiratok, színművek nagy számmal jelentek meg magyar nyelven s megindult a magyar hirlapirodalom is. Az írók, költők, tudósok tudós-társaságok alapítását sürgették, hogy a művelődés és a magyar nyelv ügyét annál hathatósabban szolgálhassák. E törekvéseknek volt buzgó harcosa Erdélyben Aranka György. Az irodalomban először költeményeivel tette ismertté nevét, melyek a Magyar Hirmondóban, a kassai Museumban és az Orpheusban jelentek meg. Majd hozzáfogott az Erdélyi Magyar Nyelv-művelő-Társaság alapításához, melynek történetét részletesen ismerteti Rubinyi Mózes a Magyar Nyelv 1911. évi 4., 5. füzetében. Ebből átvesszük a következőket:

Aranka György agilis ember volt, ki minden új eszmét szeretettel, lelkesedéssel karolt fel, rajongó hive mindennek, ami magyar. Nyelvtudomány, történet, költészet — neki mindegy. 1791. január 2-án jelent meg: *Egy erdélyi magyar nyelv-művelő Társaság felállításáról való Rajzolat az haza felséges rendeihez. Kolozsvárott* című munkája, melyet még ugyanazon év

Joanovits-Teslvérek Utódai

**fényképészeti
és festészeti
műterme.**

**MAROS-VÁSÁRHELY,
Széchenyi-tér 17.**

augusztus 1-én egy második követett: *A Magyar nyelv művelő Társaságról. Ujabb elmékedés*, szintén Kolozsvárt. Az 1791. országgyűlés bizottságot küldött ki a társaság tervének megfontolására és kidolgozására s az július 20-án felolvastatás után megállítottatott. Aranka György még egy harmadik munkát is irt a társaság felállítása ügyében, mely bár legfelsőbb helyről nem nyerte meg a megerősítést, mint *Magyar Nyelvművelő Ut készítő Társaság* vagy *Próba Társaság* megkezdé ideiglenes működését 1793. december 3-án gróf Bánffy György erdélyi gubernator elnöklete alatt. Aranka György a társaság titoknoka lett s az ő buzgalmának köszönhető *A Magyar Nyelv-Művelő Társaság munkáinak első darabja, Szebenben* című kiadvány, mely 1796-ban jelent meg. Készen volt már a társaság munkálatainak második kötete is, de nyomtatás alá nem kerülhetett, mert időközben a társaság a lelohadt lelkesedés és közömbösség folytán megszünt működni, annyival inkább, mert a várt megerősítést nem kapta meg. 1801. január 11-én tartotta utolsó összejövetelét, melyeknek száma 51-re ment. A társaság tulajdonában ekkor rengeteg sok kézirat és 1202 Rhforint volt.

Aranka György a társaság megalapítása ügyében kiadott röpirataiban részletesen körvonalozza az egyesülés szükségét és céljait. A nemzeti nyelv helyes szempontu művelése és a nemzet felvilágosítása, könyvtárak, muzeumok felállítása, a mesterségek műnyelvi kifejezéseinek összegyűjtése, *Magyar Grammatika* s *Magyar Szótár* készítése, *Olvásó Társaság* alakítása, egy lekszikon kiadása, magyar iskolák felállítása, tájszavak gyűjtése — ezekben keresi és találja meg a társaság feladatát s a maga részéről e célra kevés fizetésének tized részét, három éven át felajánlja.

A magyar nyelvművelő társasággal kapcsolatban szervezte Aranka György a régi kézírások társaságát is 1792-ben. Ennek feladata volt az erdélyi emlékiratok és történelmi munkák összegyűjtése, rendezése és sajtó alá bocsátása. Az összegyűjtött kéziratokat Aranka György évszám és címek szerint rendezte s neki is gazdag kéziratgyűjteménye volt, mely jelenleg az erdélyi muzeumban van. Aranka György az említettekén kívül még sok szépirodalmi és jogi munkát irt s kéziratban is több műve maradt fenn.

* * *

Aranka György halálának körülményeit, mint egykori szemtanu P. Szathmáry József helyi ügyvéd örökitette meg az általa vezetett naplóban, hol a következő feljegyzést találjuk:

Legolcsóbb szabott áruk

a „Reményi Bazár“-ban.
Férfi divat-, díszmű- és
játékáru ház.
Széchenyi-tér 11-ik szám.

11-a Martii 1817. délelőtt 11 óraker szemem előtt holt meg actualis Fabulae Regiae assessor méltóságos Z. Aranka György ur, élete 80. esztendejében; született 1737-be 15-a Septembris. Még 10-a Martii vacsorán igen jó kedve volt. Vacsora után a kanapén pipázott s olvasta *Zimmermans Taschen Buch der Reisen*. 9 óra után fekünni akarván menni, midőn a kanapéről felkölt elesett, fejét balfülével a falba ütötte s legottan animi praesentiáját elvesztette, szemét örökre behunyta. Nyelve elnémult, minden érzékenysége megtompult, csak mélyen horkolt. Ebben az állapotban találtam, midőn a szolgáló 9 kétnegyed óraker lehivott. Ettől fogva mind mellette voltam, míg megholt. Adjon Isten néki boldog nyugadalmat s feltámadást! Laktunk együtt 18 esztendőig; menvén keze és nevelése alá 1798-ba. Eltemettük 13-a s egyketted óraker a m.-vásárhelyi reformátusok temetőjébe. Tétettem testét a szüleanyám, Bárdosi Judit s Zejk Mosesné sirjokba a czinteremben, a predicálló szék háta megett. Könyörögvén felette professor Antal János ur.

II.

Aranka Gy. gyászjelentését, negyed ivnyi terjedelmű nyomtatványon, a maros-vásárhelyi gróf Teleki-könyvtár örzi az 1102. E-2 jelzésű gyászjelentésgyűjtemény 3 sz. levelen. Betűhiv másolata ez:

Szomorú jelentés.

Zágoni Méltóságos Aranka György Ur — még Ifju korában kezdett — és több mint 52 Esztendőig tsak nem szakadatlanul a' Méltóságos Törvényes Királyi Tábla mellett; 1792-dik Esztendőől fogva pedig Rendszerint való Biróságba kedvességgel folytatott szolgálattya után — életének 80-ik esztendejében — a most folyó 1817-dik Esztendőnek, és Böjt máshavának, 11-dik napján, Délelőtti 11 óraker szolgálattját és életét bé-vegezte; Az Ifiuban volt Tüzes Lélek, a' nem kiméltet munká mellett — is kedveltető Elevenségbe, — a Társasági nyájosság, — a Biroban szükségés jó Lélek és megfontoló Tehetség annyira meg-maradtak volt a tisztés Vénség diszére, hogy azokat, a Testben — is tsak ezelőtt kevéssel tettsző gyengeség sem tompitván meg, — szinte tsak a' hirtelen Halállal enyésztek el, — A' jo Élet köz szeretetet, — az ilyen Halál köz érzékenységet szül, — és érdemel, — meg érdemli azt az utolsó Tisztességtételt is; melyre ezen folyó Holnap 13-ka Délesti negyed fél órára minden kórú érzékeny Joakaroí a boldogultnak tisztelettel kérettetnek.

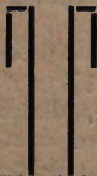
Közli: *Szentgyörgyi Dénes.*

ERŐS VIKTOR

**épület-, butor-,
bolti berendezés-
és portál asztalos.**

Régi Kórház-u. 3. sz.

Telefon 3—08.

Arany János-utca.

(Azelőtt Kis-Szentkirály-utca.)

A Kossuth L.-utcából, a Rákóci-szobor mögött ágazik ki, s nyugati irányban haladva, a Lajos kir.-utban végződik.

Arany János.

1817—1882.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Arany János Nagyszalontán (Bihar megyében) született 1817. március 2-án. Meghalt Budapesten 1882. október 22-én.

Apja Arany György ref. vallásu, egyszerű földmives ember, ki nagyon kis birtokocskán gazdálkodott.

Anyja Megyeri Sára volt. János a családnak 10-ik, legkisebb és egyetlen fiu gyermeke. Az írás és olvasás mesterségére apja tanította meg a kis Jánost, úgy hogy mikor a szalontai iskolába került, már addig sokat olvasott. Mindent ami csak kezébe kerülhetett.

1833 ban a debreceni kollegiumba került, de szegénysége miatt itt meg nem élhetve, már a következő évben Kisujszállásra ment tanítónak. Itt sem volt azonban maradása, vissza tért ismét Debrecenbe. Tanulmányait folytatta 1836-ig, midőn a színészek közé állott. Velük kóborolt, sok nélkülözés és szenvedés között több városon keresztül, de sehogy sem tudott beleilleszkedni a társaitól látott könnyelmű életbe s végre is ott hagyta őket, haza sietett Szalontára, szülői házába. Otthon előbb másod tanító volt, később segédjegyzővé választották.

Ez időben halt meg édesanyja, kolerában.

Utóbbi állása már biztosabb megélhetést nyújtott s így meg is nősült 1840-ben.

Felesége Ercsey Julianna, egy szalontai ügyvéd árvája lett.

Sok, nagyon sok munka hárult a rendkívül lelkiismeretes jegyzőre, de amellét is mohón olvasott folytonosan. És nyelveket tanult. Beszélt németül, franciaul és angolul.

1848-ban, — mint nemzetőr, — a szalontai csapattal részt vett az aradi vár ostromában. Jegyzői állását különben megtartotta 1849. tavaszáig. Ekkor fogalmazói állást vállalt a belügyminiszteriumban s mint ilyen előbb Debrecenben, utóbb Pesten lakott. A fegyver letétel után, mint magánember ismét Szalontán lakott, később nevelő lett a Tisza családnál. (Tisza

FOGOLYÁN J.

MEGNAGYOBBI-
TOTT DIVATÁRU-
HÁZÁBA SPECZI-
ALIS UJDONSÁGOK
NAPONTA ÉRKEZ-
NEK RAKTÁRRA.

(SZÉCHENYI-TÉR.)

**ERDÉLYI KERES-
:: KEDELMI ÉS
HITELBANK R.-T.
MAROS-VÁSÁRHELY.**

Foglalkozik az összes
takarékpénztári és
bank szakmába vágó
ügyekkel és azokat
mindenkora legelőnyö-
sebben bonyolítja le. ::

Kálmán atyja házában.) 1851-ben aztán Nagykörösön, a gimnáziumban lett az irodalom és latin nyelv tanára, mely állásban 9 évet töltött.

1858-ban a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választatván, barátai biztatására Pestre költözött s itt a Kisfaludi-Társaság igazgatója lett.

E közben több lapot is szerkesztett. 1865-ben az Akadémia titkárrá, 1870-ben főtítkárrá választotta s e minőségben szolgált 1879-ig. Pesti tartózkodása alatt azonban majdnem állandóan betegeskedett. Titkársága alatt is, de különösen lemondása után, legkedvesebb tartózkodási helye a Margitsziget volt. Itt töltötte minden szabad idejét, midőn csak betegsége megengedte. 1882. okt. 10-én is itt sétált. Meghütötte magát s október 22-én elhunyt. Október 24-én temették el az Akadémia csarnokából.

Ravatalánál Gyulai Pál, Szász Károly és Török Pál ref. püspök mondtak gyászbeszédeket.

A főváros Deák temetése óta nem látott oly előkelő és akkora gyászoló közönséget. A menet útján a boltosok becsukták üzleteiket s az utcai gázlámpákat gyásszal vonva be, felgyújtották. Sirja a Kerepesi temetőben van.

Az Akadémia kezdeményezésére a Nemzeti Múzeum előtt 1893-ban — érc — szobrot állítottak emlékének, melynek költségeire, országos gyűjtésből, — 180 ezer korona gyűlt össze.

1907-ben Nagyszalontán, 1910-ben Nagykörösön leplezték le egy-egy szobrát. Mindhárom Strobl Alajos műve.

Az A. J. után maradt ereklyéket egybegyűjtötték, s a fia A. László tervei szerint restaurált „Csonkatorony”-ban helyezték el Nagyszalontán. Az Arany-ereklye-múzeumot 1899. aug. 27-én avatták fel. Ebben most már egybe van gyűjtve lehetőleg minden, ami a nagy költő életére vonatkozik.

* * *

Arany János Istentől megáldott költői lélek volt, *“kiben nemzeti egyéniségünk a legteljesebben és legművésziesebben jut kifejezésre”*.

Költészetét legáltalában jellemezte Petőfi a következő szavakkal: „Mit én nem egészen dicstelenül kezdék, folytatod te, barátom, teljes dicsőséggel!”

Remek alkotásainak száma tömérdek: Műveivel gyakran nyert Akadémiai díjat és kitüntetést s azok közül igen sok, —

ENYVESHÁT

FENYKÉPÉSZETÜNK
12 p. mpás fénykép, nagyság szerint
60-100-150 fill. 12 arcképes levelezőlap 2 K. Fénykép nagyítás 2—10
K-ig. Fénykép vas. igazolv. drbjal 1 K.

UJRA MEGNYILT
Fischer Gyula és Fiai
varrógép kereskedésében,
Maros - Vásárhelyt.

fordításokban, — világ-kézen forog. Magyarul most már minden munkája megjelent s nagy részük, — olcsó kiadványokban is, — minden művelt polgár könyvtárában helyet foglal, mint felnőtteknek, ifjúnak és gyermekeknek egyaránt kedvenc, élvezetes olvasmánya.

PATAKY GÁBOR

női- és férfi-cipész

MAROS-VÁSÁRHELY, Szentgyörgy-u. 7.

**Készít cipőket a legegyszerűbb-
től a legdiszesebb kivitelig. ::**

Jutányos árak.
Pontos kiszolgálás.

ÚJ URI SZABÓÜZLET.

Tisztelettel értesitem a helyi és vidéki n. é. közönséget, hogy a **Bolgai-utcában, a Kollegium épületében** mint a **Tisztviselők Szövetkezetének szabója**, egy modern

uri szabó

üzletet létesítettem.

Több évi tapasztalatom, melyet mint szabász előkelő üzletekben szereztem, képe-sítenek arra, hogy a legkényesebb igényeket is kielégítsem.

Szives pártfogást kér, tiszt.

BÁLINT BAZÁR uri szabó.

RÉVÉSZ RÉLA

könyv-, papir-, zene-
műkereskedése és
:: könyvnyomdája. ::

MAROS-VÁSÁRHELY
■ SZÉCHENYI-TÉR. ■

Attila-utca.

Uj utca. Az István Király-utból keleti irányban huzódva, a katonai alreáliskola város felőli oldalán halad.

Attila.

Irta: BAKA BÉLA.

A hunok királya volt Attila, kit a hatalmától rettegő gyáva népek *Isten ostorának* neveztek.

A 435-ik esztendőben vette át Attila a hun nemzet feletti uralkodást. A hun birodalmat oly nagygyá és hatalmassá tette, hogy kelet felől tulcsapott a Fekete tengeren, egész a Káspitóig. Nyugatról elhuzódott a Rajna folyóig, ahol Francia ország kezdődik, míg északon fel egész a Keleti tengerig terjedt.

Ennek a rettenetes nagy birodalomnak a középpontja a Duna—Tisza között volt, valahol a mai Szeged tájékán.

Ott lakott Attila. Ott volt pompás fejedelmi székhelye.

Attila vaskemény termetű, fékezhetetlen szenvedélyű, parancsoláshoz szokott, indulatos, de igazságos ember volt.

S ez, a félt világ által rettegett nagy uralkodó, kinek a világ minden részéből összehordott drágasága és mérhetetlen kincsei voltak, — igen egyszerű természetű ember volt. A fényt, a pompát kedvelte, de csak maga körül, udvartartásában. S míg vendégei arany és ezüst tán, érokból ettek és hasonló poharakból ittak, ő maga a legegyszerűbb ételeket fatálból fogyasztotta el.

Attila éles megfigyelő képességgel és bölcs előrelátással birt. Elleneinek gyöngéit hamar kitapasztalta s azokat mindig a maga javára tudta fordítani.

Legnagyobb harcait a keletrómai császársággal vivta, amely akkor szintén a világ egyik leghatalmasabb és legnagyobb, de erkölcseiben és hazafiasságában lehanyatló birodalma volt. Attila halála hirtelen következett be, mikor a frank királv leányát, a szép Ildikót nőül vette. Éjjel álom közben orrvérfolyás lepte meg, ami megfojtotta. Három fia maradt: Ellák, Dengezics és Csaba, kik összevesztek az uralkodás felett.

Egymás ellen csatát viltak. Fegyvert fogtak ellenük a leigázott népek is. S így Attila hatalmas birodalma csakhamar semmivé lett. A monda szerint Attila kisebbik fia, Csaba királyfi egy csapat hunnal elmenekült Erdély bércsei közé s ott telepedett le. Ezeknek az ivadéakai a mai székelyek, kik örökölték őseik harci nagyságát, tiszta erkölcseit, de szerencsétlenségét is.

Fekete Mihály

első

drogeriája

Maros-Vásárhely.

Tisztviselők 5 százalék engedményt kapnak !!

Álmos-utca.

A város északi részében, a Soós Pál utcából kiindulva, északi irányban, a vasut vonalig vezet.

Álmos.

819-895.

Irta: GYÖRGY SÁNDOR.

A sok, hazát kereső nép között küzdött a magyar is. Az ugynevezett népvándorlás több száz esztendőn át nyugtalanította Európát, melyet a magyarok honfoglalása fejezett be 895-ben. A magyarok első hazája, illetve őshazája az Araltótól és Kozák tenger, most Káspi tengertől északra, később kiterjesztve a Don, Volga és Ural folyók északi folyásának környékén terült el Szomszéd népek észak felől a besenyők és úzok, délről pedig a bolgárok és kozákok voltak. A magyaroknak már az őshazában folytonosan fegyverrel kellett védekezniök a harcias szomszédok ellen. A háboru hozzászoktatta őket a tábori élethez; különben is állattenyésztő nép lévén, pásztorkodással, halászáttal, vadászattal foglalkoztak, ezért kerestek mindig új hazát folyók mentén és dús legelőjü síkságokon.

A magyarok az őshazában hét törzsből állottak, mindenik törzsnek külön, egymástól független feje volt. Az egyik törzs feje Álmos, a honfoglaló Árpád atya volt. Álmos vezette az őshazából kiköltöző magyarokat. A monda szerint Ögyek (Ugek) és Emese fia volt, született 819 ben. Nevét onnan nyerte, mert anyja megálmodta születését

Anonymus (III. Béla, mások szerint IV. Béla király névtelen jegyzője) 57 fejezetből álló „Gesta Hungarorum“ c. művében Álmosnak tulajdonítja mindazon tetteket, melyeket a magyarok Ungvár bevételeig, elfoglalásáig véghezvittek.

Álmost választotta ugyan a hét törzs vezérének, azonban közelebb jár a valósághoz a görög források előadása, mely szerint Árpád már Etelközbe menet átvette Álmostól a vezérséget. Ő azonban hiven követte nemzetét s valószínű, hogy az etelközi pusztulás idején halt meg.

Ha az Álmos nevéhez füződő monda talán a biblia és a régibb világkrónikák rokonjellemeü története nyomán alakult volna is ki, tagadhatatlan, hogy Álmos a magyarok egyik fénylő vezérsillaga, akitől fia, Árpád vitézségét, hadvezéri tehetségeit, államalkotó bölcsességét nyerte.

Hordozza ez utca időtlen időkig az ősmagyar nevet, mi pedig hálatelt szivvel áldjuk az Álmos ősapánk emlékét!

Állandóan szeson újdonságok!

A legszebb kalapok, virágok, kestyűk, napernyők, costum és bluzkelmék, díszek, gallérok és nyakkendők, férfi- és női fehérműk, szőnyegek, függönyök és más piperecikkek kaphatók!

IZMAEL JÁNOS DIVATÁRUHÁZÁBAN: FÖTÉR, Takarékpénztár alatt.

Árpád-utca.

Újan nyitott utca. A Bethlen G.-utca és Nagytemető utja találkozásától északkeleti irányban a katonai alreáliskolához vezet s az Attila-utcaába torkollik.

*

Árpád.

† 907.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Álmos magyar vajda fia, Magyar ország megalapítója.

A legrégebbi írott emlékek szerint a magyar nép Kr. után 884-ben költözött ki ősi hazájából. Először a lebediai sikon telepedett meg, innen Etelközbe vándorolt tovább a 890. év táján. Itt sem maradt azonban sokáig. A népben régi szájhagyományok alapján élt a hit, hogy a Duna-Tisza közén van egy áldott föld, Attila földje, Attila öröksége, mely reájuk vár, amely jogszerint az övék. E szép örökség utáni vágy, de meg a besenyők üldözései is sarkalták az új hon fölkeresésére.

Ekkor a magyar nemzet 7 felé volt tagolva, 7 vajda vezetése alatt állott, akik egymással szövetségben voltak ugyan, de saját hatáskörükben önállóan intézkedtek.

Már Etelközben érezték e tagoltság hátrányait, azért a legidősebbet Álmost közös fejedelemmé választották.

A hagyomány szerint a vándor népfajoknak szokásuk volt, midőn új hont akartak elfoglalni, hogy az ország fejedelmet megáldozták, ki maga önként lépett a máglyára, melyen elhamvasztották; így tettek Álmossal is, mielőtt Magyarhonba indultak. (Jókai.) Helyébe aztán fiát Árpádot választották fejedelemmé, ki észre, vitézségre legkitünőbb volt mindnyájuk között.

Veale kötötték meg a vérszerződést, melynek pontjai a következők voltak:

1. Míg Á. nemzetsége él, mindig abból legyen a nemzet fejedelme. (Á. családja 4 fejedelmet és 23 királyt adott a hazának. Az utolsó volt III. velencei András (Endre), ki 1301-ben halt meg.)

2. A közös erővel szerzett vagyont közösen osztják.

3. A törzsek vajdái, vagy utódaik a fejedelem tanácsából ki nem zárhatók.

4. Aki a fejedelemhez hűtlenné lesz, vagy viszályt támaszt közte és népe közt — vére folyon.

5. Aki e szerződést megszegi a nemzet kebeléből kiátkozzák.

Kobrak cipők

Elsőrendű magyar gyártmány.

Egyedül kapható:
Maros-Vásárhely
 Főtér, Transylvania-épület.
 Telefon 328.

Ekkor a vajdák egy szent edénybe vérüket eresztették, azután Árpádot pajzsra emelve, mint új fejedelmet, a népnek bemutatták.

Igy szervezkedve 896-ban a Vereczkei-hágón át — hol most emlék-oszlop áll — belépett Árpád a Magyar haza földére s Munkács táján megtelepett. Ungvárt elfoglalva, Zalán bolgár fejedelemmel egyezséget kötött, mely szerint a felső Tisza vidéke az övé lett. A Tisza, Maros és Kőrös közötti vidéket a kazár Marót fejedelemtől harcon foglalták el vezérei, később Erdély is, hol Gyalu vlach fejedelem uralkodott, meghódolt.

Ekkor a Duna balparti része került sorra. E vidék Szva-topluk morva fejedelem birtokában volt, kit harcban legyőzve, az egész területet a Morva folyóig elfoglalták. Eközben Zalán az egyezséget megbánva, azt izente Árpádnak, hogy takarodjék ki területéről. Árpád azonban hadüzenettel válaszolt s Zalánt az Alpár-mezején le is győzte. E győzelem után tartotta a nemzetszervező gyűlést Pusztaszeren.

Itt az ország felosztását, alaptörvényeit, a fejedelem és nemzet jogait s a magyarok és meghódítottak közötti viszonyt állapították meg.

Később a még meg nem hódolt kisebb népfajokat békés úton, vagy harcban mind bekebelezve, élete utolsó éveit a haza állandó berendezésére szentelte.

Árpád 907-ben halt meg. Nyugvó helye ismeretlen, bár annyit tudunk, hogy valahol Ó-Buda környékén van.

A nemzet a *Névtelen jegyző* adatai alapján, 1896-ban ülte meg a *honfoglalásnak*, s 1907-ben Árpád halálának ezredik évfordulóját.

Bilkei PETRECZKY GÉZA „DIANA“ DROGERIÁJA.

Kül- és belföldi illatszerek.

kötszerek, állatgyógyászati

és fényképészeti cikkek

nagy raktára.

Széchenyi-tér 35.

Bajza József-utca.

A Sándor János-utcában levő áll. el. leányiskola és óvoda mögött a Wesselényi-utcát a Kisfaludi K.-utcával köti össze.

Bajza József.

1804.—1858.

Irta: KRIZBAI SÁNDOR.

A magyar irodalom újjászületése derekának egyik legnevezetesebb népirodalmi, kritikai és publicisztikai írója: Bajza József volt. Régibb íróink példája lelkesítette tollal is szolgálni a hazát s betölteni azon irodalmi feladatokat, melyek Kazinczy és Kölcsei előtt lebegtek.

Bajza József, Szücsiben született 1804. jan. 31-én. Szülei mátraalji evangélikus birtokos nemes emberek voltak. Tanul-

mányait a gyöngyösi ferenciek gimnáziumában kezdte, honnan Pestre, később Pozsonyba megy jogot tanulni. Mint országgyűlési irnok jelen volt az 1825—27-iki pozsonyi országgyűlésen s küldözgette pesti barátainak az országgyűlési tudósításokat. Az országgyűlés végével Pestre megy vissza s a kir. táblánál jegyzőnek esküszik fel. Egy év múlva ügyvédi vizsgálatot tesz, de ügyvédi gyakorlatot nem folytatott. Pesten több íróval megismerkedve, gyakran ellátogat azok társaságába, különösen Toldy Ferencet kedveli meg, kivel aztán bensőbb barátságot is kötött.

Bajza első mutatvány verse az: „Est hajnal“ 1823 ban az Aurora című évkönyvben jelent meg, mellyel jelentékeny hatást ért el. E dallal az alig tizennyolc éves Bajza íróvá volt avatva s állandó munkatársa lett az Aurórának.

Bajza a világ előtt, éveken át csak mint költő szerepelt, de értelmi világának, sőt egész lelkének uralkodó vonása a kritika volt, amit nagy mértékben nevelt Goethe és különösen

	:: HOLBACH F. D. É ::	
fűszer- csemege- és gyarmatáru kereskedése		
TELEFON: 287.	SZÉCHENYI-TÉR.	TELEFON: 287.

Lessing német költők tanulmányozása. 1828. évben teszi közzé az epigramma theoriája című értekezését, melynek utolsó részében szigorúan megbírált több magyar epigramm író, amivel maga ellen zúditotta őket. Ettől kezdve egész nyíltan a kritikára adta magát, a társadalmi életben egyébként szelid, csendes, de az irodalmi vitában kiméletlen és szenvedélyes költő. A drámairodalom fejlesztésére 1830-ban indítja meg a Külföldi Játékszin című vállalatot. Ugyanez évben teszi közzé az első rendszeres magyar kritikai orgánumot, a Kritikai Lapokat, melyben Kölcsey, Vörösmarty és Toldy is irtak. Ugyanez évben a már beteg Kisfaludy Károlytól átveszi a Aurora szerkesztését s ezzel a magyar szépirodalom központi orgánuma az ő kezébe került. Tehát épen a legalkalmasabb pillanatban akkor, amikor Széchenyi is megindította nagy szellemi harcát a régi Magyarország újjáalkotása érdekében. Az irodalom, amely mindig első volt a nemzeti öntudat ébresztgetésében, most sem maradhatott tétlenül s Bajzát ott látjuk Széchenyivel haladni párhuzamos uton, érezve a rokonságot az ő munkásságának és a legnagyobb magyarnak szelleme közt. Az irodalmi sajtót azonban akkor szervezte igazán, mikor Vörösmartyval és Toldyval együtt 1837-ben az Athenum című ismeretterjesztő és szépirodalmi lapot s a kritikai melléklapját, a Figyelmezőt indította meg. E lapok szerkesztése magas művonalával nemcsak az akkori hírlapjainkat szárnyalta túl, de hatását tekintve azóta is alig volt hozzá hasonló irodalmi közlönyünk

1843-ban beszünteti az Athenum kiadását s egész erejével a történelmi munkásság terére lép, de nem nagy sikerrel.

Kossuth megbízásából 1848-ban a Pesti Hírlapot szerkeszti, ennek megszűnése után Futár címmel egy új lapot indít, de ennek is csak egyetlen száma jelent meg. Ez volt az utolsó nyilvános működése. A nemzeti bukás megviselte idegeit s az elmekor tünetei jelentkeztek rajta s mint lassu pusztulás áldozata halt meg 1858. márc. 3-án, 34 éves korában Pesten, állandó örökségül hagyva az igaznak, a szépnek és a nemzeti haladásnak szolgálatát.

TÓTHFALUSI SÁNDOR

:: FÉRFI SZABÓ. ::

Ajánlja dusan felszerelt elsőrendű szövetraktárát. Kiváló gonddal készíti a legelegánsabb férfi ruhákat.

MAROS-VÁSÁRHELY, Kossuth Lajos-utca 9. sz.

Barcsay Akos-utca.

Az István király-utból kiindulva, az állami gyermek-menhely délnyugati oldala mellett, a Lavotta János-utca felé vezet.

Barcsay Ákos.

(1619—1661.)

Irta : SZENTGYÖRGYI DÉNES

Barcsay Ákos erdélyi fejedelem 1619-ben született. Meghalt 1661. július havában. Barcsay Ákos; mint Erdély egyik legrégebb és legelőkelőbb családjának sarja az I. Rákóci György fejedelmi udvarában nevelkedett. Később lugosi és karánsebesi bán, azután hunyadi főispán lett.

A töröknek teljes térfoglalása után, a nagyvezir B. Ákost nevezte ki Erdély fejedelmévé. Ezt az 1658. október 10-én a Segesvárra egybehívott országgyűlés is elfogadta s Barcsayt ünnepélyesen beiktatta.

A hazafias párt azonban nem szívesen látta a török védencét Barcsayban s előbb Rákócy, ennek eleste után Kemény János vezetésével ellene támadt. 1660-ban az Örményesnél vívott harcban Kemény János győzött, ki aztán a később fogságába került fejedelmet Görgény várába záratta. 1661. július elején, kezén-lábán megbilincselve, — állítólag — kutyaketrechben szállíttatta Kővárra, de utközben a kísérők által megöletett. Holttestét Kozmatelke (Kolozs-megye) határában temették el, sirja felé egyszerű faoszlopot állítva.

Dósa Endre Kolozs-megye alispánja 1908-ban a sirt felbontatta, s kétségtelenül megállapítva azt, hogy ott valóban B. Á. tetemei nyugsznak, újból eltemettette s sirja fölébe diszes emlékoszlopot emeltetett. A koporsóban megtalált bilincseket Kolozsvárra, az „Erdélyi Múzeum“ régiségtárába vitték.

Erdély mai cimere B. Ákos uralkodása alatt, a szászsebesi országgyűlésen állapított meg 1659. május 24-én.

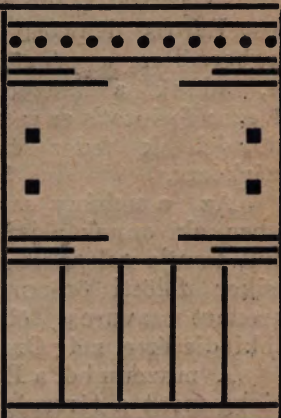
BOCSÁNCZY M.

•• DIVAT ÉS FEHÉR- ••
•• NEMŰ ÁRUHÁZA. ••

Egyenruházati cikkek

:: állandó raktára. ::

Maros-Vásárhely, Fő-tér.

Baross Gábor-utca.

(Hajós-köz.)

A Széchenyi-térből, az Agrár Takarékpénztár palotája mellett kiindulva, északnyugati irányban halad s a Lajos-király utban végződik.

Bellusi Baross Gábor.

1848—1892.

Irta: LÁSZLÓ GYULA.

1889. augusztus havának egyik forró délutánján történt, hogy Görög József r. alkapitány szokatlan sietséggel rontott be a Székelyföldi Iparmúzeumba ezen szavakkal:

— Itt van Baross és Wekerle! Jönnek a miniszterek!

Az örökké csöndes, nyugodt Görög József flegmájából kivetkőzni látva, meglepődtem, de nem sok idő jutott a kérdés fészegetésére, mert már tértek is be a ministerek a múzeum udvarára, mely akkor a Kossuth Lajos-utcában a Nyári Színkörben volt ideiglenesen elhelyezve.

En, mint múzeum ör, elsősorban Kovács Ferenc apátplébánosért futtattam, magam pedig fogadtam a nagy urakat, kik Györfői Pető polgármester vezetése alatt érkeztek.

A vendégek már körüljárták a múzeumot, amikor megérkezett Kovács Ferenc. A daliás főpap Baross Gábor elé állott és az üdvözlés után ezeket mondotta:

— Nagy szerencse Erdélyre és különösen Maros-Vásárhelyre, hogy a nagy kormány két nagy minisztere eljött személyesen megismerni és tanulmányozni a bajokat. E látogatás ne muljon el nyom nélkül. Ennek a múzeumnak nincs hajléka, nyujtsanak hát segítséget, hogy az elpusztulástól megmentsék.

Ugy mondta el ezeket Kovács Ferenc, hogy a kívánság elől kitérni nem lehetett. Baross oda szólt Wekerlének:

— En adok hatezer forintot, hát te mennyit adsz?

Felelt Wekerle:

— En is adok hatezeret.

— Főtisztelendő uram — fordult most Baross Kovács Ferenchez —, megbeszéltem a pénzügyminister ural, adunk a múzeum felépítésére 12 ezer forintot s az esetleges további szükségletek fedezésétől sem fogok elzárkózni.

Az a néhány maros-vásárhelyi ember, aki ennek a jelenetnek véletlenül tanuja volt, nem győzött betelni a siker fölötti örömmel és Kovács Ferencet bravuros föllépéseért mindenki dicsérte, még Oroszlán Pista is.

A múzeumból a Bürger-féle sörgyárba ment a társaság, innen kocsi-

Hary Géza

divat-áru üzlete

Széchenyi-tér 23.

kon körüljárva a várost, lehajtottak az alsó vasúti állomásra. Ott már készen várta a külön vonat. Baross megmutatta a vásárhelyieknek a pompás tölgyfakocsikat és büszkén mondotta:

— Ez a vonat az utolsó szegig magyar gyártmány.

Különösen Baross Gábor végtelenül kedves és szives volt mindenkinek. Akik vele beszéltek és kezet szorítottak, a legnagyobb elragadtatással emlegették maros-vásárhelyi látogatását.

Tudni kell, hogy Baross Gábort különösen érdekelte Erdély sorsa s mert abban az időben a román vámháború következményei súlyosan éreztették hatásukat, Baross személyes tapasztalatokat kívánt szerezni.

A cselekvés vágyától sarkalva 1889. év nyarán, inkognitó beutazta Erdélyt, Brassóból még Bukarestbe is átrándult. Magával hozta Weckerlét is, kit — mint mondotta — nehezen tudott a munka mellől kimozdítani. Visszajövet néztek be pár órára Maros-Vásárhelyre, hogy a muzeumot, mely a székely ipari élet ébredésének fogantyuja és Kovács Ferencet, ki az akkor kezdődő székely akciónak feje volt, megismerjék.

Az eredmény nem is maradt el. Már a rákövetkező évben hozzá kezdettek a muzeum építéséhez.

Ugyanekkor megalakították a maros-vásárhelyi kereskedelmi és iparkamara. Hatalmas lépés volt ez Maros-Vásárhely életében s méltó arra, hogy Baross Gábor látogatása megörökítették.

Baross Gábor tovább dolgozott. Amit erdélyi útjában látott és hallott elhatározásra serkentette. 1892-ben arra hívta föl a maros-vásárhelyi kereskedelmi és iparkamarát, hogy két ipari szakiskola felállítása iránt terjesszen föl javaslatot. A kamara Maros-Vásárhely és Székelyudvarhely városokat ajánlotta az új intézetek székhelyéül. Ment mint a karikacsapás, a két iskola hamarosan létrejött. Baross rendelte el az állami gépgyáraknak, hogy székely ipari munkásoknak soronkívül és minden egyes esetben munkát adjanak. E kezdésből fejlődött ki azután a székely inas elhelyezési akció, mi szintén a kamara feladatává tétetett. Ment minden gyönyörűen, megértéssel és meglepő sikerrel. Főnt megértették a helyi tényezőket és lent lelkesedtek a kormányzat cselekedetiért. Főnt maga a miniszter gondolkozott és cselekedett és lent meg volt a bizalom, hogy amit a miniszter tesz, az jól van téve. Kár, hogy nem tartott sokáig. Még Lukács minisztersége idején főnragyogott a székely nimbusz, Baross hagyománya még tiszteletben állott s hogy Erdélyt és vele Magyarországot a székelység talpra állításával lehet megmenteni, tudta és vallotta mindenki. Nem tartozik ide, hogy mi történt azután, egy bizonyos, hogy a székelyek Baross Gáborban a legnagyobb jötevőjüket veszítették el.

* * *

Baross Gábor rövid életrajza ez: született Pruzsinán, 1848. július 6-án. Jogi pályát végzett, megyéjében aljegyző is

volt. Mint képviselő került az államvasutakhoz. Még ifjan kereskedélemügyi államtitkár és 1886-ban minister lett. Megvette és átmagyarosította Magyarországon a nagy kiterjedésű osztrák vasuti hálózatot, életbeléptette a zónadijszabást, áttörte a Vaskaput. Amit csinált, hozzáértéssel csinálta és sikerült neki minden, mert közszeretet vette körül és támogatta minden munkájában. 1892-ben a Vaskapu munkálatának megkezdésekor meghűlt, betegen tért haza és május 2-án Budapesten — még fiatalon elhunyt, pótolhatatlan kárára az ébredő magyar közgazdaságnak.

* * *

Érdekesnek tartjuk az utca régebbi nevének eredetével is foglalkozni. Hajós-köznek, később Hajós-utcának hívták. Amely elnevezések onnan eredtek, hogy hajdan a tutajosok ezen a tájékon kötöttek ki s a tutaj-vásár itt bonyolítottatott le. A Maros apadása és eltávolodása után mező, rét lett e vidék s mint állattartásra alkalmas helyre, ide rendezték be a „Város Major“-ját, a mai honvédlaktanya, tüzoltó gyakorlóter és Múzeum területén.

Terényi Ede cukrász, Széchenyi-tér 11. szám.

B. figyelmábe ajánlom dús választéku, elsőrendű minőségű süteményeimet és fagyaltjaimat. Ugy szintén alkalmi tortákat, formafagyaltot, crémet, parfeet stb. Megrendelésre tetőszeűs kivitelben, jutányos árban szállítom.

Készítek szép kivitelű, finom aszpikos hideg halakat, liba máj, csirke, rák, velő és nyelv pástétomokat. — Imbisz, sonka és hideg felvágottak aszpikkal való készítését elvállalom, s mindezek kiváló jóságáért teljes felelősséget vállalok. — **Alkalmi cukrászati cikkek állandó nagy raktára.**

A nagyérdemű közönség becses pártfogását kérve, vagyok

kiváló tisztelettel

Terényi Ede, cukrász.

Batthyányi Lajos-utca.

A Szentgyörgy-térből, — az áll. elemi leányiskola előtt elvonulva, — a Máv. felső városi állomásához vezet.

Gróf Batthyányi Lajos.

1807—1849.

Írta: FÜLÖP SAMU.

Gróf Batthyányi Lajos, Magyarország első alkotmányos miniszterelnöke, született 1807. február 14-én Pozsonyban, kivézetetett Pesten 1849. október 6-án. Edes atyját korán elvesztvén, egyoldalú és hiányos nevelésben részesült, erélytelen nevelői felügyelete alatt a tudományokból nagyon keveset sajátított el, csak a testedző sportokat szerette, szenvedélyes vadász és lovas lett s korának egyik legkitünőbb céllövője volt. Bécsben a Klinkonström intézetben sem tudták megkedveltetni vele a komoly tanulmányokat s csak a midőn a tudós és felvilágosodott Neurohral megismerkedett, ébred föl benne a tudomány iránti tisztelet és tanulás utáni vágy. E férfiú nagy műveltségével, humánus gondolkodásával oly nagy hatással volt rá, hogy bár 16 éves korában katona lett. Olaszországban, a Miklós huszároknál, mégis olvasgatni, tanulgatni kezdett mint hadnagy pótolta nevelése hiányait és a zágrábi akadémián jogi vizsgát tett. 21 éves korában már nagykorúnak nyilvánítottat s átvette nagy vagyona igazgatását, odahagyta a katonaságot és tovább folytatta önművelését. Neurohr tanácsára értékes könyvtárt szerzett s a politikai pályára készült, melyre családja hagyományai, születése és gazdagsága egyaránt utalták őt. Döntő hatással volt rá Széchenyi nagy művének a Hitelnek megjelenése. Ez a könyv az ő hazafias tettvágyának is eszményt és irányt adott, kötelességeinek tudatára ébresztette s elszánt bátor cselekedetre lelkesítette. Beutazta Nyugat-Európát, sőt a Keletet is s ismeretekkel, tapasztalatokkal meggazdagodva tért haza. 1834-ben nőül vette gróf Zichy Antóniát, a lelkes honleányt, ki azután ösztönzője, jó szelleme lett politikai tevékenységében. Külföldön szerzett gazdasági ismereteit saját birtokain s a hazai gazdaság terén törekedett érvényesíteni. A vasvármegyei gazdasági egyletnek alapító tagja volt, részt vett az országos gazdasági egylet munkáiban, s támogatója volt a lónemesítés, az állattenyésztés ügyének.

A politikában az 1839—40-ki országgyűlésen tűnt fel. Ekor alakult meg a főrendiházi ellenzék pártja 35 taggal, köz-

**Vasvári és Halász fűszer, csemege
üzlet, gőzerőre berendezett kávépörköldé.**

..... Széchenyi-tér.

tük Batthány Lajossal. Már ezen az országgyűlésen több ízben felszólalt az alsóházban elfogadott reformjavaslatok érdekében s beszédeit erős logika, mély tartalmasság jellemezték. Az ő indítványára hozták be a főrendiházi naplót, melybe az egyes szónokok beszédeit egész terjedelmében beiktatták. Ez időtől kezdve Batthány Lajost állandóan ott látjuk a hazánk korszerű átalakulásáért, előre haladásáért küzdők sorában, lassanként ismertté, népszerűvé lesz, a legnagyobbak közé emelkedik, vezéri szerephez jut. Főuri háza találkozó helye lesz az alsó és felsőházi ellenzék legkiválóbb tagjainak, érintkezésbe jut Kossuth Lajossal, ki éppen ekkor vívta nagy szellemi harcát Széchenyi Istvánnal s Battyányt is, megnyerte magának. Széchenyi, ki addig hivei és elvtársai közé számította Batthányt, rendkívül érzékenyen vette Batthány elfordulását s felválva, hol szerette, hol gyűlölte őt. Kossuth indítványára Batthány Lajost választotta elnökévé az 1842-ben alakult Iparegyesület, mely a hazai ipar fejlesztését, az iparosok képzést tűzte ki feladatául. Az egyesület két szépen sikerült kiállításban adta tanujelét életrevalóságának és népszerűségének s magyar mesterszótár és az iparstatisztika készítését is fölvette programjába. Batthány ezen kívül még több új egyesület alapításában vett részt s különösen sokat áldozott a cukorgyár egyesületre.

Az 1843—44-iki országgyűlésen Batthány Lajos a főrendiházi ellenzék elismert vezéréként szerepelt s a tárgyalásra került nagyjelentőségű reformjavaslatokat fényes beszédekkel támogatta, azonban a még mindig többségben levő kormánypárt éppen a legfontosabb javaslatokat megbuktatta. Vukovics emlékirataiban így méltatja Batthányi vezéri tevékenységét: „Előtte önként hajolt meg a főrendi tábla ifjú ellenzéke. Csak egyszer volt szükség hallani őt, midőn valamely fontos tárgyban emelé férfias szavát s látni a megdöbbenést, melyet ko-

moly okoskodása s színezetlen igazságtételei a tábla többségére okoztak, hogy meggyőződjünk, miképen e férfi szive és lelke teremtvé van arra, hogy egy nemzetnek viharos időben feje legyen“.

Az 1843—44-ki országgyűlés eredményeivel elégedetlen ellenzéki pártok szervezkedtek a következő követválasztásra s nagyszerű programban foglalták össze kívánságaikat. Kossuth Lajos Pest vármegyében lépett fel követjelölttül s az ő megválasztása országos jelentőségű eseménnyé nőtte ki magát. Melléje sorakoztak a haladás képviselői, el'ene küzdöttek a konzervatívok és a kormány. Batthány

Kávét, teát, rumot, cacaót

- - és csokoládét - -

különlegességeket

legelőnyösebben

vásárolhat a

Hamburgi

kávébehozatali

üzletben.

Széchenyi-tér. - -

Lajos Kossuth kortesévé szegődött, fekete szőrü subában, pörge kalappal, sallangos paripán agitált érdekében. Bizonyos, hogy később egyik legnagyobb bűne az, volt a kamarilla szemében, hogy Kossuthot bejuttatta az alsóházba.

A korszakalkotó 1847—48-ki országgyűlésen Kossuth Lajos volt az alsóház vezére, míg a felsőházban most is Batthány és Teleki László vezette az ellenzéket. Batthány, a felirati vitában s a szönyegre került javaslatok tárgyalásában is több ízben általános figyelem közt szólalt fel. Az 1848. február havában Párisban kitört forradalom hírére Kossuth Lajos március 3-án elragadó beszédben új felirati javaslat készítését indítványozta, mely a nemzet összes kívánságait s a független felelős magyar miniszteriumot is magában foglalta. E feliratot március 14-én a felsőház is magáévá tette, mire Batthányi még az nap lelkes hangú körlevélben tudatta a vármegyék ellenzéki köreivel a nagy eredményt s intette őket, hogy csendben maradjanak s a rend fenntartására törekedjenek. Este a lelkes ifjuság és a polgárság fáklvás zenét adott Kossuth Lajosnak, ki a mellette álló Batthányt, mint Magyarország első független miniszterelnökét mutatta be az ujjongó sokaságnak. Az országgyűlés feliratát Bécsbe vivő küldöttségnek tagja volt Batthány Lajos is. Március 17-én megbízást kapott a miniszterium megalakítására s 23-án terjesztette fel a miniszteri névsort. A kormány alakítását megerősítő leirat március 31-én jelent meg. V. Ferdinánd ő felsége április 7-én kinevezte az első független magyar miniszteriumot, melynek Kossuth, Széchenyi és Deák is tagja volt. Az 1847—48-ki országgyűlést április 11-én trónbeszéddel zárta be ő felsége és szentesítette a hozott törvényeket.

A Batthány, miniszterium hozzá fogott a szentesített törvények végrehajtásához, azonban rövid idő múlva legyőzhetetlen nehézségek tornyosultak eléje. E nehézségeket a bécsi titkos hatalom és a kormány górdította eléje, melynek célja volt az 1848-ki törvények eltörlése. E célból bujtogatni kezdte a nemzetiségeket s ezek fészkelődése csakhamar oly mérveket öltött, hogy a miniszterium legelső feladatának a belső nyugalom és rend helyreállítását tartotta. Batthány, mint helyettes hadügyminiszter szervezte a nemzetőrséget s elrendelte a 10 első honvédszászlóalj felállítását. Legveszélyesebb volt a horvátok felkelése, kik Jellasics alatt elszakadtak az anyaországtól és megtagadták az engedelmességet. Batthány kérésére a király engedelmességre intette a horvátokat s

**Magyar - Francia
Biztosító r.-t.
Főügynöksége
a Marosvásárhelyi
Bank és Takarékpénztárnál.
Mindennemű biztosítást feltétlenül a legolcsóbban és legelőnyösebb feltételek mellett eszközöl.**

Jellasicsot báni állásától elmozdította. A július 5-én egybe-
gyűlt népképviselői országgyűlést megnyitó trónbeszéd elítélte
az izgatásokat s kijelentette, hogy a király egész erejével meg
akarja oltalmazni az ország nyugalma. A kormány kész volt
az udvar minden méltányos kérését teljesíteni s az Innsbruckba
távozott királyt Magyarországra hívta, mert ettől a nemzeti-
ségi mozgalmak elcsendesedését remélte. Mind hasztalan! A lá-
zongások új erővel törtek ki s a közvélemény sürgetésére
Kossuth Kajos 200 ezer embert és 40 millió forintot kért az
országgyűléstől, amelyet az egyhangulag megajánlott.

Szeptember 4-én Jellasics visszahelyeztetett báni állásába
s egy hét múlva 40 ezernyi hadával betört az országba. A
Batthyány miniszterium lemondott s Batthyány új miniszte-
rium alakítására nyert megbízást, de az nem erősített meg.
Szeptember 25-én gróf Lamberg Ferenc katonai főparancsnokká
neveztetett ki, a Batthyány miniszterium lemondását elfogadta
a király s báró Vay Miklóst bizta meg új kormány alakításá-
val. Lamberg a felizgatott pesti tömeg megtámadta és meg-
gyilkolta, szeptember 28-án pedig a magyar sereg Jellasicsot
megverte és Ausztriába kergette. Báró Vay után báró Récsey
Adámot tették meg miniszterelnöknek, feloszlatták az ország-
gyűlést s Jellasicsot nevezték ki teljhatalmu királyi biztossá.
Október 8-án azonban a magyar országgyűlés a honvédelmi bi-
zottságra ruházta a közhatalmat s Kossuth Lajost az ország
„teljhatalmu kormánya fejének“ nyilvánította. Megkezdődött a
szabadságharc.

Batthyány jószágaira vonult vissza, nemzetőr lett s volt
jobbágyait a dúló horvát csapatok ellen vezette. Azonban sze-
rencsétlenül járt, leesett lováról, karját törte s hosszú ideig
feküdt. Felgyógyulása után ismét képviselővé választatta magát,
megjelent Pesten az országgyűlésen. Itt a békés megoldás érde-
kében működött közre s tagja volt annak a küldöttségnek,
melyet az országgyűlés a nagy haderővel Pesthez közeledő
Windischgrätzhez menesztett, hogy még egy utolsó kísérletet
tegyen a béke vagy fegyverszünet kieszközlésére Batthyányt
Windischgrätz maga elé sem bocsátotta, hanem néhány nappal
később, január 9-én este elfogatta. Midőn Windischgrätz Bat-
thyányt Pesten. haditörvényszék elé állította és kijelentette,
hogy oly bíróság előtt, mely az ő politikai működését megbi-
rálni képtelen, vallani nem fog s mint főúr és miniszter köve-
telte, hogy országos bíróság vagy az országgyűlés ítéljen felette.
Annyira bizott ártatlanságában, hogy amidőn Pestről Laibachba
vitték és utközben Sárváron meg Cilliben a nép ki akarta sza-
badítani, ő maga beszélte le erről a népet. Még Laibachban is
a békés megegyezés érdekében működött s két levélben aján-
lotta fel közb. njáró szolgálatait a bécsi kormánynak. De nem
talált meghallgattatásra Leichbachból Olmützbe vitték s itt a
haditörvényszék két évi várfogságra ítélte. Ezt az ítéletet
Schwarzenberg Félix herceg miniszterelnök azon felhívással

küldötte vissza, hogy ítélje a hadi törvényszék Batthyányt halálra s az enyhítő körülmények figyelembe vételével ajánlja kegyelemre. A rendes eljárás szerint Batthyány így megmenekült volna. Ezt a második ítéletet azonban már nem Olmützben hozták, mert időközben Batthyányt Pestre szállították s az új épületbe zárták. Október 5-én hirdették ki előtte a hadi törvényszék ítéletét, amely szerint „magyar elnökmiszteri minőségében oly határozatokat alkotott, hajtott végre, melyek által Magyarországnak a márciusi törvényekben engedett igazgatási határai átlépettek s a pragmatica sanctio által megállapított törvényes kapocs megtágított“. Bünei gyanánt voltak még felsorolva, hogy a felkelők sorában harcolt, a feloszlatott országgyűlésbe ismét visszatért. Ezekért, mint felségsértő vágyona elvesztésére s kötélt általi halálra ítéltették.

Az ítélet kimondása után siralomházba vitték s csupán nejét engedték be hozzá. Midőn este egyedül maradt, búcsulevelet írt nejéhez és gyermekeihez s azután lefeküdt. Elővette a vánkosba rejtett kis tört, magára huzta a takarót s mellét, nyakát, oldalát összeszurkálta, hogy az akasztást kikerülje. Eszméletlen állapotban volt, midőn másnap reggel a törzsporkoláb ágya mellé lépett. Sebeit nyomban bekötözték s mint-hogy a nagy vérvesztés miatt gyakran elájult, izgató szerekkel hozták eszméltre. Délután 5 órakor értesítették, hogy golyóval fogják kivégezni. Félhat órakor felöltöztették, bilincset tettek a kezére, lábára s a vesztő helyre vitték. Az őt kísérő lelkésznek ezt mondta: „vezessen tisztelendő ur, mert nem szeretném, ha összeroskálnék, pedig lábaim alig bírnak.“ A vesztőhelyen letérdelt, a porkoláb fekete kendővel bekötötte szemét, előlépett hat vadászkatona s Batthyány elég hangosan mondta: Eljen a haza! Ekkor eldőrdültek a fegyverek, egyik golyó a homlokát, másik a szívét furta keresztül. Holttestét még azon éjjel a Ferencrendiek sirboltjába vitték.

WOLSTER uridivat és cipő nagyraktára ☒ Maros-Vásárhely

Ajánlja elsőrangú cipőkülönlegességeit.

Uri- és fiu kalapok, fehérneműek, nyakkendő, és keztjük a legolcsóbb árban állandóan kaphatók

Báthory István-utca.

Uj utca. Az István király-utból északnyugati irányban halad s a Bocskay István-utcában végződik.

*

Báthory István.

1533—1596.

Irtta: RUSZTEK KÁROLY.

Az 1571. évi székelyvásárhelyi (mai Maros-Vásárhely) gyűlés után, amelyen kimondatott, hogy az Isten ígéje minde-
nütt szabadon prédikáltassék, — nagy és kínos betegségbe esett
János Zsigmond fejedelem és csakhamar 1571. március hó 13-án
sok szenvedés után meghalt az utolsó Zápolyai. Halála után egy
fontos kérdés várt mindenek előtt megoldásra: szabad választó
fejedelemség-e Erdély, vagy pedig a speyeri szerződés alapján
a német, avagy mint hűbéru a török nevezi-e ki a fejedelmet.
A rendek e kényes kérdést bölesen aként oldották meg, hogy
1571. május hó 25-én egyhangulag megválasztották Erdélyország
fejedelmévé somlai Báthory Istvánt és a választás után nyom-
ban felolvasták a török szultán rendeletét, amelyben Báthory
Istvánt nevezé ki e méltóságra.

Báthory István 1533-ban született. Ősrégi nagy nemzet-
ségnek kiválóan képzett sarja volt. A páduai egyetem látoga-
tása után bejárta a külföldet, majd Ferdinánd udvarába került,
ahol ifju éveit töltötte. Mint férfit azonban már Zápolyai János
oldalán találjuk, aki több ízben küldötte, mint követet Bécsbe.
Majd János Zsigmond érdekeinek lett lelkes védője és mint
ilyen 1565-ben Bécsben, hol politikai küldetésben vala, bör-
tönbe vettetett, ahonnan csak 2 év múlva szabadult ki.

Volt tehát alkalma bőségesen tapasztalatokat gyűjteni. És
valóban, uysis mint politikus, uysis mint katona, korának egyik
legképzetebb férfja volt. Már maga az, hogy a politikai és
vallási ellentétektől feldult Erdélyben egyhangulag sikerült
magát megválasztatnia, bizonyítja nagy politikai tehetségét, de
nem kevésbé igazolják ezt a megválasztása után tett intézke-
dései is. Mindenekelőtt értesíti ugy a szultánt, mint a császárt
megválasztatásáról és előbbinek elküldi a 10000 arany adót, az
utóbbinak pedig titkon hűséget eszközszik, jelezvén ezzel, hogy
a török felsőbbtség dacára is Erdélyt Szent István koronája
alkatrészének tekinti. A szultán csakhamar elküldi a fejede-
lemség jelvényeit, de viszont Miksa is megerősíti, bár maga
szerette volna Erdélyt — ha a töröktől nem fél vala — elfog-

KÁLLAI ADOLF

hatóságilag engedélyezett ZÁLOGHÁZA.

Baross Gábor-utca 5 szám. - - - - - Saját ház.

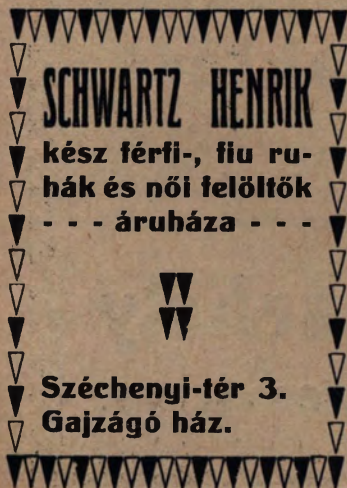
lalni. Titokban azonban Miksa császár mégis támogatta Békés Gáspárt, aki nem tudta és akarta elfeledni, hogy Báthory őt elütötte a fejedelemségtől, amelyre pedig bizton számított, még János Zsigmond életében.

Am sem Miksa, sem a Békés által fellázított székelyek segítsége nem használt, mivel Báthory Kerelöszentpálnál meglepte és teljesen tönkre tette Békés seregét. Ugy ez a diadala, mint pedig az az erély, mellyel helyreállította a fejedelmi tekintélyt, azok az intézkedései, amik által rendet teremtett az országban és megfékezte a békétlenkedőket, nemcsak tekintélyét növelték, de felkeltették a császári udvar féltékenységét is, hol szemet szurt Erdély hatalmának s a fejedelem tekintélyének a növekedése.

Am alig hogy szebb napok virradtak Erdélyre, alig hogy megpirkadt egy szebb jövő hajnala, az a férfiú, akiből a magyar nemzetnek egy II. Hunyadi Mátyása lehetett volna, mielőtt még maradandóbb betűkkel írta volna bele nevét nemzetünk történelmébe, — elhagyta nemzetét, itt hagyta országát, hogy egy nagyobb nemzet fényesebb trónjával cserélje fel az erdélyi fejedelmi széket.

1577-ben ugyanis a lengyel rendek felajánlották Báthory Istvánnak a lengyel királyságot, aki azt 1577-ben el is foglalta. — Igaz ugyan, hogy megtartotta magának az erdélyi fejedelmi címet is és új országából is szeretettel vezette Erdély ügyeit, hiszen éppen azon okból választatta meg Kristóf testvérét Erdély vajdájának, hogy a vezetés továbbra is kezében maradhasson, azonban még sem szentelhetette többé minden tudását, minden erejét Erdély országnak. Lengyelország régi fényének megalapítása az ő nevéhez fűződik, elképzelhető hát hogy tevékenységének nagyobbik részét a lengyel ügyek intézése kötötte le.

Hogy mily nagy királya volt Lengyelországnak bizonyítja a róla fenmaradt hagyomány, hogy vagy sohase született volna, vagy ha született, örökké élne. És, míg Lengyelország történetének egyik legfényesebb korszaka nevéhez fűződik, addig Erdély néhány évi békés fejlődése, nyugalmas sorsa, pénzügyeinek rendezése és a vallási viszályok megszünése ugyancsak Báthory István pár évi erdélyi fejedelemségének az eredményei. Bár maga hithű katolikus volt, tiszteletben tartotta a törvényes vallások mindegyikét. Mint maga mondá: „Hármat tartott fenn magának az Isten: 1) semmiből terem-

teni valamit, 2) a jövőt előre tudni és 3) a lelkiismereten uralkodni; a lelkiismeret az Isten dolga, amelybe nem avatkozhatok.“

Türelmes, szabadelvű, tudománykedvelő fejedelem volt Báthory István. Nemcsak a hazai és külföldi tudósokat gyűjtötte udvarába, de ő maga is érdeklődött a tudományok, kiváltképpen a történettudomány iránt. Nagy, messze kiható tervek foglalkoztatták agyát és irányították politikáját, melyek egyike volt épen a magyar királyság megszerzése is. Mert az kétségtelen, hogy Magyarországot szabad választó királyságnak tekintette és hogyha az ország koronás királya Rudolf — kit maga is törvényes uralkodónak tekintvén háborgatni nem akart — előbb halálozik el, bizonyára jogot formál utána a magyar királyságra is, mert hiszen, amint végrendeletében maga bevallja, fényes sikerei dacára is keserű volt az élete idegen földön. De még keserűbb volt nemzetünk sorsa, hogy mikor annyi nyomorúság, pártviszály és vallási egyenetlenség dült ebben a szegény országban, ez az erős kezű, éles eszű nagy ember, aki egészen más irányt adhatott volna nemzetünk történetének, mint egy idegen nemzetnek halhatatlan emlékü királya halt meg 1586. dec. 12-én.

GYULAI FERENC

temetkezési intézete és koporsó raktára.

Maros-Uásárhely
Kossuth Lajos-utca 1. sz.

Bem-tér.

(Vár-tér.)

Bem József-utca.

Uj utca. A Bem-térről a ref. temető előtt elhuzódó Temető-utcába vezet.

Bem József.

1795—1850.

Irta: HINTS SÁNDOR.

Mondani szokták s tapasztaljuk is, hogy: semmi sem hozza egy össze az embereket, mint a közös baj, közös nyomoruság. E mondás igazsága nemzetekre is áll . . .

Egyéb sajátságok hasonlóságától eltekintve, ilyen közös baj, közös nyomoruság különösen és egyformán két nemzetet sujtott századok óta: a lengyelt s a magyart. Előbbi „búsult hona állapotján“, az utóbbi „sirva vigadótt“. Annak hazája elvesztett, ezé veszendőben volt . . . Mikor az visszaszerzésére ismételtlen is hiába tett kísérletet: ezét segített megmenteni . . . Mint Petőfi írta.

„Két nemzet van egyesülve bennünk ;

S mily két nemzet: a lengyel s magyar!“

A lengyel nemzet fiai közül, akik a mi szabadságharcunkban résztvettek: *Bem József* volt a legnagyobb, a legemlékezetesebb, kinek homlokát otthon szerzett — harci dicsőség koszoruja övezte . . . Ügyük elveszett s a zsarnokság vérbefojtotta a szabadságot. Ő elmenekült. Mikor több évi külföldön bolyongás után Magyarországra jött s Kossuthnak felajánlotta szolgálatát: az erdélyi hadsereg fővezéréül neveztetett ki. (1848. dec. 1.) Állását dec. 16-án foglalta el s két hét alatt (19-én a csucsai, 23-án a dézsi, 29-én a bethleni, 31-én a beszercei stb. diadalai után) egész Erdélyen győztesen haladott végig s alig egy negyed esztendő alatt ugy az osztrák, mint az orosz seregektől megtisztította azt.

Leghíresebb csatái: Vizakna és Déva között, hol „négy nap dörgött az ágyu“; a piski-hidnál s a gyászos emlékü fehér-egyházai sikon (Segesvár mellett) voltak.

Győzelmeinek titka: 1—2 szóban kiadott rendeleteinek határozottságában; szavainak meggyőző és buzdító erejében itt-ott való gyors megjelenésének meglepetésszerűségében és rögtön tájékozódni tudásában állott. Ezekhez járult az a jó bánásmód, amelyet alárendeltjei iránt tanusított s az a feltétlen bizalom is, amely-

Rajka Károly üveg, porcellán áruháza, Széchenyi-tér 7.

Elvállal mindenféle épület üvegezést és képkeretezést. Dúsan felszerelt raktárában mindenféle üveg, porcellán és háztartási cikk található . . . igen olcsó árban.

lyel vele szemben katonái viseltettek... Ennek kifejezője Petőfi, ki 1849. jan. 25-én érkezett az ő táborába, amidőn így ír:

„Mi ne győznénk? Hisz *Bem* a vezérünk,
A szabadság régi bajnoka!“

Sőt: „Ha volna ember, kit mint Istent imádkozhatna: előtte hajlana térdet és fejet!“

De, nemcsak a táborban szerették: tisztelettel, hódolattal vette őt körül a magyarügynek minden hive, még — ellenségei is, kikkel szemben, bár a győző volt, nem a szokásos megtorlással élt, de a „nemzet-testvéri jobbot“ ajánlotta fel nekik... Mint Petőfi mondja:

„ szakálla
Mint egy fehér zászló lengedez:
A kivívtott diadal utáni
Békességnek a jelképe ez.“

Maros-Vásárhelyen több ízben is megfordult; itt lenni nagyon szerette.

Kolozsvárra 1848. dec. 25-én tartotta bevonulását. Ünnepp, kétszeres ünnepségnek a napja: egyházi és nemzeti!... Ekkor kapta a város nőinek részéről kitüntető emlékül a II. Rákóczi György kardját, mely később az oroszok kezébe került s amelyet II. Miklós cár 1896-ban adott vissza nekünk.

Kossuthal ismét 1849. jun. 18-án Nagyváradon találkozott, ki arra szólította fel, hogy a magyarországi seregek fővezérletét vegye át.

Mikor már itt, Erdélyben a:

„Szerencse és Isten
Tőlünk elpártola.“

Lugosra ment, honnan aug. 9-én érkezett meg a temesvári táborba, hol a magyart:

„Két ellenség, két felől szoritja,
Szívét a gond száz felől borítja.“

Rögtön támadást kísérelt meg, de — lebukván lováról: vállpercét eltörte — ő maga is szerencsétlenül járt és serege is csatát veszített.

Közben (aug. 13-án) megtörtént a világosi fegyverletétel; fáradt, csüggedt katonáiba lelkese-dést önteni most már ő sem tudott. Futott, ki merre futhatott s ő, úgy szólván egyes egyedül maradt... Megadni magát nem akarta: ő a

Nuridsány Antal

női és férfi divatáru üzlete
MAROS-VÁSÁRHELY ☐ (Főtér.)

Ajánlja dűsan fel-
szerelt női és férfi
divatáru raktárát.

**Elismert
szolid áruk.**

Alapított 1888.

lengyel, kinek „büne“ kétszeres: kegyelemre nem számíthatott. Neki sem volt mit tenni mást: Orsován keresztül Törökországba ment. Török honpolgár lett, a mohamedán vallásra is áttért. *Amurat basa* néven Aleppó (Sziria) kormányzójának neveztetett ki s mint ilyen halt meg 1850. dec. 16-án. (Született 1795-ben Galiciának Tarnow nevű városában.)

Nevét sok-sok emlék örzi itt; tetteit és nagyságát történelmünknek fényes lapjai s az az ércszobor örökíti meg, melyet városunknak főterén 1880. október 17-én állított fel a nemzeti hála és kegyelet.

* * *

Bem József altábornagy, az erdélyi hadsereg diadalkoszoruzott fővezére 1849. január 13-án érkezett hozzánk, hol alig leírható lelkesedéssel fogadták. A vezérlete alatt álló haderő a nagy piacon és az abba torkolló utcákban volt felállítva s különösen az ágyuk megkapó látványosságot nyújtottak. A fővezér és tábornoka ezuttal 3 napig időzött körünkben. Bem még ugyanazon év június 10-én s legutóbb július 30-án fordult meg nálunk. Ez utóbbi alkalommal *Petőfi Sándor* is kíséretében volt.

Jó minőségű tűzifa

hasáb, rövid és hosszúra
vágva, kicsinyben és nagy-
ban, házhoz szállítva.

**Kőszén, cserép, cement,
darabos és oltott mész,**

eternit fedőpala, fedőpapírok

Feigl Mórnaál, Maros-
Vásárhely,

Ürösmarty-utca 28. szám.

Telefon 195.

Telefon 195.

Bem szobor.

Leleplezték 1880. október 17-én.

Irtta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Az 1848—49-iki honvédek között általános volt a meg-
egyező nézet, hogy a kiváló hős, lengyel eredetű tábornok em-
lékét hozzá méltó szoborban is meg kell örökíteni s messze
idegenben nyugvó hamvait magyar földre helyezni.

E kettős terv megvalósításához az első lépés az 1868.
augusztus 20—21. napjain Budapesten tartott orsz. honvéd-
gyűlésen tétetett meg, midőn a versenytársak közül Marosvá-
sárhely szemeltetett ki a felállítandó szobor és a hős hamvai-
nak nyugvó helyéül. A további lépések megtételével a Maros-
szék—marosvásárhelyi honvédegylet bizatott meg.

A mi derék, lelkes honvédeink kész örömmel vállalták e
szép feladat megoldását s már ugyanazon év szept. 20-án meg
is alakították a bizottságot, részben honvédekből, részben más
polgárokból. Elnök *Szabó János* honvéd őrnagy, jegyző *Bakcsi*
József honvéd főhadnagy, kir. törvényszéki bíró lett. Buzgó
munkásságukat szép siker koronázta, mert már az 1869. december
29-éről kelt jelentés 7187 frt 57 kr. gyűjtött összegről számol be.

Ezentul 1873. febr. 2-ig újabb adatot nem találunk. Az
ekkor tartott gyűlésben a bizottság tudomásul véve *Szabó Já-*
*nos*nak az elnökségről történt lemondását (időközben m. kir.
honvéd alezredessé neveztetett ki), helyébe elnökké *Borosnyai*
Pál volt honv. százados, országgyűlési képviselőt, addigi alel-
nököt választották. Alelnök *Molnár József* birtokos, volt 48—49-iki
tüzérhadnagy lett. Az elhunyt *Bakcsi József* jegyző helyett
pedig *Szekely Ádám* volt honv. főhadnagy, vármegyei levéltár-
nokkal töltötték be. Működésük alatt 1876. aug. 6-ig a pénz-
alap 12984 frt 62 krajcár-ra emelkedett, midőn elhatározta a
bizottság, hogy most már lépéseket teszen a szobormű felállí-
tására. Megbízta tehát *Borosnyai Pál* (elnök), Z. dr. *Knöpfler*
Vilmos és *Bereczky Sándor* országgyűl. képviselőket a további
lépések megtételével, kik első sorban pályázatot irtak ki. A
beérkezett pályaművek közül aztán az 1877. nov. 22-én tartott
gyűlésen a *Huszár Adolf* által küldött szoborminta fogadtatott
el, kivel a szerződést is megkötötték, a munka díját 9000 fo-
rintban állapítva meg.

Egyben megállapították azt is, hogy a szobor talapzata
ditrói gránitból készül. Kivitelével *Szeleczki Lajos* debreceni
köfaragót bízták meg 5000 frt árért.

1878-ban *Szekely Ádám* jegyző elhalálozván, helyét cser-

BAUMGARTEN G.

Szentgyörgy-u. 49. sz.

Gramofonok és lemezek.
Varrógépek legolcsóbb
beszerzési forrása.
Kedvező részletek.

nátoni *Molnár Zsigmond* volt honv. főhadnagy, ügyvéd foglalta el s vitte tisztét buzgó munkássággal a leszámolásig.

Molnár József.

1880. év közepe tájára készült el a két vállalkozó munkájával s a szept. 11-én tartott gyűlésben állapították meg a leleplezés napját 1880. október 17-ikében.

Az egész országnak, sőt még a lengyel népnek is osztatlan érdeklődése mellett rendezett leleplezési ünnepély lélekemelő, hazatias hatású volt. Az ünnepi beszédet Borosnyai Pál elnök tartotta, miközben lehullott a lepel a gyönyörű szoborról. Utána a koszorúkat helyezték el (épen 48-at). Folytatólag Szász Károly szavalta el ez alkalomra írt ódáját. Végezetül a szobrot Ajtai Mihály polgármester vette a város őrizetébe és gondjaiba.

A számtalan küldöttség között állandóan kitüntetés tárgyai voltak a lengyelek képviselői. És pedig: Liesevits Sándor, Spadovszky Lodmir, Csernák József, Osztrozinszki László, Zuder Rudolf, Kráicer László és Verbecki Longin, kik 5 hatalmas cserkoszorút helyeztek a szobor talapzatára.

Erdekesnek tartom felsorolni a szoborbizottság leszámolási jelentésének főbb adatait:

Bevételek:

1. Adakozásokból befolyt	10684	frt	18.5	kr.
2. Kamatokból	6684	„	66	„
3. Megtérült kiadások címén	247	„	59	„
	<hr/>			
Összesen	17647	frt	6.5	kr.

Kiadások:

1. Huszár Adolf szobrásznak . .	9000	frt	—	kr.
2. Szeleczi Károly kőfaragónak	5448	„	86	„
3. Vasrácsozat	554	„	27	„
4. Bronzkoszorúért	143	„	—	„
5. Crcse Ferenc kőfaragónak körzet kövékért	335	„	—	„
6. Egyéb kiadások	2110	„	5.5	„
	<hr/>			
Összesen	17591	frt	78.5	kr.

Maradvány 25 frt 28 kr.

A pénztár lelkiismeretes kezeléseért Csiki Károly biz. pénztárnokot illeti elismerés.

* * *

A Bem szobor bizottságnak tudomására jutott, hogy Bemnek két nővére él, akik nagy inséggel küzdenek. Külön gyűjtést indított tehát javukra, melyek eredményeként 2400 frt segélyösszeg küldetett el címeikre.

Az egyik nővér De Cosbay Bem Antonia volt, ki Tvardzicky Román lengyel nemeshez ment férjhez s midőn férjét az orosz kormány 1863. okt. 8-án Szibériába deportálta, ő is követte. 1880-ban két gyermekével Kostroma nevé városban élt. A másik Koszovszka asszony volt, ki Krakkóban lakott.

CSÁUSZ ISTVÁN

uri, női és gyermek divatáru
és kézimunka raktára.

Nagy választék kész
bluzok és pon-
gyolákban.

Férfi nyakkendők! Zsebkendők!

Kimzések! Fehérneműek!

Széchenyi-tér 32. szám.

Telefon 244. Telefon 244.

Bercsényi Miklós-utca.

Uj utca. A gör. kel. és gör. kath. temetők mögött haladva, a Bezerédj Imre-utcát a II. Rákóczi Ferenc-utcával köti össze.

Bercsényi Miklós gróf.

1665—1725.

Irta: FÖLDES FERENC.

„Nagy Bercsényi Miklós
Sirdogál magában,
Elfogyott szegénynek
Minden katonája! . . .“

Legendás időknek legendás vitéze volt nagy *Bercsényi* Miklós, a kuruc világ egyik legkimagaslóbb alakja. Miként az erdők sűrűjéből a hatalmas cserfa, úgy tűnik elénk a vitézek beláthatatlan seregéből Bercsényi, a kuruc fejedelem legnagyobb vezére.

Bercsényi Miklós 1665. évben Temetvény várában született. Tanulmányait a nagyszombati egyetemen befejezve, csakhamar katona lett. 1686-ban Budavára ostrománál annyira kitüntette magát, hogy vitézségeért ezredesi rangot nyert és és Szeged főkapitányává nevezték ki. Hire és neve ettől kezdve folyton emelkedett. Ung vármegye örökös főispánja és felső-magyarország fő hadi biztosa lett I. Lipót uralkodása alatt. Ekkor ismerkedett meg II. Rákóczi Ferencsel. Neki köszönhetjük jó részt, hogy az aulikus érzelmű Rákóczi lelkében felgyújtotta a honszeretet lángoló szikráját.

Amikor Rákóczi Ferenc átlépte kisdud csapata élén a lengyel határt és kitűzte a szabadság zászlóját, Bercsényi lengyel seregek élén jött Rákóczi segítségére. Harc indult meg, élet-halál küzdelem, melynek lelkesítő jelszava volt: Istenért, hazáért, szabadságért!

. . . Mesék világa elevenült meg. Győzelemről győzelemre vezette a kuruc seregeket Bercsényi, a fővezér. De haj, az árulók ellen nem tudott küzdeni. Amikor mindenki elhagyta, megcsalta a szent zászlót, ő még akkor is diadalról álmodozott. Bizott a franciák, vagy az oroszok segítségében. De a reményesség hamar elröppent. Porba tiporták a magyar szabadság zsenge fáját s aztán piros csizmák nyomát hóval lepté be a szél . . . Bujdosott Rákóczi, követte a legigazabb hive Bercsényi is. Együtt éltek le a száműzetés keserű esztendeit. Ott halt meg 1725. év nov. 6-án a zugó Márvány-tenger partján Rodostóban, nagy Törökországban.

A bujdosó fejedelemmel együtt őt is hazaárulónak nyilvánította a törpe utókor. Végre aztán a magyar törvénykönyvnek ezt a szégyenfoltját eltörölték 1906-ban és szentesített törvény alapján megadta a magyar nemzet a hőst megillető tiszteletet Bercsényinek is. Rákóczival egyszerre visszahozták és fejedelmi pompával temették el az édes anyaföldre, a kassai székesegyházba őt, ki életében a hazának hű fia, halálában a férfi erények mintaképe volt.

DUDUTZ FERENC

ezelőtt Bucher Károly

Maros-Uásárhelyt.

.....

Ajánlja a nagyérdemü városi és vidéki közön-
ség becses figyelmébe a Fütéren levő „**Fekete**
Kutyá“-hoz címzett, dúsan berendezett
fűszer, festék, anyag, liszt,
déligyümölcs üzletét.

Nagy raktár ugy belföldi, mint valódi cognacban, legfinomabb rumok, u. m.: ananász, jamaikai, cuba, valamint chinai és orosz theákban, a legkülönbözőbb zamatu likörökben, tisztán kezelt asztali és csemegeborokban. Folyton raktáron tartok ipari célokra, továbbá főzéshez és tisztításhoz alkalmas, teljesen adómentes és ezért igen olcsó denaturált szeszt. — A tavaszi idényre üzletemben ásványgyógyvizek mindig dús választékban találhatók, továbbá folyton raktáron tartok ugy télen mint nyáron borszéki, kászoni és gieeshübli savanyu vizeket. — Vetemény- és virágmagvaimat egyenesen Mauthner elsőrangú cégtől hozatom és így azokat is bárkinek ajánlhatom, ugyszintén mindig legjobb gazdasági magvaimat.

Szappanok, fog- és szájevizek, illatszerek.

Borszéki és kászoni viz nagy rakár.

Gombák elleni antimerolon, carbolineum, Antracit. - - - Nagy készlet ugy valódi portland, mint román cementben.

Berzsényi Dániel-utca.

Uj utca a *Tisztviselő Telepen*. Ugyanezen telepnek déli szélén levő s a Teleky Mihály-utca fölött, azzal párhuzamosan húzódó Kölcsey Ferenc-utcából halad északi s később a ref. temető felső határán, északkeleti irányban, míg aztán a kath. temető felső felével szemben a Kálvária-utcaba torkollik.

Berzsényi Dániel.

1776—1836.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Berzsényi Dániel ódaköltő a kemenesalji Egyházashetyén (Vas megye) született 1776. máj. 7-én. Meghalt Niklán (Somogy megye) 1836. febr. 14-én.

Előbb apja tanítgatta, később a soproni evang. liceumba került. 1793-ban elhagyta az iskolát s katonának állott, de atyja visszavitte. 1795-ben azonban végleg megvált az intézet-től s gazdálkodni kezdett, magával vive a latin irodalom iránt való rendkívüli szeretetét.

Berzsényi rendkívül szenvedélyes természetű ifju volt és sok tekintetben más irányu gondolkozással bíró atyjával nem tudván megegyezni, 1798-ban elhagyta atyja házáat s feleségül véve Dukai Takács Zsuzsánnát, ennek birtokára Sömjénbe költözött.

Berzsényi már diák korában verselgetett s körülbelül 1813-ig folytatta ez irányu tevékenységét. Odáinak s más költeményeinek szokatlan merész hangja elragadta olvasó közönségét.

Romlásnak indult hajdan erős magyar kezdetű ódája, valamint *A felkölt nemességhez* és *A magyarokhoz* című ódái ma is közismertek minden művelt magyar előtt.

Élete utolsó éveiben felhagyott a költészettel s inkább csak esztétikai tanulmányokat írt, melyek alapján a *Magyar Tudományos Akadémia* 1830-ban a filozófiai osztály első fizetések, rendes tagjává választotta meg. Hatvan éves korában bekövetkezett halála után az Akadémiában Kölcsey Ferenc tartott felette emlékbeszédet. Somogy megyében 1860-ban a niklai temetőben siremléket; Vas megye 1876-ban születési házáat emléktáblát állított. Szombathelyen szobrot emeltek neki, melyet Kiss György készített. Leleplezték 1896. dec. 8-án. 1904-ben pedig Kaposváron *Berzsényi-Társaság* név alatt irodalmi társaság alakult.

MENYASSZONYI KELENGYÉK

legmodernebb kivitelben 500—10,000 koronáig

Fogolyán Bogdán divatruházában. :::: Főtér.

Bethlen Gábor-utca.

(Vár-utca.)

A vár észak-nyugati szegletétől egyenes irányban a Trébely szőlőig vezet.

Bethlen Gábor

1580-1629.

Irta: Dr. DEKÁNI KÁLMÁN.

Bethlen Gábor Erdélynek legnagyobb fejedelme s úgy a magyar, mint az egész protestántizmusnak egyik legnevezetesebb harcosa. Született Marosillyén 1580-ban. Részt vett, mint ifju a Bocskay felkelésben. A némethez pártolt Báthory Gábor ellenében 1613. május 1-én a török őt jelölte ki erdélyi fejedelemnek s az okt. 23-iki kolozsvári országgyűlésen a rendek is megválasztották. Részt vett három felkelésével az Európa szerte folyó harminc éves háboruban. Első felkelése 1619-ben indult meg, s még ugyanazon évben az egész Magyarország kezébe került.

1620. jan. 20-án felvette Magyarország fejedelmének címét, aug. 25-én pedig a beszercebányai országgyűlés II. Ferdinándot letette a trónról s őt választotta meg magyar királynak. Cseh szövetségeseinek veresége őt is veszedelemmel fenyegette s így kötötte meg 1621-ben a nikolsburgi békét, melyben visszaadta a koronát Ferdinándnak, s lemondott a királyi címről. Még 1623-ban és 1626-ban fogott fegyvert hazája politikai és vallási szabadságáért s mindig győzelmesen harcolt. Első neje Károlyi Zsuzsanna († 1622-ben), második Brandenburgi Katalin volt. Meghalt 1629. nov. 15-én, s a gyulafehérvári templomba temették el.

Bethlen Gábor nevéhez fűződik a gyulafehérvári főiskola megalapítása, mely iskola később Nagyenyedre költözött s ma is nevét viseli. Maros-Vásárhely történetében is nevezetes az ő

IZRAEL SAMU sütő-mester, Kossuth-utca 73.

Ajánlja a legjobb süteményt, u. m.: luxus stbbi kiflit, garantált tiszta vajjal készítve. Telefon 2—56.

uralkodása, mert városunknak ő adta meg a szabad királyi város címet. Nagyon valószínű, hogy ezt a vásárhelyiek egykoru főbirájuknak Borsos Tamásnak köszönhették, ki a várat is építette s kít 1613-ban a kolozsvári országgyűlés a fejedelmi tábla ülönkévé választván, ez időtől kezdve nagyon sokszor szerepel fontos politikai küldetésekben, mint Bethlen Gábor követe. 1616. április 29-én kelt az az okmány, mely Székely-Vásárhely mezővárosnak, lakói hűsége és szolgálatai jutalmául a szabad királyi város címet adja s e címmel együtt a Maros-Vásárhely nevet is ez időtől kezdve kezdi a város használni.

Moskovits

Anatomiai Cipőgyár Fiókja.

♣ monarchia legnagyobb gyára.

Heti gyártás 16.000 pár.

Fiókok az ország nagyvárosaiban.

GERŐ HERMAN

MAROS-VASÁRHELY
Fötér 33. és 52. szám.

Bezerédj Imre-utca.

Uj utca. A gör. keletiek temetőjének déli oldalán haladva, a Thököly Imre-utcát a Beresényi-Miklós-utcaival köti össze.

Bezerédj Imre

† 1708.
Irtta: HINTS SÁNDOR.

Bezerédj (olv: Bezerédi) *Imre*, a Rákóczi-kor azon hőseinek egyike volt, a kikre a csüggedő magyar néplélek bizakodó reménységgel tekintett; kiket — hol az érzelem a legőszintébben nyilatkozik meg — örökszép dalaiba foglalt.

Még egészen fiatal volt, mikor a Rákóczi-zászlajára — az Isten és Haza szolgálatára — felesküdt. Személyes nagy bátorságával, elszántságával és hadvezető képességével csakhamar vezéri állást vívott ki magának, ki „mint a héjja madár a felhőből“, váratlanul, villámszerűen csapott az ellenségre s — „kardját német-hussal etetve“ — üzte azt a pokolig . . .

Naggyá lett; magasra emelkedett: a „szegény magyar nép“ sok sebtől vérző szívének, hívő lelkének egyik bálványává, hogy — annál mélyebbre essék alá! . . . Tündöklő csillag volt a Haza égének borulatában, hogy lehullása után annál sötétebb legyen a benne csalódott nép buja-bánata és végső az elcsüggedése:

„Jó éjszakát a magyarnak,
Vége van, vége van!
Eltűnik a föld színéről
Nyomtalan, nyomtalan!

Istentől sem várhatunk már
Semmi jót, semmi jót,
Ha Ocskai, Bezerédj
Árulók, árulók!”

Igen, ugy történt: magát és seregét az ellenségnek eladta; a bűnök legrettenetesebbjét követte el: *haza-áruló* lett, mihez csak egy büntetés lehetett méltó: 1708. dec. 18-án, a sárospataki piacon lefejeztetett.

Bezerédjt árulásban
Önnön népe hogy kapá:
Az *árulót* lefejezte,
Bár a *hőst* megsirató.

Hirét nevét nem csak a népdal vette szárnyára még ekkor és ezután is: ő maga irt egy „Halálra készülő ének“-et, melyet a vérpadon olvasott föl s amelyben a „gonosz szerefcst“ átkozza és barátaitól és nemzetétől bocsánatot kér.

KOPACZ LUKÁCS
tégla-, cserép- és
o fűrészggyára o
Remeteszeg-utca
gyártelep és iroda.
Telefon!!

Ez a költemény a kuruc-költészetnek egyik legszebb gyöngye.

Hogy milyen lehetett s milyen is volt a benne csalódott nép felfogása, hite, hogy őt a Magyarok Istene is miként bünteti meg, arra nézve jellemző egyik éneknek két sora:

„Bezerédj pusztá sirján

Virágot nem hajt a föld“.

Tehát: neki sem Isten, sem nember nem kegyelmezett. — Méltán . . . Csak Maros-Vásárhely volt iránta irgalmas: utcát is nevezett el róla.

Hisszük: az előbb „*hős hazafit*“ s nem a későbbi „árulót“ illeti ez a megtiszteltetés! . . .

Tessék meggyőződni!

Hol vásárolt komámasszony Hol?,
hát **CSÁSZÁR JÓSKÁNÁL**,
hiszen csak ott lehet jól és
olcsón vásárolni vásznakat,

szöveteket, kartonokat,
szatinokat, selyembatisz-
tokat, derékajhajakat, se-
lyemkendőket, szallagokat,
nagykendőket. és sok más holmit.

Éppen
ott voltak **Császárnál**

Berkeczy Juliskáék, Mar-
ton Zsuzsáék is menyasz-
szonyi ruhákat vásárolni.
— Mondja meg Borcsának
hogy a menyasszonyi ru-
hának valókat csak is CSÁ-
SZÁRNÁL vegye meg, mert
oda annyi sok szép portéka
érkezett, hogy olyat sehol
nem lehet látni ezen a világon.

Paplan, pokróc. — Nagy raktár.

Szines fejtek és fonalak.

Olcsó bevásárlási forrás!

IV. Béla király-út.

A volt Kör-utca déli része a Ferenc József-utcától a Deák Ferenc-utcaig.

IV. Béla.

1206—1270.

Irta: Dr. KIRÁLY ISTVÁN.

Béla 30 éves korában követte atyját II. Endrét 1235—1270. Még atyja életében, mint megkoronázott u. n. ifjabb király részt vett a kormányzásban s nagy tevékenységet — különösen a jogtalanul eltulajdonított várbirtokok visszavétele körül — fejtett ki. Amint a trónra lépett minden igyekezetével vissza akarta állítani a magyar király régi hatalmát és tekintélyét, mely II. Endre gyenge uralkodása alatt nagyon alászállott. Sikerült is ez neki sok tekintetben. A pápával szemben is meg tudta óvni királyi tekintélyét. Alatta még terjeszkedett is az ország, de egy váratlan veszedelem megakasztotta az országot a békés fejlődésben. Ez a veszedelem az 1241-iki tatárjárás volt, melynél nagyobb csapás nem érhetette az országot. A muhi pusztai vereség a tatárok kezébe adta az ország kétharmad részét. A tél pedig a Duna befagyása által a dunántuli vidékeket is. Végromlás fenyegette az országot, mikor 1242. tavaszán Azsiában a mongolok főkhánja meghalt s a tatárok kitakarodtak az országból. A Dalmáciából hazatérő Béla az országot siralmas állapotban találta. Az országot, emberek helyett az elszaporodott vadállatok népesítették be. 15 napi járóföldre sem lehetett embert találni. A föllépett éhség és dögvész is tizedelte a lakosságot. De Béla nem csüggedt s épen az az ő legnagyobb érdeme, hogy az elpusztult országot nagy és kitarító munkával újból helyreállította. Legelőbb a pusztai vidékeket telepítette be. Ezek a betelepített idegenek aztán új városoknak vetették meg alapját s azokat — okulva a multakon — erős kőfalakkal vették körül. Máig fennálló városaink legtöbbje ekkor keletkezett. Az elpusztult nemesség helyébe tömegesen nemesítette a várjobbágyokat. Külföldről vetőmagot hozat, rendezti az ország pénzügyeit stb. Mindezen intézkedéseivel elérte azt, hogy az enyészetnek indult országot 3 évtized alatt a régi hatalomra emelte. Ezért méltán nevezik az ország második alapítójának.

IV. Béla 1206-ban született és 1270. májusban halt meg.

Csak **Bartscht Károly** régi, jó hirnek
örvendő üzletében található
elismert, szolid árak mellett

üveg, porcellán, konyha-edény és lámpafelszerelés.

Kossuth Lajos-utca.

Gróf Teleky ház.

Bihari János-utca.

A Lawotta János-utcából nyugati irányban haladva, a Soós Pál-utcában végződik.

Bihari János.

1769—1827.

Irta: ANTALFFY ENDRE.

Bihari János, hírneves cigányprimás és ihletett dalköltő volt. Kortársai a magyar zene fejedelmének nevezték, a bécsiek pedig játéknak és szerzeményeinek eredetiségétől szinte megbabonázva, elnevezték: „Ungarischer Beethoven“-nek.

Élete típusa a lángelkű primások, barna bohémek életének. Született a pozsony megyei Nagyabonyban 1769-ben és a pesti ferencvárosi temetőben hantolták el 1827. április 26-án.

Mint 18 éves ifju, kiváló tagokból álló zenekarával Pestre ment s itt csakhamar országos hírnévre tett szert. Bejárta zenekarával Magyarországot, Erdélyt és Lengyelországot. Muzsikált Budán a nádori udvarban, Pozsonyban a koronázási és más nemzeti ünnepélyeken, Bécsben az udvari bálon és önálló hangversenyeken stb. Mindenütt a legnagyobb lelkesedéssel honorálták zseniális művészetét. Játékában benne rezgett a testvértelen magyar nemzet sirvavigadása, a hallgató magyarnóta méltósága, fensége, katona dalaiban, verbunkosaiban fölhangzott a toborzó jókedv pajzán pattogása, a huszáros nemzet sarkantyupengése, a lovas rohamok mindent magukkal ragadó áradata, lelkesedése, mámore. Táncnótáiban utólérhetetlen volt. Brillións technikával játszott és játékában óriási szenvedély nyilatkozott meg; hegedűjéből hatalmas nagy hangokat tudott kicsalni, melyek az érzelmek egész skáláján vonultak végig, a legnagyobb szenvedélyek égiháboruszerű hangzavarától kezdődőleg a könnyező érzések leglágyabb piánojáig. Csermák Antal hegedűvirtuóz és zeneszerző B. hatása alatt kezdett magyar melodiákat írni. Biharit 1800-ban hallotta játszani Gödöllőn Grassalkovich hercegnél. A játék hatása alatt könnyekre fakadt és e perctől fogva búcsút mondott a német zene muzsájának s egész lélekkel a magyar zenére adta magát.

Biharinak eddigelé mindössze 16 művét ismerjük (kiadta *Káldy Gyula: A régi magyar zene kincsei* című gyűjteményben, 1890-ben): Számra nézve nem sok, de mindegyik egy-egy zenei drágagyöngy, telve eredetiséggel, karakterisztikus egyéni sajátossággal, a címnek megfelelő melodikus színezettel. Kiválóbb művei: Hadik obester nótája, Hu-

KI AKAR SZOBÁT festetni?

Ertesítem a n. é. közönséget, hogy üzletembe megérkeztek az új mintakönyvek, melyeknek alapján izléses kivitelben bármilyen egyszerű vagy díszes **szobát festek.**

Kiváló tisztelettel
SÁRER MÁRTON
Malom-utca 35. szám.

szár verbunkos, Hatvágás verbunkos, Bihari nótája, mikor a pénze elfogyott, Requiem fia halálára, Koronációs, Primiciális, Palatinus magyarjai stb. B. életében nemcsak sok hirt és dicsőséget, de sok pénzt is szerzett s mégis nyomorban halt meg 58 éves korában. 1824-ben az egri tisztujtásról jövet Hatvannál szekere feldült és olyan szerencsétlenül esett ki, hogy balkarja súlyosan megsebesült s ennek következtében karidegei — minden gyógyítás dacára — annyira megmerevedtek, hogy ujjainak művészileg kiképzett hajlékonyságát többé vissza nem nyerhette. Ezért életének utolsó éveiben, hogy kényerét megkereshesse — saját bandájában, mint kontrás szerepelt. Életrajzát megírta, mások emlékezési alapján — Mátray Gábor. (Magyarország és Erdély képekben II.) Bihari emléke bizonyára méltó arra, hogy Maros-Vásárhelyen, hol viszonylag legtöbb városi cigány lakik, az 1893. évi cigány összeírás szerint, — egy utcánéval emlékezzenek meg róla.

**Szokellemesebb
reggeliző, uzsonázó és szórakozó hely a**

Korzó Kávéház.

**Mindennap
zeneestély**

**Tulajdonos:
Rechnitzer A.**

Bocskay István-utca.

Uj utca a Kosár-dombon. Az István király-utat a II. Rákóczy Ferenc-úttal köti egybe.

Bocskay István.

1557-1606.

Írta: RUSZTEK KÁROLY.

Bocskai és kismarjai Bocskay István történelmünk egyik kiválóan nagy alakja 1557-ben Kolozsváron született. Régi magyar főuri családnak volt ritka tehetségű sarja. Mint unokaöccsének, Báthory Zsigmond fejedelemnek küldöttje többször járt Prágában Rudolfnál, hol annyira megkedveltette magát, hogy mikor Báthory András száműzte, Prágában is maradt és Rudolfnak lett erdélyi ügyekben a tanácsadója. Tehetségei és hazafisága egyaránt ösztönözték bár hatalomra, amellyel az elnyomott közügyeken vágyott segíteni, mégis Prágából visszatérve,

elkedvetlenedetten a politikai élet viszontagságaitól, nagyváradi birtokára visszavonult. Innen több előkelő hazafival levelezett, kárhozatva azokban a vallási és politikai reaktiot, s el-eltűnődve az orvoslás eszközein. Miután Bethlen Gáborhoz írott levelei a Lippa környékén megvert erdélyi menekültek irataival együtt Belgiogoso kassai kapitány kezébe kerültek és ez Szentjobbi várát elfoglalva ellene indult, Bocskay 1604-ben végre is védelmére kelt a vallási és politikai szabadságnak. Mindenek előtt felhívta a hazafiakat a vallási és politikai szabadság oltalmára és szövetségre lépett vala Mohamed nagy vezérrel. Felhívásának csodás sikere volt. —

Hozzá csatlakoztak az összes keleti városok, melléjeáltak a hajduk és általában csaknem az egész nemzet sietett táborába. Básta, Erdély zarnoka, ugyan Edelenynél megverte Bocskay seregét, csakhamar azonban megerősödött indult Bocskay a Felföldre és miután azt elfoglalta, Pozsonyban a koronát is hatalmába ejtette. Innen azután Erdély felszabadítására sietett, mely vállalkozása sikerrel járván, 1605-ben a medgyesi gyűlésen fejedelemmé választották. Szerencsen a magyar rendek is megválasztották fejedelemmé s törvénybe iktatták a protestáns vallás szabad gyakorlatát. Mindezek után Bocskay nyilatkozatot bocsájtott ki az európai hatalmakhoz, melyben a morva és sziléziai rendeket csatlakozásra hívta fel és kifejtette a török szövetség

szükségét. Csakhamar átvette ezek után az áthnámét a török követtől, melyben a Szultán a fejedelmi méltóságban megerősíti, sőt a királyi címmel és a koronával is megkínálja. Ezt azonban Bocskay visszautasítja, mondván, hogy ő nem a koronáért, hanem a szabadságért fogott fegyvert. Bölcs mérsékletében és nagy politikai előrelátásában a békét elébe helyezte a háborúnak s azon volt, hogy a nemzetet kibékitse királyával, de természetesen csak a politikai és a vallási szabadság árán. És bár a bécsi udvar rendkívül megnehezítette a békekötést, mégis mikor a hajduk Bécs közelében kalandoztak, Mátyás főherceg a család hatalmát látván veszélyeztetve, — megkezdte a béke alkudozásokat Bocskayval. — Bocskay 1605-ben Korponára országgyűlést hirdetett, amelynek legfőbb tárgya a békefeltételek megállapítása volt. Az alkudozások végre 1606-ban az alaptörvénynek tekintendő bécsi békére vezettek. Ennek 15 pontja az alkotmány és a vallás biztosítékokról, egy külön fejezete pedig Bocskayról szól. A vallásra nézve az 1604-i XXII. t.-c. eltörlésével, mindenkinek biztosított a teljesen szabad vallás gyakorlat; kimondatott az egymástól elvett templomok visszaadása, a jezsuiták jog és birtok vesztese. Az alkotmányra vonatkozóan elrendeli a béke, hogy a korona az országba visszahozassék; országgyűlés hívassék egybe, amelyen a nádor választassék meg a régi hatáskör visszaadásával; továbbá hogy hivatalra csak született magyarok alkalmazzassanak, vallásra való tekintet nélkül és senki törvényes idézés nélkül, a törvénykezés rendes útján kívül ne büntetessék. Bocskay elismertetett Erdély örökös fejedelmének, a birodalom hercegének, a székelyek grófjának és a magyarországi részek urának. Végül következett Csehország, Morvaország, Ausztria, stb. biztosítása, hogy a király a békefeltételeket teljesíti.

Megkötetvén a bécsi béke, Bocskay most már Rudolf és a török között lépett fel közvetítőül és pedig oly sikerrel, hogy csakhamar megkötetett a zsitvatoroki béke, amely a szerződő feleket birtokaikban hagyja és a békét Rudolfra nézve évi adó nélkül szabja meg.

Fájdalom Bocskay nem élvezhette nagy munkájának sikerét. Éppen Kassára hívta össze a rendeket, hogy a bécsi béke pontjait bemutassa, a hiányait pótolta, javítsa, amidőn 1606. december 28-án régi betegsége véget vetett életének.

Révész és Herczeg

festők és mázolók

Marosvásárhely,

Iskola-utca 6. sz.

:: Telefon 4—06. ::

Halála előtt bár maga is érezte, hogy a bécsi béke nem nyujt teljes megnyugtatót, azért lelkére kötötte a nemzetnek annak pontos megtartását, a hazafias egyetértést, a vallás szabadság védelmét és végül figyelmeztette végrendeletében arra is a nemzetet, hogy mindaddig míg a magyar korona ott fenn náluknál erősebb nemzetségnél van, mindenkor szükséges és hasznos az erdélyi fejedelemség fentartása.

Mindezekért és a szabad hajduk letelepítéséért Bocskay méltán kiérdemelte nemzetének soha nem muló hálás emlékezetét.

Kályha és agyagáru gyár

Maros-Vásárhely, Mátyás Király-tér
- - 2-ik szám. - -

Készít és felszerel legmodernebb kivitelű, elsőrendű tűzálló anyagból égetett **kályhát** és **kandallót**. — Megadott tervek szerint készít bármily különleges alaku és színű kályhákat, **disz-edényeket**, terrakotta kerti vázákat stb. ••••• Elvállalja házfedél cserepeknek bármily színre való zománcozását, épület diszek készítését.

Kész áruraktár a gyár telepén bármikor megtekinthető.

Jutányos árak.

Bodor-kút.

Újraépítve 1911-ben.

Írta: SZÁSZ BÉLA.

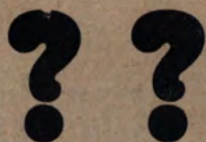

Maros-Vásárhely főterét a múlt század eleje óta díszítette egy ovális kőfalalapzatú, bádognakulolás alkotmány, melyet 1810. körül a városi magisztrátus a lakosság vízszükségletének fedezésére építtetett, de a mely az idők folyamán országos, sőt európai hírességre tett szert, — a híres-nevezetes, muzsikáló Bodor-kút.

A magyar kútaknak talán leghíresebbike nem nevezetességnek épült, születésekor nem lépett fel a műalkotás igényeivel. A vízszolgáltatás feladatának teljesítésére emeltetett s a köröndalaku falazatából kiágazó négy csövén, szürke városi vízmű gyanánt ontotta, a Boros Tamás építette várból levezetett forrás nedűjét, sőt valószínű, hogy a kupoláján díszlett Apolló-szobor, ez az érdekes, de sajnos elpusztult műtörténeti emlék is eredetileg hiányzott róla. Hírét-nevét arról a muzsikáló szerkezetről vette, a mellyel építése után néhány évvel

látta el egy különös tehetségü, „furfangos“ székely ember, Bodor Péter.

Ez a kétségkívül tehetséges, de elzüllött és szerencsétlen magyar zseni, kortársai szemében szinte csodával határos dolgot produkált a később róla nevezett zenélő szerkezettel, melyet a víz ereje hajtott s a mely naponta négyszer, hat-hat óránként muzsikált, — abban az időben, amikor Kempelen Farkas automatáiról egész Európában, mint heted-hét országra szóló boszorkánymesterségről beszéltek. A zenélő szerkezet készítésének és beállításának idejéről emlékeink hézagosak, annyi bizonyos, hogy 1816-ban már működésben volt s nemcsak erdélyiek jártak csodájára és nemcsak a magyar földrajzi tankönyvek, hanem a Maros-Vásárhelyen megfordult idegen utazók is megemlékeztek róla, mint ritkaságszámba menő nagy nevezetességről. A jegenyékkal körülültetett kutnál, a mint borosnyai Lukács János verseskönyvéből, a „Régi és Uj Marosvásárhely“-ből tudjuk, mai nyelven valóságos korzó folyt s a mikor a szerkezet zenélni kezdett, még a szomszédos falvakba is elhallatszott éjnek idején muzsikájának harsogása. Sajátságos, hogy sehol, semmiféle feljegyzésben nyoma nem maradt annak, hogy mit zenélt a víz ereje által hajtott szerkezet s magáról a szerkezetről se lehet tudni semmi bizonyosat. 1836-ban a kutat egy nagy vihar megromgálta, elpusztult a kupolán diszlett Apollo-szobor s valószínűleg ekkor ment tönkre Bodor Péter zenegépe is, melyet sok ideig a régi városháza padlásán őriztek. — Fel akarták küldeni annak idején az ezredéves kiállításra, de ekkorra már elkallódott, csak roncsokat és szögeket találtak belőle. A Teleki-nemzetség levéltárában fenmaradt Mikolai István táblai irnoknak kitűnő pontossággal festett és rajzolt képsorozata a régi Vásárhelyről, ezen látható a Bodor-kut külsejének és szerkezetének képmása (1821-ből) s erről szakértők véleménye szerint talán lehetne némileg rekonstruálni az elkallódott és legendás homályba burkolt gépezetet. — A nélkül, hogy Bodor Péter eredetiségének és feltalálói érdemének értékét csökkenteni akarnók, felemlítjük, hogy a maros-vásárhelyi városi könyvtár tulajdonába nemrég került egy Bodor Pál aláírásával ellátott és kétségtelenül hagyatékból maradt német architektoniai képeskönyv, melynek illusztrációi a világépítéset híres kutjait, — közte zenélő kutakat is — ábrázolnak.

Riemer Jónás — férfitiszabó.

**Az előkelő férfi világ
szállítója. — Bolgai-ut.**

Bodor Péter, akinek életfolyása szomorúan érdekes, külföldön is megfordult. Hogy hol, az ismeretlen, de életrajzi adatai szerint 1809-től 1815-ig nem volt Magyarországon. Született 1788-ban Erdőszentgyörgyön, atyja református pap volt s mint gyermek odahaza ekét, szekeret, malmot csinált, később, a marosvásárhelyi kollégiumban töltött diákévei alatt, órákat. A kollégiumból hamarosan megszökött, két évig kertészetet tanult s valószínűleg ezután került külföldre, ahonnan hazatérve, felajánlotta szolgálatait Marosvásárhely városának. A híressé vált zenélő szerkezeten kívül ő építette a róla elnevezett Bodor-hidat a Maroson, mely a legujabb időkig használatban volt s több református templom máig is meglévő orgonája az ő alkotása. Sokoldalú tehetsége azonban bűnre vitte s pénzhamisításért elítélték. Kiszabadulva a börtönből, otthon megvetés és szegényen várt reá. Nem kapott munkát, züllött, részeges csavargó lett belőle, a kétségtelenül tehetséges, nagyra hivatott emberből.

Maros-Vásárhely városa főterére színházat épít s az idők viszontagságai által siralmasan megviselt Bodor-kutat e miatt 1911. őszén leromboltatta. — A vásárhelyi nép nem felejtette el Bodor Pétert. Legendás alak lett belőle, a kiről elmesélik, hogy amikor kivégzése előtt (ami persze nem igaz), — teljesítették volna azt az utolsó kívánságát, hogy híres alkotásában gyönyörködhessen, — mint vett ki a muzsikáló gépből egy csavart s mint tette azt tönkre örökre, mondván, hogy ha ő nem élhet, az se muzsikáljon.

Bodor Péter 1849-ben halt meg Kolozsváron, ahol a magyar honvédségnek valami új találmányu gyutacsát akarta felajánlani. Sirja ismeretlen.

Saját készítésű cipőraktárát
a n. é. közönség becses figyelmébe ajánlja

Geschmeidi Antal cipész mester,
Bolyai-utca 6. Bolyai-utca 6.

Olcsó árak! Tartós és izléses munka!

Bolyai Farkas-utca.

(Volt Nagy-köz.)

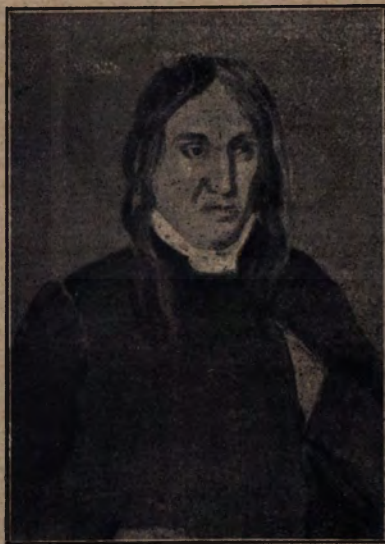
A Széchenyi térről dél-keleti irányban halad, s a Dr. Gecse Dániel-utcába nyílik.

Bolyai Farkas.

1775.—1856.

Irta: Dr. DÉKÁNI KÁLMÁN.

Fiával Jánossal együtt Maros-Vásárhelynek legnagyobb embere s Magyarországnak is a tudomány terén világszerte legghibesebb szülőtte. Bolyai Farkas 1775. febr. 9-én született a régi felsőfehérmegyei Bolyában, hol atyja Gáspár jómodu birtokos nemes ember volt. Hetedfél éves korában került be a nagyenyedi Kollegiumba, hol már első nap kitűnt lángeszével: pár perc alatt 190 latin szót betanult a kezébe adott nyelvtanból. Később hat heti görög tanulás után, Homeroszt könyv nélkül el tudta mondani. De különösen kivált, nagy nyelvtelhetsége mellett, a

menyiségtanban. Mint akkor szokásban volt a jobb tanulóknál, az ifju Kemény Simon báró mellé adták tanuló társul, 15 éves korában Kolozsvárra mentek, majd a jénai, göttingai egyetemre kerültek Kemény Simonnal. Itt, Göttingában ismerkedett meg Gaussal, a század legnagyobb matematikusával, az ismeretségből igazi barátság lett s ez adott határozott irányt Bolyai lángeszének. 1799-ben indult el innen hazafelé, miután még egyszer találkozott Gaussal egy kis német falucskában. Gyalog és részben hajón tette meg a hosszú utat és csak Pesttől jött szekéren Erdélybe, Kolozsvárra. 1801. szept. 28-án

megnősült, elvette Benkő Zsuzsannát s hazament domáldi jószágába gazdálkodni; 1804-ben május 4-én innen a maros-vásárhelyi ref. Kollegium tanári katedrájára került. Ott volt a minorita templom mellett, mai Bolyai-utcában az ő háza, melyet csak néhány éve bontottak le. Akkor, a mai Bolyai-utca alig volt járható, inkább vízfolyásra való árok volt az. Itt élte le életének hátralevő részét, innen járt be a Kollegiumba tanítani s itt gyönyörködött az övéhez hasonló lángeszű kis fia János, játékaiban. Anyagi godok, nevének betegsége miatti szerencsétlen házassága, sokszor nehezé tették életét. Neje, miután több

évig elméje el volt borulva, 1821. szeptemberében meghalt. 1824ben másodsor is megházasodott, Nagy Teréziát, egy marosvásárhelyi vaskereskedő leányát vévén nőül. Második házassága boldogabb lett volna, de felesége, hosszú betegség után, meghalt s ez mély bánatot okozott Bolyainak. Gyermekei sem vigasztalhatták meg. Leányai elhaltak. Gergely fiával nem sok baja volt, de János, az idősebbik, máig sem lehet tudni mi okból, engesztelhetetlen ellensége lett atyjának. Perrel fenyegette, egy ízben párbajra hívta ki s midőn atya elűzte magától, előbb Vásárhelyt, majd Domáldon telepedett le, de atyjával minden összeköttelést megszakított. Bolyai Farkas 1851-ben, 48 évi tanárkodás után, nyugalmaztatta magát.

1856-ban szélütés érte és miután ez ismétlődött, november 20-án elragadta nagy lelkét a halál. A ref. temetőben levő sírját 23 évig, a kívánsága szerint oda ültetett pónyik almafa jelölte. 1884-ben került fölébe kőemlék. 1911. jun. 5-én a ref. Kollegium felavatási ünnepélyével kapcsolatban a M. T. Akadémia exhumáltatta Bolyai János holttestét és az atya, Bolyai Farkas mellé temettette. Bolyai Farkas közepes termetű ember volt, hosszú haját viselt, élénk, villogó szemeiből kiáradt lángelméje. Mint tanár, rendkívül eleven, mélyenjáró előadási modorával tűnt ki, tanítványai nagyon szerették. Különösségei között méltán szerepelnek a róla elnevezett zöld színű cserépkemencék, melyeket egész Erdélyben találhatunk itt-ott még ma is. A Kollegiumban kegyelettel őrzik azt a kis faládát, melyben kincset érő írásai vannak s egyéb emlékeit.

Művei a legkülönbözőbb tárgyuak. Legnevezetesebbek a mennyiségtaniak: 1. Az arithmetica eleje, Maros-Vásárhelyt 1830. 1. Tentamen, Marosvásárhelyini 1832—33. I—II. kötet. Melyhez Bolyai János Appendixe van csatolva, az a mű, mely nevét világhírűvé tette. Az elméleti mennyiségtannak gyűjteménye, bámulatos munka, mely a tanuló ifjúság számára íródott ugyan, de még a tudósvilág is fáradsággal értette. 3., 4., 5. az 1. sz. műnek újabb kiadásai. Úrtan elemei kezdőknek. 7. Küzzer Grundriss eines Versuchs die Arithmetik darzustellen, Maros-Vásárhely 1851. 8. Számos kéziratban maradt, részben újabban kiadott mennyiségtani műve s egy pályaműve a képzetes számokról. A szépirodalom terén is nagy munkásságot fejtett ki. Ide tartozik a híres Öt szomorujáték, Szeben 1817. 2. A párisi per, egy érzékeny játék 5 felvonásban, Maros-Vásárhely, 1818. 3. Szivhangok, Maros-Vásárhely 1852. 4. Üdvözlő versek, há-

Sárer Sándor
szobafestő és mázoló.

Elvállal bármely
szakmába vágó
munkát a legol-
csóbb áron.

Lavolta János-utca 46. sz.

rom nyelven, Ferenc Józsefnek vásárhelyi látogatása alkalmára írva. 5. Fordította angolból Pope próbatétele az emberről című művét Maros-vásárhely 1818. Többi művei között vannak erdészetiek, tanügyiiek, politikaiak, filozofiai jellegűek, társadalomtudományiak.

Közgazdasági Bank és Takarékpénztár R.t. Maros-Vásárhely.

Teljesen befizetett alaptőke . . . 500.000 kor.
Tartalékalap 67.500 „
Sürgöncim: **Közgazdasági bank. Telefon 182.**
Fióköntézet Nyárádszereda.

Eltogad betéteket 5 százalék kamatozás mellett, a tőkeamatadót az intézet fizeti s a betéteket felmondás nélkül visszafizeti. Kölcsönöket nyujt jelzálogra, mérsékelt kamatláb mellett. Leszámitol váltókat, kereskedelmi utalványokat.

Vásárol és elad különböző értékpapirokat, sorsjegyeket. Sorsjegyeket teljesen díjtalanul ellenőrzi s a kihúzottakat leszámítolja.

Előleget nyujt tőzsdén jegyzett, vagy vidéki intézetek értékpapirjaira. Képviselet a „Duna“ életbiztosító társaságot. Elfogad élet, tűz, elemi csapás, baleset biztosításokat.

Borsos Tamás-utca.

A Teleki könyvtár épülete mellett kezdődik s a dr. Geese D.-utcát a Fürdő- és Temető-utcákkal köti egybe.

Borsos Tamás.

1566-1634.

Irtta: dr. LÓWY FERENC.

Borsos Tamás 1566-ban született Maros-Vásárhelyen. Családjának eredete ismeretlen, csak azt tudjuk, hogy atyja, Sebestyén több ízben volt városunk főbirája és hogy nemesi előneve „maros-vásárhelyi“ volt. Borsos Tamásnak elévülhetetlen érdemei vannak városunk körül. Tulajdonképpen szücsmester volt. 1597-ben a város jegyzőnek választja, 1599–1604-ig, mint főbiró (polgármester) működik. Ez időre esik az ő kezdeményezéséből a vár építése, hogy a lakosságnak hirtelen előforduló támadások esetén, ami elég gyakran történt, menedéke legyen. Még fontosabb ténykedése, hogy összeírja a város jogszabályait, mely hosszú ideig irányította városunk vezetését, úgy, hogy őt tekinthetjük városunk első organizátorának. Mint diplomata három ízben volt az erdélyi fejedelem portai ügyvivője és e minőségében hosszabb ideig élt Konstantinápolyban. Ő képviseli városunkat a dési országgyűlésen és üdvözli 1606-ban Bocskayt a kassai országgyűlésen. Mint fejedelmi biztos részt vesz a gyarmati békeközvetítésben (1625.) és fontos szerepet játszik a megyesi országgyűlésen (1630). Városunkra nézve azonban legfontosabb azon fáradozása, mellyel sikerült kieszközölnie, hogy Bethlen Gábor fejedelem Maros-Vásárhelyt 1616. április 29-én a szabad királyi városok sorába emeli és a megillető kiváltságokkal ruházza fel.

Buzgó és nagybecsű szolgálatait az egyes fejedelmek nagyértékű birtokadományozásokkal jutalmazták. Borsos Tamás a szombatosok szektájához tartozott, ami miatt egy ízben hónapokon át bujdosni kényszerült.

Életéről és portai követségéről irt naplóit az itteni gr. Teleki-levéltár őrzi. 1634-ben halt meg és a helyi ref. temetőjében nyugszik, hol sírkövét egyik utóda a mult század közepén renováltatta. Cimere: a pajzsban korona alatt szájában nyilvesszöt tartó (vagy nyakán átlött) hattyu madár.

Vámos Sándor

uri divatcikkek, különlegességek áruháza

ooo

Maros-Vásárhely, Fő-tér.

ooo

Cucor Gergely-utca.

A Katona József-utcából délnyugati irányban halad. (Mészárosok-rétje.)

Cucor Gergely.

1800-1866.

Irta: FÖLDES FERENC.

Közönséges jobbágy család gyermeke volt Cucor Gergely, aki Andódon (Nyitra m.) 1800. év december 17-én született. Már a falusi iskolában kitűnt játszó pajtásai közül nagy tehetségével és a szegény jobbágy tanulni vitte gyermekét Nyitrára, Esztergomba, Pozsonyba. Amint iskoláit elvégezte, bencés szerzetesek közé került. Azonban a szerzetesi szigorú élet nem igen volt alkalmas az ő egyéniségéhez. Nem csoda tehát, hogy a szerzetes Cucor gyakran jött ellentétbe költői lelkületével.

Költészetét az tette kedvelté, hogy felismerte azt az irányt, amely a nép lelkéhez vezet. Ő volt egyike azon keveseknek, akik a témáért sohasem mentek idegenbe, hanem eredeti magyar mondák és mesék után alkotta meg epikai műveit. Különösen értékes eposzok az: „Augsburgi ütközet“, „Aradi országgyűlés“, „Botond“ és a félbe maradt „Hunyadiász“.

1831-ben az Akadémia rendes tagjául választotta, majd jegyzője és levéltárnoka lett az Akadémiának. 1848-ban az ő költői lelkét is megihlette a nemzeti felbuzdulás. Akkor írta remek szép forradalmi versét, a *Riadót*. Ezért Windischgrätz herceg elzáratta. A szabadságharc után Kufstein várában szenvedett súlyos fogságot. 1851-ben szabadult ki börtönéből. Haza jött Budapestre és itt élt egyedül a költészetnek egészen haláláig, 1866. szept. 9-éig.

Nem a „nagy“ költők közül való Cucor Gergely, de mindezenet azok közül, akik koruk szellemi irányításában első helyet foglalnak el és aki előtt kegyelettel hajtja meg az elismerés zászlóját a késő utókor. Budapesti lakóházát szép emléktáblával jelölték meg.

Haj-copfok óriási választékban raktáron;
kifésült hajakból készítését olesón elvállalom.

:: Játék Baba-klinika!! ::

Haj- és fogápolási cikkek legolcsóbb beszerzési forrása.

Nyiri Sándor fodrászata,
Szentgyörgy-utca 7. szám.

Csaba-utca.

Uj utca, a katonai alreáliskola közelében. Az Árpád-utat az István király-úttal köti össze.

Csaba.

Irta: GYÖRGY SÁNDOR.

Csaba a monda szerint Attilának Honoria görög császár leányától származott fia.

Attila halála után felbomlott a nagy hún birodalom részben azért, mert a meghódított népeknek egységes nemzetté formálására nem volt ideje, részben azért, mert fiai atyjuk öröksége fölött harcba keveredtek s így a legyőzött népek a hunok ágája alól felszabadultak.

A hunok egyrésze Csabát akarta királlyá választani, a másik rész ellenben Aladárt pártolta, Attilának Krimhild német fejedelmasszonytól született fiát.

A hős király nemzete pártokra szakadt. Veronai Ditrik, aki alemann (német) nemzetségből származott s akit a rómaiak Macrinus római helytartó segítségére küldöttek Pannoniába a hunok ellen annak idején — s a német fejedelmek is. Aladár pártjára állottak s szították az ellenségeskedés tüzeit, minek az lett a vége, hogy a két testvér haddal támadta meg egymást. Az első ütközetben Aladár vesztett, a másodikban Csaba hadát legyőzték. Az ütközet Sicambria (Óbuda) mellett folyt le.

Csaba a megmaradt hunjaival nagyatyjához Görögországba ment, hol Honorius le akarta telepíteni. Csaba nem maradt ott, hanem népét visszavezette Scythiába. Akik pedig a hunok közül megmaradtak, félve a nyugati népek boszujától, felkerekedtek s a Kárpátok bércei közé vonultak. Itt székelyeknek nevezték magukat.

A monda szerint Csaba és hada a szorongatott székelyek segítségére leszállott az égből, megverte az ellenséget s ismét visszatért az őshazába. Utjuk nyoma az égbolton a Hadakútja.

MOLNÁR SÁNDOR tűzifa, kőszén és
koax eladása
teljes kocsi, vagy köbméterenként. Kivánatra
házhoz szállítva. Beocsingyi portland cement
képviselte. Tűzifát, kőszénét gyárüzemhez
eredeti árban szállít.

Az iroda telefonja 2—70.

Lakás: Jókai Mór-utca 14.

Csokonai Vitéz Mihály-utca.

A Sándor János-utcából északnyugatra haladva, a Honvéd-utcában végződik. (Az állami közműhellyel szemben.)

*

Csokonai Vitéz Mihály.

1773-1805.

Irta: NAGY GYÖRGY.

Csokonai *Vitéz Mihály* irodalmunk egyik legnagyobb eredeti tehetségű költője született Debrecenben 1773. év november 17-én. Atyja, kit korán elveszített, keresett seborvos volt. Árvaságában gyöngéd érzésű művelt lelkű anyja nevelte, ki szülővárosa híres kollegiumában taníttatta. Tanulmányait azonban itt nem végezhette be, mert deák korában felebbvalóival összeütkezésbe jött és így kénytelen volt a kollegiumot ott hagyni. Innen kezdődnek az ő hányattatása és nélkülözései. 1796-ban Pozsonyba ment. Az volt a célja, hogy itt a haza nevezetesebb férfiaiival — kik az országgyűlésre össze jöttek — magát megismertesse s egy *Diétai Magyar Músa* című heti lapot indít meg. Célját nem érte el, a lapot nem pártolták s így megszűnt. Komáromba ment tehát és itt ismerkedett meg egy fiatal leánnyal, kihez Lila néven dalait intézte.

Pártfogókat keresett, hogy munkáit kiadhassa, vagy valami állandó foglalkozást kapjon. Sok utána járás után a csurgói ref. gimnásiumban ideiglenes tanári állást nyert, de itt csak egy félévig maradt, innen 1800-ban haza ment Debrecenbe s itt is maradt, míg 1805-ben tüdősorvadásban meghalt.

Csokonai a költészet minden ágában, habár nem egyforma eredménnyel, dolgozott. Költészete két alapérzésből fejlődött ki, mely gyöngéd, érzelmes, majd vig, — gúnyban határt nem ismerő. Előadása világos, könnyű és szemléltető, kifejezései sokszor közönségesek s nem egyszer illetlenek. Kortársait formában is messze felülmulja. Költészetének legnagyobb érdeme, hogy kora kifejezéstelen általánosságaival szemben a népköltészetet választotta.

Lirai költeményei gyöngéd, érzelmes hangúak, a hazaszeretetet, polgári erényeket dicsőíti. Ódáiból mély gondolkozását és nemes érzését ismerjük meg. Legjobban sikerültek népies tárgyú költeményei, vidám és bordalai. Legjobb és legelterjedtebb eposza *Dorottya*, négy részben.

Megpróbálkozott a színművek írásával is, de kevés sikerrel. Érzik rajtuk, hogy nem ismerte kellőképen a színpad követelményeit.

Harminckét évet élt. Ebből tíz éven keresztül ide-oda hányódott, szegénységgel és betegséggel küzdött. Idejének nagy részét tanulással töltötte s állandóan reménykedett, hogy majd jobbra fordul sorsa, de mind hiában.

Damjanich János-utca.

A város északi részében fekszik. A Vörösmarty-utcából, a Batthyányi-utcát átvágva, a Vasváry Pál-utcába vezet.

Damjanich János.

1804-1849.

Irtta: JÁNOSY SAMU.

A magyar szabadságharc csodás jelensége. Rettenhetetlen hős, legvitézebb katona. A szabadságharc legszebb diadalai az Ő nevéhez fűződnek.

Atyja papnak szánta, de az ifju keblét nagyobb lelkesedés dobogtatta a csaták, mint a csendes papi hivatás iránt. 1804-ben Stáza községben született s hadi szolgálatát a császári 61. sz. gyalogezredben kezdte meg. Kötelességtudó, férfias tulajdonai csakhamar századosi rangra emelték. Így találta őt az 1848-iki nagy nemzeti átalakulás.

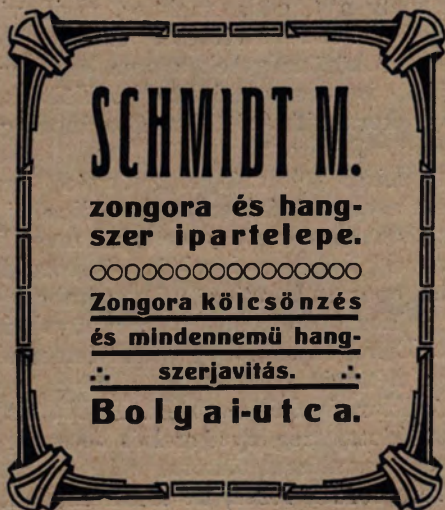
Bár születésére nézve szerb volt, de testestől, lelkestől igaz magyar. Mindazokat, akik hazájának ellenségei voltak, nem szerette; az osztrákokat gyűlölte. Szigorú volt, de lelke ideális; az utolsó közhonvédet is megővelte, ha magát kitüntette a csatában. Másokat megbecsült, de megbecsülték mások is őt. Katonái rajongó szeretettel vették körül, s szavára puszta kézzel foglalták el az ellenség ágyuit.

A csaták zajában érezte magát jól, a politizálást nem szerette, katonáinak mindig azt mondta, „hogy nem politizálni, hanem győzni kell.”

Negyvennél több diadalmas csatában vet részt, Nagysarló, Isaszeg, Komárom, szolnoki diadalmas csatái, örökre hirdetik az ő fényes hadi tudományát és a honvédek vitézségét.

Katonai jeles tulajdonságai, erős, bátor és rettenhetetlen egyénisége sok kitüntetést és babért hoztak számára.

Feleségével Csernovits Emiliával boldog családi életet élt. Családi körében, s a csaták zajában érezte jól magát. — Az 1849-iki szabadságharc utolsó szomorú felvonása Aradon érte. Mint Kossuth Lajosnak feltétlen híve, minde tetteiből kitűnt, hogy: a haza minden előtt! A hős tábornok a világosi fegyverletétel alkalmával, mint Aradvár parancsnoka adta meg magát Buturlin orosz tábornoknak. — Ő is a többi 12 hős tábornokkal együtt fogoly lett; a hadi törvényszék kötél általi ha-

SCHMIDT M.

zongora és hangszer ipartelepe.

○○○○○○○○○○○○○○○○

Zongora kölcsönzés és mindennemű hangszerjavítás.

Bolyai-utca.

lálra ítélte, melyet 1849. évi október hó 6-án reggel végre is hajtottak.

A hős tábornok özvegye, férje emlékezetének élve, hosszú időn át szolgálta a magyar nőnevelés ügyét. Most már mindketten pihennek, szerető lelkük egy félszázad mulva újra egyesült; mi pedig hálát adunk Istennek, hogy a magyar nemzetet ilyen dicső alakokkal áldotta meg.

* * *

Damjanich-nak Szolnok városában emeltek hatalmas méretű lovas emlékszobrot. 1912. május 19-én leplezték le. Nem ott született ugyan, de 1849. március 5-én ott aratta egyik legszébb diadalát.

Szerk.

Csász. és kir. udvari szállítók.

LEGOLCSÓBB

BUTORBEVÁSÁRLÁSI FORRÁS

Erdély legnagyobb butorgyára

MESTITZ MIHÁLY ÉS FIAI

BUTORGYÁROSOK

Maros-Vásárhelyi, Széchenyi-tér 41. ■■ Kolozsvárt, Unió-utca 7.

Csakis kifünő minőségű árukat hoz forgalomba és azokért a legmesszebb menő jótállást vállalja.

Menyasszonyi kelengyék rendkívüli nagy raktára.

Persa szőnyegek óriási választékban.

Deák Farkas-utca.

(Fogház-utca.)

Deák Farkas.

1832--1898.

Irta: L. D. L.

Köpeczi Deák Farkas Maros-Vásárhelyen azon utcában született, melyet a kegyeletes utókor 1911-ben róla nevezett el.

Édes atyja Deák Ferenc királyi táblai ügyvéd, klasszikus műveltségű jogtudor volt, ki a harmincas években mikor a hírneves Dósa Elek tanár külföldi tanulmányuton volt, helyette két évig adta elő a magán jog tudományt, — édes anyja magyarcsesztevei Miske Anna szintén régi magyar nemes családból való kiváló anya, háziasszony és köztisztelőben álló művelt nő volt, akik az élénk felfogású jó tanuló gyermekeket gondos nevelésben részesítették úgy, hogy a református ös Kollegiumnak mindig egyik jeles növendéke volt.

A szabadságharcban, az ismételten jelentkezett kis diák, gyöngye testalkata miatt nem vehetett részt, csak a végén vitte magával gróf Toldalagi Mihály az utolsó pár hónapi szomorú táborozásba, de a martírság másként csakhamar keservesen kijutott számára.

A Török, Gálffy, Horváth-féle ábrándos összeesküvésnek ő is tudója volt, ő is elárultatott és Maros-Vásárhelyen, Nagyszombatban, Gyulafehérváron s leghosszabb ideig Josefstadtban, öt esztendei súlyos várfogságot szenvedett. 12 évre volt elítélve csakhogy 1857-ben boldog emlékü Erzsébet királynénk hatásos közbenjárására is Gróf Haller Józseffel, a Gróf Haller József főispán édes atyjával, Ocsvány Ferenc, Könyves Tóth Mihály, Mikó Mihály, Tenci József, Horváth Gáspár, Muzsnai Pál, Bitai Mihály, és a még egyedül most is élő Molnár Józseffel együtt stb. kegyelem útján megszabadult.

Csákány J. és Fia

fűszer-, papir-, író- és

:: rajzszer kereskedése ::

MAROS-VASARHELY, Eötvös-utca 19. szám.

Az öt évnél hosszabb fogság idejét nyelvek tanulására és sok tudós társától sokoldalú ismeretek szerzésére használta föl.

1857-től 1862-ig nevelősködött a Földvári és Gróf Bethlen családnál és ezen idő alatt már szépirodalommal is foglalkozott nemcsak folyóiratokban, lapokban, hanem két kötet önálló elbeszélése is jelent meg, rövid idő alatt két kiadásban és báró Bánffy Dezsővel, Réthi Lajossal hárman szerkesztették az akkor népszerű kolozsvári albumot.

Mikor 1862-ben Pestre ment, hogy félbeszakított rendszeres tanulását az egyetemen folytassa, már jó hír előzte meg mint író, hogy Kemény Zsigmond, Arany János, Pompéri János, Szilágyi Sándor, Csengeri Antal stb. szeretettel karolták fel az ifjú székelyt.

Az egyetemet kiváló sikerrel végezve tette le az akkori jogi vizsgákat és állandóan írta novelláit, melyek nevét népszerűvé tették és cikkeit a Pesti Naplóban és az esti lapokban.

1867-ben jelent meg Fogságom története címen szenvedéseinek megható története, mely szenzációs hatású volt és mely ma is elsőrendű forrás munkája az ötvenes évek ezen szomorú epizódjának. Ez volt az átmenete a szépirodalomról a történelmi munkásság terére.

Akkor alakították meg a Magyar Történelmi Társulatot, melynek nemcsak egyik lelkes megalapítója, hanem haláláig egyik legtevékenyebb és kiváló sikerrel dolgozó munkása volt, amiről a „Századok“ hatalmas évfolyamai tanuskodnak.

Történelmi nagy munkásságát a Magyar Tudományos Akadémia is szépen méltányolta, midőn 1876-ban levelező, — 1885-ben rendes tagjává választotta.*) — Csáky István élete című nagybecsű munkáját pedig a Lévy-féle 500 forintos nagy jutalommal tüntette ki. Nagyobb munkái közül csak a bujdosók levéltárát, Wesselényi Annát, Forgách Zsuzsannát, Gróf Pálfi Daun Lipót emlékeztét, a magyar hölgyek leveleit és az utolsót, Bélydy Pált említjük fel; azon kívül elhunyt korábbi jelesek felett tartott akadémiai és történelmi társulati emlék beszédjei egész hosszú sorozatot tesznek ki.

Hivatali pályája az igazságügyminiszteriumban 19 évre terjedt, hol fogalmazóként kezdte működését, osztálytanácsosként végezte, mert 1886-ban, még afogságában szerzett betegsége miatt nyugalmaztatnia kellett magát; akkor kapta a III-ik osztályú

Dudutz István

Főtér 1.

Ajánlja f ü s z e r,

gyarmat és tonál

áru nagy keres-

kedését, mint leg-

olcsóbb bevásár-

lási forrást, viszont

eladók részére is.

*) Maros-Vásárhelyről tudásunk szerint Bolyai Farkas, kibédi Péterfi Károly és Dósa Elek voltak még a Magyar Tud. Akadémia rendes tagjai.

vaskorona rendjelt hivatali és irodalmi munkássága kitüntetéssel.

A fentiekon kívül egyik megalapítója és lelkes, buzgó tagja, alelnöke is volt a Budapesten székelő Székelyegyesületnek és így egyik régi megindítója a székelység érdekében ma is folyó hazafiás mozgalomnak. Hasonlóképen részt vett Budapesten a régészeti társulatnak, — Maros-Vásárhelyen pedig a Kemény Zsigmond Társaságnak alapításában, munkájában. Tiszteleti tagja volt a hunyadmegyei jelentékeny munkásságu régészeti társulatnak és tiszteletbeli főjegyzője volt több vármegyének.

Mint társadalmi ember egyike volt a legkedveltebbeknek és a fentebb már említettekön kívül Ipolyi Arnold püspöknek, Haynald Lajos biborosnak, Szász Károly püspöknek, Thaly Kálmánnak, Fraknói Vilmosnak, báró Rudnyánszky Bélának, Salamon Ferencnek, Gyulay Pálnak, Trefort Ágostonnak, Lónyai Menyhértnek, Gönczi Pálnak, Horváth Boldizsárnak, br. Bánffy Dezsőnek, Pulszki Ferencnek, Romer Florisnak, Török Pálnak, Torma Károlynak, gr. Kun Gézának és hazánk sok más akkori jeles szereplőjének barátságával dicsekedhetett s az ifju lelkes történetírói seregnek, akik azóta hírneves írókká, egyetemi tudósokká vagy politikai szereplőkké váltak, nem volt igazabb támogatója, barátja és főleg az erdélyi székely ifjuság első sorban Maros-Vásárhelyről és vidékéről, — de a székelyföld többi részeiből is a fővárosban benne apai gyámolítóra talált, közel három évtizeden át.

Nemes nagy szívét sokan ismerték, szerették, becsülték. Szülői, testvérei, rokonai rajongó szeretettel csoportosultak a szellemi kincsekben gazdag, sokat utazott, sok nyelvet tudó, páratlanul kedves társalgó köré, mikor édes itthonában lehetett.

A rövid nyugalmi időszakot testvérenek, Deák Lajosnak szerető családi körében töltötte csendes munkában, nagyobb műnek megírását tervezte, de a sois idő előtt megszabadította e ritka nemes léleknek, kiváló egyénnek élete fonalát és már 24 év óta pihen a nyárádrásfalvi magaslaton, a családi sírkertben néhai drága szülőivel és testvéreinek nagyobb részével együtt. Legyen áldott emlékezete!

Bölöni Domokos Divatáruháza

Maros-Vásárhely. ••••• Főtér.

Női és férfi divatszövetek, mindenféle selyem, ruhadisz, grenadin és delain különlegességek a legszebb választékban megérkeztek. - - -

Elismert szolid árak.

Deák Ferenc-utca.

(Poklos-utca.)

Deák Ferenc,

1803.-1876.

Irta: Dr. DÉKÁNI KÁLMAN.

„A haza bölese“, Magyarország egyik legnagyobb államféria és szónoka, az 1867-iki kiegyezés megalkotója Söjtörön (Zala megyében) született 1803. okt. 17-én. Szülőmegyéjében ügyész, árvaszéki elnök és táblabíró volt. 1833-ban került bátyja Antal helyett az országgyűlésre zalamegyei követnek.

Az 1839—40-iki országgyűlésen már ő lett az alsó-táblai ellenzék vezére. — 1843-ban a választást megelőző véres korteskedések miatt nem fogadta el a követséget és ekkor már oly nagy volt tekintélye, hogy megyéjében senki sem vállalta azt el helyette s 52 vármegye választotta meg táblabírójának. Betegeskedése miatt 1847-ben sem ment fel az országgyűlésre s csak 1848-ban folytatta politikai pályáját. Batthyány miniszteriumában ő vette át az igazságügyi tárcát. 1849-ben egyike volt a Windischgrätzhez küldött

követeknek. — Ekkor, minthogy csak azon feltétellel bocsátották el, ha az országgyűlésen a meghódolás mellett fog állást foglalni, nem vett többé részt a további eseményekben, hanem 1854-ig kehidai birtokára vonult vissza. Ekkor Pestre költözött és az Angol királynő szállodában volt lakása, mely az akkori irói és politikai világ legjobbainak volt találkozó helye. Az 1861-iki országgyűlésen Pest belvárosa választotta képviselőjévé s két felirati javaslatával egyszerre az egész elnyomott nemzet politikai vezérévé lett. Négy év múlva jelent meg a Pesti Napló (1865. ápr. 16.) husvét-i számában az a cikke, melynek az országgyűlés összehívása s a kiegyezés volt a következménye. Az 1867-iki kormánynak nem volt tagja, mint egyszerű képviselő azonban továbbra is megmaradt a magyar politika vezérének. Utolsó nagy egyházpolitikai beszéde 1873. jun. 28-án hangzott el az országgyűlésen, igazi politikai végrendelete volt ez. 1876. jan. 28-án fejezte be a hazafias önzetlenség, nemes egyszerűség, politikai lángész példányképeül szolgáló életét. Az országgyűlés a nemzet halottjának nyilvání-

totta Deák Ferencet, az 1876: III. t.-cikkel igtatta emlékét törvénybe s az országos gyászban részt vett koronás királya, ravatalánál megjelent Erzsébet királyné asszony is. Művei: Zágráb megye és az egyesülés, Pest 1861. — Adalékok a magyar közjoghoz, Pest 1865. — Beszédeit Kónyi Manó becsátotta közre hat kötetben.

Legolcsóbb

porcellán, üveg, lámpa
és képeretezés oo

Lukácsnál. _____
(Kétágu templom mellett.)

Agrár Takarékpénztár

Részvénytársaság Maros-Vásárhelyt.

Teljesen befizetett részvénytőke 2,000.000 K.

Fióktintézetek és kirendeltségek:

Csikszereda, Gyergyószentmiklós, Kézdivásárhely, Marosludas, Marosujvár, Ngárádszereda, Parajd, Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely és Székelykeresztur.

Jelzálog kölcsönöket nyujt fődbirtokra és bérházakra legjutányosabb feltételek mellett, ugyszintén **törlesztéses kölcsönöket 300 kor.-tól** kezdődőleg, a törlesztést és kamatot magába foglaló félévi részletfizetések ellenében **4 és fél százalék alapkamattal.** — **Leszámitol 6 hónapi** lejáratig terjedő váltókat, utalványokat és adósleveleket.

Elfogad betéteket könyvecskére, folyó- vagy csekszámlára és azokat rendszerint **felmondás nélkül fizeti vissza.**

Képviseli a legrégibb és legnagyobb biztosító intézetet, a **Trieszti Általános Biztosító Társaságot, (Assicurazioni Generali)** és eszközöl tűz, üveg- és jégkár, valamint betörés elleni, végre élet- és baleset elleni biztosításokat a legolcsóbb díjak mellett.

Desseffy Arisztid-utca.

— Tábor-utca. —

A IV. Béla király-utcából a Poklos patakon levő hidig vezet.

Desseffy Arisztid.

1801-1849.

Irta: JÁNCSY SAMU.

A magyar szabadságharc egyik legszilárdabb jellemű hőse, igaz hazafi s meleg, érző szívű ember.

Ősi nemes család ivadéka, Abauj-Tornamegye Csákány nevű helységében 1801-ben született. Kassán, Eperjesen tanult; a Napoleoni világháborúk hatása mély nyomokat hagyott a tehetséges ifju lelkében. 18 éves korában a katonai pályára lépett, büszke önérzettel és becsületességgel tett eleget katonai szolgálatának, azonban magassabb rangot, mint a kapitányság, nem nyerhetett. 1839-ben nyugdíjaztatta magát, megnősült s azután gazdálkodással töltötte idejét.

Boldogsága nem sokáig tartott, neje, gyermekei egymásután haltak el s emlékeinek élve siratta sorsát.

Azonban az 1848-iki mozgalmas nagy események őt is föl-rázták szomorúságából, igaz hazafiúi lelkesedéssel ajánlotta fel szolgálatát a nemzetnek; őrnagyi ranggal megbízott egy lovas nemzetőri ezred vezetésével. Feladatának derekasan megfelelt, lovasságával rettegett ellenfél volt, gyűlölte szivéből az osztrákokat, s ahol tehette, kiméletet nem ismert velük szemben. Nagy hadvezéri tehetségével, gyors mozdulataival, rettenhetetlen személyes bátorságával sokszor segített a diadalok kivívásában. Vitézsége, érdemeinek elismerésül a magyar kormány tábornoki rangra emelte. Végig küzdötte a szabadságharcot; Tarcal, Kom-polt, Kápolna, Verpelét, Tur és Szőreg mind az ő hőstetteit és dicső csatáit hirdetik.

Másodszor is megnősült, feleségül vette a szépséges Szinyeyi Merse Emmát, kinek nászágyától sietett vissza a csataterre, hogy ne lássa többé viszont soha ifju nejét.

A szerencsétlen Temesvári csata után, hadtestének megmaradt részével ki akart bujdosni Törökországba, azonban gyerekkori jóbarátja, Lichten tein Ferenc herceg, császári altábornagy felszólítására megadta magát, biztosítván bajtársai és a maga sorsát. Azonban a többi hős vezérekkel együtt ő is az aradi vár börtönébe került, sorsát ő sem kerülhette ki, dacára Lichtenstein herceg adott szavának, a haditörvényszék által kötélhalálra ítéltetett, később azonban kegyelemből golyó általi halálra változtatott.

Megdicsőült tetemei Margonyán nyugsznak a családi sírboltban. „Két ideálja gyászolta halálát: a szabadság s szerelem.”

Dósa Elek-utca.

— Király-kut, vagy Cigány-köz. —

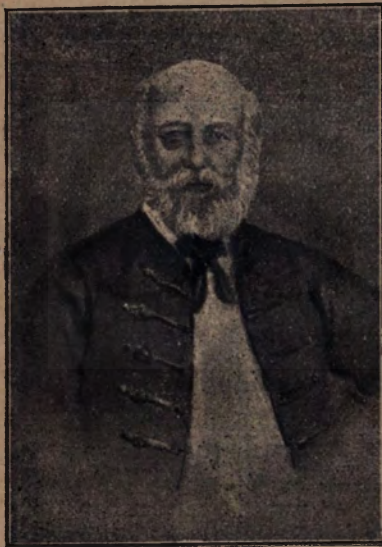
Majdnem a dr. Geese D.-utcával szemben a Szántó-utcából indul ki, s déli irányban a Wesselényi M.-utca végéig vezet.

Dósa Elek.

1803—1867.

Irta: TROZNER LAJOS.

Dósa Elek Maros-Vásárhelyt 1803. március 15-én született, abból a családból, amely a múlt században több kiváló jogászt és tudóst adott hazánkknak s amely kiváló szerepet vitt a város, a kollegium és a vármegye életében. Miután tanulmányait, a helyi ref. kollegiumban s a budai egyetemen elvégezte s ez utóbbiban a jogtudori címet is megszerezte, 1829-ben I. Ferenc

király — magán kihallgatáson — kivételeskép engedélyt adott arra, hogy Dósa külföldi egyetemre mehessen, ahonnan hazatérve a ref. kollegium jogtanári tanszékére hivatott meg. Ezen időtől kezdve élénk tevékenységet fejtett ki a szorosabb értelemben vett Erdély politikai küzdelmeiben. 1848—49 iki szabadságharcban, mint a Királyföld kormánybiztosa Brassóba küldetett, ahol mérsékelt szelidségéért és igazságosságáért az idegen nemzetiségek is kiválóan kedvelték. Ezen ténykedéséért a szabadságharc leverése után 4 évi várfogságra ítélték, de egy fél év után császári kegyelemmel megszabadult. Hazatérte után

többször kinálták meg magas hivatalokkal, de ő a vásárhelyi kollégiumot őseitől reászállott hitbizománynak tekintette, meny nyiben apja, nagyapja és szüle apja ezen iskolában tanárkodtak s ezért attól megválni nem akart. Csak 1866-ban hagyta el a kollegiumot, amidőn Maros-Vásárhely városa országgyűlési követté választotta. A képviselő házban nagy jogi ismereteivel és tudásával nem egy esetben befolyt a tanácskozások irányítására, különösen az erdélyi ügyekben, melyeket nálánál jobban senki sem ismert, Az 1867-iki évben kiválóságának elismerésül a képviselőház alelnökévé választotta. Tiszteletbeli tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának, Meghalt 1867. november 19-én Budapesten. Földi maradványai a maros-vásárhelyi temetőben pihennek, ahova meghagyása szerint szállították.

Dugovics Tifusz-utca.

Új-utca. A Sándor János-utcából, majdnem a petroleum gyárral szemben a Kövesdombra vezet.

Dugovics Titusz.

magyar hős, Nándor-Fehérvár dicső védelmezőinek egyike.

† 1456.

Irta: GYÖRGY SÁNDOR.

Midőn Mohamed kimondá, hogy amint egy Isten van az égben, úgy egy úr leend a földön is s aki egész bizonyossággal határozta meg, hogy hány nap mulva fog ünnepelni Belgrádon, majd Budán, Bécsben és Párizsban, jól tudta, hogy Európa többi urai kicsinyes ügyekkel egymást rontva, mily gyengék az ő hatalmas seregével szemben. Különösen jól tudta, hogy hazánkban a pártoskodás átkos harca dul. Ha kiszámított ünnepei elsőjét Belgrádon megülheti, a többi bizonyára könnyen következett volna. Százhatvanezer emberrel és 300 ágyuval jelent meg Nándorfehérvár alatt. V. László király és a budai országgyűlés rémülettel hallá a hirt Szilágyi Mihálytól, Belgrád kormányzójától. A király vadászat címe alatt Bécsbe futott, a veszélyes napok dicsőségét Hunyadinak engedve át. A fenyegetett népek egyike sem küldé ígért seregét. Hunyadi igazi segítése a lánglelkű Kapisztrán Jánosnak diákokból, földmivesekből összetoborzott 60.000 főre menő serege volt. Ezzel a tanulatlan, de halált megvető sereggel aratta legfényesebb diadalát.

Midőn II. Mohamed a megelőző sikertelenségek, visszavert támadások, nagy hadiveszteségek bosszujától indítatva 1456. július 21-én az alkonyat óráiban általános ostromra, rohamra zudítá seregét, a hajnali órákban ott látjuk Dugovics Tituszt a várfokán; hősi elszántsággal védte a várnak tulnyomó törökhad által ostromlott tornyát. Egy pillanatban óriási török zászlóvivő ugrik fel a bástyára, hogy diadaljelül kitűzze a lófarok félholdat. Dugovics kifáradt erejével nem bírta leküzdeni a törököt, hirtelen egész testével rávetette magát s átnyalábolva magával rántotta le a bástyáról, 100 lábnyi mélységbe, a biztos halálba.

Dugovics Titusz e tettével fényes jelét adá olthatatlan hazaszeretetének — tétovázás nélkül áldozá fel életét a hazáért. Nevét kitörölhetetlenül írta be hazánk történetébe.

Az utókor tanubizonyoságképen őrzi emlékét.

Nagy Jenő és Dezső festők.

Deák Ferenc-utca 36. szám.

Telefon 3—39.

Telefon 3—39.

Eötvös József-utca.

— Sáros-utca. —

A Petőfi-térről a ref. Kollegiumhoz vezet.

Br. Eötvös József.

1813—1871.

Irta: FÖLDES FERENC.

Br. Eötvös József 1813. év szeptember 3-án született Budán. Atyja Ignác, volt főispán, tárnokmester, majd alkancellár, legszentebb kötelességének ismerte a dinasztiahoz törhetetlen hűséggel ragaszkodni. Ebben a szellemben akarta nevelni a fiát is, de ez nem sikerült neki. Eötvös József nevelője Pruzsinszky József volt, aki a Martinovics társaságban szivta magába a forradalmi eszméket. Bátran vágta a szemébe a kis bárónak, amikor az panaszkodott, hogy az apját hazaárulónak csufolják: „Apád is az, te is az leszel, hiszen magyarul sem tudsz beszélni!”

A gyermekévek után külföldre utazott tanulni. Ott érlelődött meg lelkében az a gondolat, hogy életét a haza boldogítására szenteli.

1841-ben megjelent első és leghatalmasabb munkája, a Karthauzi. Ez a bölcséleti regény páratlan a magyar irodalomban, de a világirodalom remekei között is első helyen emlegetik. Versei kedveltek napjainkban is. Különösen a „Végrendelet” „Búcsu” és a „Három árva” című verse.

Eötvös írói hírneve állandóan emelkedett. Különösen népszerű „A falu jegyzője” című satirikus irányregénye. Ebben a régi vármegye tenger sok félszepségét ostorozta maró gúnnyal és eleven képekkel. — Ennek a hatása lett, hogy a vármegye igazgatásában lényeges javításokat eszközöltek. Majd amikor a forradalmi eszmék utat törtek a magyar nép szívébe is, megjelent a „Magyarország 1848-ban” című regénye. Őva inti ebben a nemességet a tulságos konzervativizmustól. Dózsa György korát vázolja regényében s azt a nézetét domborítja ki, hogy ha a jobbágy-ságot fel nem szabadítják alárendelt helyzetéből, a parasztlázadás megismétlődhetik,

És amit irt, azt hirdette a politikában is. Az volt fő célja, hogy a közélet mezején hangoztatott elveit regényei útján népszerűsítse. „Márványszobor helyében, ha fennmarad nevem, Eszméim győzedelme legyen emlékjelem”. Ezt írja egy költeményében Eötvös. És ezt az óhaját elérte. Politikai meggyőződése diadalmasan hódította

Izsák Gergely

**szobafestő
és mázoló.**

Szentgyörgy-tér 15.

**Elvállal
minden
szakmába vágó
munkát.**

meg a magyar közvéleményt. Két ízben volt közoktatásügyi miniszter. Az 1848-ki minisztersége alatt nem tudott alkotni, mert az alkotó munkában megzavarta a szabadságharc. De 1867-ben a népoktatási törvények megteremtésével maradandó emléket készített nevének.

1871-ben február 2-án halt meg. Ercsi-i birtokán temették el s emléket pompás ércszobor örökíti meg Budapesten.

Nagy volt mint író, nagy mint politikus. E két hivatást egységesítve képviselte s elmondhatjuk, hogy br. Eötvös József a XIX. század egyik legnagyobb magyarja volt.

Werner János férfi szabó.

Nagy választéku szövet raktár.

Szolid ár!

Pontos kiszolgálás!

Bolyai-utca 4. szám.

Székely Gazdák Szövetkezete

:: ::

Maros-Vásárhelyt.

:: ::

Fiókok: **Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely.**

**Gazdasági gépek és eszközök,
olaj és benzinmotorok raktára.
Termények, vetőmagvak, hüvely-
lyesek vétele és eladása. — Ola-
jok, szekér kenőcsök, — Tej-
szövetkezeti berendezések. —
Ponyvák, zsákok. — Manilla és
:: :: raffia háncs. :: ::**

**Nyilvános jellegű áruraktárunkban áruk és
termények előleggel betárolhatók.**

Erkel Ferenc-utca.

A hid-ntcai állami elemi iskola város felőli oldalán halad, s az Erzsébet-liget mellett levő malomig vezet.

Erkel Ferenc.

1810-1893.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Erkel Ferenc a magyar zenevilág legkimagaslóbb alakja 1810. nov. 7-én született Békésgyulán. Atyja a Wenkheim grófi család uradalmi tisztje volt. Maga is foglalkozva a zenével, fia hajlamait korán felismerte s zenei kiműveléséről gondoskodott.

A magyar zeneköltés fejedelme saját zsenialitását ugyszólván maga fejlesztette 12 éves korától teremtő, alkotó művészetté. Ő emelte európai színvonalra a magyar operát, ugy a külföldi művek reprodukálása, mint a magyar tárgy, levegőjü, ütemü opera-művek megalkotása szempontjából, klasszikus példaadással bizonyítván be csodás hatásu Hunyady Lászlójával és Bánk Bánjával elsősorban, hogy a magyar zene (mint azt Liszt Ferenc is igazolta) nemcsak az andalgó, vagy duhaj melódiák cigányos hurjaira való, hanem meleg tónusával, érzellem gazdagságával, rythmikájával eléggé megérett a nagyobb lélekzetü, imponálóbb zeneművek, így a hatalmasabb operák számára is. Nyolc operája tesz erről tauuságot, mindannyiban a nemzeti történelemből vett szöveg mellett, az igazi magyar zenei lélek lüktet. Mint szakember a magyar zenei élet hervadhatatlan érdemü fejlesztője, vezetője, áldozatkész intézője vala s példaadásával, tanításával egész légióját nevelte a legkiválóbb zenészeknek. Egyik örökbecsü alkotása az, mellyel Kölcsey Himnuszát zenésítette meg s ebben a nemzeti imádságban, mely minden magyar ünnepen fölbúg, az ő nagy szelème csendül meg időtlen-időkig a magyarok ajkain.

Erkel, mint különböző színházak karnagya, később a m. kir. operának fő zene-igazgatója s az országos magyar dalárszövetségnek vezérkarnagya s végül mint az orsz. m. kir. zene-akadémia igazgatója, fejtett ki megbecsülhetlen munkásságot a magyar dal és zene fejlesztése érdekében s ő volt első fellendítője a magyar zenei kiadásoknak is. 60 éven át irányította zenei életünket, egészen 1893. jun. 15-én bekövetkezett haláláig.

Legolcsóbb bevásárlási forrás
cipő-, kalap- és uri divatcikkekben

Seidler-Testvérek Versenyáruházában.

MAROS-VÁSÁRHELY, SZENTGYÖRGY-UTCA 2.

⇒ Alapított 1876. évben. ⇐

SZILÁGYI LAJOS

Erdély első, legnagyobb magyar és szür-
szabó üzlete és kész ruha raktára.

Maros-Vásárhely, Iskola-u. 21.

Fiók üzlet: Marosludas, Főtér.

Raktáron tartok kész magyar- és
gyermek ruhákat, minden
nemzetiségű viseletet; bras-
sói kötött ujasokat és pok-
rócokat minden színben.
Fehér aba- és szürposztókat,
különleges urasági kocsis és
inas ruhákat. — Segesvári
flaneleket — Scherg-féle
brassói szoba-szőnyeget és
::: gyapju lópokrócot. :::

Tisztelettel

SZILÁGYI LAJOS.

⇒ Alapított 1876. évben. ⇐

Erzsébet királyné-út.

A városi új székház déli oldalán haladva, a Deák Ferenc-utcát a IV. Béla király-utcával köti egybe.

Erzsébet királyné.

1837-1898.

Írta: dr. FÜLÖP KÁLMÁN.

Erzsébet magyar királyné, Ausztria császárnéja, Miksa bajor herceg és Ludovika hercegné második leánya, született Possenhoffenben 1837. december 24-én Bajorországban. Gyermekéveit a hercegi udvar zajától távol, igénytelen egyszerűségben, szorgalmas tanulás között töltötte el. Szülőföldjének festői szép vidéke korán fölébreszté fogékony lelkében a természet iránti mély vonzalmát s ez az érzelem végig kísérte őt egész életén s a megpróbáltatások gyászos napjaiban enyhület s vigasztalást nyújtott sebzt lelkének. 1853-ban a gyönyörű hajadonná fejlődött Erzsébet hercegnőt Ferenc József császár Ischlben eljegyezte s a következő év április hó 24-én Bécsben oltárhoz vezette. A fejedelmi pár menyegzői ünnepe sok politikai elitéltnek hozott kegyelmet, a magyar nép pedig egy lelkes, hatalmas védőt nyert a jószívű fiatal királynéban. Védteletlenül állott Magyarország a győztes Ausztriával szemben. A szabadságharc leverése után régi ellensége irtózatossal dühvel támadt rá, hogy amit addig már oly sokszor siker nélkül megpróbált, az elgyengült ország erejét végképp megtörje, függetlenségét megsemmisítse és magába olvassza. Midőn a már anyává lett Erzsébet királyné 1857-ben férjével együtt hazánkban első ízben megjelent, mélyen meghatotta őt e nép néma fájdalma, büszke szomorúsága s az üldöztetésben is hódolatteljes ragaszkodása. Kis leánya halála hamar feltartóztatta őt utjában,

de már első látogatása alkalmával az engesztelődés és reménység magvait hinté szét a lelkekben, fenséges alakja, elbájoló egyénisége, szeretetet és jószágot sugárzó tekintete rabul ejté a szíveket.

1859-ben született harmadik gyermeke Rudolf, Zsófia a legidősebb, kis korában meghalt, második gyermeke Gizella ekkor már 3 éves volt. 1860-61-ben Madeira szigetén tartózkodott egészségének helyreállítása végett. Mint királyné is inkább férje boldogításában, gyermekei gondozásában kereste élete feladatát s mindig szívesen vonult vissza a nyilvános szerepléstől a világ lármás örömeitől. A

ROÓS GÉZA

lakatos mester

Vízvezeték- és csatornázási vállalata. :: Új-utca.

Felvállal e szakmába vágó minden munkát. Készít takarék tüzhelyeket, :: sirkerítést, korlátrácsokat, gázberendezéseket a legjutányosabb árban. :: Terv, -- költségvetés díjtalan.

TELEFON!!

szellemi munka és utazás voltak legkedvesebb szórakozásai, élénk érdeklődést mutatott az irodalmi események iránt s kedvenc költője volt Heine. 1866. óta Falk Miksa a magyar irodalommal és történelemmel ismertette meg királynőnket, a magyar nyelvet már előzőleg szépen beszélte. Bevitte e nyelvet családjá körébe is s legkisebb leányát magyar nevelőkkel, magyar nyelven taníttatta és imádkoztatta. 1866-ban, a porosz háboru idején huzamosabb ideig tartózkodott Budapesten s a magyar népet otthonában, közvetlenül megismerte és megszerette. A magyar nemzet iránti vonzalmát fokozták magyar palotahölgyei, különösen Ferency Ida, kit barátnőjének nevezett. Kezdetül fogva élénk figyelemmel kísérte a magyar ügyek fejlődését s a kiegyezés vezetői benne látták leghatalmasabb pártfogójukat. Életének legboldogabb napjai voltak azok, midőn az őt rajongó szeretettel, hódoló tisztelettel körülölelő magyar nemzet 1867. június hó 8-án királynévá koronázta. E tény megpecsételése volt a király és nemzet között létrejött áldást hozó békének, melynek megteremtésében ő is hatásosan közreműködött.

A koronázási adományként nyert gödöllői kastély a királyi család állandó nyári tartózkodási helye lett s második otthona Erzsébet fejedelemasszonynak. Itt született utolsó gyermeke Mária Valéria 1869. április 22-én. Itt ülte meg 20 éven keresztül népnapját, itt vett részt a nagy udvari vadászatokon s gyakorolta a lovaglás sportját. Itt férközött egészen közel a nép szívéhez, látogatta a betegeteket, szegényeket s jótekonyságával, fesztelen viselkedésével növelte népszerűségét.

Boldog évek teltek így el, míg elérkezett a megpróbáltatás ideje, a csapások sora, melyek megfosztottak minket tőle. Az első a nemzetet érte, de ez még inkább összeforrasztotta a népet és fejedelemasszonyt, hogy aztán annál fájdalmasabb legyen az elszakadás. Meghalt Deák Ferenc, a haza bölcse s a gyászba borult nemzet nagy halottjának koporsójánál királynéja is imádkozott. A második csapás már felséges királynénkat érte, fia Rudolf, két ország trónörököse, váratlanul meghalt. Ez a csapás mélyebben sújtotta őt, mint az a törzsürás, mely később életétől megfosztotta. Ez a lelkét ölte meg. Megtört szívvel, halálig való bánattal, idegen földre menekült, — bánatos arcát nem akarta nekünk mutatni, fájdalmát egyedül akarta viselni. Még csak kétszer láttuk őt hazánkban, rövid időre: 1893-ban, amidőn több intézetet meglátogattott a fővárosban és 1896-ban az ezredéves ünnepélyek alkal-

Uj utca-jelzőtáblák. Dr. Bernády György udvari tanácsos, polgármester intézkedett, hogy mindazon utcák jelzőtáblái, melyek emberről vannak elnevezve, — kicseréltessenek. Az új táblákon az illető neve alatt születésének és halálzásának évszámai is rajta lesznek.

mával, 1897. május 6-án Erzsébet királyné nővére, Zsófia Alenconi hercegnő a párisi bazárégés áldozata lett. Hasonló tragikus halállal mult ki szeretett unoka fivére, V. Lajos bajor király, ki a starnbergi tóba fulladt. A sok rázkódtatás megtörte a királyné egészségét s testi és lelki kinjai orvoslása végett sokat utazott, számos gyógyfürdőt keresett fel. 1898. szeptember 9-én Genf városába rándult s midőn onnan másnap délután 1 óraker a hajóra indult, hogy üdülő helyére utazzék, egy elvetemült anarkista törével leszurta. Alig egy óra mulva meghalt. Bécsbe szállították s a Habsburgok családi sirboltjában helyezték örök nyugalomra.

Kézenfekvő igazság, aki Kocsmár Lajos

női és férfi divatárúházában

**szerzi be szükségletét,
az karácsonyra nagy
láda pénzt helyezhet el
!! a bankban. !!**

Bolyai-utca, (Kollégium épület.)

Mű- és orthopé-
cipők
gipszöntvény
után!

Üzletátvétel! Van szerencsénk a n. é. közönség szives tudomására hozni, hogy a Széchenyi-tér 56. sz. alatt Székely Dénes 33 év óta fennálló **cipész-üzletét** átvettük s teljesen megfelelően modern cipész-üzletté alakítottuk. Főtörékvésünk oda irányul, hogy minden szakképzettségünk felhasználásával kielégítsük t. vevőinket és a versenyt felvehessük. A n. é. közönség szives támogatását kérve, vagyunk **Iszlai, Szász és Moldován.** teljes tisztelettel: **KÉSZ CIPŐK KAPHATÓK!**

Fels.-rész
készítését
előnyösen
elvállaljuk!

Erzsébet-liget.

Elba-sziget.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Az Erzsébet-liget a város nyugati részében, a Maros két ága által határolt területen fekszik. Hosszu időn keresztül ez volt a város lakosságának egyedüli mulató helye, a rajta levő szinkörrel és vendéglő helyiséggel. Sőt az egyetlen meleg fürdő is itt volt. (Ma csak az izraeliták használják.) Az Elbát Houchard József mérnök rendezte be, az 1816—17-iki éhínség idején. Részben azért, hogy kertészeti kedvteléseit ezzel is kielégítse, részben pedig, hogy így naponta 60—70 embernek kenyeret juttasson.

Houchard József francia eredetű volt. Apja Houchard Izsák a göttingai egyetemem ismerkedett meg gróf Teleki Józseffel, kinek biztatására városunkba jött s itt telepedett meg. Fia József, ki a mértanban és építészetben is kitűnő szakérőfiúvá képezte magát, katona volt. Onnan hazatérve, a gyulafehérvári pénzverdénél vállalt állást. Midőn a hivatalt megszűntették, szülővárosába, Maros-Vásárhelyre jött s élete végét a kertésznek szentelte, gyönyörű műkertészetet teremtve itt. 1841-ben halt meg.

A városi tanács 1858-ban elhatározta, hogy az Elba megteremtőjének, — szép alkotása területén — emléket állít. Gyűjtő-íveket bocsátott ki tehát, melyre a következő felhívás volt írva:

„Élni fog ugyan emléke az irt mulató kertben általa szakértőleg művelt és torony magasságra emelkedett fáknak, de a méltányosság sugallatát követve, polgári kötelességének ismeri ezen tanács Önöket tisztelt Polgárok felkérni, hogy nevezett néhai polgártársunknak állítsunk azon mulató kertben *Emelvényt*, mi a késő nemzedék előtt is jelen korunk általi megtiszteltetését képviselhesse.“

A felhíváshoz egy gránit emlékoszlop terve is csatolva volt.

A gyűjtés azonban nem járt megfelelő eredménnyel, s emlékkövét felállítani nem sikerült, hiszen a tanács által kezelt „Houchard-alap“ 1905-ben is csak 4208 kor. 70 fill. tett.

Az 1905. július 21-én tartott törvényhatósági biz. gyűlés aztán elhatározta, hogy az „Erzsébet-liget“-ben egy teniszpályát épít, melynek költségeire fölhasználtatnak: 1. A „Houchard alap“ 4208 korona 70 fill.. 2. Az 1905. június 24-én tartott „Erzsébet-ligeti“ népünnepély 1100 korona jövedelme. 3. Az esetleges többlet az 1906. évi városi költségvetésben vétetik fel. A Gáspár Antal biz. tag indítványára aztán kimondotta a törvh. biz., hogy a tenisz-pálya mellé építendő pavilont „Houchard-emlék“-nek nevezi el s ezt megfelelő feliratu táblával jelzi. Az építési költség 5773 kor. 56 fillért tett ki.

A Houchard emlékezetét feltüntető tábla a pavillonra még nincs elhelyezve.

Az „Erzsébet-liget“-ben van jelenleg a régi rozoga, — bár újabban restaurált, — nyári szinkőr és a „Sport-Egylet“ labdarugó versenypályája. Ez utóbbi, — rendezni szokott versenyekkel, — néha akkor is pezsgő életet visz, a különben elhagyatott szép liget fasorai közé, mikor színészek nincsenek falaink között, mert ez esetben általában eléggé látogatottságnak örvend.

König Károly uri fodrász üzlete.

**Az előkelő urak
találkozó helye.**

Ugyanitt az „Országos Fodrászok Szaklapja“-nak szerkesztősége és kiadóhivatala.

**Maros-Vásárhely
- - Bolyai-utca. - -**

Legjobb főzőkemencéket készít

és raktáron tart úgy egyszerű, mint diszes kivitelben

KOÓS VIKTOR lakatos mester

MAROS-VÁSÁRHELY, Főtér, Bányai-palota.

Ugyanott mindentéle lakatos munka és javítás gyorsan és pontosan eszközöltetik.

Ferencz József-ut.

Uj utca, a városi székház északi részén. A Deák-Ferenc-utcából a IV. Béla király-utcába vezet.

I. Ferencz József.

Szül. 1830.

Irta: FÜLÖP SAMU.

Ferencz József, ausztriai császár, Magyarország és Csehország királya 1830. augusztus 18-án született Schönbrunban. Atyja Ferenc Károly főherceg, anyja Zsófia bajor hercegnő volt. Négy testvérét egymásután vesztette el, legutoljára Lajos Viktor főherceget. Gyermekkorában sok és igaz szeretetet tapasztalt szülei és nagyszülei részéről. Ferencz, az öreg császár s a jószágos Károliina Augusztia császárné, órákat töltöttek naponként unokájukkal. Amint elérte a megfelelő kort, kezdetét vette a rendszeres oktatás, melyben az anya közvetlen felügyelete alatt a legkitünőbb tanerők vettek részt. A tanulmányi rend főleg a nyelvekre terjedt ki; a kis prezuntiv trónörökös egymásután sajátította el - feltűnő könnyűséggel - a magyar, francia, angol, lengyel és a cseh nyelvet. — Minden tárgyra külön tanár oktatta, magyar nyelvmesterét kitűnő szeretetben részesítette s midőn testvéreivel körutazást tett hazánkban, tanárja szülőházát is meglátogatta, hol a főhercegek mindent pontosan megnéztek s a sóórló malmot különösen megcsodálták. A nyelvek után hittant tanult, majd a tudományok alapelemeit s végre kezdetét vette, a leendő hivatására annyira fontos katonai nevelés. Ezt Gottlieb tábornokra bízták, aki mind a három fegyvernem — lovasság, tüzérség, gyalogság — gyakorlataiba bevezette a fiatal főherceget, semmi különbséget sem téve közte s az egyszerű közlegény között. Eleinte egyetlen embernek parancsolt a leendő hadur, majd fokozatosan őrsvezetővé lett a dsidásoknál. Ilyen minőségben általános feltűnést keltett határozottsága és erélye, mely mint katonát különösen jellemezte; délceg alakja szinte megnőtt, ha lovára ülve végig száguldott a laktanya udvarán a „*vad galoppban, nyugodt és biztos fegyverkezeléssel*“. Csak ezután következett az elméleti kiképzés: a tereptan, erődítéstan, a fegyverisme. Tanulmányait jogi és filozófiai ismeretek szerzésével zárta be, 1847-ben pedig bírói vizsgát tett, a szorgalmas és lelkiismeretes ifju, ami viszont kezdetét jelentette a gyakorlati politiká-

„Angol” Kávéház

Kossuth-u. 7. Tulajdonos BETTER EMIL.

Naponta nagy varieté előadás! - - Női zenekar!

A legelőkelőbb mulató hely!

ban való részvételnek és képzésnek. Tanulmányai közé kedvesen szövődik bele első nyilvános politikai ténykedése Pestvármegye üléstermében, ahol István főherceget iktatta be főispáni állásába, szép magyar beszédével, melyet csengő és biztos hangon mondott el. Meg kell még emlékeznünk különös hajlamáról és tehetségéről a rajz és festés iránt. Enemü munkáit ma is kegyelettel őrzik a Burgban.

Életének eseményei most gyorsabban követik egymást. 1848. április 10. és 11-én részt vett a pozsonyi koronatanácsban, amely Ferdinánddal élén az új alkotmány tervét igyekezett megállapítani: 1848. elején az olasz harctéren Santa-Lucianál, D'Aspre tábornok oldalán, Albrecht főherceggel együtt nyerte az első tüzkeresztséget, ahol kitünt bátorsága és hidegvére által. Aztán alig egy év — s a trónörökös átveszi ősei örökét: december 2-án Ferdinánd lemondott a trónról s a 18 éves Ferenc József-re ruházta át. Emberi szempontból mindig szép marad az ünneplés aktust követő jelenet, midőn a gyerekifjú császár, a reá nehezede felelősség érzetében, zímént még császár, most jószágos ember elé járult és térdre ereszkedve előtte, áldását kérte, de nyelve megtagadta a szolgálatot, míg Ferdinánd e szavakkal ölelte őt magához: „*Isten áldjon és legy jó*“.

Az ifjú császár uralkodásának legjelentősebb eseményei az első két évtizedre esnek, melyek Ausztria külső és belső helyzetét mélyrehatóan megváltoztatták. Nevében tanácsosai 1849. március 4-én új alkotmányt adtak az uralma alatt álló országoknak, mely az alárendelt népek jogos és törvényes kívánságait semmibe se vette s az egységes Ausztriai császárságot teremtette meg. Időközben a bécsi felkelés s a magyar szabadságharc leverése után ez az alkotmány még némi módosuláson ment át, de önkényuralmi jellegéből mit sem vesztett. Az ujonnan szervezett Ausztria egy évtizeden keresztül változatlan állott fenn s erejét a nemzetközi bonyodalmak tették próbára. Az 1854—56 iki krími hadjárat elszakítja Oroszországtól, a nélkül, hogy a többi állam barátságát megnyerné; a hadikészülődések pedig súlyos zavarba döntik a pénzügyet. Nehéz próbára tette a birodalmat az 1859-iki olasz háboru, a szerencsétlen hadjárat megfosztá Ausztriát Lombárdiától.

Közben az ifjú császár két ízben is bentazta országait, másod ízben neje, a bájos Erzsébet császárné kíséretében, kit 1854-ben vett nőül. Az a tisztelet és hódolat, mellyel ezen utjuk alkalmával találkoztak, császárnak és császár-

<p>CSISZÁR ADAM</p> <p>szücsmester</p> <p>Maros-Vásárhely, Kossuth Lajos-utca 58. szám.</p> <p>Elvállal mindennemű szőrmeáru nyári gondozásra, lopás és tűz ellen biztosítva, ugyszintén ruhák gondozását és javítását is a legolcsóbb ár mellett.</p>

nének egyaránt szólott s világot vetett arra az érzésre, mely népeik szívét személyök iránt betölté. Maros-Vásárhelyen 1852. július 31-én volt az ifju császár. Ákosfalva felől érkezett s a maros-vásárhelyi Takarékpénztár épületében szállott meg.

Az 1859-i olasz háboru szerencsétlen kimenetele Bach minister és politikája bukását vonta maga után, 1860-ban megjelent az októberi diploma, majd a februáriusi pátenz. Ezek a birodalom egységét fentartják ugyan, de engedményt tesznek az alkotmányos követelményeknek s a birodalmi tanácsot törvényhozó testületté alakítják át, az egyes országoknak pedig tágkörű autonomiát adnak. Minthogy ez a tervezet a magyarok elszánt ellenállása miatt megbukott — Magyarország vonakodott a birodalmi gyűlésbe képviselőket küldeni — 1865-ig a a provizorium, a régi önkény és szigor lépett újra életbe. Ennek azonban meg voltak számlálva a napjai. Az 1866-ban kiütött porosz háboru kizárta Ausztriát Németországból s a győzelmes olaszországi csaták ellenére megfosztá utolsó olasz birtokától, Velencétől. A két egymásra utalt fél — Ausztria és Magyarország — kiegyezett egymással 1867. május havában. Ezzel egyidejűleg hazánk alkotmánya visszaállítottott, független felelős kormányt nyert s Ferenc József ő felsége Szent István koronájával magyar királlyá koronáztatott 1867. június 8-án. Az a lelkes öröm, mely a nemzet többsége részéről a korszakalkotó eseményeket kísérte, másrésről ő felségeiknek a szabadságharc rokkant honvédjei javára felajánlott koronázási ajándéka, megmutatták a kibékülés teljes őszinteségét s reményt nyujtottak a hozzáfűzött várakozások teljesülése iránt. 1868-ban Ausztria is alkotmányos szervezetet nyert.

Az Osztrák és Magyar monarchiának rövid időn belül kétszer kellett a tűzpróbát kiállania. 1870-ben Ausztria a franciák segélyére akart sietni, hogy Poroszországon bosszút állhasson. 1878-ban pedig a magyarok részéről a törökök iránt érzett rokonszenv, Világost szerette volna megtorolni az orosz-török háboru alkalmával. E nehézségeken Andrássy Gyula gróf vezette keresztül a fiatal monarchiát, szigoruan semleges maradt s a Bosznia okkupációja miatt fenyegető orosz veszedelem ellen 1879 ben előbb a kettős, 1883-ban pedig a hármasszövetség megkötése által hosszú időre megjelölte a jövő politikáját.

A félszázados fennállásához közeledő Osztrák- és Magyar monarchia Ferenc József uralkodása alatt erőben és tekintélyben egyre emelkedett. Bizonyosságát adta ennek 1909-ben, midőn Bosznia anektálását komoly válság felidézése nélkül vitte keresztül.

„Kristály“

gőzmosó és vegytisztító gyár.
Széchenyi-tér 11. sz.

Maga az agg uralkodó künn és benn egyaránt méltó tisztelet és hódolat tárgya. Alkotmányos érzülete, törvénytisztelete megszerezték számára alattvalói szeretetét, ragaszkodását; igazságérzete példászerű, közmondásos. *A fáradhatatlan munka oltárává tette a trónt s rajta az odaadás áldozatává az uralkodást.* (Vaszary K.) Megadással viselte a sors csapásait (fia és felséges neje tragikus halála) s erőt a kötelességérzetből merített. Hü népei minden alkalmat megragadtak, hogy felséges személye iránt érzelmüknek kifejezést adjanak s 1879-ben, ezüst lakodalmán, 1888-ban ausztria császársága 40-ik évfordulójánál s különösen 1892-ben magyar koronázása 25-ik évfordulójánál és 1910-ben ösztinte örömmel és lelkesedéssel ünnepelték a 80 éves uralkodót. „Éveit tekintve, ritka mértéket tart mindenben, kivéve az uralkodói kötelességét és néha a vadászatot. A vadászat volt főszórakozása. Ennek és egyszerű életmódjának köszöni szilárd, katonás egészségét.” (Marozali.)

* * *

I. Ferenc József öfelsége egyizben városunkban is megfordult. 1852. július 31-én délután fél 4 órakor érkezett meg. Vele volt Albrecht főherceg, Magyarország katonai és polgári főkormányzója s még számos udvari méltóság. A Segesvár felől érkező monarchát a hivatalos világ rendkívüli pompa közt fogadta, tiszteletére számos diadalkapu készült, azonban a magyar társadalom számottevő elemei — mivel a szabadságharc alatt ütött sebek igen élénken sajogtak, mihez a legvadabb ostromállapot is hozzájárult — teljesen távol tartották magukat az ünnepektől. *Erdély Nagyfejedelme* egész kíséretével a főtéri Görög-féle két emeletes palotában volt elszállásolva, abban az épületben, amely most a takarékpénztár tulajdonát képezi. Itt tartatott meg délután 6 órakor az udvari ebéd is. A szomorú politikai viszonyoknak és kényszerítő körülményeknek volt betudható azon nagymérvű servilizmus, mely a városi főbíró szónoklatából szétáradott, ki többek közt szószerint a következőket is mondta:

„Felsőgedet, mint a szélesen kiterjedő Osztrák birodalom szabadítóját és újjá teremtőjét üdvözljük, kinek azon atyai gondoskodásáért, mely szerint elszédített nemzetünket és városunkat a tátongó örvény mélységéből kiragadni méltóztatott, örökös hálával és a legmélyebb jobbágyi hódolattal tartozunk.”

Az nap estve ünnepélyes kivilágítás folytán ragyogó fényárban tündököltek a város utcái, mert aki netalán vonakodott volna ablakait kivilágítani, azt nyomban mint felségsértőt elfogták és rabságra vetették, nem mulasztván el egyúttal a bot büntetés alkalmazását is.

A fő diadalkapu alatt óriási kétfejű sas pompázott káprázatos fényben ezen felirással: *Szárnyaid alatt üdv a Béke. A*

felső másnap reggel szemlét tartván az összes itt állomásozó csapatok felett, megtekintette a közhivatalokat, kórházat, a várkastélyt, tanintézeteket s a Collegium könyvtárát, hol Szász István rector professzor kalauzolta.

* * *

Az udvari ebéd 1852. július 31-én.

A vasuti közlekedés hiánya folytán az ételnemüeket nem szállíthatták Bécsből s e miatt kénytelenek voltak a helyi piacot venni igénybe. A császári kerületi biztosság már július 6-án 10-ex 852. sz. alatt rendeletet küld a városi Tanácsnak az ő Felsője és kísérete számára megkívántató konyhakészletek tárgyában. A városi tanács ezen meghagyáshoz képest azonnal intézkedett a mészárosok *céhmesteréhez*, hogy szigoru kötelességének ismerje, miképp azon hó 28-ik napján szállítson hat font szalonnát, 80 font marhahust, (hátulja), 60 font borjuhust (hátulja), 4 darab borju májat, 8 font marhakövérséget, 4 font vesepecsenyét, 20 font rostélyosnak való pecsenyét és 2 font marhamáját, megjegyezvén, hogy azon állatoknak, melyek a hust szolgáltatni fogjak, az előző napon kell levágatniok. Egyidejüleg 6263. ex-852. szám alatt zsemlesütő *Gökking Mátyasné* is megkapta a rendeletet, hogy július 29-ére készíttessen, finom király lisztből 180 darab kiflit, továbbá 20—24 személynek szükségeltető porhonyó peracet, tejes kenyeret, vagy ezek helyett báberlit. Ezenkívül 200 drb császárszemlét, bécsi mód szerint és 20 drb *bécsi házikenyeret*. Ugyanakkor *Rosenbaum Adolf* majorsági gazdának meghagyták, hogy megfelelő mennyiségü baromfit a helyi piacon beszerezni ismerje kötelességének s azokat jól hizlalja meg, *hogy a város a magas vendégek előtt szégyent ne valljon*, valamint a majorsági gazda lett megbizva a zöldségfélék bevásárlásával is, melyet akkor kizárólag a nyárádmenti községek szolgáltattak. Hogy a borokat honnan szerezték be és a cukrászsüteményeket ki állította elő, arra nézve adatok nem maradtak fenn.

Az ebéd délután 6 órakor vette kezdetét s az udvari méltóságokon kívül arra hivatalosak voltak: Schabelu tábornok a maros-vásárhelyi katonai vidéki kerület főparancsnoka, — *ki ezen év március 7-ike óta a szekelyfőváros diszpolgára is volt* — *Dániel Imre* Distrix Cammissär — *ki a polgári igazgatás folyó ügyeit vezette*, csikvacsárcsi *Lázár János* városi főbíró, *ki jó érzelmü magatartásáért egy kisebb foku rendjelt is kapott*; *Nuppenau* cs. kir. ezredes, vidéki parancsnok; *Brunner Ferenc* cs. kir. őrnagy, várparancsnok; továbbá a városunkban is felállított *Közbátorléti hatóság* előjárója egy *Ruch* nevü cs. kir. városi kapitány; a kerületi biztos (Bezirks Commissär) és az alkerületi biztos (Unter Bezirks Commissar), ezenkívül a *Mozgó*

büntető bizottság elnöke báró Heyelte ezredes: Péterfi Károly ref. lelkész s még mások. Bolyai Farkast, Collegiumunk nagy-
 hírű professorát azonban, ki a Felsőg tiszteletére ez alkalom-
 mal latin és magyar nyelvű dicsőítő verseket irt és nyomatott
 ki, a lakomára nem hívták meg. Az ebéd — melyhez a zenét
 az itten állomásozó *Bianchi* ezred zenekara szolgáltatta — fesz-
 telen hangulatban folyt le. A jelenlevőket valósággal meglepte
 a hatalmas uralkodó szeretetreméltósága, ki valamennyi vendé-
 gét leereszkedő megszólítással tüntette ki s jól lehet, hogy
 ekkor Magyar- és Erdélyországban a legvadabb ostromállapot
 dühöngött, az uralkodó egyes szavaiból és kijelentéseiből biz-
 tató reményt véltek kiolvashatni a jobb jövőt illetőleg. E köz-
 ben beállván az esthomály, a Felsőg jeit adott a távozásra s
 összes vendégei élén, a pazar diszpompával kivilágított város
 megsejmlésére indult, miközben legmagasabb megelégedésének
 többször kifejezést adott. Éjszakai pihenő után, másnap reggel
 10 órakor egész kíséretével Beszterce felé tovább utazott.

Közi: dr. MOLNÁR GÁBOR.

Legolcsóbb bevásárlási forrás. ◀▶ Pontos kiszálgálat.

Dudutz Antal Maros-Uásárhely, Kossuth L. (Nagy-Szentkirály) utca sarkán.

Ajánlja a nagyérdemű városi és vidéki közönségnek a
 mai kor igényeinek teljesen megfelelő

Salp- és Bőr-üzletét

a legolcsóbb árak mellett.

Ugyszintén elismert jó minőségű **szövő gyapottat,**
lenfonalat és a legjobb szintartó fejtőket min-
den színben. Nagy készlet valódi **brassói pokró-**
cokban és harisnya-posztókban a legolcsóbb
 árak mellett. — Raktáron tartok gépszij és varró-
 szijakat, gabonás zsákokat és vízmentes ponyvát.

▶ A legjobb minőségű szövőgyapott és színes fejtők. ◀

Fogarasi Papp József-utca.

(Térjmeg-utca.)

A Régi Baromvásár-utcából északnyugati irányban haladva, a Köteles Sámuel-utcába vezet.

Fogarasi Papp József.

1744–1785.

Irta: TROZNER LAJOS.

Fogarasi Papp József szászvároson született 1744. aug. 26-án. Tanult szülővárosában, majd meg Nagyenyeden, 1769 től pedig a külföldi egyetemeken, ahol öt évet töltött. Megfordult ezen idő alatt Baselben, Frankfurtban, Gröningában, Utrechtben stb. Leghuzamosabban Utrechtben tartózkodott, ahol a tanulás és tanítás mellett az irodalommal is kezdett foglalkozni s már 1772-ben 30 drb. aranyot nyomó jutalmat nyert a Hessingeni tudós társaságtól, egyik pályaművével. Ezen kívül részint külföldön, részint hazajövetele után még 8 pályaművével nyert kitüntetést, így a leydai akadémia, a berlini királyi tudományos és szépművészeti akadémia, a harlemi theol. társaság stb. pályakérdéseire irt munkáival. Végre öt évi fáradhatatlan munkásság és tanulás után, szellemi kincsekkel gazdagon megrakodva, dicsőséggel halmozva hazatért ifju nejevel, egy hollandi ezredes leányával szászvárosra papnak s innen öt évi lekipásztorkodás után 1779-ben Maros-Vásárhelyre tanárnak. Tudományos téren szerzett hírneve, vonzó egyénisége és tanítási módszere rövid idő alatt itthon is annyira híressé tették Fogarasi Papp Józsefet, hogy II. József császár 1784-ben, dacára, hogy református volt, kinevezte a Nagyszombatból Budára áttett egyetemhez rendes tanárnak 1000 frt. fizetéssel. Mielőtt azonban ezen fényes állását elfoglalta volna, 1785-ben, 41 éves korában meghalt.

ZALÁNYI LÖRINC

kész férfi-, fiu-, gyermekruha
és női felöltők áruháza.

Maros-Vásárhely, Főtér 50. sz.

:: „Royal“ kávéház mellett. ::

Olcsó árak!!

Olcsó árak!!

Frangepán Ferenc-ut.

A város délnyugati részében van. A Toldy Ferenc utból indul ki s a sátoztábor és cukorgyár között elhaladva, a csatorna-telephez vezet.

Frangepán Ferencz gróf.

1642—1671.

Irta: FÜLÖP SAMU.

Frangepán Ferencz a Frangepán család utolsó férfi sarja volt. E család hazánk történetében igen nagy szerepet játszott. III. Béla király idejében Bertalan vegliai comes Horvátországban Modrus vármegyét nyerte adományul. Később a családi vagyon még több vármegvével és számos Dalmát-szigettel gyarapodott, IV. Béla királyt a Frangepánok mentették meg a tatárok dühétől s ők kísérték vissza elpusztult országába. IV. Béla ellenségét, Babenberg Frigyes osztrák herceget egy Frangepán szurta le a csatában. A Frangepán-család tagjai közül kitünő hadvezérek (egyikök egy nap három diadalt aratott a törökön), továbbá püspökök, érsekek, államférfiak, bánok kerülnek ki, sőt György mint festő, zenész, szobrász és hadi építész is kitűnt.

Frangepán Ferencz Frangepán Farkas és Paradeyser Mária fia volt s fiatalon, fiutód nélkül hunyt el s vele a Frangepán-család sirba szállt. Édes atyja nagy birtokait a testvérétől, Miklóstól örökölte, kinek két neje is volt, de gyermekei nem maradtak. A Frangepán család kimerítő története még nincs megírva s így Frangepán Ferenc életéből csupán egy eseményt ismerünk: a Wesselényi-féle összeesküvésben való résztvételét, amely életétől fosztá őt meg. A Wesselényi-féle összeesküvés létrejövetelére a híres *szentgothárdi* csatát követő *vasvári* béke adott okot. E békekötés megmutatta, hogy a győzedelmes Ausztria nem Magyarország felszabadítására, hanem letörésére készül s célja az ország jogainak, a protestánsok vallásszabadságának elkobzása, a nemzet teljes elnémetesítése. Ennek ellensúlyozására maguk a német és katolikus párt főemberei: Wesselényi Ferenc az ország nádora, Zrínyi Péter horvát bán, Stubnya fürdőn 1666. március 1-én egymással forma szerinti szövetséget kötöttek. Tudott a dologról a nádorné, Vitnyédi István ügyvéd, a Nádasdy-család bizalmas embere. A szövetségesek külföldi segílyt kerestek. Apaffy Mihály erdélyi fejedelem útján a töröknek évi adót ígértek s a francia király bécsi követével is érintkezésbe léptek. A török azonban nem tartá tanácsosnak Lipóttal kikezdeni s elmaradt a francia támogatás is, amelyet csak Zrínyi keresett, míg Wesselényi a távol Franciaországtól nem sokat várt.

1666-ban kötöttek meg Wesselényi, Zrínyi és Nádasdy Ferencz egymással a végleges szövetséget Bécsben. 1667-ben meghalt Wesselényi s Nádasdy állott az összeesküvés élére. Ő azonban a nádori méltóságot szerette volna megszerezni. Ekkor az özvegy nádorné elárulta a bécsi udvarnak az összeesküvést s levelezéseiket is átadta.

Nádasdy is célzásokat tett a mozgalomra, hogy az udvart megfélemlitse s engedékenyságre bírja. 1668-ban sikerült Zrinyi Péternek vejét, Rákóczi Ferenczet a protestánsokkal kibékíteni sőt az összeesküvők céljainak megnyerni. Ettől kezdve Zrinyi vette át a vezérszerepet, míg Nádasdy megjelent Bécsben, teljes vallomást tett s kegyelmet kapott. Az udvar nem lépett fel nyíltan az összeesküvők ellen, noha a török révén is tudomással bírt céljaikról.

Zrinyi, kinek családjában hagyományos volt a törökök elleni gyűlölet, a portához fordult s a maga részére Magyarország, Rákóczi Ferencz részére pedig Erdély fejedelemségét kérte. Nem nyert biztatást, de azért megkezdte a fegyverkezést. Arra a hirre, hogy Zrinyi Erdélyt Rákócinak kéri, a halálosan megsértett Apaffy Mihály sietve ajánlotta fel szolgálatát Lipót királynak, Zrinyinek nem maradt egyéb hátra, mint a felkelésre jelt adni. Nemsokára azonban egyik bizalmas emberét Bécsbe küldte s engedmények fejében felajánlotta hódolatát. Lobkovitz herceg sajátkezüleg írt levelében tett ígéretet, hogy nem fogják lázadónak tekinteni, vagyonában, méltóságaiában meghagyják, ha fiát kezesül küldi, Zrinyi ebben bizva, teljesítette a feltételeket s 1670. ápril. 13-án, Frangepán Ferenczel együtt elhagyta Csáktornyát s 18-án Bécsbe ment. A német katonaság azonnal megszállta várát s az összes Zrinyi és Frangepán jószágokat elkobozta, elfogta Zrinyi Péternét, míg Frangepán fiatal neje olasz földre menekült. Arra a hirre, hogy Zrinyi és Frangepán Bécsbe mentek, Rákóczi Ferencet is cserben hagyta a fölkelő sereg. Nemsokára elfogták a nádornét és Nádasdy Ferencet is. Következtek a törvényes elfogatások s rövid idő alatt 2000 ember ült börtönben, Ezek felett a Rottar-féle vizsgáló bizottság ítelt Pozsonyban, míg Nádasdy felett Bécsben s Zrinyi és Frangepán felett Német-Ujhelyen rendkívüli bíróság volt hivatva dönten. A bíróság tagjai között egy magyar sem volt. Az ítéletet a következő évben mondották ki, Zrinyire is, Frangepánra is. Fejvétel, kézcsontiást, vagyon elkobzást. Frangepán az ítélet hallatára sirt, panaszkodott, könyörgött s azt hajtotta, hogy nincs ideje a halálra elkészülni. A kivégzés 1671. ápril. 30 án, elítéltetésük helyén történt. A kézcsontiást elengedte a király. Vértanu haláluk nagy hatást tett a nemzetre, annyival inkább, hogy Frangepánnak sokkal kisebb és jelentéktelenebb része volt az összeesküvésben, semhogy ily súlyos büntetést érdemelt volna meg.

Beniámin Adolf sütődéje és liszt-raktára.
Széchenyi-tér 21. sz.

Kitünő lisztek, kásák, hüvelyes

:: vetemények és friss vaj. ::

Mindennap déli 12 órakor házi sütés.

Garay János-utca.

Az Arany J.-utcát a Lajos király-uttal köti össze.

Garay János.

1812—1853.

Irta: dr. SCHMIDT BÉLA.

Garay János: született Szekszárdon 1812-ben, első kiképzését szülőhelyén és Pécsen nyerte, míg 1829-től a pesti egyetemen bölcsészeti tárgyakot hallgatott. Már Pécsen kezd mutatkozni a költészet iránti kedve („Emlékaldozat“), mely Pesten csak fokozódik — úgy hogy végül egyedül az irodalomnak szenteli egész munkásságát. Csakhamar jelentős szerepet vív ki. 1839-ben az akadémia levelező tagjává, 1842-ben, mint a fiatal írók egyik legkiválóbbját a Kisfaludy társaság rendes tagjává választják. 1845-ben a Kisfaludy társaság segéd titoknokja lesz, 1843-ban egykori kedves tanárának, Horváth Istvánnak tanszékét foglalja el a pesti királyi egyetemen s a magyar nyelvet és irodalmat tanítja. Amegváltozott politikai viszonyok alatt, 1849-ben elhagyja tanári székét s a következő évben egyetemi könyvtártszéknek nevezik ki. Ez időtől elbetegesedik; a sok munka erősen megtámadja szemevilágát s szenvedéseitől hirtelen egy szőhűdés megváltja 1853-ban.

Sok oldalú és termékeny költő, lelkes művelője a históriás énekeknek (Árpádok, Szent László, stb.), de írt drámákat (Báthory Erzsébet, stb.) elbeszéléseket is. Mint költőnek emlékét „Kont“ és Hári János (az obsitos-ban), szilárdon fenntartják.

A korán elhunyt költő családja rossz anyagi helyzetben maradt hátra. A nemzet felkarolta családját és 8000 pengő forintot gyűjtött részére. E nemes mozgalom városunkban is élénk visszhangra lelt, mit a Teleky levéltárban őrzött következő „felhívás“ is bizonyít:

Felhívás.

Garay korán elhalt koszorus költőnknek szegénységben maradt özvegye s árváinak javára, felsőbb engedelemmel van szerencsém egy bált adhatni; melyre a t. c. Katonai és Polgári kart, részvételre egész tisztelettel felhívom. Azongondolat: hogy 40 p. kr. bémenti árral, élvet szerzünk s másfelől özvegy, és árvák sorsát kívánjuk enyhíteni, elég varázs erővel birand mindenkit részvételbe nyerni ezen reményben nem is csalatkozunk: kimeg-nem jelen, legalább belépti Jegyet vesz *emlék s részvéte jeléül* . . .

A bálnapja február 20-án léssen, (1854.) Kezdeté 8 órakor.

Mély tisztelőjek

Bogdán Lajos,
tánc-művész.

„Mercur”

erdélyrészi váltóüzleti r.-t.

⇒ Maros-Vásárhelyt. ⇐

(Üzlethelyiség az Agrár Takarékpénztár székházának földszintjén.)

Értékpapírok, idegen pénzek vétele és eladása napi árfolyamon.

Olcso kölcsönöket nyújt értékpapírokra.

Tőzsdei megbízásokat teljesít az összes tőzsdéken.

Sorsjegy osztálya: vesz és elad mindenemű sorsjegyet napi áron.

Elad sorsjegyeket részletfizetésre és letétre olcso áron.

Sorsjegyek huzását ellenőrzi díjmentesen.

Sorsjegyekre magas előlegeket nyújt.

Osztállysorsjegyek föelárusító helye.

Szelvények beváltása.

Letéteket elfogadunk megőrzésre és kezelésre díjmentesen.

Álívatalos órák :

délelőtt 8—1-ig és délután 3—5 óráig.

Gábor Áron-utca.

Uj utca, mely a vízmedence mögött a Hajnal-utcát a Széll Kálmán-
úttal köti össze.

Gábor Áron.

1814—1849.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Dicső szabadságharcunk sok nevezetes, nagy eseménye mellett, számtalan az apróbb epizod, mely a magyarok és székelyek hősiességéről, találékonyságáról, mindenre képes voltáról tanuskodik.

1848. őszén majdnem egész Erdély a lázadók kezében volt. Csupán Háromszék maradt még mentes az oláh csordák dúlásaitól, midőn Berde Mózes a magyar kormány megbízásából 1848. november 12-én Sepsiszentgyörgyre gyűlést hívott egybe, a további tervszerű védekezés megbeszélése céljából. Hazafias, lelkes beszédére egy szívvel, lélekkel ajánlotta véré, pénzét minden jelenlevő a haza védelmére, mire Berde Mózes a meghatottságtól könnyes szemmel szólt: katonánk és pénzünk tehát van, de honnan veszünk ágyut és puskaport? Ekkor megszólalt a háttérben egy börködmönös, egyszerű székely. „Majd csinállok én!” Ez volt Gábor Áron! És szavának állott!

Puchner német generális erősen szorongatta a Sepsiszentgyörgyön csoportosult derék székely sereget. A döntő ütközet elől már nem térhettek ki. Szemben állott már a két sereg. Az ellenség fölszerelve a legjobb fegyverekkel és 12 ágyuval. A székelyek kaszával, fejszével, buzogánnyal, egyetlen ágyu nélkül. De mégis összezsaptak. S ekkor mögöttük dübörgés hallatszik. Gábor Áron ágyui vonultak föl. Ő maga szerelte és irányította az egyiket, s első lövései óriási pusztítást okoztak a német dragonyosok, s az oláhok soraiban. Az első ágyu hatalmas hangját nemsokára ő társáé követte, s az ellenség futott, amere láthatott.

És így ment ez sok ideig.

Udvarhelyszéken, a magyarhermányi erdőben felállított gyár, egyre-másra szállította a kitünő ágyukat. A leleményes székely leszedte a falvak harangjait, egybegyűjtötte a házakból a mozsarakat, minden arra való ércet, s ágyut öntött belőlük.

Igy küzdöttek, dolgoztak hősi bátorsággal, lankadatlan kitartással, amíg a segítségüljött orosz tulerő előtt le kellett tenni a fegyvert.

* * *

Brambir Herman
bádogos és kemence-
készítő-műhely

Kassuth Lajos-
utca 107. szám.

Elvállal a
legegyszerűbb
kivitelű a legdiszesebbig
minden e szakmába vágó
munkát a legjutányo-
sabb árban.

Gábor Aron 1814-ben Bereczken, székely katona családból született. Már gyermek és ifju korában örökké fűrt-faragott. Ezer mester volt. Már ifjan egy pesti tüzér-ezredbe került katonának, de ott, a sok idegen között, sehogy sem érvényesülhetett. Összesen csak káplárságig vitte föl, míg végre megunva a meddő küzdelmet, falujába tért. Itt találta azután a szabadságharc, melynek során a magyar kormány tüzérőrnaggyá nevezte ki. Ágyukat öntött s ágyu által halt meg. A Kökös mellett 1849. július 2-án vívott csatában, ágyugolyótól találva maradt a csatatéren. Sirja az eresztevényi temetőben van, s a derék székely lakosság ma is kegyelettel ápolja, díszíti virággal sirját, meghatva hallgatva az apáiktól, nagyapáiktól fennmaradt mese-szerű elbeszéléseket a hős székely dicső, nagy tetteiről.

Huszár András

polgári-, katona- és papi szabó.

Nagy választék angol és hazai szövetekben.

: : Bolyai-utca 9. szám. : :

SLEPÁK ÁBRAHÁM

aranyműves, ékszerész és órás

Maros-vásárhely, - Széchenyi-tér.

Raktáron tart mindennemű arany és ezüst ékszer, fali- és zsebórákat dús választékban. — Elvállalja különleges műtövös munkák készítését, régi ékszerek legizlésebb mintára való ezüstözését és oxidálását, valamint órajavításokat is.

Órajavításokért felelősséget vállal.

Vidéki megrendelést pontosan, lelkiismeretesen teljesít.

Dr. Gecse Dániel utca.

(Szent-Miklós-utca.)

Dr. Gecse Dániel.

1768 1824.

Irta; SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Szárazajtai *dr. Gecse Dániel* 1768. március 7-én Szolnok-Doboka megye Cigányi községében született, mint Tétsi Kriszina törvénytelen gyermeke. Tanulmányait a helyi ref. kollegiumban végezte 1792 ig, midőn a „*pesti univerzitás*“ on az orvosi fakultásra iratkozott be. 1798-ban kapott orvosi diplomát, mellyel, — tudásait hőviteni — előbb Bécsbe, azután Olaszországba utazott. Ez időtájban történt atyja, Gecse Benjámin által való törvényesítése.

Általában igen sok helyen folytatott orvosi gyakorlatot, mig 1817-ben városi phisikussá (a mai városi főorvos) s egyben kórházi orvossá választatván, haláláig itt végezte „*kiváló pontossággal, hűséggel, emberszeretettel és alapos készütséggel*“ a szenvedő betegek gyógykezelését. 1823. nov. 1 ső napján reggel egy „*terhes vérhányás egyszerre ugy egyberontotta belső alkotványait, mint mikor a zöldelő plántát forróvízzel leöntik, s odalett orcája addig diszlett pirossága, odalett tagjainak minden ereje, elhagyta azelőtti vidámsága.*“

1824. május 13 ikáig kinozta azután súlyos betegsége, midőn „*koporsóba szállittatott*“.

Gecse Dániel egyike volt kora leghumánusabb egyéneinek. Életében igen sok jót tett, s következő cikkünkben ismertetendő „*Enberszereteti Intézet*“—ével örökre maradandóvá tette nevét Holtteste a helyi ref. temetőben pihen.

GYULAI ZESTVÉREK ELSŐ DISZTEMETKEZÉSI INTÉZETE.

Telefon 1—43.

Telefon 1—43.

MAROS-VÁSÁRHELY, Szentgyörgy-utca 2. szám.

Lakás: Eötvös József-utca 9. sz.

Dr. Gecse Emberszereteti Intézet.

(Institutum Philantropicum.) — Pénztára a ref. kollegiumban.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Az 1818-ik év június 28-án ünnepelte ősi ref. kollegiumunk itteni állandó megtelepedésének első százados évfordulóját. Az ünnepi szónoklatot *Antal János* ref. püspök tartotta. Az ünnepély végeztével többen lakására kísérték a püspököt, köztük gr. Gecse Dániel városi phisikus is, ki így szólt a jelenlevőknek:

„Nőkem templomozás alatt elmémbe ötlék, hogy ha valaki ezelőtt száz évekkel ennek a kolégyomnak száz forintokat adott volna, oly rendelkezéssel, hogy annak kamatja évenként mostanig mindenkor tökévé vállalják, mi volna ma az összesített tőke?“

Nyomban számítgatni kezdetek s megállapították, hogy rendes körülmények között 35 ezer frtra emelkednék. (Sain v. bécsi forint = 40 osztr. ért. krajcár.)

Ezentul nem hagyta nyugton Gecsétez az eszme. 1820-ban már le is teszen 2000 német forintot alapítványként, megírván egyszerűsmint, minden apró részletre kiterjedve, annak kezelését s későbbi felhasználását.

Sulyos betegsége idején aztán 1824. március 16-án úgy végrendelkezett, hogy — édes anyja halála után — összes vagyona ezen célra fordíttassék, a kamatokat addig anyja élvezze.

A „testamenti executorok“ 1828. aug. 3-ikán végezték be munkálataikat Behajtották a felvehető követeléseket s kifizették a

tartozásokat, s ekkor az „Emberszereteti Intézet“ alaptőkéje, beleszámítva az 1820-ban letett 2000 frtot és kamatait is: 32479 váltó magyar forint 8 $\frac{1}{2}$ dollárt tett, (1 magyar forint kb. 60 krajcár volt.)

Ez az összeg képezte tehát alapját a „Gecse emberszereteti Intézet“-nek.

A dr. Gecse által szerkesztett s már jelzett szabályzat szerint az alaptőke mindaddig gyümölcsöztetendő, míg *egy m^t* *ő* torintra emelkedik. Az alap kezelését egy 9 tagu „comissió“-ra bizta Gecse, melynek tagjai:

1. A felsőbbség részéről (ma a m. kir. belügyminiszterium) tag. (Gróf Haller János főispán.)

2. Maros-Vásárhely közönsége részéről 2 tag. (Hofbauer Aurél és Nagy Imre tanácsosok.)

3. Ref. egyházkerület részéről 1 tag. (Nagy Elek kir. táblai bíró.)

4. Ref. kollegium részéről 2 tag. (Pál Gusztáv igazgató és Tróznér Lajos tanár.)

5. Helyi ref. egyház részéről 1 tag. (Bodó Sándor kir. főügyész.)

6. Róm. kath. gimnázium részéről 1 tag. (Missz Olivér tanár.)

Kilencedik, mint elnök a ref. kollegium mindenkorai főgondnoka (Gróf, Toldalagi László.) Tagja még a bizottságnak Bari Zsigmond pénztárnok is. Az 1903. év végén volt együtt a végrendeletben kívánt 1 millió rhfrint. (Geese számitása szerint 1920-ra kellett volna kifejlődni.) Ekkor a mai értéknek megfelelően, kereken 800 ezer koronában állapítva meg az alap-tökét, elhatározta a felügyelő bizottság, hogy az 1904. évtől kezdődőleg a kamatokat a végrendeletben felsoroltaknak kiadja: Azóta tehát élvezik és pedig a következő arányban:

1. Az erdélyi ref. egyházkerület	25 ⁰ / ₁₀₀ —12.000 kor.
2. Helyi ref. kollegium	22 ⁰ / ₁₀₀ —10.560 "
3. Helyi ref. egyház	5 ⁰ / ₁₀₀ — 2.400 "
4. Ákosfalva, Backamadaras és Nyárad-szentbenedek kisközségek együtt	00 ⁵ / ₁₀₀ — 240 "
5. A belügyminiszterium	25 ⁰ / ₁₀₀ —12.000 "
6. Helyi róm. kath. főgimnázium	45 ⁰ / ₁₀₀ — 2.160 "
7. Maros-Vásárhely város közönsége	18 ⁰ / ₁₀₀ — 8.640 "
Összesen :	100 ⁰ / ₁₀₀ —48.000 "

Megjegyzendő, hogy a m. kir. belügyminiszterium, 12 ezer korona évi részesedését — 10 évre — a város kulturális céljaira engedte át.

Turista limonádépor.

Különösen b. figyelmébe ajánljuk a Turista limonádéport, mely higienikus ivópohárban is kapható. Utón, kiránduláson mindig kéznél lehet a limonádé, pohárral együtt, szabadalmazott zárókészülékkel ellátva. A legtökéletesebb e téren, miért is sziveskedjék e hűsítő italport kipróbálni.

1 drb Turista limonádépor ivópohárban 6 fillér.

1 " " " " csomagban 6 " "

Kapható minden jobb fűszer és csemege kereskedésben. Rendelések felvételével megbizva **Fischer Mózes** kereskedelmi ügynök **Maros-Vásárhelyt.** — Helyi és vidéki telefon-szám 1—70.

Hunyadi János-ut.

A Bethlen G.-utcából a Ferenc József laktanya és katonai kórház mellett elhaladva, északi irányban a Báthory István-utcában végződik.

Hunyadi János.

1887–1456.

Irta: FÜLÖP KÁLMÁN dr.

Hunyadi János nemes, nagy lélek, az önfeláldozó hazaszeretet mintaképe, korának legkiválóbb hadvezére s a törökökkel vívott győzelmes harcai révén egész Európában ismert és ünnepeelt férfi volt. Korában, az alig egy-két századdal előbb alakult törökbirodalom ereje már oly nagyra nőtt, hogy komolyan veszélyeztette hazánk önállóságát s az európai kereszténységét. Bajazed és Murád szultán meghódította a magyar királyság déli hűbértartományait s II. Mohamed a keletrómai császárság még el nem foglalt fővárosának Konstantinápolynak, majd hazánk kulcsának, Nándorfehérvárnak ostromára készült, hogy ezek megdöntésével Magyarország testén át utat nyisson Európa meghódításához.

Magyarország zavaros belviszonyai e törekvéseknek igen kedveztek. Albert király halála után dinasztikus villongások és pártusák törtek ki hazánkban, a nemzet egy része Albert hitvese, Erzsébet utószülött fiát, Lászlót, ismerte el az ország királyának, míg a másik rész a lengyel Ulászlót óhajtotta megválasztani, hogy a török ellen segítséget nyerjen. Az évekig tartó polgárháború folyamán az oligarkák többet gondoltak a maguk dolgával, mint az ország sorsával, vagy a török veszedelemmel, féktelen hatalmaskodásaikkal, rendbontó törekvésekkel a békés megoldást lehetetlenné tették.

Hunyadi János volt egyetlen nagy embere e sivár és erőszakos korszaknak, ki hadvezéri lángeszével, dús vagyonával önzetlen odaadással szolgálta hazáját és királyát, küzdött a hon belső ellenségei ellen, ismételten megverte, hazánk határaitól távoltartotta a törököt. E dicső harcok folytán Magyarország a kereszténység és az európai civilizáció előharcosává lett, e diadalokért nevezték el Hunyadi Jánost Európa pajzsának, a kereszténység reményének. E nagy győzelmek tették a Hunyadi nevet itthon és külföldön egyaránt tiszteltté, becsültté. Ő azonban, midőn nemzete a legmagasabb polcra emelte is, egyszerü, igazságos, becsületes maradt, a mély valóságsgal párosult hazafiasság, az igazi keresztény lovag megtestesülése.

FELMÉRI FRIGYES

börönd, bördismü,
nyereg és szijgyártó.

A cs. és kir. közös-
hadsereg szállítója.

MAROS-VÁSÁRHELY,

Főtér 45. szám.

Korzó kávéház mellett.

Hunyadi János középtermetű, fekete, göndörhaju, piros arcu, derült tekintetű volt 1387. körül született, szülőhelyét biztosan nem ismerjük. Nagy atyja Serbán, oláh kenéz volt Hunyad vármegyében s Hunyadvárát birta királyi adományként. Édes atyja, Vojk, Zsigmond király „udvari katonája“ Hunyadvárát új adományként kapta uralkodójától. Maga Hunyadi János fiatal korában a délvidéken katonáskodott s állandó harcban állott a törökökkel. Később ő is Zsigmond király közvetlen szolgálatába lépett s elkísérte utazásain, 1420-ban Csehországban a husziák ellen harcolt, 1437-ben újra a déli határoknál találjuk, hol Szendrő alól elűzte az ostromló török hadat. 1428. körül vette nőül horogszegi Szilágyi Mihály leányát, Erzsébetet, ki őt két fiuval, Lászlóval és Mátyással ajándékozta meg. Zsigmond nagy birtokkal jutalmazta meg a török harcokban kitűnt hőst, Albert pedig szörényi bánná és temesi gróffá tette s Hunyadvára birtokában új adomány levéllel erősítette meg. Majd I. Ulászló Nándorfel:érvár kapitányává s Ujlaki Miklóssal együtt Erdély vajdájává tette Hunyadi Jánost.

Ekkor kezdődött kettős nagy missziója: hazánk és a nyugati kereszténység védelme a török ellen. 1441-ben meggyőzte Izsák béget Szendrőnél, 1442-ben vivja a szentimrei fényes diadalt s még ebben az évben megveri Seadeddin beglerbéget a vaskapui szorosnál. Nyomban rá Oláhországba tör s elkergeti a törökökhöz szító Drákul vajdát s Dánt teszi helyébe. 1443-ban indult, tél közepén, csikorgó hidegben, I. Ulászló királlyal együtt az ugynevezett hosszú hadjáratra, Murad szultán ellen s a fényes győzelmek egész sorát vivja, egymás után ötször veri meg a törököt saját hazájában. E harcok folytán Bosznia, Hercegovina, Szerbia, Oláhország és Albánia felszabadult a török iga alól s Hunyadi János életének eszményét, hogy a törököt Európából kiűzze, a megvalósulás színében látta.

A következő 1444. év azonban csalódást hozott, Hunyadi a várnai csatát Murád ellenében elvesztette, Ulászló király és a magyar sereg elpusztult. 1445-ben az országgyűlés Hunyadit az ország kormányzásával megbízott hét főkapitány egyikévé választotta meg. Már ez évben ny diadalmas háborút viselt a Száva mellett a török ellen, majd elűzte Drákul oláh vajdát, ki midőn a várnai csatából hazafelé menekült, elfogta s helyébe Dán hasonnevű fiát helyezte a vajdai székbe. 1446-ban a nemzet bizalma a kormányzói méltóságot ruházta reá s hét éven át Hunyadi János koronázatlan királya volt hazánknak. Mint ilyen büntette meg újra Drákul, ki török segéllyel Dánt elűzte; Hunyadi azonban 1446. nyarán Drákul megverte és megölette. Ebben az évben viselt háborút Fridrik császár ellen is, ki gyámoltját, V. Lászlót, Magyarország megválasztott kiskoru királyát, semmiképp sem akarta kiadni kezéből. 1448-ban V. Miklós pápa aranyláncot és hercegi címet adott neki, de Hunyadi soha sem élt e címmel.

1448-ban volt második szerencsétlen kimenetelű csatája Muráddal a Rigómezőn. E csatát Dán oláh vajda árulása miatt vesztette el s menekülése közben Brankovics György szerb deszpota

fogságába került, amelyből csak óriási váltságdíj árán szabadult ki. Ezután Giskra felvidéki kapitány ellen harcolt, melynek vége azonban fegyverszünet lett, Hunyadi János egyuttal régi irigyeivel és titkos ellenségeivel, Garaival, Ujlakival és Cilleivel is kiegyezett. Fiát Lászlót, Garai leányával, Annával, — Mátyást pedig Cillei Erzsébettel jegyezte el. 1450-ben Frigyes császárral új alkudozásokot kezdett László kiadása iránt, míg végre a császár engedni volt kénytelen s 1452-ben László királyt szabadon bocsátotta. V. László átvevén az uralkodást, Hunyadi János lemondott a kormányzóságról, mire a király Beszterce városát adta neki s örökös besztercei gróffá és az ország főkapitányává tette.

II. Mohammed ezalatt Konstantinápolyt elfoglalván, seregei előzönlöttek Szerbiát és a déli melléktartományokat, ő maga pedig Nándorfehérvár ostromára indult. Hunyadi János Szendrőnél meggyőzte, de megsokalva Cillei ármánykodását, minden hivataláról lemondott s félre vonult. A nemzet sürgető szava s a harctérről érkező vész hírek azonban rövid idő múlva ismét az ügyek élére állíták. Nándorfehérvár ostromának hírére V. László Cilleivel együtt Bécsbe futott, a külföldről várt segély elmaradt, az irigy főurak pedig bizva abban, hogy Hunyadi János most áldozatul esik, a haza megmentésére semmit sem tettek. E rettentő zavarban Hunyadi Nándorfehérvár felszabadítására a maga költségén 10,000 embert állított ki s egyesülve Kapisztrán János kereszties seregével, 1456. július 14-én megsemmisíti Mohammed 200 hajóból álló hajóhadát, július 21-én pedig a törökök hármass rohamát visszaveri s az egész sereget futásra kényszeríti.

Ez volt utolsó nagy csatája a nagy hadvezérnek, 20 nap múlva a táborban kiütött ragályos betegségben meghalt (1456. aug. 11-én.) s kivánságához képest a gyulafehérvári székesegyházban temették el. III. Kalixztus pápa Szent Péter egyházában fényes gyászszertartással áldozott emlékének, amiként győzelmeit is mindenfelé Te Deumokkal ünnepelték meg. Ő építtette a vajdahunyadi fényes lovagvárat s győzelmei emlékére mindig egy-egy templomot emeltetett s a gyulafehérvári székesegyházra is kiváló gondja volt.

MITTELMANN ÉS BERGER UTÓDA

MAROS-VÁSÁRHELY. Az Agrár Takarékpénztárral szemben.

Elsőrangú varrógépek, gramofonok, kerékpárok, villamos csillárok, gazdasági gépek és motorok, automobil pneumatik.

Szolid, pontos kiszolgálás !!

- - Telefon szám 3-14. - -

Irányi Dániel-utca.

A Sándor János-utcából, a város-major előtt felhaladva, délkeleti irányban a Kövesdombra vezet.

Irányi Dániel.

1822-1892.

Irta: dr. KIRÁLY ISTVÁN.

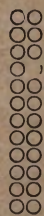
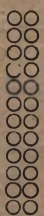
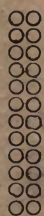
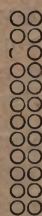
Családi neve *Halbschuh* Dániel 1822. febr. 24-én született
Toporcon (Szepes m.)

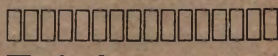
Pesti ügyvéd, politikus, hirlapíró és író volt. 1848-ban képviselője volt a Lipót városnak s erélyesen sürgette a nemzetőrség felállítását. Részt vett a függetlenségi harcban, mint kormánybiztos, majd a világosi fegyverletétel után külföldre bujdosott s itthon nevét az akasztófára szegezték. Külföldön is sokat használt hazájának azáltal, hogy a művelt államokat a magyarországi állapotokról helyesen informálta. Az alkotmányos élet beálltával 1868-ban újra beválasztották az országgházba, melynek aztán tagja is maradt egészen haláláig. Egyike volt ama 9 képviselőnek, kik nem fogadták el a kiegyezést és megalakították a későbbi függetlenségi 48-as pártot, melynek Irányi elnöke lett.

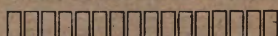
Mindvégig a legtisztább szabadelvűség jellemzi Irányi Dániel működését. Éveken át sürgette a polgári házasság és a vallásszabadság törvénybe iktatását, követelte az általános választó jogot stb. Ő alapította az „*Erkölc Nemesítő Egyesületet*” is. Budapestnek azt az utcáját, melyben lakott, róla nevezték el. Meghalt 1892. febr. 24-én Nyiregyházán.

PONTET SÁNDOR

MÉRNÖK

 műszaki irodája és
 egészségügyi beren-
 dezések vállalata.

MAROSVÁSÁRHELY.

Eötvös József-utca. Telefon 2-42.

István király-út.

A *Kosár-dombon* a Kapisztrán J. és Lehel-utcák folytatásaként északi-keleti irányban halad s a katonai alreáliskola északi sarkánál végződik.

Szent István király.

977-1088.

Irta: GYÖRGY SÁNDOR.

Az első magyar király *István*, a 997. esztendőben lépett atyja: Géza fejedelem örökébe. István zárta be a fejedelmek s kezdte meg a királyok korát. Habár atyja nem vette fel a keresztény hitet, őt a keresztény vallásban neveltette. Tiszta nemes lelke, fenkölt szelleme példaképe volt annak, hogy milyennek kell lenni az igaz kereszténynek. Szent volt meggyőződése, hogy a magyar nemzet csak úgy maradhat fenn a szomszéd keresztény népek tengerében, ha követi a keresztény vallás tanításait.

Uralkodása kezdetén a nép nagy tömege még külsőleg sem vette fel az új hitet, sőt egy része fel is lázadt Kupa vezérlete alatt. Mivel nagy érdeke volt az országnak a keresztényhitre térés, kénytelen volt saját népe ellen harcba szállani. A lázadás leverése után főgondja volt, hazánkat hivatalosan is, beilleszse a nyugati keresztény államok sorába.

Felvette a királyi címet; az 1000. esztendő aug. 15-én tette fejére szülővárosában (Esztergomban) nagy ünnepek között az esztergomi érsek a koronát.

István uralkodása kétszeresen korszakalkotó volt. Szilárd alapot vetett a ker. egyháznak s ezzel biztosította a magyar nép megmaradását a keresztény népek tengerében; megkedveltette a jobbára nomád életet élő néppel a mezei munkát; idegen kézművesek, kereskedők telepedtek le, kik lassanként magyarokká lettek.

Ő vetette meg alapját a mai vármegyének, mely intézmény később oly megbecsülhetetlen szolgálatokat tett az ország oly sokszor megtámadott függetlenségének. Szigorú törvényekkel óvta a személy- és vagyonbiztonságot.

Kora egyik legműveltebb embere volt. Élete alkonyát egyik trónra vágyó rokona keserítette meg. Mint fejedelem 3 évig, mint király 38 évig uralkodott. Az 1038. esztendőben aug. 17-én halt meg, melynek hírére az egész ország gyászt öltött. Székesfehérváron temették el nagy pompával. 1083. aug. 20-án dicsőséges utódja: Szent László, szentté avattatta. A nagy király tetemeiből szent ereklye gyanánt őrzik, a királyi palota kápolnájában, jobb kezét, melyet minden esztendőben, Szent István napján (aug. 20.) ájtatos körmenetben hordoznak végig a vallásos lelkű nép ezrei között.

Jókai Mór-utca.

(Rózsa-utca.)

A Szentgyörgy-utcából északnyugati irányban haladva, a Sörház-utcában végződik.

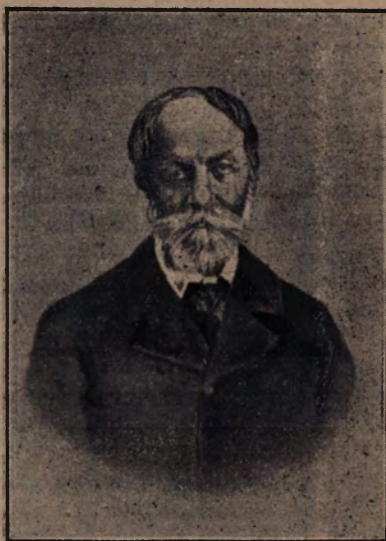
Jókai Mór dr.

1825—1904.

Irta: SCHMIDT BÉLA dr.

Jókai Mór régi nemes, református család sarja, Révkomáromban született 1825. febr. 19-én. Már atyját is — ki ügyvéd és az árvák vagyonának gondozója volt — kiváló mesélőnek, adomázónak ismerték, egyes alkalmakra verseket is irogatott. Anyja egy igazi vallásos lelkű nő, kinek mindene voltak gyermekei. Békességes családi kör, az igazi otthon melegében nő fel Jókai Mór s gyermekségének első meleg benyomásait az élet sem törölhette ki lelkéből.

Iskoláit Komáromban kezdte meg, Pozsonyban, majd Pápán folytatta. Már gyermekkorában bontogatta szárnyát művészi tehetsége s mint pápai kollegista, barátjával Petőfivel, szorgalmas tagja volt az önképző körnek. 1846-ban Pesten telepedik le; megszerzi az ügyvédi oklevelet, de az írói pályára szólította lelkének ösztöne — s egészsével az

irodalomnak szenteli magát. 1846-ban jelenik meg első regénye (Hétköznapiak). Egy vágya volt még — valamely laphoz állni, amely lapnál dolgozhat. Ez is sikerül. Atveszi az Életképek szerkesztését — s folytatta mindaddig, míg a politikai élet növekedő mozgalmi a közönséget az irodalomtól el nem vonják. Izzó kezdett lenni a talaj, a levegőben forró parázs volt, még nem borult lángba a nemzet, de érezte mindenki. Ezt a kialakuló nagy mozgalmat szította csendesen az írók fiatal csoportja.

Eljött 1848. március 15. Az ifjúság nemes lelkesedése megteremtette a sajtószabadságot s a nagy mozgalmaknak, Petőfivel együtt, Jókai is lelkes vezére volt.

... A nemzeti ügy bukása után ő is elrejtőzött, de kegyelmet nyert. Visszajött s az elnyomás szomorú időiben nemzetének kitartó vigasztalója, bátorítója lett. A viszonyok csendesen változnak, mind élénkebben, a jóság, a humor, a tréfa hang-

ján mindinkább szól. Ele a közélet kérdéseibe (Üstökös) s az alkotmányos élet helyreállása óta az országgyűlésnek is tagja volt s mint szónok és mint hírlapíró, élénk szerepet játszott. Közéleti tevékenysége írói működése mellé szorosán csatlakozik. Pedig mint író a legtermékenyebbek egyike — a világirodalomban is. Regényei, novellái egymást érik, egyik év gazdagabb a másiknál. Ha regényeiben nem is tud hosszú cselekményt kidolgozni, de minden esetben előadásmódjának eleveisége, színes volta magával ragadja az olvasót s lebilincseli a figyelmet. Regényhőseit romantikusan fogja fel s ilyeneknek is festi őket mindig. Novelláiban látni az utólérhetetlen mester nagyszerű kiválóságait. (Legjobbnak tartják Sárga rózsa című beszélyét.) Regényeinek tárgyát leginkább a jelen életből, vagy oly események köréből veszi, melyekre az élők emlékezete még visszaér. (Magyar nábob, Kárpáthy Zoltán, Kőszivű ember fiai), de visszanyúl a történeti múltba is (Erdély aranykora, Török világ Magyarországon, Janicsárok végnapjai stb.) s ezekben a kor levegőjét pompásan találja el. Regényeit máskor a csapongó képzeleten építi fel (Oceania, A jövő század regénye). Művészies leírásai, tájrajzai, páratlan elbeszélő tehetsége, nyelvének zamata, színe, képzelő tehetségének merészsége, humorának frissessége — kiapadhatatlan. Irt költeményeket is, s ha ezek a vers művészetének csúcán nem is álltak, de hangulatuk erejével hatni tudtak. Színművei (Szigetvári vértanúk, Dózsa György stb.) a színpadon is hatást értek el, bárha a kritika egyet-egyét nem is fogadott valami nagy lelkesedéssel.

Bámulatos fantáziájában rejlenek hibái a — messzi elkalandozások, szertecsapongások. Jókai az egész nemzetnek mesélője volt: öregnek, fiatalnak egyaránt. Hatása is óriási. Olvasó közönsége egy írónak sem volt oly nagy, mint neki.

Jókai mint ember is kiváló. Ritka nemes szívű; hír, dicsőség meg nem tévesztette, ki nem vetköztette egyszerű nemesiségéből, jóságából. 1894-ben ünnepli írói működésének félszázados jubileumát. Országos ünnep volt ez ünnep, mely az írónak, a nagy szellemnek, a nemzet munkásának szólt. És az ötvenéves jubileum után is dolgozott tovább fiatalos kedvvel és szorgalommal, míg — 1904-ben — kihullott kezéből a toll . . .

Életének változatos folyását e szűk keretben nehéz volna vázolni, de azt leszögezhetjük, hogy neve az új Magyarország eseményeihez forrt, alkotásai pedig a magyar nemzet dicsőségei.

Egy szellemi óriás, egy bámulatos munkás ember, kinek emléke túl fogja élni a nemzetek elmulását s dicsősége, nagysága a magyarság fénye és hallhatatlansága volt és lesz!

Csiki Emil

fűszer és csemege üzletét át-
helyezte a városi székházzal
szembe. - Deák Ferenc-u. 26.

Jósika Miklós-utca.

A Sándor János-utcából a máv. felsővárosi állomásához vezet.

Báró Jósika Miklós.

1794—1865.

Irtta: dr. SCHMIDT BÉLA.

Br. Jósika Miklósról elmondhatjuk, hogy nemcsak a magyar regényirodalom megalapítója, hanem magyar regényolvasó közönségünk megteremtője is volt. — 1794. április 28-án született Tordán. Tehát Erdély szülőltje, a főnemesség tagja s talán ezek magyarázzák meg nagy ragaszkodását a mult hagyományaihoz.

1811-ben katonai pályára lép, megfordul olasz-, német-, franciaországban. Előtte pereg le a nagy Napoleon egész tragédiája. 1818-ban elhagyja, mint kapitány a katonaságot. Nemsokára megházasodik s tizenhat éven át viseli szerencsétlen házasságának minden kellemetlenségét, míg végre első nejétől elválik. Ujból megházasodik, lelke megnyugszik második neje szerető és művelt nemessége mellett. Erre az időre esik első irodalmi fellépése is (Abafi 1835.), melyet mohón olvas az egész ország s melyet a kritika sok elismeréssel fogad és lelkesedéssel üdvözöl. Első sikerén felbuzdulva szorgalmasan dolgozik s 1848-ig 11 regénye s számos beszélye jelenik meg.

A „forradalom“ munkásságát is megzavarja, külföldre menekül, hol tovább dolgozik, de az itt irt művein meglátszik, hogy itt-ott hevenyészve készültek, mit a kritika is szemére vet. 1865. febr. 27-én hal el Drezdában.

Az a lelkesedés, az a hazaszeretet, mely műveiből felénk árad: tudott és tud lelkesíteni, a nemzeti öntudatot erősítette, de fejlesztette is. — ezek pedig oly érdemek, melyek örökké a hervadhatatlan babér örökzöldjével fonják körül nevét.

Első maros-vásárhelyi

„Cementárugyár és Vasbeton Építési Vállalat.“

Tervez és készít mindennemű beton és vasbeton szerkezeteket. Elvállalja nedves lakások és pincék víztelenítését szakszerű vezetés és felügyelet mellett. - - - Raktáron tart üreges falazó beton tömböket, beton lépcsőket, beton csöveket, - - - cement cserepeket és beton kerítési oszlopokat. - - -

Gyártelep: Nádasdy Ferenc-u., az alsó vasuti állomás és Sátor-tábor között.

Telefon: Gyártelep 3—85. Iroda 3—81.

József-utca.

A Bethlen Gábor-utcából északi irányba haladva, a gör. kath. temploma előtt a Thököly-utcába torkollik.

II. József (császár).

1741-1780.

Irta: SZERÉNYI KÁROLY.

Soha nemesebb szándéku s emberiesebb gondolkodásu uralkodó nem ült a Habsburgok trónján, mint II. József. Mint nagynevű anyjának Mária Teréziának és Lotharingiai Ferencnek fia, 1741. március 13-án született.

Anyja szerető szigorúsággal tanította s korán belé oltotta a munka szeretetét, a kötelesség érzetét, az emberies érzést s az volt az anya vágya, hogy fiából jellemes, derék, kiváló ember legyen. Ilyen nevelési elvek után meg voltak József lelkében a tulajdonságok, melyek nemcsak az embert, de az uralkodót is ékesíthetik.

Anyjának 1780-ban történt halála után átvette a nagy birodalom kormányzását s úgy akarta vezetni, mint a jó atya, aki nagy családjá minden szükségletéről igaz szeretettel akar gondoskodni.

— Mindazt a sok tapasztalatot, amelyet még anyja életében tett utazásai alatt, a külföldön és saját országában szerzett, most értékesíteni akarta — úgy az uralkodó ház — de legfőképp népei javára. Reformjai, melyek trónra lépte óta gyorsan követték egymást, míg egyrészt egy összefüggő, gazdag, hatalmas egységes állam kialakulását célozták, másrészt véget akartak vetni évszázados elfogultságából származó bajoknak. S a gondolat, hogy népeit egyenlő igazgatás, egyenlő törvény, szellemi felvilágosodás, fejlődő ipar és kereskedelem által a jólét és függetlenség legmagasabb fokára emelje, oly nagyszerű volt, hogy még hibái és tévedéseivel szemben is engesztelik emlékeit.

Sajnos sem ő nem tudott beleilleszkedni népei, s ezek között első sorban a magyar nemzet felfogásába és szellemébe, sem kora őt megérteni nem tudta. Ezért aztán legnemesebb szándéku ujitásait ellenszenvvel és féltékenységgel fogadták, nem is szólva azokról, amelyek évszázadok által örökött alkotmányos életünket érintették.

Rendeletei a pénzügyben, a sajtó ügyben, az egyház és nevelés dolgában, az új adórendszerben a jobbágyok felszaba-

dítását és az urbér rendezését illetőleg, ugyszintén a törvénykezésnek, belkormányzásnak rendezésében a legszebb céllal készültek s ma már nem egy vált valóra, korszerű átalakulásban. Valószínű, hogy ha ezen tervei és reformjai kellő alkalmazkodással meg valósulnak, országunk gazdasági és művelődési haladása jóval messzebb jutott volna.

Sajnos ezekkel szemben az alkotmány ellen elkövetett sérelmek csak ellenkezést, haragot, elkeseredést keltettek, s nem ok nélkül örizte meg a „kalapos király“ nevet a történelem, elítélő bírálattal.

Élete végén ő maga is azt óhajtotta sírfeliratul: „Itt nyugszik egy fejedelem, kinek szándoka tiszta, de maga elég szerencsétlen volt látni, hogy minden tervei hajótörést szenvedtek.“
Meghalt 1790. febr. 20-án, 49 éves korában.

* * *

II. József császár 1773. július 11-én egy napig városunkban tartózkodott, midőn ő és kísérete a Szentgyörgy-utcában levő Makariás-féle földszintes épületben szállásoltatott el, mely akkor az egész városban a legkényelmesebb otthont nyújtotta a magas vendégnek.

Ide vonatkozólag — egykoru feljegyzések alapján — érdekesnek tartjuk bemutatni a következőket:

„Néhai Maros-Vásárhelyi Civis Timár Varga Nagy Petri György (ki vette származását ugyan tsak Nagy Petri Györgytől és Ujvárosi Ember Máriától 1761-ben 24-a Febr., holt pediglen meg 1811-ben 19-a Április) 40 éven keresztül magyar nyelven vezetett naplójában József császárnak nálunk tett látogatásáról a következőkben emlékezik meg:

„1773-dik esztendőben. Ide Maros-Vásárhelyre el érkezék József Római Tsászár, a várból kijöven el kísérem a Makariás Házához egy Éttzaka ott hála s a val elméne Régenbe, a körül vidék véghetetlen Instántiát ada be a Tsászárnak.“

(Teleki könyvtár.)

KEPES ADOLF órás és ékszerész.

Széchenyi-tér. ••••• Plebánia épület.

Állandó raktár mindennemű órákban és ékszerekben. - - - - - Óra javítások
- - - - 1 évi jótállásra készülnek. - - - -

BUCHER LAJOS

vaskereskedése nagy-
ban és kicsinyben.

MAROS-VÁSÁRHELY. ~ Főtér.

Takarékpéztár épület. ~ Alapított 1852.

Állandó dús rak-
tárt tart: Az összes
durva rudvasáruk-
ban, durva és fi-
nom lemezekben,
acél- és ércáruk-
ban, a háztartási

és konghafelszerelések minden kelléke, a leg-
egyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig. Sod-
ronyszövetek minden célra. Kátrányos fedél-
lemezek. — Vadászfegyverek és lőszerárak.

Különösen figyelmébe
ajánlom a t. Hölgy-
közönségnek a mai
kor legideálisabb va-
salóját, a „Vulkán“
vasalót. — Főlerakata
a legjobb Dr. Just-féle
Tungstram villamos
lámpáknak.

Figyelmes és pontos kiszolgálás! Olcsó árak!

József főherceg-utca.

Az Erzsébet-ligetbe vezető hidnál kezdődve, a József főherceg-laktanya mögött és a vágóhid előtt, a vasutvonalig halad.

József kir. herceg.

1833-1905.

Irta: SZERÉNYI KÁROLY.

József Károly Lajos kir. herceg, a dicső emlékü József nádornak és felesége Mária Dorottya württembergi hercegnőnek a fia, 1833. március 2-án született. A magyar nemzet nemcsak atyjának érdemeiért és a magyarok iránt mindenkor kimutatott s tettekkel bizonyított jóindulatáért szerette, hanem azért is, mert állandóan közöttünk élt, magyarnak vallotta magát, sőt büszke is volt magyarságára. Ezáltal elérte és kiérdemelte a „legmagyarabb főherceg” nevet.

Sok érdeme között első sorban azt kell említenem, amely a nemzet és a király együttes elismerését vivta ki, t. i. a magyar honvédség szervezését és fejlesztését. Ebben buzgó és fáradhatatlan volt. Szeretettel és gondossággal járt, munkált, buzdított és összetartott mindenkit, aki feladatában segítette s ennek köszönhető, hogy magyar honvédségünk a modern európai harcászat követelményeinek nivóján áll s büszkeségünket képezi. Mint honvédségi főparancsnok több ízben volt Maros-Vásárhelyen is, ahol jól érezte magát. Sajnálatos, hogy itt jártának maradandó emléke egy szobor, emléktábla, vagy más eféle nem található.

De nemcsak katonai érdemei kiválóak. Népszerűségét növelte áldozatkészsége, jótékonyága s minden érdemesebb nemzeti mozgalomban való részvétele. Sok érdeme van a gazdasági élet fejlesztésében. Alcsuth és Kisjenő mintagazdasága és kertészete országszerte bámulat tárgya volt. A székesfőváros mellett fekvő Margitsziget pedig az ő áldozatkészsége folytán lett nagyszerű és pompás üdülő helyé.

Nagyon sokat köszönhet neki a hazai tüzoltóság intézményének fejlődése. Maga is kedvelte ezt a foglalkozást. Alcsuthon nem egyszer gyakorolta is. A kiváló és hivatásos önfeláldozó tüzoltókat nagyon kedvelte és pártolta.

Mindenféle hivatalos és magán ügyei között tudott időt szakítani tudományos munkásságra is. Mint nyelvtudós sokat foglalkozott a cigány nyelvvel, amely kutatás eredménye az a cigány nyelvtan: Romane Sziklaribe Csibákéro, melyet a magyar tudományos akadémia adott ki. Ezenkívül

Bartscht Károly

üveg és porcellán
:: kereskedése. ::

Nagy választék gyer-
mek játékokban.

Üvegezés és képerete-
zés. Nászajándékok és
egyéb alkalmi emlék-
tárgyak legnagyobb
beszerzési forrása.

Kossuth Lajos-u.
Gróf Teleki ház.

József nádor-utca.

Uj utca. A Ferenc József laktanya nyugati oldalán, a Bathlen G.-utcából a Báthory István-utcaig halad.

József nádor.

1776-1847.

Irta: SZERÉNYI KÁROLY.

A nádori méltóság a magyar nemzetnek a király után legelső tisztsége, sok derék és kiváló előd után alig mutathat fel derekabbat, kiválóbbat, mint József kir. herceget. Mint II.

Lipót király fia, 1776. március 9-én Firenzében született s már 1795-ben az ország helytartója. egy év múlva nádor lett. 50 éven át volt a törvények őre, a nemzet közbenjárója a trón előtt, s e hosszú tevékeny élet alatt számtalanszor bebizonyította, hogy szívből, lélekben magyarrá lett, örömben és bánatban együtt érzett a nemzettel. Idegennek nevelték s lassanként le tudta magáról vetni az idegen vonást, hogy egészen magyarrá lehessen.

József nádor.

Nagyon szűk e hely arra, hogy minden érdemét, minden, országot érintő fáradhatatlan munkásságát, elsoroljam. De kiterjedt az a közügyek minden ágára. Kezdetben a francia

háboruk alatt, mint a magyar nemesi fölkelő sereg fővezére, meglepő gondossággal és szakismerettel igyekezett annak minden ügyét támogatni s csökkenteni azt a gúnyos rosszindulatu elfogultságot, amellyel Bécsben a nemesi insurrectiót illették. Majd védelmébe vette azon patriotákat, akiket a Thugut kormány szellemében erőszakkal akartak elnémitani. Az 1805, 1807, 1812. országgyűléseken már mint a nemzet védője és békés közvetítője a királlyal szemben szerepel, 1825-1841-ig pedig állandóan mérsékelni igyekszik azt a felfogást Bécsben, amely a nemzeti reform mozgalmat elnyomni, vezetőit elhallgattatni akarta.

Jó szívről, emberszeretetéről szólnak azok az emlékek, amelyek az 1806. évi felvidéki inség és nyomor enyhítésére, de különösen az 1838-iki pesti árviz alkalmával kifejtett tevékenységét hirdetik. Aki olvasta Jókai Móricnak „Kárpáthy Zoltán“ c. regényét, az maga elé képzelheti azt a hálával, ragaszkó-

dással teli rajongást, amellyel nemcsak a nyomorultak és szegények, az általa felsegitettek, hanem az egész nemzet körülvette. Az ország fővárosát, Pestet különös jóindulatában részesítette. A Margit-sziget, a városliget, a Ludoviceum, a József műegyetem alapjait ő vetette meg; a Végegylet benne jóakaró támogatóját, a magyar tudományos akadémia pedig egyik alapítóját bírta, sőt ennek főpártfogója lett.

Az alsuthi gyönyörű park és mintaszerű gazdaság neki köszönhető létrejöttét, ma is mintául szolgálhat mindenkinek arra, miként lehet egy terméketlen homokpusztából viruló gazdaságot teremteni.

A nemzeti hála impozáns megnyilatkozása óhajtott lenni az a jubileum, melyet 1847-ben, 50 éves nádori működésének ünneplésére, országosan rendezni akartak. Sajnos, a végzet néhány nappal előbb — 1847. jan. 13-án — elragadta őt az élők közül, így tehát 1848-ban törvénybe iktatták emlékét s a nemzeti ragaszkodást fia István, mint rövid ideig nádora az országnak, majd ennek fia József, a legmagyarabb főherceg örökölte. Emelke azonban megörökítve él Budapesten levő szobrában s a József-tér, Józsefváros elnevezésekben. Szobra József-teret díszíti.

„ADRIA“ Szálloda, Kávéház és Mulató.

Tulajdonos Feuerlicht J.,
a volt „FIUME“ kávésa.

Teljesen ujonnan átalakított modern szálloda és kávéház. ☐☐ Olcsó, tiszta, féregmentes szobák. Egész éjjelen át fővárosi mintára berendezett, étlap szerinti étkek, (Kaffé Restauránt), olcsóbb mint a nappali árak. ☐☐☐ Tiszta és pontos kiszolgálás.

A nagyérdemű közönség becses pártfogását kéri:

FEUERLICHT JÓZSEF, tulajdonos.

Helgi és megyei teleton. - - - - -

Kapisztrán János-utca.

Uj-utca a „Kosárdomb“-on, mely a Hunyadi J. utat az István király uttal köti össze.

Kapisztrán Szent János.

1386—1456.

Irta: Dr. Fülöp Kálmán.

Kapisztrán Szent János szent Ferencrendi szerzetes s korának legkiválóbb népszónoka, idegen föld gyermeke volt, életének csupán két utolsó évét töltötte hazánkban, midőn a törökök ellen hirdetett kereszties had toborzása végett az országot bejárta s keresztieseivel Hunyadi Jánost Nándorfehérvár felmentésében fényesen megsegítette. Kapisztrán előnevét Olaszország Capistrano nevű községétől kapta, ahol 1386. június 24-én, előkelő családból született. A perugiai főiskolában bevégezvén jogi tanulmányait, büntető törvényszéki bíró lett, de nem sokáig maradt e pályán, mert az igazságot mindenek felett kedvelő bírót, polgártársaival való összeütközése börtönbe juttatta s mire innen kiszabadult, szép fiatal felesége meghalt. 30 éves korában, szakitván a világi étellel, szent Ferencrendi szerzetes lett s mint szónok csakhamar oly hirre és tekintélyre emelkedett, hogy egymásután négy pápa tüntette ki kegyeivel s V. Márton és IV. Jenő megbizta őt a rend kebelében eretnekségre hajló ugynevezett Fratricellich üldözéseivel. Rőla nevezik a szent Ferencrend egyik szigorubb ágát, *Kapisztranusoknak*, melyet szénai Szent Bernáttal együtt alapított.

1450-től kezdve, mint V. Miklós pápa küldötte, bejárta Németország nagyobb városait, hogy a törökök ellen kereszties háborut hirdessen. Szentségének és szónoki képességének hire mindenütt megelőzte őt s amerre járt seregestől tödultak hozzá, hogy predikációit hallgassák. Bécsben a tágas Szent István templom nem tudta befogadni nagyszámu haligatóit, azért a templomon kívül egy kőből faragott szószékről beszélt, mely az északi oldalon ma is látható. Csehországban és melléktartományokban két izben is megfordult s a husziták ellen nagy sikerrel szónokolt. Erős hangjával, kifejező arcával, tüzes tekintetével s a beszédében megnyilatkozó hévvel nyerte meg hallgatói tetszését, mert nem a nép nyelvén beszélt s latin szónoklatait valamely szerzetes társa tolmácsolta.

Amidőn a törökök 1453. május 29-én a kereszténység utolsó bástyáját, Konstantinápolyt is megdöntötték, V. Miklós pápa utóda III. Kalixztus, kereszties háborut hirdetett a félelmes győző ellen s egész Európát fegyverre szólította, Magyarország és a kereszténység védelmére. E felhivásra Kapisztrán János hazánkba jött s Carvajal János pápai követ Budán ünnepélyesen mellére tűzte a keresztet. A szent hírében álló szerzetes másfél év alatt bejárta hazánkat s tüzes beszédeivel, rajongó lelkével csatára lelkesítette a nemzetet. Papok, barátok, tanulók, szegény kézmi-

vesek és jobbágyokból alakult meg a kereszties had s ezt a kaszával, baltával és bottal fegyverzett népet vezette le Kapisztrán Nándorfehérvár falai alá, maga előtt vitetve Jézus lobogóját s botra támaszkodva vonszolván, böjttől megsanyargatott, 70 éves öreg testét.

Világraszóló küzdelem folyt le Nándorfehérvár falai alatt. Hunyadi János legutolsó s legnagyobb csatája s a keresztény-ség legnagyobb győzelme a török felett. És e küzdelemben nevezetes rész jutott Kapisztrán Jánosnak és vitézeinek. Mohammed szultán elvesztvén hajóhadát, július 21-én elkeseredett rohamot intézett a várbeliek ellen, melyet azok kétszer vertek vissza, mig végre, a Jézus nevét kiáltozó, Kapisztrán által fellelkesített keresztiesek támamadása oly zavarba hozta és oly félelemmel töltötte el a török sereget, hogy ez vad futásban keresett menedéket s egész táborát az üldözők zsákmányául hagyta.

A csata után 20 napra meghalt Hunyadi János s rá két hónapra hü bajtársa, Kapisztrán János is. Ujlakon, a szent Ferencrendiek zárdájában temették el, 1699-ben boldoggá, 1724-ben szentté avatták s tisztelete emléknapijául október 23-át rendelték.

Stallenberger János

kályhakészítő és cserépkályha raktáros.

MAROS-VASARHELY, Szondy György-u. 1. sz.

Állandó nagy raktár tűzmentes, a legujabb divatu és különböző színű Cserépkályhákból.

Kandallók, takaréktűzhelyek nagy választékban.

Javításokat, átrakásokat ugy helyben, mint vidéken a legjutányosabban és egy évi jótállás mellett készitek.

Katona József-utca.

A „Mészárosok rét“-jén keresztül vezető Andrássy Gyula-útból déli irányban, a vasutvonal mentén halad s a Mikes Kelemen és Madách Imre-utcaák összeszögelésénél végződik.

Katona József.

1792-1880.

Irta: FÖLDES FERENC.

Élni nyomorban, ismeretlenül: Meghalni elfeledve és felámadni félistenként, ez csak magyar költő sorsa lehet. Ezzel fejezhetjük ki leghivebben Katona József életét.

1792-ben Kecskeméten született Katona József. Egy szegény takácsmesternek volt gyermeke, aki, midőn jogi tanulmányai folytatására Budapestre utazott, nem is gondolt arra, hogy belőle — a kezdet nehézségeivel küzködő magyar színészet — a legelső magyar drámairót fejlessze ki.

Kisfaludy Károly drámái tartották lázban akkor a közönséget. De Katona József érezte, hogy ő is hivatott a magyar irodalom fejlesztésére. Izzó, forrongó lelkesedéssel látott hozzá nagyszerű munkájához s 23 éves korában már megírta a Sakespeare drámáinak méltató vetélytársát, a Bánk Bánt. Bizó reménységgel nyújtotta be darabját a Döbrentey-féle pályázatra és várta, mit határoz reá a bíráló bizottság. Azzal a büszke tudattal várt türelmesen, hogy ő nagyot, hatalmasat alkotott. De kora nem tudta és nem akarta felismerni Katona Józsefben a lángészt s ezzel minden kedvét elvette a további munkától. Drámáját előadatni nem engedte a cenzura. Bár nyomtatásban meg is jelent, senki sem olvasta azt el s a nagy lángelme úgy halt meg az ismeretlenség homályában, ahogyan meg szokott halni egy szegény takács mester egyszerű gyermeke. Hosszu évtizedek multak el ezután. Katona József sirját belepte a fű és ekkor felfedezték őt az utódok. Sirjához lezarándokolt a Tudományos Akadémia, elvitte a koszorukat, melyeket életében nem adott meg neki. Szülővárosa, Kecskemét szobrot emelt tiszteletére. A nemzeti színház szintén egy szoborral róttá le kegyeletét a legnagyobb drámaköltő előtt, mi pedig tanuljuk az iskolában, ki volt Katona József, a kecskeméti takácsmester fia. Halála feláadás lett; munkája a magyar irodalom büszkesége.

„KALAP KIRÁLY”

legnagyobb és legolcsóbb „Kalap Áruház”.

MAROS-VÁSÁRHELY, Kossuth-utca 3. szám.

Alapított 1855. ***** Alapított 1855.

Kazinczy Ferenc-utca.

(Ebhát.)

A ref. kollegiummal szemben kezdődik s északkeleti irányban haladva, a Fürdő-utcába torkollik.

Kazinczy Ferenc.

1759-1831.

Irta: KRIZBAI SÁNDOR.

A magyar irodalom ujjá alkotója és vezére Kazinczy Ferenc volt. Es hogy azzá lehessen, lemondott az életnek minden örömeiről, irt és dolgozott sokat, példát mutatott a költészet minden fájában. Összes munkáiban lelkének egész erejével arra törekedett, hogy a magyar nyelv darabosságán, nyelvtanának hiányosságain — izléses ujitással — segítsen. A külföldi irodalom finomabb szelleme lebegett előtte s különösen a tudásra, a jó izlésre fektette a fősulyt. Tehát nemcsak nyelvújító, de egyszersmint az irodalmi izlés ujitásának harcosa is volt.

Kazinczy Ferenc Ér-Semlyében (Bihar megyében) 1759. október hó 27-én született. Gyermekezeit Semlyében töltötte s első ismereteit a falusi iskolában tanulta, honnan hét éves korában a debreceni kollegiumba, három hónap mulva Késmárkra került. Késmárkon csak egy évet töltött, hogy aztán Sárospatakon folytathassa tanulmányait. A könyvekért rajongó gyermek itt ismeri meg a magyar irodalom újabb termékeit s felébred benne a vágy, hogy maga is írjon. Tanulmányait Pesten végezte be. Hivatalos pályára készült, Zemplénben tb. aljegyző lett, de ezt nem viselte sokáig, mert József császár a nemzeti iskolák felügyelőjévé nevezte ki.

Ez állásában mintegy 200 iskolát állított fel, melyek a felvilágosodást, a művelődést szolgálták, a magyarságot erősítették. Az általános műveltség emelésére a német nyelv tanítását is rendszeresíteni szerette volna, de ezért sokan ellene támadtak. Körülbelül öt évig működött e hivatalában s ettől kezdve többet hivatalt nem vállalt, mert egész idejét az irodalomnak akarta szentelni. Bányácskán házat épített, hogy ott meghúzódva, a magyar irodalom irányítója, vezére legyen.

Kazinczy életét, munkásságát egy gyászos esemény zavarta meg. A Martinovics-féle összeesküvésben való részesedéssel vádolták, a többi foglyokkal együtt Budára vitték, hol őt is halálra ítélték. A királyi kegyelem Kazinczy büntetését fogságra változtatta, mely hét évig tartott. Kiszabadulása után megházasodott, gr. Török Lajosnak leányát, Zsófiát vette el feleségül, kinek szerelme és gyarapodó családjában lelt öröme kárpótolta az addigi szenvedésekért.

Élete végéig folyton anyagi gondok zaklatták. Mind a mellett a sok családi baj s a folytonos anyagi gond nem akadályozták Kazinczyt irodalmi terveinek folytatásában és végrehajtásában. Munkásságát csak néha szakította félbe egy-egy

utazással, melyek célja az volt, hogy Magyarországot megismerje s barátait munkára lelkesítse.

Kazinczyt emlékiratai, levelei, műfordításai, költeményei kétségtelenül irodalmunk legnagyobb alakjai közé állítják. Az igaz, hogy a hazai hagyományokat kevésbé vette figyelembe, de azért irodalmi tevékenységének áldásos nyomai a magyar szellem és irodalom történetében örökké élni fognak.

Meghalt 1831. aug. 21-én Széphalmon (Bányácska, Zemplén m.)

* * *

Kazinczy Ferenc a magyar nyelv és irodalom hallhatatlan emléküjja teremtője 1816. július 8-án városunkban is megfordult. Aznap megtekintette a Teleki könyvtárt, fölkereste a ref. kollegium bibliotecáját, látogatást tett Aranka György kir. táblabirónál, az *Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társ.* megalapítójánál. Másnap már tovább utazott. Szerk.

Új cipész üzlet!

Van szerencsém a n. é. közönség tudomására hozni, hogy **Széchenyi-tér 60. szám alatt** (Csernát-ház) a mai kor igényeinek megfelelő **cipész műhelyt** nyitottam.

A helyi piacon, Székely Dénes jó hírnevű cipész üzletében 5 éven át voltam szabász, így a n. é. közönség a munkámat már ismeri; előzőleg pedig sikeresen elvégeztem az ortopéd cipész tanfolyamot, miről oklevelet is nyertem. . . Elvállalok női, férfi, gyermek cipő készítményt ortopéd módszerrel, valamint felsőrész készítményt is. Kiváló gonddal fordítok a munka kényelmes és tartós készítésére. . . Lábbeli javításokat gyorsan és szolid árakban készítem el. . . Kérve a n. é. helyi- és vidéki közönség becses pártfogását-vagyok kiváló tisztelettel: **Marosi László**, cipész-mester.

Feuerstein Testvérek

rézöntöde, lakatos és gépjavitó műhely,
szivattyu és tüzi fecskendő gyártás. :: ::

MAROS-VÁSÁRHEY, Kossuth-utca 57. szám.

Műhelyünkben készülnek mindenféle gyárakhoz és gazdasági gépekhez tartozó alkatrészek sárgaréz, ágyuércből és vasból. — Házi- és utcai szivattyus kutak, gőzkazán, táp, bor-, sör- és szesz szivattyuk.
:: Kocsikhoz való olajtartó anyag és perselyek. ::

Kálvin János-tér.

Vár-tér.

A ref. templom fölépesője előtt terül el.

Kálvin János.

1509-1564.

Irta: KRIZBAI SÁNDOR.

A XVI. században megindult világtörténelmi mozgalomnak — mely az evangélikus és református egyházak, vagyis a protestantizmus létrejöttét eredményezte — egyik vezére Kálvin János volt.

A küzdő nagyok soraiból való, kik a diadalt legtöbbször fáradság, nagy veszedelmek árán tudják csak elérni. Akik soha, semmi körülmények között nem ismernek lankadást, erőtlenséget vagy ingadozást; a legnehezebb pillanatokban is bátran törnek előre, az élet tengerének legnagyobb viharában is szilárdan állanak meg.

Kálvin János Franciaországnak Noyon nevű városában született, 1509. július 10-én. Édesatyja szigorú, komoly ügyvéd ember: édesanyja szelíd, vallásos lelkű nő, kik kezdettől fogva nagy reménnyel néztek az eleven tekintetű, egyébként pedig gyenge testalkatú gyermekre. Jókor került iskolába, ahol korán-érett, erős s nagy tehetségeinek csakhamar jeleit adta. A papi pályára ment, erre utalta őt hajlama, a magányosságnak szeretete. Már gyermekkorában felvette a tonsurának nevezett egyházi rendet s mint ilyen, pappá lett. De nem sokáig foglalkozik a papi tudományokkal, mert az alig 20 éves ifjú nem a theológián folytatja tanulmányait, hanem a jogtudásairól ismeretes orleansi egyetemen jogot tanul. Ugylátszik valami élhidelgülésnek kellett lelkében beállania az egyháziak iránt, amely aztán az ifjút a kitűzött céltől eltérítette; vagy ami még valószínűbb az, hogy Kálvin elhatározásában döntő befolyása volt a reformáció áramlatának is, melynek tanai Franciaországban már akkor ismeretesek voltak. Akkoriban nagyon érdekelte a világot a hitjavítás s ez áramlat keresztül tört az iskolák falain is, a zárdákou is; szélében beszéltek a szentírásról, Lutherről, Melanchtonról, a tanulók között is élénken folyt a vita. Kálvin is már tanuló korában gondolkodott vallási kérdések felett és épen, mert olyan könnyű lélekkel mondott le a papi pályáról, bizonyára a vallási kérdések egyike-másikában kételyek is bánthatták.

„MÉDER“
SZÁLLODA
ÉS ÉTTEREM

Szentgyörgy-u. 8. sz.

✻ Tulajdonos: ✻
Özv. Méder Antalné.

A jogtudomány tanulása végett több franciaországi egyetemen megfordult. Ezekben gondolkozása, vágya, a tudomány szeretete egyaránt könyvei felé vonzották, munkára lelke itették. De szívesen időzött fiatal jogász barátainak körében is, akik elismerték fölényét, tanárai pedig csaknem tiszt-társuknak tekintették a 19 éves fiatal embert. Az egyetemi év befejezése után nemsokára meghal édesatyja, kinek temetése után Párisba megy, hol a görög és zsidó nyelvek alaposabb ismerete útján a szentírást akarta megismerni. A szentírás tanulmányozása felébreszti lelkében a vonzalmat a reformáció tanai iránt s teljes határozottsággal a reformációhoz csatlakozott. Elhatározásában nem riasztotta vissza semmi, pedig Franciaországban már akkor az új hitnek vértanui is voltak, kivált Párisban gyakran fellobbant a máglya, amelyen az új hit prédikálóit égették meg.

Kálvin munkálkodását Párisban kezdi meg. Itt — egy kereskedő házában — előbb titokban, majd nyilván prédikálni kezd. Beszéde egyszerű, világos, érthető. Az előadásnak nem a külső formájára fekteti a főszólyt, nem a külső szépséggel akar hatni, hanem a hirdetett igazság fenségével. Beszédét mindig e szavakkal végzi: „*Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?*“

Párisba azonban nem sokáig munkálkodhatott, időzőbe fogták s csak áruhában öltözve tudott elmenekülni. A sors Svájc szabadság-szerető földjére, Bâselbe vezérli. Itt írja meg s itt nyomtatja ki a XVI. sz., sőt a következő századok e nemű művei között is a legnagyobb hittani könyvét: a keresztyén vallás alapvonalait. Ebben a könyvben vannak megírva a református hitnek alapigazságai, hat fejezetben.

Nagy munkája befejezése után Genf városába megy, mely város nevéhez fűződik a Kálvin-féle reformáció története. Genfben Forellet már a talajt elkészítette a hitjavítás számára s Kálvin csak az ő erős kérésére maradt ott segítő társul, vallás-tanítói, majd lelkészi alkalmazást fogadván el. Egy néhány évi működés után Genfből is távoznia kellett, mert az általa életbe léptetni kívánt szigorú egyházfegyelem ellenszegülésre talált. Azonban nemsokára — a reformáció ügyének fenyegetett állapota miatt — a tanács visszahívta Kálvint, aki a meghívást el is fogadta. Azonnal benyújtotta az általa készített egyházi rendszabályzatot, amit a tanács jóváhagyott. Ebben állapított meg Genf egyházi alkotmánya: nevezetesen felállított a konsistorium, felerészben egyházi, felerészben világi tagokból, ez gyakorolta az egyházi fegyelmet, igazgatást.

Kálvin reformálta az ének ügyét is, a tanácsnak, — templomi használatra a zsoltárok behozatalát ajánlta. A tanáccsal akadémiát állított s az ő korában Genfben 30 könyvszajtó működött.

Kálvin tanai, egyházi rendszabályzata nemcsak Franciaországban terjedtek, de Anglia, Skócia, Hollandia, Északamerika, Cseh-, Morva-, Lengyel- és Magyarország ref. egyházai is a Kálvin elvek szerint alakultak.

Kálvin Genfben végezte be egyszerű, munkás életét 1564. május 27-én. Genf, egy Kálvin szelleméhez méltó tettel kezdette és örökitette meg a század második felét, midőn nagy reformátora halálának háromszázados forduló napján (1864, május 27.) letette a Reformáció Csarnokának alapkövét és 1867. szeptember 27-én ünnepélyesen felavatta a kész épületet. Ez emlékszerű épület, vallásos tanításra szánt termeivel, könyvtáraival arról tesz bizonyosságot, hogy Genf hiven megőrizte Kálvin Jánosnak emlékét.

BÜRGER ALBERT

helyi sörfőzdéjét a legmodernebb gépek beszerzése által

évi 150,000 hektóliter

termelőképessegre rendezte be, hogy a kitűnő gyártmánya folytán állandóan fokozódó keresletnek megfelelhessen.

Telefon : 1. Gyártelep, Sörház-u. 2. - - 8. sz.
2. Raktár, Szentgyörgy-u. 1. - - 7. sz.

Kemény Zsigmond-utca.

A Sándor J. utcából, az ipari szakiskolával szemben indul ki s észak-nyugati irányban haladva, a „Mészárosok-rét“-jén levő Andrassy Gyula utig tart.

Báró Kemény Zsigmond.

1816—1875.

Irta; i f.

Kemény Zsigmond báró egyik legrégebb erdélyi történelmi jelentőségű mágnás család sarja. Született M. Kapuson 1816. dec. 12-én. Iskoláit a Nagenyedi hires kollegiumban végezte s itt a nagyemlékü id. Szász Károlynak volt baráti tanítványa. Ifju lelke korán nyílt meg mindazon hatások előtt, amelyek későbbi életében oly nagy szerepet és jelentőséget szereztek számára a magyar nemzet kultur és politikai életében. Az élet iskoláját egyébként ő is a politikával kezdte. Mint magyar nemesi és főuri sarj, nem is tehetne másként. A magyar nemzeti és társadalmi életnek örökös katlanja a politika s míg más nemzetek a békés fejlődés, gazdasági előhaladás, nemzeti boldogulás útján mennek előre, nekünk sajátos helyzetünkben néha szárnyunk, mely magasra emel, máskor gátunk, mely visszatart — a politika. A 18 éves ifju az erdélyi országgyűlések látogatója. Jogi gyakorlatait azonban a maros-vásárhelyi kir. táblán szerezte s itt kezdett: *A mohácsi veszedelem okairól* című történelmi értekezésébe s ugyan azon időből való Martinuzi című regénye, a melyből 1840 ben az Athenaeum figyelmet érdemlő mutatványokat közöl. Tanulmányai céljából Bécsbe ment, honnan visszatérve politikai szerepet vállalt, átvévén a *Méhner* kiadásában megjelenő *Erdélyi Híradó* szerkesztését, *Kovács Lajos* barátjával és elvtársával.

Széchenyi István hive volt. Lelke a nemzeti előhaladásért ég. Nem a gravaminális politika hive. Kolozs vármegye közgyűlései s Erdély országgyűlése hódol eszméi előtt. A *Korteskedés és ellenszerei* című röpirata általános figyelmet kelt s a nemzet nagyjai *Széchenyi*, *Eötvös*, *Szalay László*, *Trefort*, *Lukács*, *Móric* és *Csengerly Antal* együtt serkentik, hogy menjen Pestre s itt a Pesti Hírlap szerkesztőségébe lépjen be. A nem hatáskülső biztatás megtermé gyümölcsét. Itt hagyja Erdélyt, hogy tágabb körben fejlessze és terjessze lelke kincseit. Szép-író; tehetsége gyümölcs érésbe szökken: *Élet* és *ábrándja*, *Gyulai Pálja* egyszerre meghódítják a magyar intelligenciát. Még ifjun, boldogan futja zavartalan pályáját, a melyet Wesselényi Miklós báró barátsága is éleszt s közbe eső olaszországi tanulmányutja emel. De ezekre következik az 1848. évvel kezdődő nagy küzdelem és utána — a bukás. Mint a nemzet gyűlés képviselője, résztvevett a debreceni és szegedi országgyűlésen is egészen — Világosig. Ezután bujdosnia kellett a hatalom üldözése előtt, később kegyelmet nyert s az marad a mi volt, a komoly, körültekintő magyar politiká hive. Mély bölcsesége, belátása a legértelmesebb

magyar politikusok közé emelik. Esméi a *Deák* Ferenc energiájában jutottak hódító méltóságra. Így lett a *Pesti Napló* szerkesztője is. Iránya a határozott hűadású szabadelvű irány, a mely minden tuzástól őrizkedik, de mindig tudja mit akar. Nem is ábránd, hanem komoly valóság neki az élet. Főként: a magyar nemzeti élet. Termékenysége ekkor delel írói zenitjén. Politikai eszméi: A két Wesselényi, *Széchenyi István*, *Erdély közléte* a magyar politikai tanulmányok remekei; regényei: a *Férj és nő*, *A szív ösvényei*, *A szív rejtelmei*, *Ködképek*, *Özveggy és leánya*, *Rajongók*, *Zord idők* mindig elsőrangú alkotásai lesznek a magyar szép irodalmának. — Élete a szép, a fenséges harmóniája. Halála fájdalmasan elszomorító.

Lelke addig ontotta sugara áldásait, amíg teljesen elborult. Sok szenvedés után hamvadt el s porai a Kemény család pusztakamarási sírjában nyugsznak.

Erdélyben ma is élénken él emléke s hogy eszméit, irányát diadalra elősegítsék, alakult halála alkalmával a „*Maros-vásárhelyi Kemény Zsigmond Irodalmi Társaság*“ E társaság alapítója és első munkása dr. *Tolnai Lajos* volt, aki br. Apor Károlyt nyerte meg elnöknek. Az első idők gyönyörű munkássága után hosszú évekig szünetelt, míg *Petelei István* író s legutóbb *Tótfalusi József* elnöksége idején virágzásnak indult s célja, főleg a székely föld szépművészeti, népköltészeti termékeik összegyűjtésén kívül a Kemény Zsigmond emlékének a munkás megőrzése.

varrógépek varrásra, himzésre és
tömésre a legjobbak.

A leghasznosabb ajándék minden ház részére.

◆◆ **Singer Co. varrógép r.-t.** ◆◆

Maros-Vásárhely, Deák Ferenc-utca
»» 26. szám. ««

Kinizsi Pál-utca.

A Vörösmarty-utcából nyugati irányban haladva, a Maros malom árkáig vezet.

Kinizsi Pál.

† 1494.

Irta; GYÖRGY SÁNDOR.

Kinizsi Pál, akit Mátyás király személyes jelességei folytán emelt a legelsők közé, molnár családból származott.

Nagy erejével, kiváló egyéni tulajdonságaival s rettenthetetlen bátorságával tünt fel Mátyás király előtt. Az 1468-iki cseh-zsebrákok ellen vívott háboruban Magyar Baláznak már vezértársa volt, kinek leányát később feleségül vette. Utóbb, mint temesi bán és a délvidék főkapitánya, a törökök réme lett.

Az 1479. okt. 13-án Báthory Istvánnal aratott fényes diadal, legfőként az ő érdeme volt. Meghalt 1494-ben. Kinizsi Pál egész élete példa arra, hogy kiváló jellemességgel miként lehet az alacsony sorsból is kiemelkedni s hogyan kell a hazát önfeláldozóan szeretni. Ha sok ilyen fia lett volna hazánknak három évtizeddel később, bizonyára az 1526. esztendő (mohácsi esata) nem volna a magyar nemzet történelmének gyászos lapja s a 150. esztendeig tartó török iga nem következett volna be.

Koós és Székely

:: épület- és műlakatosok. ::

Kossuth Lajos-utca 33. szám.

Készítünk sirkerítést, kerítés rácsot, idomvas ablakokat, a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelig. .: Takaréktűzhelyek raktáron.

Javítások gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

„Központi” Szálloda és Étterem.
Maros-Vásárhely. Széchenyitér 36. szám.

Szép, tiszta szálló-szobák; az étteremben kitűnő italok és ételek a nap minden időszakában. - - -

„Turista Szálló.”

..... Tulajdonos: BUZOGÁNY MÁRTON.

Királyi Itélő Tábla.

Irtta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

A ma városunkban székelő *Királyi Itélő Tábla* 1542. év táján, az erdélyi vajda ítélőszékéből alakult át. Előbb 4—6 táblabíró ítélkezett benne, míg az 1578. és később az 1659-iki törvények az ítélőmesterek és táblabírák számát tizenkettőben állapították meg, egy elnököt rendelve feljök. Ekkor a tábla a megyei törvényszékek, szász egyetemek és székely székek bizonyos odautalt ügyeiben volt felelősségi fórum.

Itélkezéseit egy — III. Károly magyar király által — 1737. június 22-én latin nyelven kiadott szabályzat alapján hozta, melyet leánya Mára Terézia királynő 1777-ben kiegészítve, 274 §-ban állapított meg. Az 1790—91-iki országgyűlés kimondva a magyar nyelv kötelező használatát, ezen utasítást 1825-ben lefordították és ki is nyomatták a következő címmel: *Az Erdélyi Törvényes Királyi Tábla számára (1777. esztendő' en adott) Rendszabás. Kinyomtatott Kolozsvárt a Királyi Liceum betűivel 1828.*

A Kir. Itélő Tábla 1754-ben tétetett át Medgyesről Maros-Vásárhelyre s azóta — az 1786—1790. évek kivételével, midőn II. József rendelete alapján Nagyszébenben székelt — állandóan városunkban van.

A tábla helyisége 1826-ig két épületben és pedig a Poklos-utcában (Deák Ferenc-utca) és a Piac-téren (Széchenyi-tér) volt. Ekkor gróf Kendeffi Ádám felajánlotta a mai épületet cserébe.

*

Ebben az időben a tábla *Elöl-Üllő-je* (elnök) kilyéni *Szekely Mihály* v. b. t. t. volt s mellette 2 ítélőmester, 11 rendes táblabíró, 8 számfeletti táblabíró és a kezelő személyzet működött. Ugyanekkor városunkban a kir. táblán 11 *Ügyvéd-lő* képviselte a perlekedő feleket.

Érdekes szövegezése miatt, de meg azért is, hogy abból az egész ügylet mikénti lebonyolítása megérthető, beűhiven közlöm a csere tárgyában kötött szerződés szövegét, mely szerint:

„Alább irtak adjuk tudtára mindeneknek a kiknek illik, hogy a midőn volnánk a folyó 1826-ik Esztendőben, Junius 1-ső napján Nemes Maros-Vásárhely szabad Királyi Városában a Szent Miklos Utcában a Méltóságos Malomvizi Gróff Kendeffi Ádám Ur Házánál, jövének mi előnkben egy felől Tabulae Regiae Praeses Kilyéni Méltóságos Székely Mihály Ur más felől tisztelt Méltóságos Gróff Kendeffi Ádám Ur kik is elő mutatván előttünk a Felsőleges Királyi Guberniumnak, a mult 1825-ik Esztendőben October 24-ik napján — 9599 szám alatt arról költ Kegyelmes Decretumát, hogy a mint jelentés tétetett a Tisztelt Fő Kormányhoz arról, hogy ezen Groff Kendeffi Ház, a Méltóságos Törvényes Királyi Tábla számára Praetoralis

Háznak meg szereztessék, az Actu meg lévő két Praetoralis Háznak eladása mellett: a Felső és Királyi Fő Kormány sub spe altissime ratihabitionis felszabadítja a tisztelt Méltóságos Tabulae Regiae Praeses Urat arra: hogy a két említett Házak eladása mellett ezen Háznak meg vétele iránt a Contractust meg készítse, és a tisztelt Királyi Fő Kormánynak fel küldje, hogy a szerént az egész tárgy egész kiterjedésében Ő Felső-gének felső meg erősítésre fel küldessék.

Ezen tisztelt Határozás következtetésében mentenek a fenn irt Méltóságos Felek sub spe altissimae ratihabitionis magokra nézve egyéb aránt ily meg másolhatatlan állandó Edgyezésre és respective Cserére, tudni illik:

1-o Által-adja a tisztelt Rendelésben nyert meg hatalmas ereje mellett Méltóságos Tabulae Regiae Praeses Killyéni Székely Mihály Ur Méltóságos Groff Kendeffi Ádám Urnak azon két Praetoralis Házakat, melyeknek edgyike ma actu a Méltóságos Királyi Tábla Praetoriumának használtatik, és mely vagyon a Poklos Utzában a Méltóságos Groff Lázár Jóseff és Néhai Donáth Antal Ur Successorai Szomszédságában, a másikat azon meg romladozott régi Praetoralis Házat, mely vagyon a Piatz-Soron egyfelől Méltóságos Groff Teleki Ferentz Ur, másfelől Görög Josef Uraim Háza Szomszédságában és a mely két telkeknek, és Épületeknek betsü Summája mégyen edgyütt 57760 ötven hét ezer hét száz hatvan RForintokra, és 23 xrokra váltó Czédulákban. ellenben.

2-do Méltóságos Groff Kendeffi Adám Ur is megtekintvén egy felől azt: hogy ezen mostani nagy Épületét maga Jozságai távul léte miatt nem használhatja, s a bé áltott pénz szüke miatt privatus Ember vévöt bajasobban találhatna, de más-felől azon Hazafi Ösztönözéstől is viseltetvén, hogy a Haza köz Jova elő mozdítására és részben — is concurráljon, által látván, hogy ezen Épülete a Királyi Táblának hasznos, és diszes Praetoriuma lenne, által adta ezen itt lévő és 73167 hetven három ezer száz hatvan hét RForintokra, és 36 xrokra Váto Czédulákban betsült Házat és Telkét Cserében a Méltóságos Királyi Tábla jövő Praetoralis Házának örökösen egyfelől — is a Cserélő Felek semmi-nemü Juszt az irt. Házakhoz és Telkekhez fenn nem tartván, meghivhatatlanul.

Mely Illyetén edgyezés, hogy mindenekben a szerént ment légyen véghez, arrol irtuk meg miis ezen Contraktualis Levelet igaz hitünk szerént, s tulajdon nevünk alá-

Erdélyrészi
Parcellázó
Bank. □ □

□ Maros-Vásárhely □
□ Verbőczy-utca 4. □

írásával s szokott Petsétünkel megerősítettük. — A fenn irt Helyen Napon és Esztendőben. — Et sub scriptum erat eisdem ad marginem a sinistris Nagy Berivoi Boér Ferentz mp. Act Tab. Reae Assor, et paulo inferius F. Kápolnai Kakutsi János m. p. Actu alis Tabulo R. Assessor a dextris ven paulo interius Borosnyai Lukáts László m. p. A Felyebb irt Város Fő Birája, paulo inferius Kövesdi János m. p. az irt Város edgyik Hites Sena tora, et ad marginem inferiorem Etédi Sófalvi József m. p.“

Igy jutott a kir. tábla a ma is székhelyéül szolgáló épületbe, melynek kapualjában, a lépcső följáráttal szemben, a következő feliratu kö emléklap van:

Gróf Bethleni Bethlen Krisztina néhai b. e. Gróf Malomvizi Kendeffi Elek ur a Császári Királyi és Apostoli Felsőnek az erdélyi Kir. Guberniumban belső titkos tanácsossa árva özvegye építette a török háboruk alatt MDCCLXXXIX-dik esztendőben. (1789.)

A királyi tábla tulajdonát képező telek nyugati végére (Deák Farkas-utca) 1884—85-ben építették a törvényszéki fogházat és a kettő között maradó üres területre (Verbőci-utca) 1895—97-ben az igazságügyi palotát

Végezetül felsorolom a kir. tábla azon elnökeit, kikről tudomást szereznem sikerült.

Dániel Gábor, az utolsó választott elnök 1848-ig.

Báró Apor Károly 1886—1891-ig.

Elekes Pál 1891—1895-ig.

Csathó Ferenc 1895—1899-ig.

Ternovszky Béla 1899-től a mai napig.

Nass Hermann órás és ékszerész.

MAROS-VÁSÁRHELY, Bolyai-u. Posta mellett.

00000

Fiók-üzlet: NYÁRÁDSZEREDA.

00000

Fali, inga, ébresztő, zsebórák, ugyszintén mindennemű ékszerek és optikus áruk nagy választékban raktáron. — Óra- és ékszerjavítások a legjutányosabban és legpontosabban eszközölteinek. □□ □□

Órajavításokért 2 évi jótállást vállalok. ::

Kisfaludy Károly-utca.

A Sándor János utcai áll. leányiskola város felőli oldalán haladva, a Wesselényi Miklós-utcába vezet.

Kisfaludy Károly.

1788-1830.

Írtt: HINTS SÁNDOR.

Születésének korai örömét szomorú gyászeset váltotta fel: édesanyja másnapi halála. Halála pillanatában érte a késői örömhír: az Akadémia tagjának választotta meg. E két esemény jellemzője közöttük lefolyt életének: az volt balsorsának előidézője; ez munkásságának jutalma . . .

1788. febr. 5-én, Téten született (Győr-m.) Szülőinek legkisebb gyermeke, Kisfaludy Sándornak testvéröccse volt. — Már 15 éves korában katona lett s részt vett a franciák elleni háborúkban is. Azonban tiszti rangjáról csakhamar lemondott s Bécsbe ment, hol a festő művészetben akarta kiképeztetni magát. E végből utazott a művészet őshazájába: Olaszországba is. — Utjában nagy anyagi nyomorúsággal küzdött; sok-sok csalódás érte s keserőséggel telt szívvél vágyódott haza:

„Ott hazám, hol a Tiszának

Lejtnek könnyü habjai:

Arra kelnek, arra szállnak

Lelkem néma vágyai.“

1817-ben haza is jött; Pesten telepedett le, hol — tovább küzdött! . . . elkeseredése már-már a végsőjét járta:

Végezd, Sors! amit reám kimértél,

Öntsd le mérged életem kelyhébe!

De — az embernek sorsát az Egekben intézik — mégis, még ekkor is fel-felcsillan lelkében a jobb jövő iránt való remény, amely „biztatója fáradt, bágyadt szívének s fentartója már mullandó létének.“

Belátta, hogy a festészet nem hivatása neki: felhagyott vele. Más műzsa vonzotta s ejtette rabúl: a költészeté, mely több jót, nagyobb dicsőséget tartogatott számára... Bár ebben is kételkedett, mert akkor is úgy volt, hogy:

Messze halad, ki tanul; messzebb jut mézes szavakkal;

Legmesszebb, ki örök görnyedésre szokott.

Azonban: milyen termékeny volt munkássága, sikere épen olyan nagy, épen olyan teljes volt; híre, neve épen úgy ter-

edt szét az országban; népszerűsége s tekintélye akkora lett, hogy a költők és írók őt ismerték el vezérökül . . .

A költészetnek — versben és prózában — majdnem minden nemét művelte: írt népdalokat, balladákat, elbeszéléseket, prámákat, tragédiákat, vigjátékokat, stb., amelyek legtöbbször a magyar nemzet multjából és jelenéből választott tárgyakat, hogy azokkal a letűnt dicsőség képeit ujtsa fel, ezekkel a „törpe utódok“ félszűrségeit gunyolta ki, hibáit ostorozta. Ott bánkodik, tőprengő lelkének komor felhői sötétlenek; itt szelid humorának derüje csillámlik elő. Így művei által nemcsak irodalmunknak, de politikai és társadalmi ujjászűletésünknek is munkása lett.

Rövid idő alatt sokat írt, sokat dolgozott; még több tervet szövögetett a jövőre, mikor a soha nem pihenő tollat — 1830. november 21-én — kivette kezéből a halál.

A merre — irodalmunknak, (akkor virággal éppen nem díszes) mezején — járt, alig-alig akad taposott ösvényre, de utána mély és széles csapás maradt, amelyen — Petőfit és Aranyt sem véve ki — százak mehettek tovább, tovább . . .

Ebben van az ő legnagyobb érdeme, mely az idők végéig sem enyészik el soha! . . .

TÖRÖK MIHÁLY férfi és női szabó.

Gyorsan és a legujabb divat szerint készit mindennemű férfi és női ruhát.

MAROS-VÁSÁRHELY, Gecse D.-utca 2. szám.

Péterfy Béla

hentesáru üzlete, Bolyai-u.

A hentesáru üzlethez tartozó összes hideg felvágottak bármely időben kaphatók. - -

Őtörekvésem, tiszta és gyors kiszolgálás.

Kiss Ernő-utca.

Uj utca. A Baross G-utca folytatásaként nyugati irányban halad s az Uj-utcaába vezet.

Kiss Ernő.

1800—1849.

Irta: JÁNOSI SAMU.

A magyar hazának egyik önzetlen, áldozatkész, erényekben gazdag, hős fia, elleméri és ittebei Kiss Ernő, az első honvéd tábornok 1800-ban Temesvárott született.

Édes atyja katonának nevelte s már 20 éves korában hadapród lett az 5-ik huszárezredben; katonai erényei miatt gyorsan emelkedett s mint a 10-ik huszárezred alezredesse a lengyel felkelés alkalmával ezredével a lengyel határra tétetett. Azután innen áthelyeztetett a hannoveri 2-ik huszárezredhez, melynek ezredparancsnoka lett.

Mint dúsgazdag ember, igazi magyar gavallér volt, sokat áldozott bajtársaiért, mindenki szerette, becsülte s megnyerő előzékeny és előkelő modora miatt általános köztiszteletben állott. Bár testestől-lelkestől igazi katona volt, mindazonáltal a katona ruha alatt hazáját hően szerető, igaz magyar sziv dobogott. Az 1848-iki nagy átalakulás idejében, ezredével a bánszágban találjuk, hol mint főparancsnok a lázadó szerbek és rácok megfékezésével bizatott meg. Kiss Ernő ennek a feladatnak derekasan megfelelt, célja volt Temesvár várának elfoglalása, miután azonban Klapka tábornok Komáromhoz rendeltetett, megfogyott seregével csak védelemre szorítkozhatott. Kiss Ernőt a szerbeken nyert győzelmei egyszerre országos híré hőssé tették s a kormány sietett is a II. osztályu katonai érdemrenddel kilüntetni. Azután változó szerencsével küzdött a haza ügyéért, amelynek nemcsak vagyonát, hanem életét is feláldozta. Az első vészjelre otthagya a császári hadsereget s jött a haza ügyének szolgálni, jött de nem csak maga, hanem egész ezredét is hozta magával.

A világsi fegyverletétel után ő is menekülhetett volna, de nem tette. Az aradi várba került, a többi hősök közé, kétségbe esve hazája sorsán, mig végre a vértörvényszék halalos ítélete meg nem szabadította; a hóhér fegyver örökre elnémitotta nemes szivét. Utolsó sóhajtása is a hazáért szállt Istenhez.

Uj!

Uj!

László Mihály

**fűszer, csemege és agyagáru kereskedése
„A Vezér“-hez. Kossuth Lajos-u. 39. sz.**

Olcso, friss áru! - - - - Előzékeny, gyors és pontos kiszolgálás!

Knöpfler Vilmos-utca.

Uj utca. A Kossuth L. utcából északra halad s a Jókai M.-utcába torkelő Rózsaköznel végződik.

Zarándi Knöpfler Vilmos dr.

1814—1882.

Irta: „-n.“

Zarándi dr. *Knöpfler* Vilmos, kir. tanácsos, — a vaskorona rend lovagja, orvos tudor, született Boicán, akkor Zaránd, most Hunyad megyéhez tartozó egyik bányahelységben, 1814-ben. Tanulmányait Zalatnán kezdette meg. Középiskolai tanulmányainak Kolozsvárt történt elvégzése után 1833-ban, mint 19 éves ifju, a bécsi orvosi egyetemre ment, hol az orvosi szemészeti és

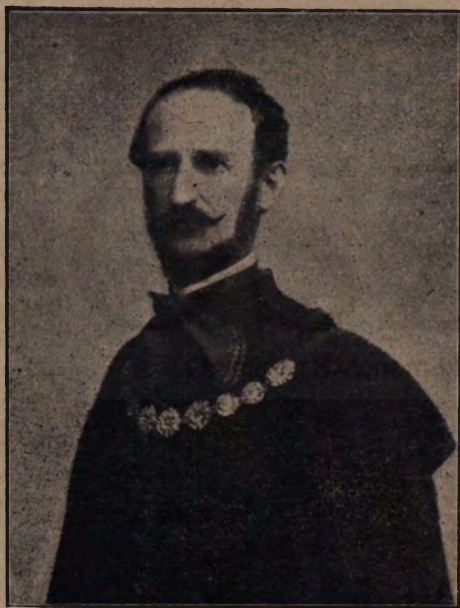
sebész tudori oklevelet szerezte meg s időközben tanulmányutakat tett Magyarország bányavidékein Cseh-, Porosz-, Bajor-, Szász- és Olaszországban, hol a kórházak mellett főkép az ásványvizeket és fürdőket tanulmányozta.

1848-ban beutazta Belgiumot, Angliát, Franciaországot és Erdélyt, — utóbbi főkép földtani szempontból tanulmányozván. Külföldi utjáról hazatérvén Zalatnára, ott az 1849-iki oláh mészárlás alkalmával ellentétlenül, fején több súlyos kardvágást kapott és csak nagy bajjal menekülhetett a biztos halál elől.

Később, mint nemzet

őr százados szolgálta szabadságharcunkat Bem, Czecz és Gál Sándor táborában.

1850-ben megnősült; — elvette néhai felső boldogasszonyfalvi Páll Mária-t. Gyermekai özv. Ugron Gáborné, Z. Knöpfler Mária és néhai Knöpfler Elek. Knöpfler Vilmos, mint orvos kiváló szak tekintély volt; több orvosi munkát irt latin és magyar nyelven és e mellett, mint a nemzeti kultúra és a közügyek egyik előharcosa nemcsak későbbi lakhelyén, Maros-Vásárhelyt, hanem szélesebb körben is magának köztiszteletet vívott ki. Ennek fényes bizonyossága, hogy a magyar orvosok és természetvizsgálók az 1875. évben Maros Vásárhelyt tartott nagygyűlésük

Knöpfler Vilmos.

alkalmával őt választották meg elnökükké. Különösen nagy érdemei voltak az akkori Országos kórház, a Marosvásárhelyi Takarékpénztár részvénytársaság, a községi polgári iskola, — az önkéntes tűzoltó egylet, az iparos egyesületi betegsegélyző pénztár és még nagyon sok egylet alapítása körül. Ezekon kívül haláláig tevékeny részt vett az ev. ref. egyház, valamint a vármege és város minden közügyében.

Tagja volt az országos közegészségügyi tanácsnak; a budapesti orvosegyletnek és az orvosi körnek levelező tagja, a magyar természettudományi és földtani, a bécsi állat- és növény-tani, a kolozsvári orvos és természettudományi, a szebeni, a Sachsen Altenburgi természettudományi egyesületeknek pedig rendes tagja volt.

Sok oldalu és kiváló tevékenységének elismerésül Ő felsége 1865-ben királyi tanácsosi címmel, — később régi porosz nemességének épségben tartása mellett, a magyar nemességgel, majd 1881-ben a vaskorona renddel tüntette ki.

Mint a szabadelvű párt hive országgyűlési képviselője volt Maros-Vásárhely város egyik kerületének, közel 12 éven át és majdnem mindig egyhangu bizalmából a polgárságnak. E minőségben is sok hasznos szolgálatot tett a városnak, mely őt mindenkor tiszteletével és szeretetével tüntette ki és igaz részvétellel adózott, midőn 1882. szeptember 28-án munkás életét befejezte.

!! Olcsó üzlet !!

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy a **Kossuth Lajos-utca 41. szám** alatti üzletemben **női, leány-ruhák, bluzok, sifon és glott alsószoknyák** a legnagyobb választékban kaphatók.

Postacsomagok bepakolását elvállalom.

Tisztelettel - - - - - **Zorzi Jenő.**

**Horgoló és kötő pamutok.
Csipke, szalag, szalmakalap.**

Kossuth Lajos-utca.

(Szent Király-utca.)

Kossuth Lajos.

1802-1894.

Írta: LÁSZLÓ GYULA.

Ez a név fogalom. Nemzeti ujjá születésünk nagy története fűződik hozzá, tudja mindenki, ismernie kell mindenkinek, azért meg se kísértjük leírásába fogni.

Kiemelünk a gazdag történetből egy kevésbé ismert részletet, azt, amely a mai idők gazdasági küzdelmeiben nemcsak tanulságul, de irányítóul szolgálhat az utódoknak. A Kossuth Lajos nagy alkotó ereje az iparfejlesztés terén csillant föl először. Akkor, amikor végleg győzedelmeskedett a százados elv, hogy Ausztria iparállam, Magyarország pedig mezőgazdasági állam lesz és marad, akkor Kossuth Lajos kikezdte ezt a hamis tételt és hirdette Magyarország egyenjoguságát a gazdasági függetlenség tekintetében.

A mult század negyvenes éveinek elején a Magyar Iparvédő Egyesület igazgatója lett. Innen indította meg az első és a legfájóbb harcot Bécs ellen. Egy táborba hozta a magyar arisztokráciát a demokráciával, az ipar művelőivel. Munkásságának csoda hatása lett. A magyar termék kelendő lett, a munkáskéz becsültté vált s ha úgy halad, ahogy indult akkor a kifejlődés, ma Magyarországnak számottevő nagy ipara van. Ez fájt mindennél legjobban Bécsnek és ez siettette a szakadást.

A gazdasági érdek a lényege ma is a dolgoknak. Magyarország él, ha lesz ipara és Magyarország vegetál és elvész, ha nem lesz ipara.

Erre tanított Kossuth Lajos.

* * *

Kossuth Lajos a világhírű szónok és államférfiu 1802. szept. 19-én született Monokon (Zemplén m.), mint az udvardi és kossuti nemes család sarja. Sátoralja-Ujhelyen kezdte iskoláit, Eperjesen folytatta s a sárospataki jogakadémián végezte. Később a pesti kir. táblán ügyvédi oklevelet szerzett. 1840-ben nősült meg, feleségül véve *Meszleny* Teréziát, egy kiváló lelkes honleányt, kitől két fia és egy leánya született: *Ferenc* (Lajos, Ákos) országgyűlési képviselő (szül. 1841. no 7. 16.), *Lajos* (Tódor) az olaszországi vasutak igazgatója (szül. 1844. máj. 26.) (Nápolyban lakik) és *Vilma*, meghalt 1862-ben 18 éves korában.

Kossuth Lajos a világosí fegyverletétel után török földre menekült, honnan később Angliába s Amerikába ment, végül — felesége elhalván — nővére *Ruttkayné* társaságában Collegno al Baracone-ben, utóbb Torinóban (Turin, Olaszország) telepedett le s itt végezte be munkás, áldásdús életét 1894. március 20-án.

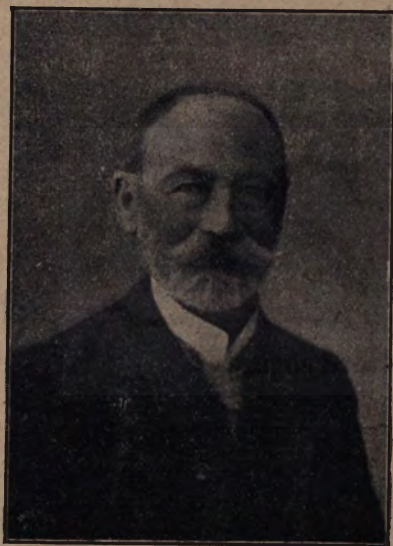
Kossuth szobor.

Leleplezték 1899. június 11-én.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Az 1894. április 25-én tartott értekezlet kezdeményezte volt, hogy városunkban a Kossuth szobor (Erdélyben az első) létesíttessék. Ezt dr. Bernády György, mostan udvari tanácsos, polgármester hívta egybe s ő bízott meg a kiküldött intéző bizottság vezetésével is.

Ezen bizottság, gyorsan végezve feladatát, már ugyanazon év május 1-re az alakuló gyűlést is egybehívta, mely a marosvásárhelyi „Kossuth-szobor Bizottság” megalakulását kimondotta s tisztikarát szervezte a következőkben:

Oroszlány István.

Tiszteletbeli elnökök: Sándor László cs. és kir. kamarás, Maros Tordam. alispánja és Geréb Béla Maros-Vásárhely polgármestere.

Elnök: dr. Bernády György.

Aelnökök: Csongvay Lajos-Dósa Elek, dr. Gidófalvi István, Urmánczi János és Vass Tamás.

Titkárok: László Gyula és Szentgyörgyi Dénes.

Pénztárnok: Simon Ferenc.

Ellenőr: Oroszlány István.

Ugyanekkor bevásáztatott a szobor bizottságba 307 városi és 73 megyei polgár. — Az ügyek vezetésére egy szűkebb körű végrehajtó bizottság küldetett ki.

Ez azzal kezdette munkálkodását, hogy — részben 5

évi törlesztéssel — aláírási ivateket bocsátott ki szerte az országba; de különösen a város és vármegye területén igyekezett megnyerni mindenkit, hogy viszonyaihoz mérten, a létesítendő szobor költségeihez hozzájáruljon.

Folyt a szorgalmas munka, míg 1897. év végén a végrehajtó bizottság felhatalmazta az elnökséget, hogy Köllő Miklóssal, ki egy kis gipszmintát előzetesen bemutatott, s mely az Ipar-muzeumban kiállítva is volt, a szerződést megkösse. Ez meg is történt 1897. december 13-án Budapesten. A szerződés megállapította a következőket: A szobor Kossuth Lajost 1848-iki alakjában kell föltüntesse. Az érc alak magassága 3·2 m. (20 cm-ével magasabb a Bem szobornál), az alapzat ahhoz arányosítva, Köllő Miklós műzslése szerint készítendő.

Az alapozáshoz, bérléshez és felfalazáshoz szükséges téglát, cementet, homokot, meszet, munkaerőt a végrehajtó bizottság adja, ugyszintén gondoskodik a szükséges állások anyagáról, azok felállításáról és lebontásáról.

A szobor alapzatául szolgáló kövek, valamint az érc szobor szállítási költségeinek felét a végrehajtó bizottság fedezi.

A teljes szobor előállításí költsége fejében a végrehajtó bizottság, Köllő Miklósnak, 20 ezer koronát fizet. — A szerződést aláírták: Köllő Miklós, dr. Bernády György biz. elnök, Szentgyörgyi Dénes titkár.

Köllő szorgalmasan dolgozott úgy, hogy nem egészen egy év múlva már a szobor nagy agyag mintájával is elkészült

Ennek megtekintésére a végrehajtó bizottság egy küldöttséget állított egybe, melynek tagjai voltak: Fadrusz János és Márk Lajos, mint felkért szakértők, dr. Bernády György elnök, Szentgyörgyi Dénes titkár, Simon Ferenc pénztárnok és Kupferstich Samu bizottsági tag.

E bizottság 1898. nov 8-án jelent meg Köllő fővárosi műtermében, s a felvett jegyzőkönyv szerint: „a szobor nagy agyag mintáját, a kivitelre teljesen alkalmasnak találta.“

A végrehajtó bizottságnak a következő évben az képezte sulyos feladatát, hogy az aláírt összegek hátrálékos részleteit behajtsa. Ebben a

munkában igen nagy tevékenységet fejtett ki Oroszlány István, ki időközben a biz. ügyvezető alelnökévé választatott. Mindjárt az év elején kiküldetett a leleplezést rendező bizottság is, melynek elnöke Lázár Benedek r. főkapitány, titkára Szentgyörgyi Dénes lett.

Mig a szobor felállításí munkálatai folytak, melynél az alapzatot — a város közönsége által adományozott anyagból — Scós Pál építő-mester rakta le, a rendező bizottság, 1899. május 23-iki kelettel kibocsátotta a meghívókat, elküldve azt az országgyűlés mindkét házának, a kormánynak és az összes törvényhatóságoknak. A meghívó bevezető része így szólt:

„A Szekely Főváros hálája ércben örökitette meg Kossuth Lajos alakját. A hazafias kegyelet által emelt, s Köllő Miklós kiváló szobrászunk által alkotott emlékművet június hó 11-én leplezzük le, hogv legyen örök időközön át nagy hazánkfia iránt mindenkor érzett hódolatunk külső kifejezője.“

Lázár Benedek.

Kölcsey Ferenc-utca.

Uj utca a tisztviselő telepen, annak déli oldalán a Teleky M.-utca fölött, ezzel párhuzamosan halad.

Kölcsey Ferenc.

1790-1838.

Irta: FÖLDES FERENC.

Kölcsey Ferenc 1790. aug. 8-án született Szödemeteren. Korán árvaságra jutott s attól kezdve a debreceni kollegiumban nevelkedett. Abrándos természetű, csöndes gyermek létére nem szerette társai hangos játékait, inkább a klasszikus tudományokkal foglalkozott. Így folytak le gyermek és ifju tanulóévei, örökös tanulás és ábrándozás között. Nem csodálkozhatunk tehát azon, ha írói pályája kezdetén oly élénken ragaszkodott a nagy műveltségű Kazinczyhoz s buzdítására megtanulta a német és francia nyelvet is. Családja óhajlására elvégezte a jogi pályát, de azért nem lépett hivatalnoki pályára. Ideális lelke irtózott ettől a rideg élettől. Félre vonult, atyjától maradt kis birtokára s megkezdte — a gazdálkodás mellett — írói munkásságát is. *Ő volt a legelső magyar kritikus.* Csokonai költeményeit vette bírálat alá és ebben a kritikai értekezésében oly kiméretlenül támadta meg a legkiválóbb magyar költőt, hogy az egész közvélemény felzudult ellene. De megkritizálta Kis Jánost és Berzsenyi Dánielt is. A nemzet félre ismerte Kölcseyt, azt hitte felőle, hogy irigységből, vagy rosszakaratból kritizálja a legnagyobbak műveit. Pedig ő csak önismeretre akarta oktatni nemzetét, hogy belássa, mennyire elmaradt más nemzetek mögött.

Kölcsey maga is kiváló költője irodalmunknak. Versei közül csak egyet említünk fel, a Hymnus-t, minden magyar imádságát, amely leghivebben fejezi ki a költő idealis lelkületét. Esztetikai művei közül kiemelkedik a Paranaesis, melynek fenséges bölcelete és kristálytisztá nyelvezete irodalmunk gyöngyévé avatták. De Kölcsey mint szónok és államférfi tűnt fel igaz nagyságában. Ő a tanítómestere Kossuthnak és Deáknak. Neki köszönhetjük, hogy a képviselőházi szónoklatunkat magyarrá és művészivé tette. Ő volt a magyar nyelv legelső pártfogója és szószollója a parlamentben. Munkássága közepette érte utól a halál, 1838. aug. 24-én halt meg. Híven jellemezte ezt a nagy költőt Wesselényi, mikor barátja haláláról értesült, megrázkódott, szeme könnybelábadt és így sóhajtott fel: *Nem közénk való volt!* Emlékét díszes ércszobor örökíti meg Nagy-Károlyban.

Baruch Jeremiás

kőolajfinomító gyára

Maros-Vásárhely.

Kőrösi Csoma Sándor-utca.

A róm. kath. temetőtől kiindulva, a fővizmedence előtt vezet el s a Kálvária-utcát a Széll Kálmán-uttal köti egybe.

Kőrösi Csoma Sándor.

Nyelvtudós és utazó. Szül. 1784. ápr. 4-én Kőrösön, Háromszék megyében, meghalt 1842. ápr. 11-én Dardsilingben, Ázsiában.

Irtta: dr. BÜCHLER PÁL.

Kőrösi Csoma Sándor egyike Magyarország legnagyobb tudósainak. Uttörője és megalapítója volt a tibeti nyelvtudománynak. Küzdelmes ifjúság után a nagyenyedi kollégiumban lett tanár, miután tanulmányait ugyanezen intézetnél betejezte. 1815-ben jóakarói pártfogása lehetségessé tette, hogy Göttingába mehessen s az ottani egyetemen előkészülhessen azon nagy elhatározásának véghezvitelére, melyet már régóta lelkében forgatott. Már tanuló korában fölébredt benne a vágy, hogy Ázsia belsejében a magyarok őshazáját megkeresse. Nem tartotta lehetetlennek azt sem, hogy megtalálja azt a népet, amelyből az ősmagyarok annak idején kiváltak, vagy legalább is olyan népet, amely közeli rokonságban áll a magyarral. Ebben a feltevésében még jobban megerősítették őt göttingai tanulmányai.

Nagy szellemi készütséggel, de annál kisebb anyaggal, végre utjára indult és 1820. őszén Teheránba érkezett. Innen tovább indulva 1821-ben Bokharába, 1822-ben Kabulba ment, később Lahoréba és Kasmirba. Nagyon keveset tudunk különben utazásairól, mert Kőrösi Csoma Sándor annyira a tudományának élt és oly hihetetlenül szerény volt, hogy sohasem szólt vagy írt magáról olyat, ami az ő véleménye szerint felesleges volt. Életrajzírója is csak azokból a levelekből tudta összeállítani utazásának adatait, amelyeket K. az ő barátainak vagy egyes hatóságoknak és tudós társaságoknak írt. Ezek alapján tudjuk, hogy bejárta az egész Tibetet s a Himalája hegység egyes vidékeit. Életének legnevezetesebb és legfontosabb napjait itt töltötte ezen a vidéken, amely Európa előtt ekkor még teljesen ismeretlen, titokzatos, sok mesével és babonás mendemondával körülvett ország volt. Elképzelhetetlen nélkülözéseket állott ki a buzgóságában nehézséget, fáradságot vagy akadályt nem ismerő utazó. Hónapokon keresztül szűk, fűtetlen odukban lakott s a legkeményebb hidegben is türelmesen és kitartóan tanult és gyűjtötte az anyagot egy tibeti szerzetes mellett, akit tanítójául fogadott. Bámulatos kitartással dolgozott éveken keresztül, megtagadva magától az életnek legegyszerűbb kényelmeit is. Ezen idő alatt készítette el a tibeti nyelv első tudományos nyelvtanát, ugyszintén a tibeti nyelv szótárát, mindkettőt angol nyelven.

Nagy munkájában állandóan támogatták az angol hatóságok, de itthon sem feledkeztek meg róla: itthon gyűjtést indítottak és Nagyenyedről 450, a Magyar Tudományos Akadémia

részéről 200 aranyat küldtek neki. De a végtelenül kevés igényű tudós teljesen meg volt elégedve, ha annyija volt, amiből szerényen meg tudott élni. Önnönmagával szemben különben is majdnem az igazságtalanságig szigorú volt: csak úgy fogadott el anyagi segítséget, ha azt meg tudta szolgálni, de akkor is csak intézetektől és testületektől, sohasem magánemberektől. A hazuról küldött pénzre nem lévén szüksége, avval alapítványokat létesített Nagyenyeden, Kézdivásárhelyen és az Akadémianál.

Munkája kiadásakor, 1834-ben Kalkuttában tartózkodott. 1836-ban miután teljes jártasságot szerzett a szanszkrit nyelvben s annak egyes dialektusaiban, ismét folytatta kutatásait s nagy buzgalommal készült olyan vidékekre elmenni, melyeken európai ember még nem járt. 1841. márc. 24-én érkezett a brit-indiai birodalom határán fekvő Dardsilingbe. Itt, talán saját vi yázatlansága folytán, megkapta az azon vidéken gyakori váltóláz, különben erős és edzett szervezete nem tudott ellentállni a betegségnek: ápr. 11-én befejezte fáradhatatlan munkásságban töltött életét. Az angol Ázsiai Társaság emlékkövet állíttatott neki.

Kőrösi Csoma Sándor nem érte el azt a célját, amelyet kitűzött volt maga elé, vagyis nem találta meg a magyarok őshazáját. De érdemei azért hervadhatatlanok és a tudománynak megbecsülhetetlen szolgálatot tett. Életét nem töltötte meddő munkában, mert a tibeti nyelvtudománynak ő a megalapítója. Nemzetének és hazájának pedig dicsőséget szerzett, mert az ő neve egyike azon kevés számú magyar neveknek, melyeket a külföldön a tudományos világban emlegetnek.

STEFKÓ JÁNOS

sütődéje és lisztkereskedése. ☐ ☐

Naponta kétszer friss sütemény, komlós kenyér, rozs vekni, házilaq kezelt félbarna és barna kenyér kapható.

Naponta kétszer kenyérsütés d. e. 12. és d. u. 3 órakor.

A legjobb minőségű mű- és gőzmalmi lisztek.

MAROS-VÁSÁRHELY, Kossuth-u. 59. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Köteles Sámuel-utca.

Uj utca. A Bolyai-utcából délnyugati irányban a „Tornakertig“ halad.

Köteles Sámuel.

1770-1831.

Irta: TROZNER LAJOS.

Köteles Sámuel 1770 ben született Tordán, iskoláinak Nagyenyeden történt elvégzése után tanulmányait a jénai egyetemen folytatta tovább, ahol különös szeretettel a philosophiai s'udiumokat mívelte. Innen hazatérve vargyasi báró Dániel István özvegyének volt egy évig udvari papja, 1799. júliusig, amikor a marosvásárhelyi kollégium megválasztotta tanárának. Benne kiváló szakferfiut nyert az intézet, mivel lelkes és odaadó munkásságával és előadásával annyira megkedveltette ezen elvont és nehéz tudományt, hogy tanítványai valósággal rajongtak érte és lelkesedéssel csüngtek előadásain. Ezen ragaszkodásnak és lelkesedésnek egyik oka egyéniségének szeretetreméltóságában, másrészt azon körülményben rejlik, hogy a politikai és philosophiai tudományokat magyar nyelven adta elő, még pedig abban a korban, amidőn nyelvünk még fejletlen, a tudomány és iskoláztatás nyelve pedig latin volt. A philosophiában alkotott szavainak nagy részét annyira helyes nyelvérzékkel és kiváló tudással alkotta, hogy ma is használatban vannak. A maros-vásárhelyi kollégiumtól 18 évi sikeres és áldásos munkálkodás után Nagyenyedre ment át, ahol 13 évig tanított. Számos műve közül a nevezetesebbek: Logika, vagy az értelem tudománya, Erkölcsphilosophia, Philosophia encyclopedia stb. Ezen és több más munkássága érdemének elismerésül a Magyar Tudós Társaság 1830-ban megválasztotta a 13 vidéki tag között második rendes tagjának.

Meghalt 1831. május 26-án.

Köteles Sámuel.

„Az Ifju Iparos.“ Az Iparos ifjuság havi folyóirata.
Szerkeszti és kiadja: *Szentgyörgyi Dénes*, Maros-Vásárhely.
Egy kötet, 10 füzet 2 K 50 f.

Lajos király-utca.

A volt Kör-utca északi része, a Vágóhid-köztől Baross Gábor-utcáig.

Nagy Lajos király.

1326-1382.

Irta: SZERÉNYI KÁROLY.

Nagy Lajos király A magyar királyok között kevésnek a neve forrott úgy egybe a nemzeti nagysággal, dicsőséggel és hatalommal, mint az övé. A keresztény romantika nemzeti hőssé avatta, akárcsak Szent Lászlót, pedig nem volt egész a „miénk“, nem egyenes ága a nemzeti nimbusz övezte Árpád háznak. De ő magát igazán magyarnak érezte, nemzetével azonosította s korá lovagias erényei mellett a hazafias tulajdonok is ékesítették. Negyven évig 1342—1382 ig uralkodott és ez idő alatt fényben, hatalomban és dicsőségben is az ő Magyar országához még csak a Mátyásé hasonlítható, területre pedig mindegyikénél nagyobb; „három tenger“ mosta határait.

Uralkodása elejére esik a nápolyi hadjárat, amelyet öcsöcse Endre halálának megbosszulására ismételten vezetett. Anyagi eredménye kevés volt e hadjáratnak, de közvetett hatása igen nagy. Első eset, amikor a nemzet határain túl messze idegen földön, mint támadó fél lép fel. E hadjáratokban harcra termett voltát, vitézi erényeit és higgadt önmérséklését számtalanszor bebizonyította. Az idegen földön látottak és tapasztaltak kitágították látókörét s emelték műveltségét.

Belső politikája is a megerősödésnek, a gazdasági emelkedésnek ügyét munkálta. Az ősiség — középkori intézmény ugyan — hasznára volt a fajfentartó magyarságnak. Alatta alakult ki a szent korona eszméje, vagyis hogy törvényt csak a szent korona testének részei, a király és nemzet együttesen alkothatnak. Ugyancsak alatta fejlődik ki a nemesi vármegye, a nagy hatalmu és birtoku főuri renddel szemben.

A legfőbb érdeme azonban az, hogy hazánkat a művelődés magas fokára emelte. Ahogy ő magyarrá lett nyelvben, érzésben, törekvésben egyaránt épen úgy vezette magával nemzetét. Ifjaink kijártak a külföldi, főleg olasz egyetemekre s visszatérve, magukkal hozták a renaissance szellemét. Maga Lajos király Pécssett 1367-ben alapította a sokáig virágzó egyetemet.

Udvara, környezete a finomabb és magyaros izü lovagias szokásaival és tiszta erkölcsü példáiával mintája lett a nemzeti fejedelmek udvarának. Nem csoda tehát, hogy nemzete rajongott érte s „nagy“ jelzővel tisztelve meg, mai napig fentartotta dicső emlékét.

Lajos király — Róbert Károly és Erzsébet harmadik fia — 1326. márc. 5-én született. Meghalt 1382. szept. 11-én Nagyszombatban.

Lavotta János-utca.

(Czigánymező-utca.)

A Szentgyörgy-tér és Rákóczi-utca összeszőgelésénél kezdődik és északi irányban, a városból Marosszentgyörgy kis község felé vezet.

Lavotta János.

1764—1820.

Irta: DÉNES ANDOR.

A pozsonymegyei Pusztá-Födémesen született, ős nemes család sarja: Ő a „*Magyar Orpheus!*“

Talentuma csakhamar kitűnt, s bár atyja a jogi pályára szánta, kalandos természete, bohém hajlandósága a zenészet terébe ülték. Atyja emiatt ki is tagadta.

Sokat kóborolt; előbb külföldön ismerték, (Béc-ben nagy sikert ért el hegedű játékával), s hirtelen hazájában megdőzött. . . . Volt színházi karmester, zeneműkereskedést is nyitott; szerencséje, sem maradása nem volt sehol.

Nemzeti curiák szívesen látott vendégeként bebarangolta Magyarországot, dalaival s hegedűjével bámolatba ejtette honfitársait. Feljegyeztetett, hogy: Tiszafüreden a cigányok földhöz vágta hegedűjüket, mikor játszani hallották. . . .

Gróf Szirmaival — aki hegedűt is ajándékozott neki — beutazta Olaszországot, egetverő fantáziája csodás dolgokat művelt, a külföld is elismeré. A magyar dal és zene megalapítója volt Lavotta; „*Cserebogár*“ című népdala, „*Homo cdi notá*“-ja, vagy más néven „*Lavotta szerelme*“, „*Szigetvár ostroma*“, szerelmi dalok, csataképek, családi és népies darabjai maradandó emlékét képezik.

Férfikora javában ivásnak adta magát, s ez testileg tönkretette; hányatott, viszontagságos, de kalandokban gazdag életét korán fejezte be. Tályában (Zemplénmegyében), 50 éves korában meghalt. Ott is temették el.

A maga nemében utólréhetetlen volt, — s méltán nevezhetjük a XIX. századbeli magyar zene alapvetőjének!

Igazi néplélek, mint ember gyarló, mint zenész fenomenális! . . . A „*híres magyar hangművész*“ névvel nevezték el városunkban a Czigánymező utcát.

Telefon 343.

T. C.

Figyelmébe ajánlom kivétel nélkül elsőrendű építési anyagaimat waggonszámra, épügy kicsinyben. Mindenből állandó raktár. ○ Mész, cement, gipsz, vasgerenda, gépi dírfarkú és szabadalmazott Bohn-féle hornyolt cserép, vakolatú köpor, fehér vörös és fekete terrázzó, burkolati díszlégla, elszigetelő és fedéllemez, márványozó- és cementlapok, keramit, udvari lapok és domborműves majolika lapok.

Németh M. Zsigmond

Sándor János-utca 7. szám. 0

Lázár Vilmos-utca.

Tábor-utca.

A Baross Gábor-utcából délnyugati irányban a IV. Béla király és Desewffy A.-utcákba vezet.

Lázár Vilmos.

1815-1849.

Irta; JÁNOSY SAMU.

A magyar szabadságharc egyik vitéz, csinos külsejű, kedves, szeretetreméltó alakja, kit a haza iránti mély szeretet szakított el a meleg családi tűzhelytől.

Torontál megyében, Nagybecskerekben született 1815-ben. Az alig 18 éves ifju katonai pályára lépett, már akkor feltűnt szervező képessége, melynek a szabadságharc alatt annyiszor fényes tanujelét adta. Nem sokáig katonáskodott, még 1848. előtt kilépett a császári hadseregből, rangjáról is lemondva, a polgári életbe vonult s özvegy Halassyné: Revitzky Máriát vevén feleségül, zemplénmegyei bir okán gazdálkodott.

Ő is, mint minden jó hazafi az 1848-iki szabadságharc kitörésekor felajánlotta szolgálatát a hazának. Mint nagy szervező képesség, a különböző hadosztályok szervezésével bízott meg; résztvett az északi, majd a déli hadjáratokban, mint tábornok. A szabadságharc egyik legideálisabb lelkű hőse, ki az utolsó percben sem hitte a haza ügyének bukását.

A szőregi, majd a temesvári szerencsétlen, kimenetelű csatákban személyes bátorságával, élete kockáztatásával vezette seregét rohamra. Sorsát ő sem kerülhette ki, az utolsók közt vala, ki a fegyvert letette, mindazonáltal nem dicsőséget, hanem halált nyert jutalmul.

Lázár tábornok is Lichtenstein herceg ígérésében bizva, Karánsebesnél Fidler osztrák ezredes előtt letette a fegyvert, azonban őt is a többi tisztekkel együtt Arad várába vitték. A 13 vértanuk egyike, kit golyó által végeztek ki. A rászegzett puskacsővek előtt sem szomorkodott egyébként, mint neje s három gyermekéért. Szeretett neje, 1873-ban bekövetkezett haláláig, hiven ápolta emlékét.

Székely és Réti butorgyárosok.

Széchenyi-tér 47. :: Gyártelep Deák F.-u. 67.

Telefon szám 2—14.

A legolcsóbb és legjobb bevásárlási forrás.

Lehel-utca.

Új utca a „Kosár domb“-on. A Bethlen G.-utcából északra halad s az István király-utban végződik.

Lehel.

† 955.

Irta: SZERÉNYI KÁROLY.

A Kr. u. IX. században hazánk mai határán megjelent honfoglaló magyarokat hét vezér vezette. E hét vezérek egyike Tas volt, ennek fia pedig a honfoglalás és az utána következő kalandos harcokban híressé vált Lehel vezér.

A történelmi hagyomány kevés biztos adatot őrzött meg Lehel vezérről, de amit tudunk róla az elég arra, hogy neve örök időkg emlékezetes legyen a magyarok között.

A honfoglalás harcaiban először Marót ellen működött atyja Tas, továbbá Szabolcs és Töhötöm vezérek törzsének fegyveres népe között. El is foglalták a mai Szabolcsot, a Nyírséget, Szathmár vidékét a Meszes hegységig, továbbá a Kőrös és Szamos közét. Midőn pedig Árpád Zalán ellen indult, a seregében harcoló törzsek egyikét Lehel vezérelte s az alpári ütközet előtt a hagyomány szerint Lél (Lehel) Tas fia *harsány kürtjével csatára jelt adott* s a magyar vitézek, mint az ég villámai csaptak le a bolgárookra, akiknek legnagyobb része elesett s kevesen kereshettek Bolgár-Fehérvárban menedéket. A honfoglalás után egy ideig nem találjuk Lehel nevét a hagyományokban. De a Zsolt fejedelemsége alatt ő lett a kalandozások korának legkiválóbb hőse.

E kalandos harcok, bár kevés hasznot hoztak a nemzetre, nevét azonban a nyugateurópai népek között örök időkre emlékezetessé tették. E kalandozások alatt Német-, Frank- és Olasz ország, sőt Spanyol ország is látták és érezték a magyarok vitézségét és vakmerő bátorságát és nem egy kolostor őrzi nevöket — persze ritkán áldva, legtöbbször rettegéssel.

Lehel vezér utolsó harca az Augsburg mellett vívott csata volt (955), ahol azonban a hadi szerencse ellene fordult. Bulcsu vezérrrel s több más főemberrel együtt fogságba jutott s a krónika szerint Ottó német király kivégeztette. A hagyomány szerint a kivégzés előtt Lehel azt a kegyet kérte, hogy még egyszer kürtjébe fujhasson. Megengedték neki. Ő aztán kürtjével úgy vágta fejbe Konrád császárt, hogy az menten szörnyet halt.

Itt meg kell jegyeznünk, hogy a Lehel haláláról szóló külföldi és magyar krónikák több ellentétes adatot mondanak el, sőt a német császár és hercegek neveit is telcserélgetik. Az az egy bizonyos, hogy Lehelt Augsburgnál fogták el s Regensburgban végezték ki.

A Jászberény városban őrzött régi kürtről általában elterjedt az a hit, hogy az Lehel kürtje. Valószínű, hogy X—XI. századbeli faragott csontkürt, amelyet hosszú ideig jászkürt néven ismertek. A kürt csorbája állítólag akkor támadt, midőn Konrádot vele fejbe sújtotta.

„ROYAL“ Szálloda és Kávéház.

Városunk legnagyobb, kiváló
fénygel és kényelemmel be-
rendezett kávéháza, központi
fűtéssel, kitűnő szellőztető
készülékekkel. ◀ Mindenféle
kávéházi ital, étel és csemege
dús választékban.

Családok kellemes délutáni
és estéli szórakozó helye!

Esténként kitűnő zenekarok hangversenye.

A szállóban kényelmes, tiszta
szobák jutányosan kaphatók.

Széchenyi-tér! ≈ Széchenyi-tér!

Tulajdonos **Stausz József.**

Leiningen Károly-utca.

A város északi részében a Batthyányi L. és Soós Pál-utcákat köti össze.

Gróf Leiningen Westerburg Károly.

1819-1849.

Irta: JÁNOSY SAMU.

A magyar föld, a magyar nemzeti szellem átalakító hatásának fényes példája Gróf Leiningen.

Messze idegenben, Illenstédttben (Hessen) született 1819. április 11-én. Az angol királyi családdal ált rokonságban. Kedves egyéniség, életerős, derék férfi. Idegen volt származására, nyelvére, régi ősi német nemesi, katona család sarja. Ő is, mint a család mindenik fia, katonai pályára neveltetett. Mint képzett katona az osztrák hadseregbe lépett, a Don Miguel 39-ik ezredbe. 1841-ben hadnagyi ranggal Budapeten állomásozott. Fényes katonai tulajdonságai miatt már 1844-ben százados lesz. Itt ismerkedett meg egy fenkölt gondolkozású kedves, művelő és gazdag magyar nővel Sissány Elizzel, kit nemsokára el is vett, s birtokai után magyar honos lett. De az lett nemcsak külsőleg, hanem szívből is, fiát, leányát magyarnak nevelte, s Magyarországot hazájának tekintette. Egyideig szabadságon volt, azonban mikor az 1848-iki nagy események izgalomba hozták az egész országot, hiába sürgette fivére, hogy vonuljon be az osztrák hadseregbe, hazafias érzésének nem tudott ellenállani s szolgálatát felajánlotta a magyar kormánynak, amely őt a 19-ik gyalogezred őrnagyává nevezte ki és seregével délre a szerbek ellen rendelte. Itt aztán csakhamar annyira kitüntette magát, hogy nemsokára ezredessé, hadosztályparancsnokká, majd tábornokká léptették elé.

Nemcsak tevékeny részt vett a déli hadjáratokban, hanem Komárom, Vácnál halált megvető bátorsággal vezette seregét rohamra, fényesen fedezve a visszavonuló magyar hadsereget.

Minden vitézsége, minden bátorsága dacára a vég közeledtét nem tudta megakadályozni. A magyar fegyverek dicsőséges napja leáldozóban volt. Ő is, mint Görgeinek feltétlen híve Világoshoz követte, bár Görgei, tekintve idegen voltára, figyelmeztette a menekülésre, de ő magát nem tekintette idegennek s nem akarta elárulni hazáját elhagyni.

Ő is a többi hős tábornokkal fogságba került, s nemesi lelkét kötél általi halál oltotta ki Aradon, 1849. október 6-án.

* * *

Gróf Leiningen W. Károly tábornoknak kitünően sikerült érc-émlékszobrát 1911. szept. 16-án leplezték le Törökbecsén, (Torontálm.) A talapzatával együtt 6 m. magas szobor alkotója Radnay Béla. Az élet nagyságnál valamivel nagyobb bronz alak, álló helyzetben ábrázolja a hőst. Szerk.

Liszt Ferenc-utca.

Uj-utca.

A kir. pénzügyigazgatóság épülete mellett kezdődve, a dr. Geese Dániel-utcából a Külső Kutas-utcaiba vezet.

Liszt Ferenc.

1811--1886.

Irta: POLONYI JÁNOS.

A XIX. század zene korifeusai közül a magyar születésű Liszt Ferenc neve tündököl legragyogóbban a zenetörténelem lapjain. Mint zongora virtuóz páratlan, mint zeneköltő pedig a legelsők között áll. A zenész világ kiválóságainak csodás művészete egyesült benne. Mikor az elegáns „abbé“ zongorája elé ült, s ujjai végig siklottak a fehér elefántcsont billentyűkön, a szívek valami káprázatos álomba estek, valami földöntúli érzés lebilincselte az idegeket s a hallgatókat kiragadta a szürke köznapiságból a színesen csillogó mesék világába. Az ő briliáns technikaja megközelíthetetlen. Bethoven, Bach, Händel és a többi világhírű mesterek művének ő volt a legközvetlenebb előadója. Virtuozitása zárköve a XIX. század zenetörténelmének, zeneirodalmi működése pedig egy új alapletételét jelzi. Bár sorsa és körülményei korán szakították el magyar hazájától, azonban ő haláláig kiváló hazafi maradt. Legtermékenyebb zenei működése a XIX. század második felében esik Magyarországra. Az 1870. évtől gyakrabban, majd 1875-től — mikor az életbeléptetett orsz. kir. zeneakadémia elnökévé neveztetett ki — a téli hónapok alatt rendszeres lakósa lett a magyar fővárosnak. — Zeneirodalmi működése bár az egész művelt világ szellemi hagyatékát képezi, mégis minket magyarokat a következők érdekelnek közelebről: A tizenhárom szinfóniai költemény közül a magyar jellemzésű *Hungária*, *Hunnok harca* és *Heroide funebre*, (gr. Batthiány Lajos emlékére), továbbá két monumentális oratóriuma: a *Szent Erzsébet*, s *Krisztus* és két nagy miséje: az *esztergomi* — a *bazilika felszentelésére* — és a *koronázási mise*.

Jótekonycélú hangversenyeken való közreműködésével sok százezreket juttatott a szűkölködőknek, a kulturának és a művészetnek. Hamvai a beyreuthi temetőben nyugszanak s emlékéit kegyelettel őrizi az egész világ, de igazán és szívből Magyarország minden lakója, akik büszkék arra, hogy a múlt század tüneményes ragyogású művésze a magyar földön született.

Életrajzi adatai:

Liszt Ferenc 1811. október 22-én született Raiding faluban, Sopron megyében. Atyja, Ádám, előkelő magyar nemesi családból származott s tisztviselője volt a herceg Eszterházy uradalmának. Egyetlen fia a zene iránti kiváló tehetségét már hat éves gyermek korában árulta el. Kilenc éves korában már nyilvános hangversenyen játszott. Később a fiatal Liszt Bécsbe került, ahol

Czerny végezte kiképzését. Egy bécsi hangversenye alkalmával Bethoven nyilvánosan megölelte, megcsókolta s erre a csókra Liszt egész életén keresztül a legbüszkébb volt. Bécsből Párisba került, s mint 16—17 éves ifjú, művészetével már az egész Franciaországot meghódította. 1833-ban Genfbe teszi át a lakását. Ezután Weimárban telepedett le, mint udvari karnagy, ahol 1862-ig működött. Altenburgi lakása találkozó helye lett az egész művészi világ nevezetességeinek. Ezen időben különösen a zene-költészetnek élt. Ekkor írta simfoniai zenekölteményeit. 1862-ben Rómába költözött, ahol a Monte Marioi kolostor magányába vonult. 1875-ben a magyar fővárosban az orsz. kir. zeneakadémia elnöke lett s a téli hónapokat itt töltötte. 1886 tavaszán európai művészi körutra indult s a dicsőségtől, ünnepekteléstől kimerülten május—június havában Weimárba vonult pihenni. Julius hónapban a beyreuthy Wagner operai ciklusra utazott, ahol is 1886. július 31-én, az egyetemes nemzetközi, de főleg a magyar zenei ágának mély gyászára — meghalt. (id. Ábrányi Kornél: A magyar zene a 19. században.)

Francia és angol illatszerek eredeti csomagolásban és kimérve, gummiáruk, gummikülönlegességek, kötszerek, sebészeti és betegápolási eszközök, az összes bárhol hirdetett bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek, az összes piperecikkek, fogápolószerek, speciális bőrszépítő készítmények és vegyszerek, legolcsóbb beszerzési forrása és nagyraktára, továbbá egyedüli készítő helye a felismerhetetlenségig természetes színű

:: ::

hajfestékeknek

:: ::

JENEY ISTVÁN

gyógyszerésznél

Maros-Uásárhely
Széchenyi-tér 38. szám.

Postai megrendelések vidékre azon-
:: :: nal eszközöltnék. :: ::

Madách Imre-utca.

Uj-utca a „Mészárosok-rét“-jén. A vasut vonal mellett haladva, a Mikes K.-utcától a Honvéd utcáig tart.

Madách Imre.

1823—1864.

Irta: DABÓCZI GYÖRGY.

„Az ember tragédiája“ című drámai költemény zsenális és halhatatlan lelkű írója: *Madách Imre* ősnemes magyar család ivadéka, kinek törzsfáját egészen az Arpád-házbeli királyaink koráig vezetik vissza. Valamennyi ősének hol a harc mezején, hol — békésebb időkben — a nemzeti közélet, irodalom és tudomány terén igen nevezetes szerep jutott.

Hasonnevű atyja cs. kir. kamarás volt, anyja Kessekőkeői Majthényi Anna szintén előkelő, tekintélyes család leszármazottja.

Született Nográdmegyében, Alsósztrégován 1823-ban január 21 én.

Előkelő származásához képest nevelése is a lehető leggondosabb volt.

És hogy magasratörő tehetsége később oly remekműveket alkotott: azt főleg nagyműveltségű anyjának köszönheti, ki férjének 1834-ben történt elhalálózása után igazi anyai önfeláldozással végezte gyermekei körüli nevelői kötelességeit.

Az alsósztrégovai ősi kastélyban élte le gyermek éveit és itt végezte magánuton a gymnásiumi osztályokat, valamennyit kitűnő sikerrel.

Tanulmányait tovább folytatandó, testvéreivel Pestre kerül. Pesti nevelése szinte folytatása volt az otthoni sokoldalú és minden ízében főuri nevelésnek és úgy erkölcsi világára, mint jellemének kialakulására igen kedvező befolyással volt, többek között a Lónyay és Andrassy-fiuk társasága, kikkel együtt járta az egyetemi éveket.

Már ez időben, 16 éves korában irogatott verseket és egy drámai művet, de csak titokban. Ezek közül az utóbbi nem is került nyilvánosságra.

Pesten három évet tölt, mialatt filozofiát és jogot hallgat s otthon készülve a II. évi jogra, már 1842-ben, tehát 19 éves korában ügyvédi oklevelet szerez.

Még pesti tartózkodása alatt — a lelki forrongás idejében — midőn a költőt az első ideális szerelem tüze heviti, megírja a „Lantvirágok“ című verses gyűjteményét, mely 1840-ben Pesten meg is jelenik. És ettől kezdve husz évek kellett eltelni, míg a kellő nyilvános irodalmi szereplés színterén megjelenik. Az ember tragédiájával — ekkor már mint országos feltűnést keltett, ünnepelt nagyíró.

Pestről hazakerülván megyéjébe, mint „patvarista“ előbb a híres Svéter, később Fráter alispán oldalán részt vesz a megyei

közéletben, melyhez azonban kevés vonzalmat mutat. Inkább a költészet muzsájának szenteli élete pillanatait, midőn egyre-másra irogatja nemes tűzü költői alkotásait. „*Jó név es erény*“, „*Commodus*“ „*Csak tréfa*“ mind ez időből származó munkák, melyek közül azonban csak az utóbbi maradt meg. Ezek ifjúkori kísérletek ugyan, de magukon hordják egy, még kiforratlan lángész félreismerhetetlen bélyegét.

Valamivel későbbi időből származnak a tökéletesebb alkotások „*Férfi és nő*“ drámai költeménye, mellyel az akadémia pályázatán is is részt vesz, továbbá a „*Művészeti értekezés*“ és „*Mária királyné*“. E két utóbbi hazafias irányu dráma.

1844-ben megismerkedik Fráter Erzsébettel, Fráter Pál alispán unokahugával s a rákövetkező évben, 22 éves korában feleségül veszi, amikor is csesztvei birtokára vonul.

A költő családi boldogsága mindössze rövid 7 évig tartott, de ezalatt is csapások érték, midőn a szabadságharc beköszön-tével elveszti két testvérét, míg 1852-ben az osztrák uralom őt is fogságba ejti amiatt, hogy Kossuth titkárának szállást ad s a szökésben segítségére van. Ugyanakkor birtokai is lefoglalatlanak.

Mig a fogoly költő előbb Pozsonyban, majd a pesti Uj épületben tölti le 9 hónapi fogságát, megtörténik otthon a családi dráma is, mely azáltal nyer később (1854.) befejezést, hogy a házastársak közös megegyezéssel különálnak egymástól, amikor is a költő gavallérosan gondoskodik neje és gyermeke eltartásáról, önmaga egy fiut és egy leányt vevén magához.

Családi drámája ugyszólva önmagának adja vissza a költőt. Nem mintha a házassági idyll és a fogság ideje alatt pihentette volna tollát, hanem mert érzelemben, csalódásokban és keserű tapasztalatokban meggazdagodva, most már egészen költői becsvágyának élhet.

Ujra beköltözik tehát sztragovai ősi birtokába s mint a e birtoknak korlátlan ura, ismét egész lélekkel szenteli magát költészetének. Gazdálkodás, vendéglátás, sokoldalú önképzés, buvárkodás és irodalmi munkásság között telnek napjai. Ekkor írja „*A halál költészete*“ cím alatt öt elegiáját, mely lyrai költészetének legremekebb alkotása, továbbá „*A civilisator, comédia Aristophanes modorában 1859.*“ című munkáját, mely a Bach-rendszernek kigunyolása.

Amikor Magyarország fölött ismét alkotmányos szellők kezdenek fujdogálni, Madáchot, mint hazája függetlenségeért lángoló hazafit, ismét a politikai élet porondján látjuk küzdeni, midőn Nógrádvármegye gyűlésein tevékeny részt vesz s gyújtó szónoklatával és magas képzettségével magára vonván a közfigyelmet: országgyűlési képviselővé választják.

E minőségben egy csapásra országos hírnévre tesz szert s ez mintegy előjátéka annak az írói sikernek, amelynek révén elsőrangú költőink közé emelkedik.

Ez időben kereste fel a költő, Szontag Pál barátja tanácsára, Arany Jánost, hogy neki „Az ember tragédiájá“-t bemutassa. Ha

nem lesz Arany János, ki felismeri a nagy szellem világirodalmi beccsel bíró munkáját, melyet a költő 13 hónap és 9 nap alatt írt meg: talán ma is az ismeretlenség homályában marad e r mek bölcsészeti munka.

Aranynak köszönhető tehát. hogy ez a munka az ő simítása nyomán megjelent úgy, ahogy mai alakjában nyomtatásban birjuk. Paulay Edée pedig az érdem, hogy ezt a művet színre hozta s ugyszólva az egész világ számára hozzáférhetőbbé tette.

Írói érdemeiért a Kisfaludy-Társaság nemcsak tagjai közé választotta (1862), de meg is jutalmazta. A rákövetkező évben az Akadémia is levelező tagjai sorába igttatta.

Régi köszvény baja 1864. őszén ágyba döntötte a nagy költőt s ez később szívére vetvén magát, október 2-án meg is halt, alig 44 éves korában. Összes műveit Gyulai Pál adta ki 3 kötetben.

Szeplő, májfolt, mitesser s általában az arcbőr mindenemü tisztátlansága ellen legbiztosabb hatásu szer a

„Flóra Crème“ mely párszori használat után az arcot teljesen tisztává, fehérre és üdévé varázsolja.

próbatégely kor. —70

nagy tégely kor. 1.—

Hozzávaló kitünően fedő és bevált, teljesen ártalmatlan poudert a

„Flóra hölgypor“

három színben { kis doboz . . kor. —.50
 { nagy doboz . kor. 1.—

„Flóra szappan“, ára kor. —70

Alkoholmentes illusion-illatszerek nagy raktára, egy kis fiola K 1-20, nagyobb üveg K 3.—, K 4.— és K 5.—

Raktár:

GYALUI PÁL
gyógyszerész

magyar koronához címzett gyógyszerertárában, hol mindenféle gyógyszerészeti cikk állandóan kapható.

MAROS-VÁSÁRHELY, Kossuth-utca 1. szám.

A „Maros-Vásárhelyi Casino“.

1832.

Irta: DÉNES ANDOR.

1832. december 9-én alapított gróf Haller Lajos elnöklete alatt s 1833. január 15-én nyílt meg. Igazgatói gr. Toldalagi Ferenc, Lázár János és br. Kemény Pál lettek. Alapítói a magyar főiri s előkelő társadalom eminens tagjai, nevezetesen a Telekiek, Bethlenek, Bánffyak, Hallerek, Toldalagiak stb. Az alapítást nagy előkészületek előzték meg. A helyi és környékbeli notabilitásokon kívül a Casinonak a haza távolabbi előkelőségei közül is sok tagja, disztagja volt, ugyanis már az alapításkor gondoltak arra, hogy a *nemzeti nagyságok* a maros-vásárhelyi Casino tagjai közzé felvétessenek. A megalapításkor ugynevezett *felszólításokat* küldtek többek között gr. Széchenyi Istvánnak, br. Eötvösnek stb.-nek, mely felszólítással tudtára kívánta adni a Casino, hogy az illetőt tiszteletbeli tagnak választotta. Később gr. Mikó Imre és Deák Ferenc is a Casino tiszteletbeli tagja lett, majd báró Kemény Ferenc.

A Casino története visszautkrözi az egész nemzet kulturális átalakulását és fejlődését, hiven mutatja annak jellegzetes s az előkelő magyar társadalom miniatúr képét.

A Casino történetében három időszakot különböztetünk meg, mely időszakok nem a kortörténet, hanem a Casino belső állapotát illetőleg distingvaltatnak.

A megalakulástól, vagyis 1832 től a szabadságharc kitöréséig, 1848-ig a Casino virágkorát éli, mint új és mint kiválóan nemzeties intézmény, állandó érdeklődés tárgyát képezi, nagyban fejlődik; erkölcsileg és anyagilag erősödik.

Az 1853. évtől mintegy 4–5 éven át a Casino a tespedés korát tünteti fel.

1862-től kezdve ujólag fejlődik, ujra virágzik s br. Apóráy Károly táblai elnök működésének kezdetétől, majd br. Bánffy Zoltán, Elekes Pál, Csató Ferenc, az ujabbi időben Sándor János s jelenben Csongvay Lajos ügyvédi kamaránk érdemes elnökének elnöklete alatt, a második virágzás korát éli a Casino.

A Casino tiszteletbeli elnöke gr. Teleki Sámuel, ki a Casi-

Csongvay Lajos

a III. oszt. vaskoronarend tulajdonosa.

nonak egy, az 1904. évben 1400) koronáért értékesített telket ajándékozott. A Casino hálából megfestette a gróf arcképét, melyet az 1911. február 19-iki közgyűlésén Csongvay Lajos elnök magas szárnyalásu beszéde keretében lepleztek le.

Casinsonk életében s épen fénykorában nagy szerep jut jelenlegi elnökének Csongvay Lajosnak, ki tudományával, distingvált egyéniségével, népszerűségével s nagy tekintélyével ércnél maradandóbb emléket szerzett magának a Casino történetében; az igazgató választmánnyal egyetértve megvásárolta a Kazinczy utcában levő ugynevezett br. Kemény-féle emeletes s házas telket 40000 koronáért, amely vásárt a Casino rendkívüli közgyűlése 1907. okt. 30-án sanctionalt s a Casino 1908 ban, 76 évi bolyongás után, saját épületébe hurcolkodott s 1909. évben tartotta ott (február havában) először közgyűlését, a már a saját céljaira átalakított helyiségekben.

A Casino könyvtára, mely a Casinóval egyidejűleg keletkezett, 1098 kötetből, 520 műből áll, folyton gyarapodik, 1906 ban rendezte ujja a jelenlegi könyvtárnok Szánthó Gábor s szakkatalogusát 5 részre osztotta, u. m.: a) Theologia, b) Jogtudomány, c) Természettudomány, d) Irodalom, e) Történe'em. Értéke közel 3000 korona.

A Casino multságokat is rendez, amely táncvigalmaknak kezdetben ellenzői is akadtak, mire a Casino választmánya kimondta, hogy: „az olyan ártatlan, tisztességes társalkodás, amilyent az ily multságokban nyerhetni“ — nem lehet vétkes, vagy megbotránkozttató . . .; — politika is honolt a Casinóban, sőt régebben, Kossuthék idejében azt mondhatjuk: a politika kérdései voltak a Casino legelső társalgási témái.

A Casino jelenlegi tisztikara:

Elnök: Csongvay Lajos.

Alelnökök: Deák Lajos, Köllő Ignác.

Titkár: dr. Szabó György.

Háznagy: Biró András.

Pénztáros: Butak István.

Könyvtáros: Szánthó Gábor.

A Casino célját, elveit legjobban megismerhetjük, ha a Casino alapszabályainak következő kitételét olvassuk:

„Tárva állnak ennek ajtai mindenek előtt, kik nemes gondolkodással, csinos magaviselettel, művelődésre kész szándékkal jelennek meg teremében . . . stb.“

Mindennemű szórakozást nyújt tagjainak, célját elérendi s nemzeti jellemvonását megőrizve, mindenkor temploma lesz a maros-vásárhelyi Casino a magyar művelt társaséletnek.

Mátyás király-tér.

A városi gőzfürdőtől déli irányban haladva, a József főherceg (honvéd) laktanyáig tart.

Mátyás király.

1440-1490.

Irtta: dr. DÉKÁNI KÁLMÁN.

Mátyás az *igazságos* 1440. február 23-án született Kolozsvárt, az u. n. Ó-várban ma is meglévő házban, mely restaurálva és emléktáblával van megjelölve s jelenleg az Erdélyi Kárpát Egyesület múzeumául szolgál. Atyja, a nagy törő'kverő hős, Hunyadi János, anyja Szilágyi Erzsébet volt. Korának egyik legkiválóbb tudósának, Vitéz Jánosnak felügyelete alatt nevelődött. 1455-ben eljegyezték Cillei Erzsébettel, de menyasszonya még ez évben meghalt. Atyja halála után anyja, majd a király mellett élt; mikor V. László bátyját, Lászlót 1457-ben kivégeztette, a nemzet felzudulása elől menekülőben őt is magával vitte prágai udvarába. Itt érte őt V. László halála. Podiebrád mellett ezután is mint fogoly kellett volna, hogy töltsé életét, ha 1458. jan. 24-én a pesti országgyűlés királlyá nem választja. Mátyás ekkor még csak 18 éves s mégis első dolga volt, hogy nagybátyja, Szilágyi Mihály gyámkodása alól magát felszabadítsa. Erélyessége, az egyelőre visszavonult ellenpártot is újabb mozgolódásra indította, de Mátyás az 1459. febr. 17-én Németujváron III. Frigyes német császárt királlyá megválasztó főurakat is megfélemezte. 1463-ban nőül vette Podiebrád cseh király leányát, Katalint, ki azonban már egy év múlva meghalt. Közben az ország északnyugati részét elfoglalt cseh rablókat irtotta ki és Boszniában a török ellen viselt, Jajcza vára és 70 város elfoglalásával, szerencsés háborút. 1463. július 19-én Frigyes császárral oly egyezséget kötött, hogy ez a magyar korona visszaadása ellenében továbbra is viselheti a királyi címet és Mátyás magtalan halála esetére a tront is öröklő. Csak ekkor ért reá Mátyás 1464. márc. 24-én magát megkoronáztatni. 1468—1478. Csehországgal keveredett háboruba II. Pál pápa felhívására. E háborút is oly szerencsésen folytatta, hogy 1469-ben Olmützben Csehország királyává választatta magát és Morvaország s Szilézia is magyar kézre került. — Ezalatt, 1470-ben, a nemzet érdekében viselt háború miatt elégtelen rendek, újabb összeesküvésével is meggyült a baja. Kázmér lengyel király fiát akarták a magyar trónra ültetni, de Mátyás ezt a mozgalmat is leverte. 1474-ben Boroszlónál fényes diadalt aratott Podiebrád utóda, Ulászló cseh és Kázmér lengyel király szövetségelt hadain s négy év múlva az olmüci békével fejezte be a háborút, melynek értelmében Morvaország, Szilézia és Lausitz tartományok a magyar korona birtokába kerültek. Egy évvel a béke megkötése előtt már újabb háboruja volt Mátyásnak Frigyes császárral. Vezérei, Kinizsi és Szapolyai 70 osztrák várat és 40 várost foglaltak el. 1480-ban majd 1482—1490-ben újra és újra győzedelmeskedett a német

császár felett. Maga Bécsvárosa, egész Ausztria, Stájerország kezébe került és udvarát Bécsbe tette át. Diadalmas háborúi voltak még a török ellen is (kenyérmezei csata, Sabácz megvétele) és délen Bosznia, Szerbia és Bolgárország Magyarország hatalmá alá került. E folytonos háborúkhöz sok pénz és nagyhadsereg volt szükséges. Nagy adókkal s a honvédelem újjászervezésével szerezte meg ezt. Mátyás nevéhez fűződik az első állandó hadsereg megalapítása, melynek zöme az ugynevezett fekete sereg volt. Európának első hadserege a Mátyás királyé volt. Ügyes belpolitikájával és háborúival a magyar állam hatalmát és tekintélyét rendkívül nagygyá tette. 1474-ben nőül vette Beatrix nápolyi hercegnőt. E házasságával lesz Buda vára a magyar renaissancének központjává. Olaszország és Európa legkiválóbb tudósait, íróit, művészeit gyűjtötte udvarába. Nagy építkezések: a budai, visegrádi palota, a Mátyás templom; nagy intézmények a Corvina könyvtár, mely a legkiválóbb volt korában, a budai egyetem, pozsonyi akadémia, első könyvnyomda szervezése teszik igazán nagygyá emléké. Nagy, messzeható tervek, a német császárság megszerzése, a töröknek Európából való kiverése foglalkoztatták Mátyást, midőn még javakorában 1490. ápr. 6-án Bécsben megbalt. Hajón hozták le Budára holttestét, innen Székesfehérvárra szállították s ott temették el az egész ország gyásza között. Mátyás uralkodása több tekintetben városunkra is nevezetes. Az eredetileg 2—3000 kötetből álló, csupa diszes kéziratból álló Corvina-könyvtárnak ma ismeretes 131 darabja közül egy, Tacitus Annalese, a Teleki könyvtárnak a legnagyobb kincsét képezi. A városnak legelső kiváltságlevele is Mátyás korából való. 1482-ben a hainburgi táborban kelt az okmány, melyben „Zekel Wasarhel opidum“ vásár és vám jogokat kap a nagy királytól. Ugyan ő tőle kapta Vásárhely „Jesus Nazarenus Rex Judeorum“ feliratu zászóját, mely Bátorfi Zsigmond idejében még meg volt s valószínűleg azért kapták a vásárhelyiek, mert Mátyás török hadjárataiban részt vettek.

SCHRAMEK FERENC vendéglője, **Maros-Vásárhely, Eötvös József-utca 11.**

Mindennap változatos esti étlap. Flekken!

Kitűnő ifalok!

Nyári helyiség!

Olcsó árak! :: :: Előzékeny kiszolgálás!

VÁRADY ÁRPÁD

○| 10
○| 10
○| 10

ÉPÍTÉSZ

○| 10
○| 10
○| 10

Tervezési
és vállalati irodája.

Maros-Vásárhely,

▣ Lajos Király-utca 44. szám. ▣

Telefon 2—31. ▣ Telefon 2—31.

Mentovich-utca.

(Régi Kórház-utca egy része.)

A mostani Régi-Kórház-utcából északi irányban halad s a Thököly Imre-utcában ér véget.

Mentovich Ferenc.

1819 1879.

Irta: NAGY ENDRE, koll. tanár.

Mentovich Ferenc 1819. április 19-én született Nagydebrecben, Szolnok-Doboka megyében, hol atyja Mihály, a gróf Mikes Benedek birtokán gazdatiszt volt. Iskoláit szegény fiú módjára Désen és Naszódon kezdte, majd a nagyenyedi Bethlen-kollegiumban folytatta, hol a katolikus hitet valló fiú szorgalmával és szerénységével csakhamar magára irányította tanárai figyelmét s mikor subscribált id. Szász Károly, a kollegium nagyhirű tanára házához vette nevelőnek.

1841 ben elvégezte a kollegiumot s ekkor a br. Kemény Albert költségén külföldre ment, honnan 1843-ban tért haza, a mikor aztán Alsógárdon telepedett le, átvette a br. Kemény Albert fiának nevelését és nőül vette Vajda Juliát, akivel még enyedi tanuló korában ismerkedett meg.

Mentovich már enyedi tanuló korában a nyilvánosság előtt is fellépett költeményeivel; galdi tartózkodása alatt is felkereste azokkal az ország első divatlapjait, azonkívül tevékeny részt vett az unio eszméjének előkészítésében és megvalósításában. Ennek érdekében 1847-ben egy füzet költeményt bocsátott ki *Unio dalok* címen s utóbb Gyulai Pállal és Szász Károllyal ismét egy kötetet: *Nemzeti színek* címen.

Az Alsó-Fehér megyét fenyegető veszedelem elől előbb Kolozsvárra, majd Nagy-Váradra és Budapestre vonult. Itt élte át a szabadságharc éveit, részben mint tanító, részben mint löporgyártó. A szabadságharc lezajlása után a nagykőrösi gimnázium tanárává választották s itt működött 1850–56-ig együtt Arany Jánossal, Szász Károllyal és több más kiváló egyéniséggel. Ezen idő alatt adta ki *Száraz lombok* címen összegyűjtött költeményeit, *Halotti bucsuhangok* címen egy másik verskötetét s ezenfelül természetani munkák átdolgozásával is foglalkozott.

1856-ban Maros-Vásárhelyre hívták meg a ref. kollegiumba s itt működött 1879. december 15-én bekövetkezett haláláig. Ezen idő alatt nagyobb részt természettudományi kérdések fejtegetésével foglalkozott, majd az új materializmus hívének szegődött, ennek érdekében nehéz vitát folytatott többekkel. Erre vonatkozó fejtegetéseit összegyűjtve 1871-ben adta ki *Az új világnézet* címen.

Mentovich, mint ember és tanár városa és vidéke tiszteletét és becsülését, mint költő és természettudós az egész ország elismerését méltán érdemelte ki. Egyéniségében jól illő összhangban volt a nemes kedély, költői hajlam, tudományos fej és me-

legen érző szív. Az elsővel kedvelté tette magát a társaságban és iskolában, a másodikkal szép helyet foglalt el nemzeti költőink koszorujában; a harmadikkal nem egyszer hasznos ismereteket közölt a nagy közönséggel és tanítványaival; a negyedikkel az előbbieket csak szebbé és nemesebbé tette. Ezek mellett jó magyar volt, ki mindig melegen érzett hazájáért s erejét felhasználta érdekében. Így az általános emberi kötelességeken felül is vannak érdemei, melyekért, mint költő, mint tudós méltán tarthat számot babérra.

Kálnai és Társa

gépgyár és vasöntődéje, Maros-Vásárhely.

Készít: fűrészgyári, szeszgyári, féglagyári, malomberendezéseket, mindennemű vasöntvényeket keskeny vágányú vasutakhoz és gépekhez. Gépjavításokat szakszerűen, jutányos árban végzünk.

NAGY KÁROLY

BÁDOGOS, LÉGSZESZ, VIZVEZETÉKI
ÉS CSATORNÁZÁSI VÁLLALATA. ☐

Készít: mindennemű légszesz világítási és légszesz fűtési, házi vízvezeték, angol ürszék és fürdőszobákat egyszerűbbtől a legdiszesebbig, csatornázások és contact vízmelegítési berendezéseket, mint központi fűtéseket. :: ::

Felvilágosítás, költségvetés és tervrajzzal készséggel szolgál.

☐☐ MAROS-VÁSÁRHELY ☐☐

Kossuth-utca 25. sz. (Saját ház.)

Mikes Kelemen-utca.

Uj-utca a „*Mészárosok-rét*“-jén. A Madách és Katona J.-utcák összeérő pontjától déli irányban haladva, a Nádasy F.-utcába vezet.

Zágoni Mikes Kelemen.

1690 – 1762.

Irta: FÖLDES FERENC.

A székelyföldi írók koszorus fejedelme, a kurucvilág egyik csodás alakja, Zágoni Mikes Kelemen, aki 1690. augusztus havában látott napvilágot a háromszéki ősi házban, Zágonban. 16 éves korában II. Rákóczi Ferenc udvarába került és ettől kezdve soha sem hagyta el a fejedelmet, akit jobban szeretett szülőföldjénél, jobban önmagánál.

Amikor a szabadságharc dicsőséges napjait a szomorúság, a száműzetés keserű esztendei váltották fel, Mikes volt az, aki törhetetlen büségével, derült humorával elviselhetővé tette a nagy bujdosónak a hontalanságot.

Itt benn, a Kárpátok alján elnémult az utolsó tárogató is. Német szellő lengte át a hazát, német szó vette át a magyar helyét a kurucok utodai házában. Sehoh egyetlen fény sugar e vigasztalhatatlan sötétségben! Ez a kor az irodalmunk haldoklása . . . De nem! Távol keleten, a Márvány tenger partján, nagy Törökországban eladdig a magyar irodalomban ismeretlen hang szólal meg, ismeretlen formában. Mikes Kelemen a bujdosó fejedelem íródeákja távol hazájától, időtöltésből elkezdett levelezni egy képzelt nagynénivel s azokban a levelekben a magyar nyelv oly hajlékonyan szólal meg, mint azelőtt soha! 207 drb. levelet irt Mikes. Benne van ezekben a levelekben mindazon kellék, ami kedvessé teheti a levelet. A közvetlenség, amivel elbeszéli élményeit, a humor, amivel fűszerezi azokat, a kitünő forma, melyet maig sem szárnyalt tul senki irodalmunkban, mind az elsők közé emelik Mikes Kelelent. Élete vége felé a levelek mind ritkábban íródtak. De annál több vallásos irat kerül ki a tolla alól. Különösen francia műveket fordítgatott „*székely nyelvre*.”

Családja többször hívta haza, de ő nem tudta otthagyni Rákóczit, akiért feláldozta magát. Mikor aztán eltemették a nagy fejedelmet és mellőle mind elhűlltak a dicső bajtársak, a hontvágy nem hagyta nyugodni. Mária Theréziához fordult kegyelemért, de az nem bocsátott meg a száműzöttnek. Így élte le a még hátralévő napjait, örökösen sóvárogva arra a szép vidékre hol a „*bécek aljában tavaszi pompában virágok feslenek* . . . Végre aztán 1762. okt. 2-án, Rodostóban (Törökország) meghalt ő is, az utolsó bujdosó.

Holta után jó későre jutottunk művei birtokába, de ezek révén még ma is a legnagyobb íróink közé számíthatjuk Zágoni Mikes Kelelent, kinek szülőházát emléktáblával jelölte meg a késő nemzedék kegyelele.

Mikó Imre-utca.

A Sándor János-utcából az alsó vasuti állomás épületéhez vezet.

Gróf Mikó Imre.

1805-1876.

Irta: dr. MOLNÁR GÁBOR.

Gróf Mikó Imre 1805 szept. 4-én született Háromszéken, Zabolán. Anyja gr. Mikes Borbála, szülői látogatásán volt ott s adott életet a leendő fiúnak, a magáéval váltván meg azt; atyja gr. Mikó György volt. Nagyszülői házánál maradván az anyánélküli árvá, azok gondos nevelésében részesült s midőn néhány év múlva marosujvári kastélyukba költöztek, a szépen fejlődő gyermeket a nagyenyedi Bethlen-kollegiumba adták. Itt kapta meg szellemének általános tudományos irányát, sokoldalú képzettségének alapjait s a közszellem azon erős luvalatát, melyet a magánnevelés csak ritkán ad meg s mely a nyilvános oktatásnak egyik legjótékonyabb következménye. Végezvén itt a jogi tanfolyamot is, a maros-vásárhelyi kir. táblánál teljesített joggyakorlati szolgálatot s 1825-ben a jogi szigorlatokat letette. 1826-ban az erdélyi főkormányshékhöz tiszteletbeli jegyzővé, 1831-ben fogalmazóvá, 1834-ben titkárrá mozdított elő, 1837-ben pedig az erdélyi országgyűlés szabad választása s az ezt követő királyi megerősítés által kormányshéki tanácsos, 1847-ben pedig ugyanez uton kincstárnok lett, mely minőségében, — mint első tanácsos, — a kormányzó távollétében a kormányshék elnöke is volt. Időközben 1838-ban a nagyenyedi főiskola főgondnokává, 1840-ben a református status egyik világi elnökévé választott s e két állásával az egyház és iskola ügyeiben is döntő befolyást nyert.

1848-ban br. Jósika Sámuel lemondván a kancellárságról, az uralkodó bizalma gróf Mikót hívta helyére. Személyesen fejtette ki okait a trón előtt, amelyek miatt ez állást el nem fogadhatja s Erdélyben kívánt maradni. Itt az agyagfalvi gyűlésen, mint királyi biztos működvén közre, sikerült a 30.000 főből álló és a forradalmi szenvedélyektől izzó tömeget a törvényesség útján megtartani. A forradalom kitörése után, a csak névleg visszaállított erdélyi főkormányshék egy emlékirattal Bécsbe küldötte az udvarhoz. Nemcsak hogy semmit nem tudott elérni, de őt magát is rendőri felügyelet alá tették s csak egy év múlva 1849. végén engedték távozni. Midőn hazaérkezett, boldogan hagyott családi tüzhelyét gyászbaborulva találta, neje gr. Rhédei Mária halva volt s három kis gyermeke, egy fia és két leánykája: árvák. Családi gyászát még sulyosabbá tette a nemzet gyásza s az a szörnyű pusztulás, mely Erdélyben még sokkal nagyobb volt, mint az anyaországban. Most következett be életének legfényesebb, tettekben és hatásban legdicsebb korszaka. Társadalmi központot teremtett Kolozsvárt, nevezetes alapítványával új életre hívta az Erdélyi Gazdasági Egyesületet, mint a Nemzeti

Színház igazgatója, annak élénk lendületet adott s megalapította az Erdélyi Muzeumot. Kiadta az *Erdélyi Történelmi Adatok*at három kötetben, Debreceni *Kiovi csatáját*, Kriza *Vadrózsáit*, Gyergyai nyelvészeti munkáját, megalapította a *Kolozsvári Közlönyt* s ami a legnagyobb érdeme, az oláh vandalizmus által rombadöntött nagyenyedi kollegiumot hamvaiból újra feltámasztotta.

1861-ben a politikai élet újra megkezdődvén, az erdélyi főkörmányszék elnökévé nevezetett ki, de mivel az udvari kancellária Nagyszébenbe hívta össze az országgyűlést, e törvénytelen rendeletnek Mikó nyíltan ellene szegült s az 1863-iki törvénytelen országgyűlésbe nem lépett be, hanem a remonstransok élére állott s az emlékiratot br. Kemény Ferencsel és Haynald Lajos püspökkel maga vitte Bécsbe. 1865-ben, mint Kolozsvár képviselője jelent meg a magyar országgyűlésen és a teljes alkotmányosság beállásával közmunka és közlekedésügyi miniszterré nevezetett ki. Tiszteletbeli tagja lett a Magyar Tudományos Akadémiának, elnöke a Magyar Történelmi Társulatnak.

Élete végső éveit a politikától visszavonulva töltötte s bár zászlós ur volt (kir. főpohárnok mester), a felső házban sem jelent meg többé. Elvesztette egyetlen nagyreményű fiát, kiben a család utolsó férfi tagja kihalt. Egyik leánya még életében özvegyesgre jutott, míg a másik, gróf Teleky Károlyné szintén elhalálozott.

1876-ban betegeskedni kezdett, több hétig súlyos, kínos és reménytelen betegség szegezte ágyához s végrendeletével koronázta be jótetteinek nagyszámu sorozatát, 60000 forintot hagyván a sepsiszentgyörgyi ref. kollegiumnak mely azóta az ő nevét viseli.

Az ő poraira és emlékére nem kell áldást kívánni, áldottak azok tettei által, áldozatainak üstje az egekbe hat, jellemének példája itt alant örök marad.

Gróf Mikó Imre 1861. június 14-én az országban folytatott körútja alkalmával városunkat is megtisztelte látogatásával. Petri Ádám választott főbíró ezen örvendetes eseményt falragaszok által tudatta a város lakosságával s ő maga a program szerint Koronka felől déltájban érkezendő nagy hazánkiát a városi tanács élén a Poklos-utcában elkészített diadalkapu alatt kívánta fogadni és az Arany Kereszthez címzett szállodába kísérni. A fogadáshoz kivonultak az összes céhek, saját lobogóikkal s az utcán kétfelől a helybeli iskolák összes ifjusága tanáraik vezetése alatt állott sorfalat, a szálloda kapuja között pedig Pap Antalné asszonyság vezetése alatti leányiskola növendékei csoportosultak. Az utli programot azonban valami akadály megzavarta, mert gróf Mikó Imre csak délután 5 órakor érkezett meg s nem az Arany Keresztbe, hanem Bucher Miksa vendégszerető palotájába szállott meg, honnan másnap tovább is utazott.

1876. szept. 16-án halt meg. Kolozsvár városa az általa adományozott parkban mell-szobrot állított emlékének, melyet 1899. június 10-én lepleztek le.

Mikszáth Kálmán-utca.

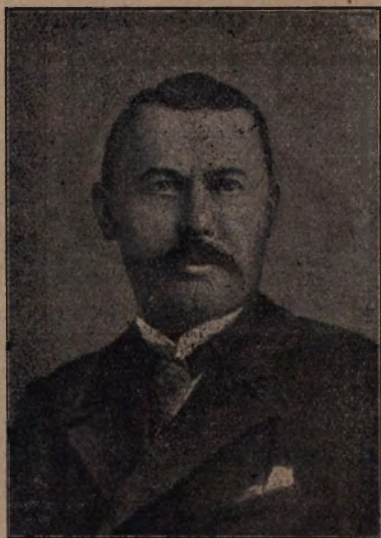
Uj utca. A közművelődési palotával szemben kezdődik, s a Széchenyi tért a Köteles Sámuel utcával köti össze.

Mikszáth Kálmán.

1849-1910.

Irta: Dr. DÉKÁNI KÁLMÁN.

Ujabbkori nemzeti irodalmunknak ez a korán elhunyt jelese 1849. január 16-án született a nógrádmegyei Szklabonyán. Selmezbányán elvégezve középiskoláit, 1868-ban Pestre iratkozott be jogásznak. Egyideig vármegyéjében hivatalnokoskodott, majd 1874-ben újból a fővárosba került s elkezdett írogatni. Eleinte nem szívesen fogadták beszélyeit, eredeti írói sajátosságait nehezen szokta meg a közönség. 1878-ban a Szegedi Naplónak lett belmunkatársa. A nagy árvíz után már ismertté tették nevét kis karcolatai, melyekben főként Szegednek közéleti

alakjait tette gúny tárgyává. 1881-ben, mint az Ország Világ segédszerkesztője újra Pestre került, majd a Pesti Hirlaphoz ment s ezzel megkezdődött gyors írói emelkedése. 1881-ben a Petőfi-társaság, 1882-ben a Kisfaludy-társaság rendes tagjának, 1900-ban a M. Tud. Akadémia tiszteletbeli tagjának választotta, nemsokára politikai szereplésre is emelkedett. 1887-ben az illyefalvi, 1892. óta pedig a fogarasi kerületnek volt országgyűlési képviselője. 1896—1899, a budapesti újságírók egyesületének elnöke, 1898—1899. az Országos Hirlap főszerkesztője volt, annak megszüntéig. Azután újra a Pesti

Hirlapnak, majd Az Ujságnak lett főmunkatársa. Életének ötven éves évfordulóján országos ünnepekben részesítették. Az 1910-iki választások alkalmával súlyos hülést szerzett s ugyanazon év május 28-án, az egész nemzetnek kimondhatatlan fájdalmára elhunyt. 1869-től 1910-ig nagyon sok, többnyire humoros novellát, tárcát, karcolatot, életképet, regényt írt. Legelőször A tót atyafiak (1881.) és A jó palócok (1882.) című elbeszéléseivel tette nevét országos hírvé. Ismeretesebb művei: Nemzetes uraimék, A tekintetes vármegye, A lohinai fű, Urak és parasztok, A két koldusdiák, A tisztelt ház, Club és a folyósó, A beszélő köntös, A kis pirámis, Szent Péter esernyője, Beszterce ostroma, Rakovszky a siket kovács, Különös házasság, A szelistyei asszo-

nyok, A fészek regényei, A fekete kakas, stb. Nagy része műveinek német, francia, dán, orosz, svéd, tót, szerb, olasz, angol nyelven is megjelent. Mikszáth Kálmánnak az egész művelt világ ismerte a nevét. Legnagyobb elbeszélő íróink egyike s a legnagyobb magyar humorista szállott vele sirba.

STAIBL ANTAL, Céglu'aidonos **STAIBL FERENC**

:: Alapított 1875-ben. ::

Ajánlja kizárólagos festék üzletét.

Széchenyi-tér 22. szám. :: (Saját ház.)

Üzlet áthelyezés!!

Tisztelettel tudatom, hogy :: ::
**kőfaragó üzletemet és
nagy sirkőraktáramat**

a Tisza Kálmán-téren levő saját telkemre helyeztem át. :: Dús raktár van itt a legkülönbözőbb minőségű és áru sirkövekből, a legszebb kivitelben és mindenemű kö-építkezési anyagokból.

Szives pártfogást kér tisztelettel

Reimann K. **kőfaragó mester.**

Munkácsy Mihály-utca.

Uj-utca a „Tisztviselő Telep“-en. A dr. Geese Dániel-utcából keleti irányban vezetve, a Kálvária-utcáig nyulik.

Munkácsy Mihály.

1844—1901.

Irta: g. k.

Ki ne hallotta volna hírét *Munkácsy Mihálynak*, ahi asztalosinaskodáson kezdte életét és mint fejedelmek császárok, királyok barátja, — méltán megbámult geniéje volt a magyar művészetnek

Munkácsy Mihály.

Hogyan tette ezt a művészeknél sem szokásos megmérhetetlen, felbecsülhetetlen előmenetelt: mikor az ő életében sem ment simán minden, mikor az ő küzdelmei nem mindennaposak voltak? ha nem az ő nagy plasztikai tudásával, színezésével, szemkápráztató compositióival.

B. Gyuláról kerül fel Pestre, majd Bécsbe, Düsseldorfba és onnan Párisba — a honnan a millennium évében 1896-ban tért meg Budapestre, — pihenni, — pár évre rá: meghalni.

Tüneményes pályájának első sikerei az édes hazai tájhoz és népelethez fűződnek — „siralomház“, „tépécsinálók“, stb. vallástörténeti tárgyú képei,

a Krisztus trilogia — „Krisztus Pilátus előtt“ „Consummatum est“ és az „Ecce homo“ európai híre átcsapott Amerikába is, a honnan egy milliárdos jött sietve megszerezni képtára számára ezeket a soha eléggé nem értékelhető mesterműveket.

A bécsi „Kunsthistorisches Museum“ plafonképéért a renaissance művészetéért: milliót fizetett Munkácsynak, a nagy magyar művésznek az osztrák császár és magyar király.

„Honfoglalás“ című utolsó nagy magyar történeti képét személyesen hozta haza — de már akkor az eszményi szépségű, fejedelmi méltóságú arca és termete megtört Munkácsynak — a szörnyű vég — a kétszeri halál előre vetette árnyékát; elborult elmével azonban nem sokáig kellett sinylődnie: meghalt dicsősége teljében — diadalai tetőpontján és halás nemzete valóságos fejedelmi pompával kísérte utolsó útjára ezt a nagy fiát, a kit akár a franciák, akár a németek büszkén vallottak

volna magukénak és vállalnának mindenha. Kipótolhatatlan vesztése lesz mindenkor a magyar művészetnek az ő elhunytja, — az ő világhirére manapság senki — egy nemzet művésze sem aspirálhat.

* * *

Munkácsy (Lieb Leó Mihály) 1844 február 20-án született Munkácson. Meghalt Endemich-ben (Bonn mellett) 1901. május 1-én. Holttestét Budapestre hozták és az ország minden művelt polgárának mély részvéte mellett a Kerepesi temetőben helyezték örök nyugalomra.

Szerk.

Kérem figyelemre méltatni.

*****|*****|*****

Üzletemben kapható:

Minden kezdett női munka, hozzávaló selyem és pamut. Női, férfi és gyermek kész fehérneműek. Férfi gallérok és nyakkendők nagy választékban. Pirker-féle női és férfi bőrkeztük. Ágy- és asztalterítő, függönyök. Női, férfi és gyermek harisnyák. Különféle csipkék és betétek.

*****|*****|*****

Menyasszonyi kelengyék.

*****|*****|*****

Mindenfajta kimzés. Ruha és függöny szerb vásznak. Kész paplanok. Külön szőnyeg ragtár. Leány és fiú fehérnemű minden nagyságban. Asztalneműek, csalán és vászon. Valódi szepesi vászon. Bélés áruk.

Tisztelettel: **Harmath Sándor.**

Nádasdy Ferenc-utca.

A „Mészárosok rét“-jén az Andrassy Gy.-útból délkeleti irányban a Honvéd-utcába vezet. (A Sátor-tábor előtt.)

Nádasdy Ferenc gróf.

1625-1671.

Irta: RUSZTEK KÁROLY.

A XVII. században, amely a folytonos harc és a szakadatlan küzködés százada volt Magyarországra nézve, Zrinyi Miklóson kívül még egy férfiú tűnt ki nagy műveltségével, Nádasdy Ferenc gróf. Ősrégi, tős-gyökeres, magyar főnemes nemzetségnek kiváló sarja; világlátott széles látókörű, sokat tanult és dúsgazdag főúr volt, akiben a Nádasdyak esze a Báthoryak hősiességével párosult. Óriási vagyonáért magyar Krözusnak is nevezték. Ismerte Nádasdy az esze és vagyona nyújtotta hatalmát, tekintélyét, meg is volt benne a nagyra vágyás érzése, de a nagy tervek keresztülviteléhez szükséges erélyesség és elszántság nélkül.

1643-ban Vas, majd később Somogy és Zala megyék főispánja, 1646-ban kir. főudvarmester, 1664-ben pedig már országbíró, belső titkos tanácsos és a nádori méltóság kijelöltje. Ámde bár mindent elkövetett, hogy e méltóságot is elnyerhesse, 1665-ben, sokaknak ámulatára, a nálánál sokkal gyorsabb kezű Wesselényi választotta meg az ország nádorának. Nádasdyt hiúságában ugyan mélyen sértette a dolog, mégis látván az ország nyomoruságos állapotát, a bécsi udvar napról-napra merészebb tulkapásait, félre tudta tenni a személyeskedést és maga kereste Wesselényivel az összeköttetést, sőt később egyesül is vele egy politikai szövetkezésben.

Ugyancsak az ország javára igyekezett fordítani az udvarnál lévő nagy tekintélyét is és különösen Rákóczy György erdélyi fejedelemnek tett sok és jó szolgálatot. Kiváltképpen sokat fáradozott abban, hogy a király és a fejedelem között a szövetkezést megteremtse. mivel azt az ország érdekében felette fontosnak tartotta. De sajnos e tekintetben a legodaadóbb buzgólkodása is eredménytelen maradt, mert a bécsi udvar — sok huza vona után — mégis csak a török zsákmányának engedte oda Erdélyt. Nádasdynak pedig be kellett látnia, hogy az udvarnál nagy befolyása veszendőben van, ami nemcsak személyében sértette, de arra a tudatra is ébresztette, hogy az udvarnál minden magyar befolyás a hazai ügyek intézésére teljesen megszűnt.

És csak természetes, hogy akkor, mikor már senki sem volt a király mellett, aki a magyar érdekeknek érvényt szerezhetett volna, még jobban elfajultak az állapotok. Az országot a török és az országban zsold nélkül hagyott idegen hadak sarcolták, pusztították, a protestánsokat üldözték, az országgyűlések helyett a bécsi udvar intézkedett, szóval minden jel arra mutatott, hogy az ország alkotmányát nagy veszély fenyegeti. A nemzet tehát szükségesnek látta a veszélyt önerejével elhárítani.

Wesselényi nádor, Rákóczi Ferenc, Nádasdy Ferenc, Frangepán Krištof stben szövetségbe léptek, hogy az ország jelen siralmas állapotában egyik a másikat vérével is megvédi. Céljuk az ország felszabadítása vala, mivégből szövetségre iparkodtak lépni a francia és török udvarral. A tervet azonban Panajotti tolmács aláírulván, Lipót Zrinyit, Frangepánt, Nádasdyt, Pattenbachot elfogatta, mielőtt még a felkelésnek komoly eredményei lehettek volna és Bécsbe hurcoltatván, idegen földön, idegen törvények szerint halállal büntette. Az első kettőt Bécsujhelyen, Nádasdyt Bécsben 1671. április 30-án fejezték le. Noha tragikusan végződő politikai szerepe Nádasdynak oly fontos volt, hogy mellette minden más tevékenységének el kelle törpülnie, mégis annyit meg kell említenünk, hogy Nádasdy nemcsak ésszel, de tollal is dolgozott. Saját magának is nagy könyvtára volt, kincs-eket érő pottendorfi kastélyában, külön nyomdával, korának — Zrinyi Miklós után — legkiválóbb írója volt.

Fonciére, Pesti Biztosító Intézet maros-vásárhelyi Főügynöksége

a legelőnyösebb díjtételek mellett
elfogad tűz-, jég-, baleset-, betöréssel-
lopás elleni szavatosság és életbiztosi-
tásokat különféle módozatok szerint.

**Legrégibb és legmegbízhatóbb
villanyszerelő vállalat a
'Preszler' Cég.
Maros-Vásárhely, Baross Gábor
utca 16. sz. :: Telefon 2—77.**

Pázmány Péter-utca.

A róm. kath. főgimnázium homlokzata előtt a Klastrom-utcát a Bethlen G.-utcával köti össze.

Pázmány Péter.

1570-1637.

Irta: dr. SCHMIDT BÉLA.

Protestáns bihari nemes szülők gyermeke, ki tizenhat éves korában katolikussá és nemsokára jezsuitává lesz. Tanulmányait Krakóban, Bécsben és Rómában végzi el s a jezsuita nevelés, mely a kiképeztetést az egyéni tehetségekhez mérve adja, benne kiváló és fényes eredményre tekinthet. Kiválóságai elismerésének kell tekinteni már azt, hogy 1607-ben Grácban theológiát és filozófiát taníthat.

Ebben a korban kezdi el akadályt nem ismerő buzgalommal térítő munkáját. Ettől kezdve valóban harcoló jezsuita, kinek merész és ügyes fellépése, szónoki készsége, szellemi képessége: vitairatainak egész sora már előre kijelölik vezéri szerepét a magyar ellenreformációban. A visszatérítés nehéz munkáján fáradozó jezsuiták élére kerül nemsokára s a rend székhelyéről Nagyszombatból folytatja nagy erővel vitázó és térítő munkásságát („Az igazságra vezető Kalauz“ 1613.) 1616-ban az esztergomi érseki székebe kerül s így az egész magyar katolikus egyház kormányzásának összes szálai kezében futnak össze. Szervezi az egyházat, nagyban emeli a papság tekintélyét, előmozdítja az egyház vagyonosodását, mivel nagy lökést ad az egyház hatalmának gyarapításához. Iskolákat állít (a nagyszombati egyetem, a bécsi Pazmaneum stb.), nyelvészettel, bölcsészettel foglalkozik s ezek mellett az ország ügyeinek intézésében is élénk részt vesz s királyának nagy betolyásu tanácsadója.

Korának irányt adott, kortársai fölé emelkedett, uralkodott nemcsak a papság és a hívők, de az eszmék fölött is.

Mint pap, mint író, mint tudós, mint szónok, mint államférfi egyaránt kiváló. Mint szónok hirtelen messze elterjedt, mert szónoklatának valami magával ragadó varázsa volt, mely egyaránt magához ragadta az elnyomott pórt s a gazdag főurat.

Huszonkét évig kormányozta egyházát; teremtett és visszahódított.

* * *

Pázmány Péter 1570. okt. 4-én Nagyváradon született ősrégi magyar családból. Meghalt Pozsonyban 1637. márc. 19-én. Szerk.

TÖKÉS KÁROLY MODERN
FODRÁSZ TERME.

Illatszer és hajápoló különlegességek állandó raktára.

o Villamos fej massage férfiak és hölgyek részére háznál is. o

Petelei István-utca.

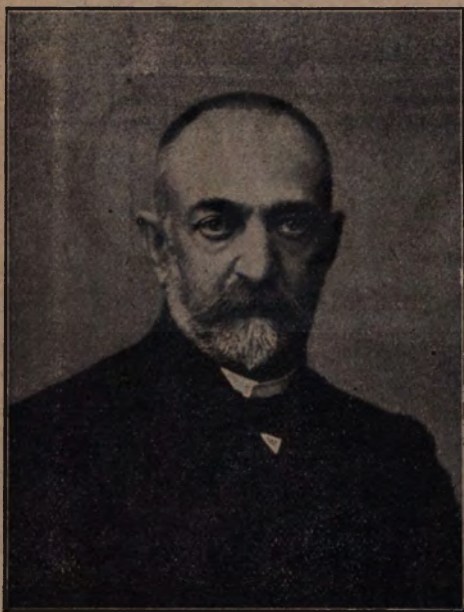
Uj-utca. A Belső kutas-utcából, a Szántó-utcán és a Poklos patakon keresztül, — a Wesselényi M.-utcáig vezet.

Petelei István. ¹

1852—1910.

Irta: . . . i. . . f.

Petelei István nem a tüneményes lelkek életpályáját futotta meg, pedig minden kvalitása tüneményes volt. Mindig kerülte a feltűnést, elvonult dolgozó szobájába, magányába, vagy a szovátai erdőkbe; beérte az erdélyi vidéki város környezetével, az irodalmi mozgalmakban nem szerepelt. Ezért nem is igen emlegették, csak az írók komolyabb része; amikor a magyar novella-irodalom legkiválóbb képviselőiről esett szó, mikor eszükbe jutottak azok a levegőben élő sajtóságos alakok, akiket Petelei István örökitett meg, kiemelve a falu, a kisváros szürkeségéből s jelentőséget adva nekik művészetével.

Maros-Vásárhely szü'ötte volt, a tekintélyes Petelei-család sarja. A székelyföld lelke él-tette s ez párosulva az örmény keleti szinpon-pák hangulatával: adta az ő egész egyéniségé-nek szépségét. Iskoláit Maros-Vásárhelyen kezdte s Kolozsváron folytatta, hol az irodalomhoz pártolt. Itt politikai lapot szerkesztett. Izléssel, értelemmel, teljes hirlap-írci érzéssel a kulturális törekvések iránt való teljes fogékonysággal. Az Erdélyi Irodalmi-Társaság, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egylet az ő lapja hasábjain érle-

lődött valósággá. Művészek egész sora: az irodalom igazi gyöngye *Az Én Utcám*, *A Fülemile*, *Jetti*, *Az élet* s az Erdélyi Irod. Társaság által halála után kiadott két kötet *Elbeszélése* bizonyosságai annak, hogy ha ifjkorának nehéz szellemi munkás-sága idejekorán nem meríti ki, egyikévé lesz a magyar nemzet legelismertebb íróinak.

Családi élete a legbájosabb, legbensőbb idill. Felesége a kolozsvári születésű Korbuly leány nemcsak szépségével, hanem lelke nemességével, gyöngédségével tette gyönyörűséggé r á-

nézve az életet. Pedig sok szenvedésben volt része. A 80-as évek végén kimerültség vett rajta erőt. Legszebb férfi korában váratlan borulat érte s ennek hatása alól egész élete végéig nem tudott szabadulni. Közben igaz felüdült, munkált, ambícióval érdeklődött társadalmi, irodalmi, művészeti kérdések után — de, csak érezhető volt roskadozása, mígnen 1910. január 9-én elhunyt.

Maros-Vásárhely köznevelődési, irodalmi mozgalmainak ő volt lelke, irányítója. A Kemény Zsigmond Irodalmi Társaságnak halottaiból fölébresztése Bedőházi János, Lakatos Sámu I, Vass Tamás, Tóthfalusi József, Kabdebó Ferenc munkásságával neki sikerült, hogy legyen irányítója és lelke Maros-Vásárhely és a székegyföld szellemi életének. A Petelei István emlékét Maros-Vásárhely város kegyelettel őrzi.

DÖRFLINGER GÉZA

férfi Szabó üzletében
 állandó szövet ujdonságok.

Izléses munka. Szolid árak.

Szentgyörgy és Jókai utca sarok

SZENSZKY BERNÁTNÉ.

Fa, cement, cserép, mész, szén.

Vörösmarty-u. 15. Telefon 59.

MAROS-VÁSÁRHELYI KÖZHASZNU TAKARÉKPÉNZTÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG,

közművelődési és jótékony célokat
szolgáló pénzüintézet.

Maros-Vásárhely, szentgyörgy-utca 18. szám.

Váltó-, folyószámla-, jelzálog- és lombard-
kölsönöket ad előnyös kamattétellel.

Takarékbetétek

után 5 százalék naptól-napig számított
kamatot fizet, minden levonás nélkül
és azokat rendszerint felmondás nélkül
visszafizeti.

**Elfogad 5 évig kötelező 50 filléres heti
betéteket,**

szintén 5 százalék kamatozással.

Vesz és elad

értékpapirokat, sorsjegyeket és azok
sorsolásait díjmentesen megvizsgálja és
nyilvántartja.

Magyar Élet- és Járadék-biztosító Intézet, mint Szövetkezet.

BUDAPEST, VI. ker., Andrásy-ut 8. (saját ház.)

A szövetkezet elnöke **gróf Széchenyi Aladár**,
alelnöke **gróf Erdődy Tamás**.

Az igazgatóság: **Báró Rudnyánszky József**
elnök, **Dénes Tibor**, **Forrai Miklós**, **dr. Lévai**
Zsigmond, **Vargha Sándor** vezérigazgató.

Az intézet szövetkezeti alapra lévén fektetve, az össznyereség 70 százaléka a biztosított tagok közt, a díjfizetések arányában felosztatik.

Az intézet az életbiztosítás összes nemeit műveli jutányos díjak és előnyös feltételek mellett. Ajánlja különösen a halál esetére szóló biztosítást a család ellátására, kölcsönös biztosítást a házastársak részére, a halál és elérés esetére szóló vegyes biztosítást, kiházásitási biztosítást leányok részére, esetleg nevelési járadékkal kapcsolatban. — Ajánlja magánhivatalnokok részére a nyugdíjbiztosítás különböző nemeit, azonkívül özvegyi járadék-biztosítást, állami és közhivatalnokoknak nyugdíjaztatásuk esetére lakbérpótló járadékot.

Az összes biztosítási módozatoknál kívánságra a rokantsági kockázatot is elvállalja az intézet olyként, hogy munkaképtelenség esetén a biztosított a díj fizetése alól felmentetik. Az intézet orvosi vizsgálat nélkül is köt a legelőnyösebb feltételek mellett biztosításokat.

**Bővebb felvilágosítással készséggel
szolgál az intézet igazgatósága. ::**

Petőfi Sándor-utca.

(Kecske-köz.)

A Szent György-utcát a Kálvin-térrel köti egybe.

Petőfi-tér.

A plebánia épület északi oldalán fekszik s a Széchenyi-térről a Kalvin-térre vezet.

Petőfi Sándor.

1823-1849.

Irta: FÖLDES FERENC.

1823. év első napján született a magyar irodalom legragyogóbb csillaga Petőfi Sándor

Mint egy hullócsillag megmérhetetlen fényessége, úgy világított be a magyar nyelv bűbajos szépségeibe az ő tüneményes költészete és szakította végét a különböző irodalmi irányoknak: magyarrá tette a költészetet, világirodalmi magaslatra emelte a népdalt. Irói munkássága 4—5 év keretében folyt le s már 1849. év július 31-én örökre eltűnt körünkől. A hulló csillag jött s távozik . . .

Tanulmányait szülő városában Kiskörösön, majd nagybátyjánál Aszódon folytatta. Ezután Selmecen tanult, de a színészet csillogó látszata őt is, mint minden ábrándos lelkű ifjút, vonzotta s szinpadai babérokról álmodva indult Pestre. Ott véletlenül édes apjával találkozott, de megszökött előle és csakugyan beállt a színészek közé statisztának.

De a remélt babérok helyett csak nyomoruságot kapott a színészek között. Erre egyik mérnök rokona házába jutott, azonban a jólét áldását sem tudta megbecsülni; 17 éves korában Sopronban felcsapott katonának. Ez volt még a keserves élet! Ezredét Ausztriába rendelték és ő ott tifuszbeteg lett. Felépülve 1841. végén elbocsátották. Petőfi jött a magyar hazába, hej, de neki itt nem volt sehol otthona. Szülei kitagadták a komédiásnak felcsapott fiút és ő most teljesen elhagyottan, katona sapkában áll a haza határán és neki nincs otthona! De a Gondviselés megsegítette Petőfit.

Egyszer csak a pápai ref. főgimnázium udvarán jelenik meg és elhatározza, hogy diák lesz; az elmulasztott tanulmányait befejezi. Szorgalmasabb tanulót képzelni sem lehet.

Az elfecsérelt időt igyekszik pótolni. Eddig Petrovicsnak nevezték; itt vette fel a Petőfi nevet. Itt aratta verseivel első jelentős sikerét és itt barátkozott össze a magyar irodalom másik félistenével: Jókaival.

A tanévet befejezte és jeles bizonyítványával most már bátran ment haza szüleihez Kiskörösre. De nyughatatlan lelke nem hagyta sokáig pihenni. Télviz idején gyalog indult utnak a végtelen rónaságon Pest felé. Dermesztő hideg süvöltött a táj felett, de ő még sem fázott. Talán az a sok-sok dal hevi-

tette, mi keblében lobogott. A pesti élet nem ígérkezett biztatónak. Annál jobban esett, hogy Vörösmarty Mihály nem hagyta őt magára, hanem amint elolvasta a „János vitéz“-ét, azonnal bevezette az írók társaságába. Petőfi volt köztük a legifjabb, legerényesebb, de mindenki érezte, hogy a legelső is. Még ebben az évben (1844.) jelent meg első verskötete és nyerte meg a Pesti Divatlap segédszerkesztői állását. Ez megmentette az anyagi gondoktól s attól kezdve mondhatjuk lázasan dolgozott. Ebben a lapban jelentek meg a legszebb szerelmi költeményei, melyek csakhamar a legnépszerűbb költővé avatták Petőfit.

1846 év szept. havában új korszak nyílik meg életében. megismeri Nagy Károlyban Szendrey Juliát. Egy év múlva már feleségül is vette s 1848-ban született Zoltán, a Petőfi család büszksége.

Ez az időszak a vég kezdete. Megingott a föld a magyar nemzet lábai alatt és ez a földrengés felrázta Petőfi lángoló elméjét is.

A hazafias költemények egész légióját írta ezekben a napokban s köztük a legragyogóbb harci riadót a „Nemzeti dal-t“. Március 15-én az ifjuság vezére volt és amidőn a szabadság fájának védelmére kardot kötött a magyar nép. ő sem huzódott félre. Felkötötte a kardot és mint Bem tábornok hadsegéde (örnagyi rangban) mindig ott volt a csaták fürgetegében. 1849 év július hó 29-én megfordult Maros-Vásárhelyen i. Innen egy csodás mesébe illő gyorsasággal vonult a hadsereg Nagy-Szeben alá. Diadalról-diadalra vezette seregét a hős lengyel vitéz s Petőfi lelkesedéssel írta versét a székely katonákhoz:

„Mi ne gyöznénk? Hisz Bem a vezérünk,
A szabadság lánglelkű bajnoka,
Bosszúálló fénnel jár előttünk
Osztralenka véres csillaga!“

Haj, de a diadalmas csatákat veszteségek követték. Egy magyarra 100 orosz jutott s amit nem tudott elérni német, oláh, szász, szerb, horvát együttesen, elérte az orosz egymaga. 1849 július 31-én Segesvár mellett, a fehéregyházi csatasíkon porbahullott a magyar lobogó. A sereg menekült, köztük Perőfi is, a költők fejedelme. Ott halt meg, ott temették el a közös sirba, ott pihen a legnagyobb magyar költő... Ércszobra Segesvár főterén hirdeti a magyar kultúra erejét, állítólagos sirját hatalmas emlékoszlop jelöli meg, hova évenként ezer meg ezer székely zarándokol el, leróni a kegyelet adóját.

Petőfi költeményeit a világ összes nyelveire lefordították s így minden országban a világirodalom egyik leghatalmasabb költőjének tekintik őt.

Petőfi emléktábla.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

A Lázár Ádám kezdeményezésére alakult és elnöklete alatt működött rendező bizottság készíttette és leplezte le a M.-V. Takarékpénztár R.-T.-nak a Széchenyi-téren levő szék-háza erkély feletti falrészletébe illesztett emléktáblát.

A leleplezés 1884. szept. 28-án volt. Sorrendje:

1. Induló a Bem-szobortól a tüzoító-egylet zenekarával.
2. Szózat. Énekelték a dalegyletek.
3. Megnyitó beszéd. Tartotta Lázár Ádám Ezalatt az emléktábla lelepleztetett és megkoszorúztatott
4. Szavalt Kőpataky Gyula ref. főtanodai osztálytanító.
5. Ünnepi beszédet mondott Lénárt József ref. főtanodai tanár.

6. Szavalt Puskás István r. k. nagygimn. VI. oszt. tanuló.
7. Himnusz. Énekelték a dalárdák.
8. A tüzoltó-egylet indulói mellett visszavonulás a Bem-szoborhoz, melyet megkoszorúztak.

Az emléktábla porosz szürke gránit, hosszú négyszög alakba csiszolva, a következő felirattal:

„*Petőfi Sándor* a szabadság dalnoka Maros-Vásárhelyt, 1849. július 30 án ezen Görög féle sarokház főtéri erkélyes termében Egressy Gáborral együtt Görög Károly és Ziegler Vilma vendégszerető házigazdák körben megreggelizvén, innét indult Bem József altábornagy kíséretében a Fehéregyháza (Segesvár) melletti csatába — hol 1949. július 31-én eltűnt.“

*

„Itt még ember volt, innét indult ki a nagy utra, hogy csillag legyen ő; fénye örökké ragyog!

Emelte a kegyelet 1884.“

Az emléktáblát Jablonszky Vince szobrász és műfaragó (Budapest) készítette. Az összes költségek 82 frt 85 kr-t tettek, mely gyűjtés által hozatott egybe.

A gyűjtésre és leleplezésre vonatkozó iratok (21 drb) a dr. Molnár Gábor ny. főszoigabíró irattárában vannak letétbe helyezve.

HÜBNER LAJOS
férfi divat áruháza.

Dús választék a legujabb divatcikkekből.

Széchenyi-tér. :: ::

II. Rákóci Ferenc-utca.

Köveces utca.

A Kálvin térből északi irányban haladva, a Lavottajános-utcaba vezet.

II. Rákóci Ferenc.

1676—1735.

Irta: Dr. LÖVY FERENC.

A Rákóci-utca Erdély utolsó fejedelmére, *II. Rákóci Ferenc*re emlékeztet, kit városunkban ígtattak be fejedelmi méltóságába. Rákóczi ősrégi nemesi (a Bogát Radványi) családból származik s a zempléni megyei Borsi községben született 1676. március 27-én. Atyja I. Rákóci Ferenc korán elhalván, nevelése anyja, a hőselelkű Zrinyi Ilonára, a vérpádon kimult Zrinyi Péter leányára maradt, ki később Thököly Imre felesége lett.

II. Rákóci Ferenc.

Tizenkét éves korában I. Lipót anyjától elvette, Bécsbe vitette és Kollonics bibornok gondjaira bízta, ki a fejedelmi ifjút előbb a csehországi Neuhaus jezsuita zár-dájában neveltette, majd pedig a prágai egyetemre küldte, később hosszabb ideig utazgatott Olaszországban. 1694-ben nagykorúsított és elfoglalta nagyki-terjedésű birtokait és Sárosme-gye örökös főispáni székét. 1696-ban nőül vette Károly, hes-seni fejedelem *Sarolta Amália* nevű leányát, kivel boldog há-zasságban élt. 1697-ben Lipót király a „*római szent birodalmi fejedelem*” címet adományozta neki. Ugyanez évben az elége-detlen hazafiak nyíltan föllépnek

a bécsi udvar törvényte'len eljárásával szemben. Rákóci szeret-nék ügyüknek megnyerni, aki azonban e mozgalmas időben Bécsbe vonul vissza, sőt hazájából teljesen ki akar vándorolni, de még ezzel sem tudta a bécsi udvar gyanuját magáról elfor-dítani. Elkedvtelenedve visszatér hazájába, megismerkedik Ber-csényi Miklóssal, kivel szoros barátságra lépett. XIV. Lajos francia király egyik követe ez időtájt Rákócihoz fordult, hogy őt a németek ellen bátorítsa, de Rákócinak a francia királyhoz inté-zett levelét Bécsbe viszik, elárulják, őt magát 1701-ben sárosi kastélyában elfogják és Bécsújhelyen börtönbe vetik, honnan hű felesége megszökteti. Ekkor Lengyelországba menekült. Az elege-detlen és a császári hatalom elől bujdosó hazafiak fölkeresik Rákóci-t és rábírák, hogy hazajöjjön és a magyar nemzet ügyét ő vegye kezébe.

Rákóci-hid.

A Hid-utca folytatásaként a Maroson keresztül, a Szabadi-utba vezet.

A maros-vásárhelyi *Rákóci-hid* a régi, teljesen fából levő u. n. *Bodor-hid* helyett, az 1910—11. években épült. Az új hid nem a régi helyén, hanem attól 15 m. távolságban lefelé helyzetett el és 3 nyílással építetett, melyek közül a két szélső 18.5 m., a közép nyílás 30.105 m., össznyílása tehát 67.00 méter.

A hid elhelyezése és alépitménye a kereskedelemügyi m. kir. ministerium és *Péterfy Dénes* kir. főmérnök, a vasfelszerkezet *Fodor Béla* budapesti gépgyáros tervei szerint készült.

Az ellenfalak és meder pillérek vagdalt kövel burkolt beton falazatból vannak előállítva s ugyancsak betonból vannak az alapfalak is, melyek 3.80—4.20 m. mélységre nyulnak be a meder lenékbe, a kis vízszintől számítva.

A felszerkezet 20 tonnás gözeke terhelésre számítva, parabolikus felső övű rácsos főtartókkal készítettett. A hid pálya 4.80 m. széles kocsipályából és két oldalt a 0.60 m. széles kerékhárítókon kívül, egy-egy 1.50 m. széles gyalogjáróból áll. A kocsipálya kavicsolással, a gyalogjárók aszfalt burkolattal vannak ellátva.

Az építés 1910. évi január hó 22-én vette kezdetét és az új hid 1911. évi május hó 19-én adatott át a forgalomnak.

Az építést *Barna Bertalan* kir. főmérnök főfelügyelete mellett, *Péterfy Dénes* kir. főmérnök vezette.

Az alépitményi munkákat *Moóré Kálmán* okl. mérnök és *Bazola Béla* építész vállalták, kik közül az utóbbi az építés folyamata alatt meghalt.

A vasfelszerkezetet *Fodor Béla* budapesti gépgyáros készítette.

Az építés költségei a következők voltak:

Alépitményi és kapcsolatos munkák	69095.26	korona
Vasfelszerkezet	67959.30	„
Kisajátítási összeg	3248.—	„
Vasuti őrház és átjáró áthelyezése	4500.—	„

Összes költség ... 144802.56 korona,

melyet teljesen az államkincsar fedezett.

CSONKA

FÉNYKÉPÉSZETI ÉS FESTÉSZETI MŰTERME.

FÖTÉR 9. SZ. Apolló ház. TELEFON 3—05.

A városból kifelé haladva, a város felőli két korlát pillérérei egy-egy emléktábla van elhelyezve, melyek szövege a következő:

Jobb felől:

RÁKÓCZI HID
ISTEN SEGEDELMÉBŐL ÉPÜLT
1910—1911. években
udvardi és kossuthfalvi
KOSSUTH FERENCZ

és

HIERONYMI KÁROLY
m. kir. kereskedelemügyi ministerek
ministersége és makfalvi DÓSA LÁSZLÓ
kir. műszaki tanácsos, államépítészeti hivatal
főnök főnöksége idején.

Az építést vezette mellethei és horkai
BARNA BERTALAN kir. főmérnök
központi felügyelete mellett

kibédi PÉTERFI DÉNES kir. főmérnök.

Bal felől:

RÁKÓCZI HID.
ÉPÜLT 1910—1911. ÉVEKBEN.
Az építményeket MÓORÉ és BAZALA
vállalkozók, a vasszerkezetet
FODOR BÉLA vasszerkezeti gyáros,
FODOR ISTVÁN mérnök
vezetése alatt készítették.

A hid a forgalomnak
átadatott:

1911. évi május hó 19 én.

Fodor Bertalan kárpitós és diszitő.

Ajánlom szives figgelmébe modern kár-
pitós műhelyemet! ●●●● A legizlésesebb
és legtartósabb kárpitós munkákat, ruga-
nyos és lószőr matrácokat, önműködő
roletteket készítem. Kivánatra házhoz
:: :: megyek, — vidékre is. :: ::

Kossuth S.-utca 40. sz.

Rákóczi szobor.

Leleplezték 1907. október 29-én.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Dr. Sárkány Miklós ügyvéd és ifj. Biás István levéltáros indították meg a mozgalmat 1903-ban aziránt, hogy a „Nagy Fejedelem“-nek, II. Rákóczi Ferencnek, kit 1707. április 5-én városunkban iktattak be a fejedelmi székbe, emléke szoborban is megörökíttessék.

Dr. Bernády György polgármester lelkes hazafisággal karolta fel az eszmét, s amint érdeklődést mutatott a dolog iránt, — kezébe is esett annak kivitele, de aztán csinálta is végig, míg a kitűzött célt megvalósította. A gyűjtés gyengén sikerült, úgy, hogy a 9500 koronát kitevő költségeket végül a város közönsége fizette ki. A városi tanács, mint szobor-bizottság városunk szülöttét, *Szekely* Károly ifju szobrászt bizta meg tervek bemutatásával 1906-ban. Székely ekkor a párisi „Julienne Akadémiá“-n folytatta tanulmányait, s onnan küldött be három tervezetet, melyek közül az elsőt fogadták el kivitelre:

„Ötven centiméter magas lépcsőszerű építészeti megoldásból csonka gula alakú sziklatömb emelkedik ki, szimbolizálva a nyers erőt, Rákóczi szabadságszerető hiveinek egységességét és összetartását. A sziklatömbön egy marcona kuruc harcos tör elő a rettenthetetlen elszántság megtestesüléseképen. A csonka gulát befejező obeliszken nyugszik Rákóczi mellszobra, mely Mányoki ismert képmása után készült.“

A kész szobor művet a Kossuth Lajos és Arany János utcák összeszőgelésénél levő téren állították fel.

A leleplezési ünnepély 1907. október 29-én volt meg, az összes iskolák tanulóinak és nagy közönség részvétele mellett. Délelőtt 10 órakor a különböző vallásfelekezetek templomaiban ünnepélyes istentisztelet volt. 11 órakor folyt le a leleplezés a következő sorrendben.

1. A maros-vásárhelyi dalkör éneke.
2. Ünnepi beszédet tartott Bedőházy János, országgyűlési képviselő.

3. Énekelt a ref. egyházi dalárda.

4. Leleplezési beszédet mondott dr. Fenyvesy Soma, országgyűlési képviselő.

5. Dr. Bernády György polgármester a szobrot a város őrizetébe fogadta.

Az egyszerű, de hazafias szellemben lefolyt ünnepélyt a dalárdák „Szózat“-a zárta be.

A szobor talapzatán a következő feliratok vannak:

Elül — „Rákóczi“!

Hátul — 1707. április 5.

1907. április 5.

És áll a sikerült, kedves kis emlékmű, örök időkre hirdetve a s. ékely főváros kegyeletes érzelmeit a nagy kuruc fejedelem iránt.

Sándor János-utca.

(Alsó vasuti-utca.)

Sándor János.

1860.

Irta: LÁSZLÓ GYULA.

Maros-Vásárhelynek és Maros-Tordavármegyének két izben volt főispánja, sajnos, hogy mind a kétszer igen rövid ideig. Működéséhez fűződnek a közutak befásítása, a maros-vásárhelyi takarékpénztár válságának rendezése és a székelyföldi földmivelésügyi miniszteri kirendeltség szervezése. Mind maradandó becsü dolgok, de mit csinálhatott volna akkor, hogy ha főispán-ságai és egy izben kormánybiztossága (a székelyföldi kirendeltségnél) hosszabb időre nyultak volna ki? Hát még igen sokat alkotott volna, de ami ennél is becsesebb, összehozza és együtt

tartja vala azt a gárdát, amely az ő lelkével érzi az erdély-részi magyarság bajait s az ő szellemében cselekedett volna együttesen és külön-külön százfelé, mindenütt, ahol stagnál a magyar közélet.

Mert Sándor János úgy tud lelkesedni, hogy másokat is lelkesíteni képes és a közért úgy tud dolgozni, hogy másokkal is megkedvelteti a közmunkát. Jelenléte nevelő hatással volt környezetére, mert semmit sem tartott kicsinek, ami a nemzet ügyének javára volt s minden reális dolognak meg tudta adni az időszerűség jellegét, ami lefegyverezte a maradiság negatív felfogását.

Ezt nélkülözzük most s ezért esik rosszul, hogy a politika elszólitotta tőlünk. Neki itt volt a helye Erdélyben, akárhol, akármilyen címen, csak vezető állásban ma is itt kellene legyen. Nekünk nincs időnk kivárni, hogy Sándor Jánoshoz hasonló jellemek és kivételes tehetségek szülessenek. A kikiáltott, megtámadott fél mi, erdélyi magyarok vagyunk. Ebben a helyzetben az erős karakterű vezérek kivonása többet árt, mint használ az ország ügyének.

Sohasem felejem el azt a felszólalását, amit 1905-ben a kereskedelemügyi miniszteriumban tartott székely értekezleten jett. Sándor János a miniszterium vezető tisztviselőihez fordult és azt mondta, hogy a kormányok változnak, a miniszterek önnök és mennek, de a tisztviselők maradnak. Tisz'eletteljesen

arra kérte a tisztviselő urakat, hogy foglalkozzanak Erdély és a székelység ügyével. nemcsak bürokrátikus módon, hanem foglalkozzanak hazafias lélekkel. Tanulmányozzák a megértésig és a fölemelő öntudatig Erdély bajait s az onnan jövő ügyeket bírálják el és referálják az ügy szeretetével, mert kétszeres sullyal bír minden jó cselekedet, amit Erdélyért tesznek.

Elmondotta ezt a beszédet Sándor János és mi jelenlevő székelyek megéreztük, hogy idelent kell cselekedni és követelni elsőnek, kérlelhetlen elszántsággal, hogy odafönt is jobban és jobban és minden időben megértsenek. Megéreztük, hogy az erőt idelent kell összefogni és nagyra fejleszteni, mert Budapest messze van és Budapesten hamar felejtenek.

Sándor János Maros-Vásárhelyt született 1860-ban. Jogi tanulmányainak elvégzése után itt akart közigazgatási pályára lépni, Maros-Tordavármegye közönsége akkor nem választotta be aljegyzőnek. Tíz év múlva mint főispán tért vissza az ősi megyei székházba, amikor a már értékes multtal bíró és ország-szerte nagyrabecsült ifjú főispánt határtalan örömmel és ragaszkodással ünnepelte a megye és város közönsége. Két ízben volt főispán nálunk, másodszeri főispánsága alatt a földmivelésügyi miniszteri kirendeltség kormánybiztosi tisztét is viselte. Megelőzőleg alispán volt Tordaaranyosban és hosszabb ideig főispán Kisküküllő megyében. A Tisza kormány alatt belügyminiszteri államtitkárságot vállalt, jelenleg Dicsőszentmárton országgyűlési képviselője. Maros-Vásárhely iránt soha sem szűnt meg érdeklődni, közdolgokban éppen úgy, mint magánosok ügyeiben sok értékes szolgálatot tett és tesz.

Maros-Vásárhely közönsége hálából diszpolgárrá választotta s a legforgalmasabb utcáját, a vasutra vezető hosszú szép utcát az ő nevérol nevezte el.

Kiszling Ödön

fűszer és vegyes kereskedése.

Szentgyörgy-u. 16. szám.

**Kávét, cukor, tea, ásványvizek stbbi olcsó
bevásárlási forrása. :: :: Naponta friss,**

:: :: kitünő minőségű tea vaj kapható. :: ::

Soós Pál-utca.

(Gát-utca.)

A Szentgyörgy-tér északi részéből északnyugati irányban haladva, a vasut-vonalig tart.

Soós Pál

1843-1910.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Városaink ama helyes fölfogásra, hogy egyes utcákat a kiválóbb férfiakraól nevez el, kétféle célt szolgál. Először hosszú időkre emlegetetté teszi az illető nevét; állandóan emlékezetben tartja őket. Másodsor kitüntetés ez a szerzett polgári, társadalmi vagy hazafiui erényekért.

Ezen szempontból tekintve a Soós Pál-utca elnevezést, meglepédeéssel állapíthatjuk meg, hogy Maros-Vásárhely közönsége e tényével igazságos, méltányos, becsülendő dolgot cselekedett. Akik ismertük „Pali bácsit“ (s ki nem ismerte?) az ő

magyar-nemes karakterisztikus alakját; a kiváló természetes ésszel, feltétlen becsületességgel, sok-sok kedves bohemiával bíró; a szó igaz értelmében való nemes lelkű embert szerettük meg benne.

Maros-Vásárhelyen 1843-ban született. Kőmives iparos volt s a maga idejében első az első között. Építményei a szilárdság, gyakorlatiasság, tetszetős csíny, és olcsóság jegyében készültek. A száznál több magánház mellett ő építette a Székely-Muzeumot, a róm. kath. Zárdát, az izraeliták Zsinagógáját, a Minoriták bérházát, a Papp és Benkő

palotákat. — Szorgalmas, kitartó munkájának meg is volt a megérdemelt gyümölcse, de azt ő soha sem tekintette csak a magáénak. Nem volt oly hazaias, humánus vagy közhasznú cél, melyet mindig bőkezűen ne támogatótt volna. S hát a számtalan ismerős és ismeretlen szegény, nyomorult, özvegy és árva?! Hányan nélkülözték a jótékony segítő kezét a Soós Pál elhunytával?! Hányan?! Ki tudná azt megmondani?!

Közéleti tevékenysége díszes állásokba juttatta. A Kőmives Ipar-Társulatnak 25 éven át volt osztatlan szeretetben és becsülésben részesített elnöke. Tagja volt a törvényhatósági bizottságnak, a kereskedelmi és ipar kamarának s minden jó célt szol-

gáló egyesületnek. A ref. egyházban egyházi tiszteletet töltött be hosszú időn át.

1910. április 12-én bekövetkezett halálát hosszú betegeskedés előzte meg. Temetésén az egész város, a társadalom minden rétege megjelent, megadva a végtisztességet volt kiváló, derék tagjának.

Pártoljuk a helyi ipart!!

Alapított 1858. Telefon szám 135.

Tisztelettel tudatjuk a helyi és vidéki nagyérdemű közönséggel, hogy **műhelyünkben készítünk és állandó raktáron tartunk vízvezetékhez szükséges alkatrészeket. Készítünk és berendezünk ürszék, vizelde és fürdőberendezéseket a legegyszerűbb kivittől a legdiszesebb kivittig, jótállás mellett.**

Üzletünk fennállása óta számtalan ily munkálatokat végeztünk, vidéken és helyben célszerű, izléses és versenyképes munkálataink a legnagyobb elismerésben részesültek.

A fő vízvezeték csöveiből házakhoz való bevezetéseket a legjutányosabb árban esz- közöljük.

Tervek és költségvetések, valamint a helyszínén eszközölt felméréseket díjtalanul készítünk.

A nagyrabecsült közönség szives pártfogását kéri tisztelettel :: ::

Szilágyi Zestvérek

törvényszékileg bejegyzett cég.

———— Szentgyörgy-tér. ————

Szentgyörgy-utca és Szentgyörgy-tér.

A Szentgyörgy-utca a Széchenyi-térről északi irányban vezet. A Zrinyi M.-utcától kezdve kiszélesedik s a Szentgyörgy-teret alkotja, a Lavotta J.-utcáig.

Szent György lovag.

† 303.

Irta: Dr. MOLNÁR GÁBOR.

Szentgyörgy-utca és tér. Egyike legnagyobb forgalmu közutainknak, melyek elnevezésüket onnan vették, hogy a Maros-Vásárheiyhez északkeleti irányban legközelebb fekvő Marosszentgyörgy községbe ez útvonal vezet. Mások szerint György lovag után kapta volna elnevezését, ki előkellő családból született Kappadóciában, Diocletian római császár idejében, kinek kegyeit vitézsége és más jeles tulajdonságainál fogva csakhamar kiérdemelte. Midőn uralkodója a keresztényeket üldözni kezdette, az ellen György lovag rettentetlen bátorsággal felszólalt, és a császár kegyetlenségeit éles szavakkal megróta. Emiatt börtönbe vettetett, s miután a legválogatottabb kinzásokkal is hitétől eltántoritani nem bírták, 303. év körül kivégeztetett. Ugy a keleti, mint a nyugati egyház vértanút tisztel személyében. Emlék napja április 24.

Ez utcában ma is fennáll az ugynevezett *Makariás ház*, melyet tulajdonosa a XVIII. század elején épített és amely arról nevezetes, hogy midőn József császár 1773 ban július 11-én, utazása közben Maros-Vásárhelyre érkezett, ez épületben szállott meg, mint amely abban az időben a város legszebb és legkényelmesebb háza volt. Hogy a város utcái akkor mennyire járhatatlanok valának, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a császárt a Palásközön kellett meredek hegyoldalon föl vezetni a Várba, hogy a haderő fölött szemlét tarthasson, mert esős idő lévén, ugy a Szentgyörgy-utca, mint a Nagypiac járhatatlanok voltak. A Szentgyörgy-utcában fekszik a m. kir. állami kórház, mely 1812-ben— tehát éppen 100 évvel ezelőtt — létesült.

Bükkösi György
asztalos mester.

□□ Régibáromvásár-utca 1. a. □□

Szent László-utca.

A városi északi részében a Soós Pál-utcából északi irányban halad s a vasutvonalig nyulig.

I. László király.

1040-1095.

Irta Dr.: KIRÁLY ISTVÁN.

A XI. században uralkodott I. László király 1077—1095-ig egyike legjelesebb királyainknak. Vitéz, derék, bölcs ember volt, kit a nemzet rajongva szeretett. Vitézségének már vezér korában sokszor adta tanujelét, harcolva a nemzet nyugalmaért és a kereszténység védelméért. Királysága alatt is sokat harcol az ország határait háborgató kunok és besenyők ellen. E harcokkal kezdi meg Magyar ország kulturmisszióját: a művelt nyugati államok védelmét kelet hordái ellen. Ő volt első hódító királyunk. Ő kapcsolta Magyar országhoz Horvát országot. Bölcseségét, helyes politikai belátását és igazi vallásosságát világi és egyházi törvényeiből láthatjuk. Mindenek előtt rendet akart teremteni az országban, azért törvényei nagyon szigorúak. Aki egy tyuknál nagyobbat lop, életével lakol. Ha egész falu bűnös, minden tizedik lakol, stb. Ebben az időben még nem volt külön választva nálunk az egyházi törvényhozás a világitól; mindkettőnél a király intézkedik. Egyházi törvényei főleg arról nevezeteseek, hogy itt találjuk az utolsó intézkedést a pogányokról. László Magyarországot naggyá, hatalmassá tette. Hire, neve külföldre is eljutott, úgy, hogy őt akarták a keresztes háború fővezérévé megválasztani, de ezt már nem érte meg. Az ország három évig gyászolta s az egyház a szentek közé avatta. Igen sok monda maradt fenn róla a nép ajkán. Legnagyobb jelentősége László uralkodásának abban van, hogy egyrészt alatta végleg megszilárdult a kereszténység Magyar országon, mert látták, hogy lehet valaki keresztény anélkül, hogy német legyen; másrészt pedig, amikor minden vallásos buzgósága mellett sem engedte, hogy a pápa vele és országával rendelkezék — megmutatta, hogy lehet valaki vallásos, sőt valóságos szent, anélkül, hogy mindenben vakon engedelmeskedne a pápának

* * *

László I-ső Béla király és neje, a lengyel Rikszsa hercegnő fia 1040. táján született Lengyel országban. Meghalt 1095. július 29-én. Holtteste az általa alapított nagyvárad székesegyházban pihen. Lászlót a pápa 1192-ben a szentek közé iktatta, mely aktusnak hétszázados évfordulóját — 1892. június 29-én — nagy fényvel ünnepelték meg. Szerk.

Széchenyi-tér. (Nagypiac vagy Főter.)

Városunk eme legszebb utvonalat a törvényhatósági bizottság 1860. szept. 12-én tartott gyűlésében nevezte el a *legnagyobb magyar* nevééről.

Gróf Széchenyi István.

1791-1860.

Irta: Dr. MOJNÁR GÁBOR.

Gróf Széchenyi István élete és működése annyira közismert, hogy e helyen csak a legkimagaslóbb adatok felsorolására szorítkozunk.

Gróf Széchenyi István született Bécsben 1791. szept. 21-én. Meghalt Döblingben 1860. ápr. 8-án. Atyja Széchenyi Ferenc a *Magyar Nemzeti Múzeum* nagynevű megalapítója anyja Festetics Juliánna grófnő. Festetics Pálnak leánya volt, aki első férjének gróf Széchenyi Józseinek 1775. november 20-án bekövetkezett halála után 1777. augusztus 17-én pápai engedéllyel annak testvéréhez gróf Széchenyi Ferenchez ment nőül. A házasságukból született öt gyermek: három fiú és két leány között István volt a legfiatalabb. Lunkányi János vezelte gyermekkori első kiképzését, ki mellett egyes tantárgyakat külön szakférfiak tanítottak. Így Révai Miklós tanította az architektúrát, egy Poupár nevű házi káplán az olasz és francia nyelvből adott órákat. A család körében a magyar nyelv volt az uralkodó és a gyermek nevelése is magyar szellemben történt.

Gróf Széchenyi István.

Már 17 éves korában két testvérével együtt felvétette magát a hadsereg kötelékébe és 1809. április 7-én főhadnagy lett a württembergi huszárezredben s itt a benne összpontosult bizalom folytán, az ezred pénztárának a kezelését is rá bízák. A franciák elleni háborúban élénk részt vett és magát több ízben kiütötte. 1826. febr. 15-én a katonai szolgálatból kilépett és külföldi utazásokra fordította idejét s nemcsak egész Nyugat-Európát, de Kis-Ázsia partjait is beutazta. Hazá érkezése után Magyarország és Erdély nevezetesebb városait látogatta meg, mely alkalommal a legtekintélyesebb hazai vezérférfiakkal ismeretséget és barátságot kötött. Ő volt az, aki a löversenyeket hazánkban

meghonosította, melyek 1822-ig nemcsak nálunk, de Ausztriában is ismeretlenek voltak. Életének legkimagaslóbb ténye a Magyar Tudományos Akadémia megalapítása volt, mely célra az 1825-iki országgyűlésen egész évi jövedelmét: 60000 forintot ajánlott fel. Eközben irodalmi téren is folytonosan működött s első munkáját a *Lovakról* 1828-ban adta ki. Ugyanez évben fogott a *Hitel* című munka megírásához, melyet 1830-ban tett közzé, hogy benne foglalt új és átalakító eszméivel s reformterveivel forrongásba hozza s általuk keltett szellemi harc segítségével a haladás útjára terelje a nemzetet. Jórészben szintén e célt szolgálja a *Világ* című munkája, melyet Dessewffy József gróf támadása ellen, a *Hitel* védelmére írt. E két munka az akkori idők legnagyobb eseménye és hatásuk leírhatatlan volt; két pártra szakították a nemzetet: egyik, mely Széchenyit képzelgőnek tartotta s műveit megégette, a másik, mely *diadalfiának* nevezte és a nemzet megváltójának tekintette és égisz alá magasztalta. A színügy érdekében bocsátotta közre 1832-ben a *Magyar Játékszinről* szóló röpiratát. 1833-ban írta a *Stadium*-ot, melyben reformterveit még szabatosabban kifejti. 1834-ben kezdett *Hunnia* című munkája megírásához, melyben arról értekezik, hogy miként kellene Budapest fővárosát a modern kényelemnek megfelelő módon rendezni.

1824. augusztus 2-án látta először *Seilern Crescence* grófnőt, ki iránt mély vonzalomra lobbant és akit férjének gróf Zichy Károlynak halála után 1836. február 4-én hitvesévé is tett. 1830. június 11-én alapította meg az *Állattenyésztő Társaságot*, mely 1835. június 6-án *Magyar Országos Gazdasági Egyesületté* változtatta nevét. 1842. aug. 24-én megérte azt a nagy örömet, hogy a budapesti lánchíd alapkövét a nádor és az országgyűlés képviselői jelenlétében letették. Ezen kívül másik kedvenc tervének megvalósítását a *Tiszaszabályozást* is ez időben kezdhette meg. 1848. márc. 23-án elvállalta a közlekedésügy és közmunka miniszteri tárcát, de a meghasonlás, mely közötté és Kossuth Lajos között előzőleg már fennállott, a kabinetbe lépés után sem simult el s most még sötétebb színben látta a Kossuth politikájától fenyegető veszélyt, mely mindinkább a dinasztíával való megszakadás felé vezetett.

A folytonos tépelődés és honfibanat lassanként megtörték szellemi erejét és gondolatai rohamától nem menekülhetett többé, szellemi világa elborult s a döblingi gyógyintézetbe vitték. Évek múltak el, míg állapota lassanként javulni kezdett, annyira, hogy nejevel levelezésbe bocsátkozott s honfitársaival, akik gyakran meglátogatták, politikáról is társaloghatott s gazdasági ügyeit maga vezette. Új irodalmi munkássághoz is kezdett s megírta *Onismeret* című művét, melyben a gyermek tehetségének harmonikus fejlesztéséről, a testi nevelés fontosságáról s egyéb pedagógiai kérdésekről értekezik. Sokkal messzehatóbb jelentőségű egy másik politikai irányu műve: az *Ein Blick*, melyet 1859-ben adott ki Rónay Jácint közvetítésével Londonban. A lángész és szenvedély e sajtóságos és páratlan alkotása az élc, a maró

gúny, minden elképzelhető epiteton és szójáték segélyével kiméletlenül pellengérré állítja és nevetségessé teszi a gyűlölt Bach miniszter politikáját és személyét egyaránt. E munka napvilágra jötté volt a legfőbb oka a Bach-rendszer bukásának, de egyzersmint Széchenyi tragikus halálának is.

A bécsi rendőrség 1860. március 3-án házkutatást tartott nála s elkobozta iratait, melyek alapján messzeható politikai összeesküvést gondolt fölfedezhetni s tudtára adták, hogy a tébolyda megszűnt reá nézve asylum lenni, mire egy végzetes pillanatban 1860. április 7. és 8-a közötti éjjel önmaga ellen fordította a fegyvert. Halála hírért általános megdöbbenéssel fogadta a nemzet s őszinte részvéttel kísérte sírjába. A haza minden jelentékenyebb városában és községeiben gyászemlékünnepeket tartottak. *Maros Vásárhelyt* 1860. május 12-én folyt le a gyászünnepe, mikor is az összes harangok megkondultak, valamenynyí épületről gyászbogók lengtek s reggel 9 órakor több száz fáklyával, gyászbavont zászlókkal az előkelőségek, polgárság, céhek és testületek a róm. kath. főtemplomba vonultak. A menet élén óriási gyászbogóval kezében ifj. gróf Bethlen Gábor haladt nyomban utána párosával a legmélyebb gyászba öltözött hölgyek, utánok fekete nemzeti öltözetben kivont kardokkal párosan a férfiak, Marosszék összes nemessége b. Henter József vezetése alatt. A tömeg akkora volt, hogy a máskülönbén nagy terjedelmű róm. kath. templom azt befogadni nem tudta. A gyászmisét, melyen minden helyi polgári és katonai hatóság megjelent, Hoppé esperes tartotta 28 pap segédlete mellett. Innen a gyásztömeg, melyhez a róm. kath. papok is csatlakoztak a várbeli ev. ref. templomba vonult, hova csak háromnegyed órai lassu menetelés után érkezett meg. Alkalmi imát Péterfi József Ielkész tartott, a diszbeszédet pedig alsócernátoni Molnár János, az ev. ref. kollegium rektorprofessora, e sorok írójának édes atyja mondotta el, mély hatást keltvén vele. Innen az egész gyászkisérét a görög egyesültek templomába ment, hol Nyulasi József főesperes tartotta a gyászmisét, majd a Nagypiacra visszatérve a tanácsház előtt mindenki által levett főveggel a *Szózatot* énekelték, a halomba fektetett fáklyáknak sötét füstje magasan terült el az ég boltozatán, vegyülve a résztvevők könnyeivel — egykoron a két haza területét termékeny cseppekkel öntözendő. Ezt követte az Arany Kereszt című vendéglőben tartott nagy ebéd, melyen 200 személy volt jelen, köztük előkelő urnők is. Az ebéden gróf Bethlen Farkas mély hatást keltett szónoklatot tartott, melyben azt is felhozta, hogy dicsőült gr. Széchenyi István még halálával is életet költött a nemzetébe s azután hamvait megáldotta. Végül a legnagyobb magyar özvegyéhez és fiához vigasztaló részvétiratot küldöttek, melyet az összes jelenvoltak sajátkezüleg irtak alá. Nagy hazánkfia emlékének hódolt a székely főváros akkor is, midőn 1911. évben az Apafy-téren épült impozáns szépségű felsőkereskedelmi iskoláját neve után keresztelte el, melyet még életben levő fiainak is tudomására hozott.

Szell Kálmán-út.

A Klastrom-utca északi végénél kezdődik s keleti, majd észak-keleti irányban haladva, a „Somostető“-re vezet.

Szell Kálmán.

1843.

Irta: dr. DÉKÁNI KÁLMÁN.

Egyik legkiválóbb politikusunk. Született 1843. jun. 8-án Gasztonyban, Vas megyében. 1866-ban végezte el a budapesti egyetemen a jogot, 1867-ben szolgabíróságot vállalt s 1868. óta a szentgotthárdi kerületnek képviselője. Hét évig volt országgyűlési jegyző és állandó előadója a delegációban a hadügyi albizottságnak, a pénzügyi, központi és horvát ügyek országos bizottságainak. 1867-ben nőül vette Deák Ferenc gyámleányát, a költő Vörösmarty Mihály leánvát Ilonát s ezzel rendkívül meghitt viszonyba került magával Deákkal is, ki nyaranta ezután rendszeres vendége volt Rátóton. Közgazdasági és pénzügyi téren kifejtett munkásságának elismeréséül 1875-ben a Tisza-kabinetben pénzügyminiszter lett s az maradt 1878-ig. Nevéhez fűződik az 1878-iki kiegyezés megalkotása, az osztrák-magyar bank előkészítése. 1881-ben Szentgotthárdon a függetlenségi jelölttel szemben kisebbségben maradván, Pozsony II. kerületének lett a képviselője. Megalkotta a magyar jelzálogbankot, melynek azóta igazgatósági elnöke A király valóságos belső titkos tanácsosi méltósággal tüntette ki ezekben az időkben, 1893-ban pedig a Lipóttrend nagykeresztjét kapta. 1892—96. a pénzügyi bizottságnak, az országos ellenőrző bizottságnak, az 1896-iki delegációnak, a milleniumi orsz. bizottságnak, a dunántúli közmívelődési egyesületnek, a közművelődési egyesületek 1896. kongresszusának, az interparlamentáris konferencia magyar csoportjának, az 1896—98-iki magyar quota bizottságnak stb. volt elnöke. 1899. feb. 26-án, a Bánffy-kormány bukása után Szell Kálmán lett a miniszterelnök s az u. n. pactum megalkotásával az ellenzék obstructióját leszerelte. 1902-ben a Szt. István renddel tüntették ki; 1903-ban, jun. 16-iki lemondása után pedig az I. oszt. vaszkorona renddel. 1906-ban, annak bukásáig az alkotmánypártnak lett elnöke. Az újabb időkben a politikai élettől visszavonulva, egyedül rátóti mintagazdaságának él.

KERÉKES MIKLÓS kocsigyártó,

Maros-Vásárhely, Arany János-utca 21. sz.

Kovács, kerékgyártó. nyerges és fényező munkák szakszerű készítése.

Kész kocsik raktáron. Lóvasalás.

Szigligeti Ede-utca.

A város délnyugati részében, a Honvéd-utca folytatásaként, a vasut vonal városfelőli oldalán halad a Máv alsó állomásáig.

Szigligeti Ede.

1814--1878.

Irta: DÉNES ANDOR.

„A magyar vigjáték atyamestere“ 1814 ben Nagy-Váradon született; tulajdonképen Szathmáry Józsefnek hívták, de mert szüleivel és ismerőseivel összeveszett, meghasznált, nevet változtatott, lemondott családi nevéről; elérte vágyát, mely exentrikus lényét betöltötte: színész lett. Még nem volt 23 éves, mikor a világot jelentő deszkákra lépett, de nem mint előadó művész, hanem mint író szerzett a magyar irodalomtörténelemben a legnagyobbak között méltó helyet.

Annyi sokat és sokfélét írt, hogy közmondássá vált, hogy ha egy évig mind Szigligeti darabot játszanának egy színházban, egy darabjára nem kerülne 3 szor sor!

Nem volt ő költő, író volt a szó legszorosabb értelmében.

Mint drámaíró a legnagyobb. Művei három csoportba oszthatók: drámák (komoly), vigjátékok és népszínművek csoportjára. Életében tizenhétszer nyert akadémiai jutalmat és számtalanszor dicséretet.

„Trónkereső“ tragédiájával nyitja meg művei sorozatát, mellyel méltán ért el közzétünést; az akadémia e művét megkoszorozta. De tulajdonképen vigjátékai azok, amelyek, mint a: „Fenn az ernyős, nincsen kas“ és „Liliomfi“, majd pedig: „Nőuralom“ és „Bajusz“, egyéniségét kidomborítják s jellemét kicsiszolják. Korszerű képek, melyekben kora fonákságait cáfolja, visszasságait ostorozza.

Ki ne ismerné a „Falu rossza“ című népszínművét Tóth Edének, — Szigligeti, „Csikós“-sának hasonmását, melyben Szigligeti mint amabban a szerző a bánatában duhaj és duhajságában is melancholikus falusi betyár legényt mutatja be?!

Vagy a „Czigány“, alkotásainak e legjava, mellyel a paraszti „osztálygöögöt“ állítja elibénk s mely népszínmű létre is vigjátéki elemmel telt karikatúrája az akkori vidéki népnek.

Szigligeti Ede, mint később a színésziskola igazgatója a „Dráma és Valfajai“ címmel a dráma elméletéről értékes összeállítást nyújtott.

Az új nemzeti színháznak rendezője, dramaturgja, majd igazgatója is volt haláláig 1878-ig. Mint statisztá, havi 12 forinttal kezdte pályafutását s mint a Nemzeti színház igazgatója fejezte be dicső életét.

Szondy György-utca.

Uj utca. A Deák F.-utca folytatásaként a Kemény Zs.-utcába vezet.

Szondy György.

†-1552.

Irta: POLONYI JÁNOS.

A magyar történelem minden lapja, dicső harcok, hős vitézek emlékével van tele irva. Talán a világon egy nemzetnek sincs olyan régi dicsőségtől tündöklő történelme, mint a magyaroknak. Minden századnak, megvan a maga fényes multja, melyből az utódokra a hazaszeretet fenséges eszméje árad. Azok között a hősök között, akik a hazaszeretet, s a harci vitézség által mindennél maradandóbb emléket hagytak hátra maguk után, ott tündököl Drégely várának hős védője is, Szondy György. Nehéz idők jártak akkor a magyar nemzetre. A törökök dúló

hada vonult végig az országon s a vérrel szerzett hazát a végényészet fenyegette. A magyarok Istene azonban nem hagyta el akkor sem a nemzetet. Hős fiai, dicső vezérei, sikra szálltak az ellenséggel szemben s a magyar fegyverek rettenthetetlen bátorságával megvívták a küzdelmet győzelemmel, vagy a hazáért ott estek el a csatatéren.

Szondy György is azok közé tartozott, akik megalkuvást nem ismerő bátorsággal a legutolsó percig fáradhatatlanul küzdenek a csatatéren s ha már minden reménység el is vészett még akkor is tovább folytatják a küzdelmet a dicsőségért. Szondy György Drégely várát, mint „*királyi várparancsnok*“ védelmezte a törökök ellen. Mindössze más-

Szondy György szobra

a drégely-palánki emlék-kápolnában.

félszáz katonája volt, akik azonban a hazaszeretet szent eszméjétől áthatva szinte csodát műveltek Ali budai basa 10,000 fegyveres erejével szemben. Mikor a török hadak közeledéséről Szondy értesült, az elhanyagolt várát kissé védett állapotba hozta s csak hősi bátorságába vetett hitének reménységével nézhetett a jövő elé. A törökök támadása már az első napon nagyon megrongálta a gyenge várfalakat s mikor a vártorony is bedőlt, Ali a török vezér, a szomszédos nagyoroszi papot küldte fel Szondyhoz, azzal az üzenettel, hogy a várát adja fel, amelynek ellenében neki és seregének szabad elmenetelt biztosít. A hős Szondy az üzenetre azzal válaszolt, hogy jószágát a várudvarán halmazba rakatta, meggyújtotta, paripáit által dőfte,

nehogy azok az ellenség kezébe kerülve, a magyarok ellen harcoljanak, azután két énekes apródját és a két török foglyát selyembe, bársonyba öltöztetve leküldte Alihoz, az ő gondozására bízva azokat s 1552. július 9-én a csekély számú őrség megkezdte a harcot a törökök tulnyomó seregével. Az ellenség már áttört a réseken, pusztítva közeledett, Szondy katonáit biztatva ott harcolt, ahol legádázabb volt a küzdelem.

A küzdelem hevében a térdére sebet kap s így térdre esve tovább harcol, míg végre egy golyó szíven találja Drégely hős védőjét: Szondy Györgyöt. A törökök a kis magyar csapatot mind egy szálíg leöldösték s a csata után Ali a török vezér Szondy vitézsége iránti tiszteletből, holttestét a várral szemben fekvő dombra temetette s a sírhelye fölé zászlós kopját tűzött ki.

Ime! a magyar harci vitézség előtt még a hatalmas ellenség is meghajolt. 1552. július 9-ike lángbetűkkel lett beírva a történelem lapjain, amikor az önfeláldozás magasztos erényével — a hazaszeretetlenben gyökerező katonai vitézség legragyogóbb példáját mutatta meg Drégely várának hős védője, *Szondy György*.

* * *

Hontvármegye 1885-ben róttá le kegyelete adóját, midőn a Simor herceg-primás által épített emlék-kápolnában felállította Szondynak — Kiss György által készített — szobrát.

(Szerk.)

MAGYARŰ BALÁZS
férfi szabó terme.

MAROS-VÁSÁRHELY,
Széchenyi-tér. Mészáros udvar.

Teleki könyvtár.

Irta: . . g. . . k.

A gróf Teleki könyvtárat kancellárius *gróf Teleki Sámuel* alapította, a nagy Teleki Mihály unokája (élt 1739—1822.) jelenlegi tulajdonosa, gyarapítója és fejlesztője a kancellár dédunokája gróf Teleky Sámuel v. b. t. tanácsos, a m. Tud. Akadémia tagja, nagy afrikai utazó és fölfedező. A nagy alapító tisztán a maga tudományszeretetéből, szorgalmából és utánjárásából szerezte össze a könyvtár 40,000 kötetre menő anyagát, — mely közkinccs egy hatalmas, galériás, templomszerű teremben van elhelyezve a *gróf Teleki házban, ahogy Maros-Vásárhelyen mondják a „Teleki tékában,“* a mi a bibliotheka (könyvtár) megrövidítése.

A dr. Gece Dániel u. 14. sz. a. álló ezen régi, kuriális épületbe a könyvtár 1802-ben került Bécsből, ahol már 1794-től kezdve rendezette könyveit és innen látta el 4 kötetből álló címjegyzékkel, katalogussal (1796—1819.) az alapító.

Erdélynek ezen mintaszerű könyvtára, Maros-Vásárhelynek egyik legfőbb nevezetessége, bővelkedik úgy látnivalókban, mint tudományos becsű munkákban; berendezése úgy petrifikálódott, ahogy azt 110 éve beállították, szakok szerint rendezték; vannak benne szakosztályonként arab, héber, görög, latin, német, francia, angol, olasz, theologiai, jogi, bölcselmi, történeti, irodalmi szakosztályokból való munkák; fényes kiállítású kötetekben a classikusok. A könyvtár magyar nyelvű részét a kancellárné, gróf iktári Bethlen Zsuzsánna szerezte össze sok fáradsággal, költséggel.

Valódi értéke a könyvtárnak Szabó Károly „Régi magyar könyvtárából“ ítéltető meg. Kéziratai, hártakodexei, a könyvnyomtatáskora előtti időkből, a könyvnyomtatás legelső primitív és díszesebb termékei egyaránt feltalálhatók itt. Nemzeti műveltség történelmünkre vonatkozó igen becses kincse a könyvtárnak, a Mátyás király könyvtárából való kéziratok kodex — eredeti bekötési táblában — amelyet budapesti és hazai könyvtárakban is mindössze 12 darabot találhatunk — mert a többi külföldre származott.

Itt vannak II. Rákóczi György, I. Apaffy Mihály fejedelmek saját kézírású naplói, itt Maros-Vásárhely első főbírájának Borsos Tamásnak „a maga életéről“ tett feljegyzései.

A könyvtáralapító kancellár korának hazai és külföldi tudósaival állandó levelezésben állván, kitűnik az ő mindenhez értő, minden iránt érdeklődő nagy és mélyenjáró tudományszeretete; vitatkozik nagy matematikusokkal, sajátkezű bejegyzéseivel kíséri egy-egy nevezetesebb könyv író fejtegetéseit. Mythologiai alakok, istenszobrok adják meg a külső díszét a könyvtárnak, még ásvány- és régiséggyűjtemény fokozzák az érdeklődést.

A könyvtár alapító és neje bronzszobrokban vannak megörökítve, előbbinek a főbejárattal szemben, a Szt. István rend

diszruhájában, művészi értékű életnagyságu festett képe is meg van. Vele szemben a jelenlegi tulajdonos arcképe függ — a galérián körül uralkodók, tudósok arcképei diszelegnek.

A könyvtáralapító végrendekezése értelmében könyvet kiadni nem szabad, hanem, egy a könyvtárral ugyanazon folyosón lévő hatalmas terem szolgál a kutatók számára az olvasásra, Bármikor megtekinthető díjtalanul a könyvtár — az érdeklődők kívánságára megnyitja az ott lakó könyvtáros.

A látnivalónak is impozáns külsejű ezen könyvtár, méltán ajánlható tudósoknak és érdeklődőknek egyaránt.

FÜRST LAJOS

kézműáru üzlete.

MAROS-VÁSÁRHELY, Széchenyi-tér 4. szám,

a „Takarékpénztár“ palotájában. ≈ TUTSEK ISTVÁN volt üzlete.

Ajánlja dúsan berendezett
szövött és kézműáru üz-
letét; ruhaszövet, karton,
barchet-kelmék, szőttes és
:: :: vászon raktárát. :: ::

Legjobb minőségű szövő fonalak.

≈ Legolcsóbb bevásárlási forrás. ≈

Paplan és pokróc nagyraktár.

Nagy választék posztó és
hárász kendőkben és min-
dennemű kötött árukban.

Viszontelárusítóknak ár-

:: :: kedvezmény. :: ::

Teleki Mihály-ut.

(Ujváros.)

A dr. Geese D. és Szántó utcák folytatásaként, — keleti irányban, — a Koronka felé irányuló országutba vezet.

Teleki Mihály.

1634--1690.

Irta: ifj. BIÁS ISTVÁN.

Erdély kancellárja és nagyhatalmu államférfia, Teleki János zarándi főispán, jenői várkapitány és Bornemissza Anna fia, szül. 1634. Nagyváradon. Gondos nevelésben részesült, melyet II. Rákóczy György fejedelem udvarában apródkodással fejezett be. II. Rákóczy György testőrei kapitányává tette és politikai megbízásokra is alkalmazta: 1657. Barcsay Áloshoz küldötte. Rákóczy György halála után Kemény János szolgálatába állott

s midőn ez a török ellen akart szövetkezni, Telekit indította Montecuccolihoz és még azon évben (1661.) a bécsi udvarhoz. 1662. jan. 23. részt vett a nagyszőlősi csatában, ahol Kemény János elesett. 1662. márc. 10. a Kemény János párhivei közt Teleki is fő- és jószágvesztésre ítéltetett, de meghódolván a sok unszolásra az új fejedelemnek, Apafy Mihálynak, ez a közeli rokonsága révén hamar kegyeibe fogadta és országos főpostamesterré tette, mely előkelő tisztséget Teleki már II. Rákóczy György alatt viselte. Apafy alatt befolyása naponként nőtt, pártfogója lévén unokahuga,

a fejedelemasszony is. A gyenge, erélytelen, iszákos Apafy csak névleg volt fejedelem, mert a hatalmat országszerte a tekintélyes és vaskezű Teleki gyakorolta. A vasvári béke (1664.) nagy elégedetlenséget idézett elő Erdélyben is. A Segesvári országgyűlésről Telekit küldték Szatmárra Rottal János császári biztos előtt protestálni a béke sérelmes pontjai ellen. Az országos közéletlenséget követő Wesselényi-féle összeesküvésben Teleki is része volt. 1666-ban Teleki és Bethlen Miklós (a későbbi kancellár és híres történész) voltak az erdélyiek követői a nádorhoz. Az összeesküvés felfedezése után, az Erdélybe bujdosott magyaroknak Teleki volt a legerősebb pártfogójuk. A bujdosók 1672. vezérükké választották s Teleki kis seregével megindult Szatmár felé, de szeptember 20. az erős várórség a maroni csapatot szétrettenette. Ezután a menekültek hiában

sürgették az erdélyi rendeknél és a könnyen befolyásolható fejedelemlél a Teleki M. fővezérségél és segítségükre küldését, mert a békepart erősebb volt. Bánffy Dénes (1674. dec. 18.) és Béli Pál (1678.) bukása után Teleki Mihály politikai céljainak útjában nem állott többé senki. Az 1678. év elején mint az elégületlen, u. n. bujdosó magyarok hadának főgenerálisa indult ki Kővár-ból s 10 ezer főnyi magyar, erdélyi, lengyel, kozák és tatár seregével a Tisza felső vidékén hadakozott s ostromolta a német csapatokkal erősített kisebb várakat, de Eperjes alól, 18 napi sikertelen ostrom után, augusztusban visszatért Kővárra, melynek főkapitánya volt. Teleki belátta, hogy nem született hadvezérnek, de Tökölyt a bujdosók élén saját politikájának eszközeként akarta felhasználni Tököly azonban később függetlenítette magát és ebből keletkezett az a halálos gyűlölet Tököly és Teleki között, mely mindkettejükre nézve végzetessé vált. Tököly a Törökkel kötött szövetséget, Teleki pedig Erdély megmentése céljából I. Lipóttal kezdett tárgyalásokat.

Midőn Budavára 1686. szept. 2. a hanyatló török kézről visszakerült I. Lipóthoz, csak rövid idő kérdése volt, hogy mikor jut az elgyengült, önálló Erdély is a Habsburg-uralom alá; mert a maga ereje elégtelen volt függetlenségének megőrzésére, a török pedig már nem tudta megoltalmazni. Apafy mindénható kancellárja, Széki Teleki Mihály jól látta mindezt s célszerűnek tartotta, ha a kis ország a változott viszonyokhoz alkalmazkodva, inkább önként, mint esetleg véres védelmi kísérletek után jut az előtte álló kényszerhelyzetbe, mely Erdély teljes függetlenségének megsemmisítésével fenyegetett volna. Erdély 1687. őszén befogadta a vérszomjas Carafa császári tábornokkal benyomult német őrséget s I. Apafy Mihály fejedelem ezután haláláig, 1690-ig, csak árnyékhatalommal élt. Mielőtt azonban az új Habsburg-uralom berendezkedhetett volna, Thököly Imre 1690. nyara végén még egyszer megkísérlte az önálló fejedelemség visszaállítását. Páratlanul merészen, kétezer méteres, járhatatlannak tudott hegyeken, török segítséggel átkelt Erdélybe s a meglepett kevés német s kedvetlen erdélyi hadakat Zernyestnél 1690. augusztus 21-én tönkreverte.

Ebbe a csatába Teleki Mihály, mint Erdély tábornoka, azal a hittel és tudattal ment el, hogy Erdély önállóságának ideje elmúlt. A csatateren a székelyekhez intézett buzdító szavaiban is ezt fejezte ki s megjósolta, hogy ezen a török segítség, legfeljebb csak ideig óráig változtathat. Meggyőződését halálával pecsételte meg. Ott vágták és taposták össze s csak 1791. febr. 22. temethették tisztességesen el a szomszéd geryneszegi református templomba. Kétszáztizenhét évig pihent itt azután. Sirja helyét már egyenes leszármazottai — a ma élő összes Teleki grófok — sem ismerték és voltak, akik azt hitték, hogy nem is Geryneszegen, hanem Görgényszentimrén van eltemetve.

Nekem aztán aztán mint a Teleki-nemzetség maros-vásárhelyi levéltárosának, levéltári adatok nyomán sikerült hitelesen

megállapítanom, hogy Teleki Mihály a geryeszegi ref. templomban nyugszik s előterjesztést tettem a családnak, hogy a templomot emléktáblával jelöltesse meg. A család 1908. május havában tartott gyűlésében kész örömmel tette magáévá a tervet s Teleki Géza gróf, volt belügyminiszter indítványára azt is kimondotta, hogy Teleki Mihályt kihantoltatja.

A kutatások 1908. augusztus 18-án délelőtt kezdődtek meg. Először a templom szentélyét ásták fel. hol több temetkezésre akadtak, de mivel azok kétségkívül nem a Teleki Mihály földi maradványai voltak, a templom hajóját is fölsátatták. Így fedezték fel aztán, az ásatás tizedik napján. aug. 28. délelőtt a szószék közelében, 8 méter mélységben Teleki Mihály s mellette, vele párhuzamosan a felesége, Veér Judit tetemeit.

Telekit — úgy látszik végrendelete értelmében — igen egyszerűen temették A nedves földben öltözete egészen elporladt s csak metegombjai; néhány zsinordarabja s koporsó takarójának néhány foszlánya maradt épségben. Koponyája — valószínűleg még a csataterén történt halála következtében — szét volt rombolva. Azonban így is pontosan megállapítható, hogy Cserey Mihály krónikairónak, a Teleki Mihály fogai hiányáról maradt följegyzése megfelel a valóságnak.

A Teleki-nemzetség a megtalált hamvakat a régi helyre, megfelelő uj sirboltba helyezteti, a templomot a Műemlékek Országos Bizottsága közreműködésével stilszerűen restauráltatja és emléktáblával láttatja el, hogy így valóban méltó mauzoleuma legyen a Cserey Mihály históriája által kétségtelenül tulságosan befekettített s Jókai fantasztikus történelmi regényeiben ferdén bemutatott, mindenesetre ravasz, de erős kezű és nagyeszű erdélyi magyar államférfiúnak.

Teleki Mihály a család gazdagságának megalapítója, nagy vagyonszerző és szaporító jó gazda volt. Annyi birtokot szerzett az ország minden részében, hogy méltán elmondhatta, hogyha Huszt várából Fogarasba kellett utaznia, mindenütt a saját birtokán állhatott meg éjjeli szállásra. Második nejével, köröstarcsai Veér Judittal boldog családi életet élt egész haláláig. Házasságukból 6 fiu és 7 leány született, kiket apjuk halála után I. Lipót 1697. április 20. grófi rangra emelt.

Allamférfiúi nagyságát hivatott megörökíteni a Magyar Tudományos Akadémia és a gróf Teleki-család együttes költségén *Teleki Mihály Levelezése* címen megjelenő érdekes adattár, melyből eddig 6 kötet került kiadásra.

KEREKES ÁRPÁD férfi szabó.

Maros-Vásárhely, Széchenyi-tér 20

„Temetkezési Nagy Egylet.“

— A Kereskedelmi és Ipar-Kamara palotájában. —

1851.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Városunk egyik legrégebb, tagjai számát tekintve legnagyobb és munkásságában leghumánusabb egylete 1851-ben alakult, Mire nézve a következő eredeti följegyzést találjuk:

„Alakulása kezdete a Maros-Vásárhelyi Harmadik Temetkezési Egyletnek 1851-ik évben október 15-ik napján.

„Indítványoztatott maros-vásárhelyi schuszter és polgár Bihari János által; ezen indítvány legelőbb pártoltatott Professor Török János, ügyvéd Zakariás Ignátz, cs. kir. Lotto Collector Erdélyi László, gombkötő Klein Mihály és szabó Mészáros András által. A kikis ezen üdvös indítványt több polgár társaikkal közölvén, minek utánna sokak által pártoltatott, az alakuló egylet tagjává lenni kívánkozó nevei öszve irattak cs. kir. Lotto Collector Erdélyi László által.“

Október 18-án már 315 volt a jelentkezők száma, midőn, — *Felsőbb engedelemmel*“, — gyűlés tartatván, az ideiglenes tisztikar a következőleg alakult meg:

Elnök: Török János ref. koll. tanár. Pénztárnok: Erdélyi László lotto — gyűjtő. Jegyző: Klein Mihály gombkötő. Ezen a gyűlésen az alapszabályokat is megállapították s jóváhagyás végett felterjesztették. A december 26-án tartott gyűlésen már azon örvendetes jelentést tette az elnökség, hogy „*a szabályok a felséges cs. kir. Guberniumtól 17722 ik számok alatt inder legkisebb változtatás nélkül leküldettek.*“

A jóváhagyást nyert szabályok alapján a végleges alakulást 1852. június 28-án tartották meg, midőn a hatóságot cs. kir. Mélt kapitány Biltz Lajos képviselte.

Elnökké ekkor Nagy János ref. orgonista választatott meg, míg a többi tisztviselők megmaradtak. Nagy János megválasztatása igen szerencsés gondolat volt. Benne az egylet kiváló munkabirásu, széles látókörű, messze a jövőbe tekintő elmével bíró egyént nyert, aki első kötelességének azt tartotta, hogy az alapszabályokat megfelelően átdolgozza és egy tervezetet készítsen, melynek nyomán haladva, oly alaptőke legyen beszerezhető, mely aztán az esetleges nagyobb rázkodtatások idején is biztosítsa az egylet további fenmaradását anélkül, hogy a tagok jogai bármily csekély részben is csorbát szenvednének.

Körütekintő, nagy munkáját az 1855. március 9-én tartott közgyűlés elé terjesztette, mely azt egyhangu lelkesedéssel fogadta el, s egyben elhatározta, hogy Nagy Jánosnak „*a fáradhatlan működésért, s nagyszerű szerkeszte-*

sert há'as köszönetet szavaz, s a most uj'ja szervezendő egyletet örök időkre való emlékezet okáért, elnök atyánkfia nevérol, „Nagy“ melléknévvvel látja el, s címét a következőként állapítja, meg: „Temetkezési Nagy Egylet.“ A most elfogadott új alapszabályokat és működési tervezetet az erdélyi cs. kir. m. helytartóság (Szeben) 16819—1858. sz. alatt hagyta jóvá, de csak 1861. február 12-én küldötte meg Petri Adám polgármesternek. Így megszilárdítván alapját egyletének Nagy János, nem sokáig maradt annak élén, mert 1856. végén nyugalomba menve, a városról is elköltözött, (hir szerint Nagyenyedre) lemondván elnöki tisztéről.

Zajtalanul, csendesen működve, most már 61 év óta gyakorolja e folyton fejlődő, gyarapodó egylet a legszébb jótékonyt az özvegyek és árvák segítését. És munkálkodását most is az eredeti alapszabályokkal végzi. Lényegesebb közgyűlési intézkedései csak azok voltak, midőn 1899-ben a pénztár hathatósabb és szakszerű ellenőrzésére, vagyoniilag felelős, 5 tagból álló felügyelő-bizottságot állított, — s a folyton szaporodó teendők végzésére, 1905-ben a pénztárnok mellé ellenőri állást szervezett.

E humánus egyletbe beléphet minden egészséges keresztyén fér'i 21, nő 18 éves korától 65 éves koráig. A felvételre jelentkezések az egylet tisztviselőinél történnek. A felvétel felett a választmány határoz, melynek joga van születési vagy orvosi bizonyítvány bemutatását megkivánni. A felvett tag beiratási és könyvdij címén 2-64 K fizet. Azontul 320 halottért, minden esetben 53 fillért. A 320 halott utáni befizetéssel további fizetési kötelezettsége megszűnik.

Az elhalt tag örökösei a következő igényekkel bírnak:

1. Ha az elhunyt tag fizető tag volt, tehát 320 halottért még nem fizetett, a család kap 105 K kegyeleti díjat és annyiszor 53 fillért, ahány halottért befizetés történt.

2. Ha az elhunyt mentes lett, vagyis a 320 halottért már teljesítette fizetési kötelezettségét kap: A) a mentesség napjától számított 10 éven belül 315 koronát; B) a mentesség napjától számított 10 éven túl 315 K és minden 10 éven tuli újévre 10—10 korona pótdíjat.

Az egylet tagjainak száma 1911. év végén:

1. Fizető tag	1191
2. Mentés tag	1078
3. Pótdíjas tag	608
Összesen	<u>2877</u>

Az egylet vagyona 1911. év végén 349.453 K 86 fillért tett, melyből 18,146 K 16 fillér házalapként, elkülönítve kezelteik, egy építendő egyleti helyiség céljaira.

Az egyesület eddigi tisztviselői a következők voltak:

Elnök:

1. Török János ref. koll. tanár	1851—1852.
2. Nagy János ref. orgonista	1852—1856.
3. Lénárt Dániel	1856—1863.
4. Petri Ádám	1863—1869.
5. Borosnyai Pál	1869—1870.
6. Gombás József	1870—1895.
7. Ajtai Gyula	1895—1900.
8. Oroszlány István	1900—1907.
9. Szakáts Péter	1907—

Pénztárnok:

1. Erdélyi László	1851—1855.
2. Worell József	1855—1861.
3. Bálint József	1861—1876.
4. Nagy Antal	1876—1897.
5. Szöllösi István (máj—dec.)	1897—
6. Biró Sándor	1897—1911.
7. Henning Károly (helyettes)	1911—1912.
8. Soós Albert	1912—

Jegyző:

1. Klein Mihály gombkötő	1851—1853.
2. Hints Károly	1853—1857.
3. Nagy Antal	1857—1876.
4. Dicső Lajos	1876—1891.
5. Szabó István v. aljegyző	1891—1897.
6. Szentgyörgyi Dénes	1897—1912.
7. Kovács Elek	1912—

Felügyelő-bizottsági elnök:

1. Szabó István kerékgyártó	1899—1906.
2. Bustya Lajos	1906—

Ellenőr:

1. Mészáros Dénes	1905—1911.
2. Henning Károly	1911—

Az elnök esetleges akadályoztatása esetére a választmány, saját kebeléből, alelnököt választ, mely tisztelet 1901-óta mindig Csizsér Albert birtokos tölt be.

Thököly Imre-utca.

(Oláh templom-utca.)

A II. Rákóczi F.-utcát a Bethlen G.-utcával köti össze.

Gróf Thököly Imre.

1657-1705.

Irta: NAGY GYÖRGY.

Gróf Thököly Imre született 1657. szeptember 25. Késmárkon. Apja Thököly István Felső Magyarország egyik leggazdagabb főura volt. Anyja Gyulaffi Mária, kit két éves korában vesztett el. Atyja testi és lelki nevelésére nagy gondot fordított. 10 éves koráig a szülei háznál taníttatta, ekkor az eperjesi lutheránus kollegiumba vitték. A jó eszű és tehetséges fiú, itt csak 2 évig tanult, mert atyját, kivel Árvavárában volt, ostrom alá fogták. Apja halála után leányruhában menekült Husztra, innen Erdélybe, Apaffy fejedelem védelme alá, itt félbeszakított tanulását tovább folytatja a nagyenyedi kollegiumban.

1675 ben Apaffy és legbizalmasabb embere Teleki Mihály — kik a bújdosó magyar főurakat szívesen fogadták, ügyöket felkarolták — segítséget adtak; Thököly is, ki már daliás ifjává fejlődött, sereggel ment s csakhamar átvette a Magyarországon levő erdélyi hadak vezérletét. Az üldözött magyar protestánsok, ahol seregével elment, mindennütt hozzá csatlakoztak s így rövid idő alatt egész Felső Magyarországot meghódította; Franciaország és a porta segítségével Ausztriába is beűtött. Miután Wrbna és Leslie

császári tábornokokat, kik Erdélyt fenyegették megverte, Leopolddal fegyverszünetet kötött. IV. Mohamed szultán török fenhatóság alatt, évi 40,000 tallér adó fizetése mellett Magyarország fejedelmévé nevezte ki. Thököly titokban azután is folytatta az alkudozásokat a császárral, de megegyezésre nem tudtak jutni; s 1682-ben hogy megnyerte I. Rákóczi Ferenc özvegyének Zrinyi Ilonának a kezét, a porta és Erdély segítségével újból megkezdte a hadjáratot. A következő évben kitört a háboru Ausztria és a porta között. Thököly Kara Musztafa nagyvezérral Bécs ellen indult, de Pozsonynál megveretett és a török is vereséget szenvedett Bécs alatt. A vereség okozójának Thökölyt tartották. Hogy a szultán előtt magát tisztázza, Drinápolyba

sietett. Azután tovább folytatta a császáriak ellen a harcot: de miután a török is egyik vereséget a másik után szenvedte, segítségét tőle nem kapott, több csatát elveszített, Eperjest, Tokajt, Kassát s több erődöt kénytelen volt a császáriaknak átengedni. 1686. október 4-én, a törökök — kik hadjáratának eredményével nem voltak megelégedve — Nagyváradon elfogták és vasraverse Belgrádba küldötték. 1686-ban a szultán szabadon bocsátotta s 9000 főnyi sereget adott rendelkezésére, e sereggel bejött Magyarországra, de itt a magyarok nem támogatták s így nagyobb hadi vállalatba nem bocsátkozhatott. A törökök, kik bizalmatlanok voltak iránta 1687-ben újra elfogták. A császáriak azalatt az egész Magyarországot meghódították s Erdély is osztrák fennhatóság alá került. 1688-ban Munkács vára is, melyet három évig hőiesen védett Zrínyi Ilona, megadta magát. Zrínyi Ilonát gyermekeivel Bécsbe vitték. 1689-ben, mikor Apaffy Erdély fejedelme meghalt, Thökölyt a szultán Erdély fejedelmévé nevezte ki. Thököly 16000 emberrel Erdélybe sietett, de e hadjáratnak csak annyi eredménye volt, hogy elfogta Heisler tábornokot, kivel 1692-ben Zrínyi Ilonát a bécsi fogságból kiváltotta. Még egy kísérletet tett a fejedelmi méltóság visszaszerzésére 1698-ban, de siker nélkül. Azután feleségével megosztotta a száműzés keserű kenyerét; idegen földön, a magyarhaza határától távol, más világrészben, Nikadémia mellett, Kis Ázsiában halt meg 1705-ben: hamvait az ottani örmény temetőbe temették el.

Két század lezajlása után a sirt, mely a szabadsághőst takarta, a hálás utódok felnyitották, a hamvait hazahozták 1906. október 28-án, a késmárki ev. egyházban helyezték örök nyugalomra.

Tinódi Sebestyén-utca.

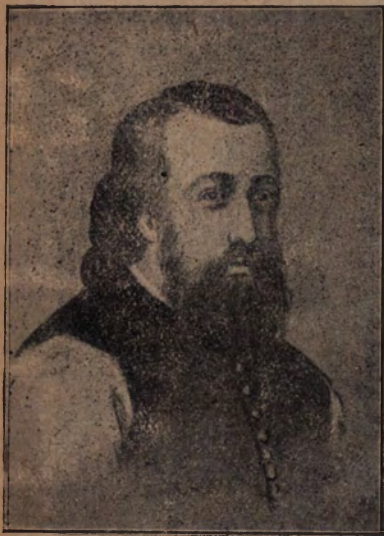
A „Torna kert“-tel szemben, a Régibaromvásár-utcát az Alsó-utcával köti össze.

Tinódi (Lantos) Sebestyén.

1520—1557.

Irta: dr. SCHMIDT BÉLA.

Tinódi Sebestyén történeti tárgyú verses elbeszélések írója, u. n. lantos deák, zarándok-dalnok, kit az utolsó magyar troubadour-nak mondhatunk. 1520. körül született a fehérmegyei Tinód-on, szegény, de nemes családból. Életéről nem igen sokat tudunk. Az bizonyos, hogy latin műveltsége volt, mert a régi krónikásokat olvasta, s ismerte a latin költőket.

Harcolt a törökök ellen is, de egy ízben bal kezén megsebesült s emiatt úgy látszik a katonáskodást abba hagyja. Lanttal kezében vándorutrákél. Enyingi Török Bálint, majd Verbőczy Imre — tolnai főispán — házában van hazamosabb ideig, végül Nádasdy Tamás országbíró házában lel otthonra, hol állította; 1557-ben meghal.

Termékeny, rímes krónikaíró. Nagy gondossággal és utánjárással, az eseményt őszinte hűséggel szedi versbe s a XVI. század történetírőinak igazán megbecsülhetetlen kutforrása. Szigoruan ragaszkodik az igazsághoz, nem él a költői szabadsággal. Eleven

érdeklődéssel — igazi riporter frissességgel — gyűjti adatait s mindent és mindennek utána jár és versbe szed. Nyelve és verselése nem mondható költőinek. Verseihez maga készítette dallamai azonban zamatos, magyarizüek. Verseit saját szerzeményü dallamaival: elénekelgette a táborhelyeken, udvarokon, a végeken...

Tisza Kálmán-út.

A Poklos patak jobb- és balpartján halad. A Petelei István-utcánál kezdődik és a vasut vonalig vezet.

Tisza Kálmán-tér.

A Sándor János-, Kisfaludy Károly-, Petelei István-utak és a Tisza Kálmán-út között a Poklos patak jobb partján terül el.

Tisza Kálmán.

1830—19 2.

Irta: BOÉR KÁBOLY.

A kiegyezés utáni nemzeti történetünknek egyik legkiválóbb alakja Tisza Kálmán. Családja már 1211. óta ismeretes; országos szerepet játszik II. Rákóczi György és Barcsay fejedelm idejében; minden ízében magyar és kálvinista; egyik nőtagja Csulai erdélyi ref. püspök felesége.

Tisza Kálmán atyja Tisza Lajos, a híres bihari adminisztrátor, anyja Teleki Julia Született 1830. december 10-én Geszten.

Neveltetése magyar és református. 1848-ban már fogalmazó a kultuszminiszteriumban és a kormányt Debrecenbe is elkíséri. A szabadságharc leveretése után testvéreivel, kik a küzdelemben nagy szerepet vittek, külföldre menekül, honnan csak a vihar lecsendesedése után tér vissza. A szabadságharcot követő nemzeti lehangoltságban ő is visszavonul s a gazdálkodásban keres vigasztalást.

Ezen szomorú időkben a bujdosó szabadságnak egyetlen helye volt Magyarországon, ahol fejét lehajthatá, megpihenhet, — a protestáns egyház. Protestáns jeleseink ezen oltáron ápolgatták, éllesztgették, aggódó félelemmel őrizték a szabadság szent tüzét. Am a zsarnoki hatalom, melynek ördögi célja, hogy a szabadságot hazánk minden intézményéből száműzze, hogy a szabadság földjén ne legyen egy talpalatnyi hely, melyet magáénak vallhasson, — rávetette szemét egyházunkra is, a szabadság ezen utolsó védbástyájára. Egy évtizeden át érlelődő kísérleteknek és fondorlatoknak eredménye az 1859-iki császári nyílt parancs, (pátens), mely egy Bécsben felállítandó egyházi főtanács alá rendelte a protestáns egyházakat.

A pátens elleni harcban ott találjuk Tisza Kálmánt is. Micsoda történelmi pillanat vala az, mikor a debreceni kis templomba hívott tiszántúli ref. egyházkerület gyűlését a császár nevében betiltó királyi biztos ellenére Tisza Kálmán az Isten nevében megnyitotta. És oroszlánrésze volt abban a hátor határozatban is, mely kijelenti, hogy a protestáns egyház nagy áldozatokkal kivított törvényes, háromszázados alkotmányát nem cserélheti fel császári kegyelmi ténnyel, mely amint adatott, ugy el is vétethetik. — Ez volt az első ék, mely kezdte szétrobbantani az abszolútizmus jegét s egyszersmint ez volt a kezdete Tisza Kálmán nagy szereplésének.

A protestánsok ellenállása nem csupán egyházi, sőt inkább politikai és nemzeti kérdés, s mint a protestántizmus léteért folytatott összes harcaiban, ugy most is nem küzd önzőleg önmagáért, hanem védelmezve autonómiáját, a nemzeti jog védbástyájává lesz. Ez az ellentállás megmutatta a nemzet erejét és a császárt arra birta, hogy 1860 október 20-án kiadja a híres „októberi diplomát“, mely első lépés volt a jobb jövő felé, bár a 48-iki nagy alkotásokat semmibe véve, hazánkat visszahelyezte az 1847-iki állapotba. A diplomának legfontosabb vivmánya, hogy visszaállítja a régi magyar alkotmány fundamentumát, a vármegyét, hol szabadabban lélezkzik a nemzet, felujul a 48-as szellem s ezzel együtt az elszakadásnak mind többek által hangoztatott óhaja. — Br. Vay Miklós erdélyi főkancellár, hogy e mozgalmat ellensúlyozza, a főispáni székeket a legnépszerűbb férfiaknak ajánlotta fel. Am siker-telenül.

Tisza Kálmán azzal utasította vissza, hogy „*az elvei nem engedik*“. Az 1861-iki országgyűlésen, mint Debrecen város képviselője vesz részt s egyszersmint a képviselőház alelnöke.

Erre az időre esik nősülése. Nőül vette gr. Dégenfeld Ilonát, kivel a legszebb és legrésztelenebb családi életet töltötte.

Az országgyűlésen gr. Teleki Józseffel a „Határozati párt“ vezére, szemben a Deák Ferenc „Felirati párt“ jával. Bár pártja többségben volt, meghajolt a „haza bölcsé“nek meggyőző érvei előtt és elfogadta a feliratot, melyről azt a meggyőző vallomást tette, hogy „erős meggyőződését, legszen-
tebb elveit, egész lelkének titkos sejtelméig látta megvalósulva benne“, mert egyfelől szilárdan, minden félreértés kizárásával, megállapítja a nemzet jogát, másfelől tartalmazza azt a határtalan bizalmat, hogy bárminő szenvedést hozhat ránk a jövő. hazaszeretetünk és szabadságérzetünk meg nem rendül soha. A kiegyezési harcban személyes uniót követelt, hogy t. i. csupán a fejedelem személye legyen közös; ám a többség elfogadta Deák Ferenc tervezetét, mely szerint a külügy és hadügy Ausztriával közös, a pénz-, vám- és kereskedelmi ügy ugyan nem közös, de azért kívánatos, hogy ezekben is lehetőleg közös megegyezéssel járjon el a két állam. — A kiegyezés után Ghyczy Kálmánnal vezette az ellenzéket az 1875-iki fuzióig.

Az új Magyarországnak drágán kellett megfizetni első berendezkedését, évről-évre a növekvő deficittel kellett vívódnia, mely akadályozta belső és külső érvényesülését, haladását. Az ország legjobbjai töprengő lélekkel keresték az utat, módot, melyen hazánkat kivezessék az utvesztőből.

Ezért hagyta el Ghyczy Kálmán az ellenzéket és Bittó István kormányában vállalt pénzügyminiszterséget, s mikor vállalkozása sikortelen maradt, — ezért követte példáját bajtársa: Tisza Kálmán, 1875. február 3-án. Kijelentése szerint nem nagyravágyásból, „hanem aggódó hazaszeretettel lép elveinek elhagyásával a működés terére.“ Előbb Wenkheim Béla báró kormányában belügyminiszter, s mint ilyen vezeti a választásokat, melyek után mint miniszterelnök az általa alapított szabadelvű párt élén vezeti Magyarországot rendezettebb viszonyok közé. A kiegyezéshez mindenek felett ragaszkodik, mert a legsekevényebb változtatástól félti az egész művet. — A király előbb tartózkodó volt vele szemben, de amint megismerte tetterejét, uralomra temett egyéniségét, tántorithatlan hűségét, teljes bizalmával ajándékozta meg. Deák halála után nem is volt senki, ki tekintélyével szembeszállhatott volna. 15 évig vezette Magyarországot, szinte korlátlan hatalommal. A parlament ő volt. A többség rajongott érte, az ellenzék féltékeny meghuzódott. Tekintélyének alapja egyéniségében és roppant ítélőképességében rejlett. Egyszerű és természetes volt mindenkivel szemben; a hizelgést nem kívánta és nem szerette; türelmes volt és a leereszkedést soha senkivel nem érezte. Éles tekintete mindjárt átlátott emberén, rövidke szóváltásból megtudta ítélni, kiben van tartalom és ki kong üresen. Gyűlölte a nagyképűséget, a bombasztot, mert mindez távol állott tőle. Az ő beszéde száraz, cikornyátlan volt, került minden

szóvirágot, a rideg, logikus bizonyítást, aprólékossáig menő polémiát becsülte. Egéniségét annyira rányomta a parlamentre, hogy az ő minisztersége alatt az ugynevezett ragyogó szónoklatok hatás nélkül hangzottak el.

Legfőbb célja volt, hogy Magyarország valóan magyar legyen. Ezért szüntette meg a szász autonómiát (s egyetemet; a megyék új beosztásánál megyékre osztotta a régi Király földet. A szerbek izgató vezérért, Mileticsot, elítéltette, s bezárta a magyar ellenes tót iskolákat. Súlyos időkben rendületlenül megállott a nemzet jogai mellett és nem engedett a nemzet méltóságán egyetlen foltot ejteni. A Jánszky ügyben, a horvát cimzersértés ügyében, állásával nem törődve, nem nyugodott addig, míg teljes elégtételt nem kapott.

Népszerűségét különösen emelte az, hogy a legerősebb, a legtipikusabb és leghatalmasabb magyar nemes volt. A magyar nemességet megkülönböztetett pártfogásába vette. Werbőczy óta nem jutott a nemesség ilyen hatalomhoz. Feléled alatta a nemesség kultusza s ezzel felélednek a predikátumok. Végzett földbirtokosok és fiaik töltik meg a hivatalokat, a családi összeköttetés és protekció döntő faktorrá válik.

Kétségkívül ebben rejlik bukása is, mert a szabadelvű párt a folytonos dédelgetésben hatalmi tultengésbe esett, míg az ellenzék türelmetlensége folyton növekedett, sokallotta Tisza Kálmán uralmát. S csakugyan, amire Tisza Kálmán vállalkozott, a legfényesebben megvalósította: helyreállította az ország hitelképességét, megszüntette a deficitet, konszolidált állapotokat teremtett, egyszóval „a Mór megtette kötelességét, a Mór elmehet.“ 1890. márc. 15-én le is mondta.

Ezutáni életideje a rohamos hanyatlás korszaka. Látnia kell, mint nőnek ellenségei, éreznie kell, mint zsugorodik összszébb és összszébb befolyása. S végül meg kellett érnie azt is, hogy mint korábban Debrecen, hűtlen lett hozzá Nagyvárad is. Ilyen dicsőségétől megfosztottan távozott el (1902) küzdelmeinek színteréről az a nagy és erős ember, ki alatt olyan egységes, erős és tekintélyes volt Magyarország!

Toldy Ferenc-út.

A „*Mészárosok rét*“-jén, a Nádasdy-utcából délnyugati irányban a Cukor-gyár előtt vezet el.

Toldy Ferenc.

1805.-1875.

Irta: OROSZLÁNY GÁBOR.

Köteteket lehetne összeírni róla. „*Toldy Ferenc*“. Ez a név annyit jelent Magyarország történetében — akár a nemzet újra ébredésének izzó forrongásában — a *Kossuthé*. Mikor *Toldy Ferenc* született, akkor igazán nem élt nyelvében a nemzet. A magyar irodalom akkor kezdette bontogatni szár-

nyait s Toldy, mint ujitó. mint új eszméket termelő lépett ki a forumra. Mint agitátor. Toldyt a magyar irodalom „atyjának“ nevezik, ki egy félszázadon keresztül egyengette, simította, ültette a magyar irodalom sikos barázdáit.

Toldy Ferenc 1805-ben született és szép kort elérve, meghalt Budapesten 1875-ben.

Egy magyar nemesnő *Thalher* Józefin hatása alatt növekedett föl s a midőn 1813-ban a ceglédi gymnasium első osztályába került nebulónak — már akkor feltűnt magyaros stílusával. Társai könyvmolynak hívták, mert nem csak szerette, de szíve mellett hordozta a magyar nyelven megjelent könyveket, iratokat, nyomtatványokat és leveleket.

Férfi korában már égő szenvedéllyel ragaszkodott az irodalomhoz, a midőn megismerkedett egy másik uttörővel — kartársával: Bajzával.

A legtulzóbb nyelvujító vált ki belőle s az már első munkájában az „*Aesthetikai levelek Vörösmarty epikus munkáiról*“ című művében érezhető. Majd megírta a „*Magyar költői régiségek*“ és a „*Magyar deák és deák magyar orvosi szakkönyv*“-vét. Az akadémiában Döbrentei ellen folytatott harcot s ennek mélyeséges igazságául 1831-ben kiadta és sajtó alá rendezte Kisfaludy Károly összes munkáit.

Toldy Ferenc költő, műfordító és novellista volt egy személyben s műveit leginkább az *Aurórának* írta. Kazinczyval állandóan levelezett, majd nyugatra utazott, hogy megismertesse a külföldet is a magyar nyelv szépségével, hangzatosságával és történelmi jelentőségével.

Tompa Mihály-utca.

A „*Mészárosok-ret*“-jén, az Andrassy Gy. utból északnyugati irányba, a vasut vonalig halad.

Tompa Mihály.

1819--1868.

Írta: DABÓCI GYÖRGY.

A tökéletes és örök'ecsű, irodalmi alkotásokban gazdag XIX. századnak egyik legnépszerűbb és legtiszteltebb lyrikus költője volt *Tompa Mihály*, az egyszerű református pap, akinek klasszikus szépségű versei ma is közkézen forognak.

Gömör-megyében, Rimaszombatban született 1819-ben, egyszerű iparos szülőktől.

Gyermekéveit Igriciben (Borsodmegye) töltötte nagyatyjánál, hol az élénk eszű fiúcska általános bámulat tárgya volt. Itt szívja magába a természet iránti szeretetet, itt tanulja a zamatos magyar nyelvet és itt hallja azt a sok nép mondát

és regét, amelyek szunnyadó poétai képességének később oly gazdag tápot nyújtottak.

Később Sárospatakon folytatja tanulmányait, s mint az ottani önképzőkörnek szorgalmas tagja, gyűjtögeti a mondákat és regéket s neve ismert lesz a környéken.

Huszonnégy éves korában jelent meg első verse az Athenumban, ezt követik majd a Népmondák és Népregék, melyekkel országos hírnévre tesz szert.

Sárospatakról Eperjesre távozik s ott nevelőséget vállal, de rövid idő múlva már Pesten találjuk, hol az irodalom akkori kitünőségeivel állandó összeköttetésben áll s az irodalomnak szorgalmas munkása lesz. A nagy város kábitó zaja, betegség s a sokféle csalódás elkedvetlenítik a költőt s búcsút mond a fővárosnak. 1847-ben elmegy Bajára (Gömör megye) papnak. Hivatalának, községének s az irodalomnak él. Itt irogatja a csodás szépségű Virágregéit, dalait, ódáit, románcait s Tompa — mint a nemzet ünnepelt költője — a Kisfaludy Társaságnak is tagja lesz.

A szabadságharc kitörésekor tábori lelkésznek áll be. Majd betegség veri le és a költő Gräfenberg csodatevő forrásainál keres gyógyulást.

Felépülve haza kerül. 1850-ben feleségül veszi Zsoldos Emiliát, amikor Ketemér nevű kis községbe kap meghívást.

A nemzet ekkor már az elnyomatás szomorú korszakát érte s Tompa, a nemzet nagy költője, ki nemzetével együtt érez, fonséges szép költeményekben ad kifejezést mély honfiúi bánatának, de a jobb jövő reményét sohasem adja föl. Az ez időtájban írott költeményei legremekebb alkotásai közé számitathatók.

Családi élete a képzelhető legboldogabb volt s csak ez az imáadásig szeretett hű nő volt képes enyhíteni azt a fájdalmat, mit hazája sorsa fölötti aggodásában érzett.

• Tetőpontját akkor érte el Tompa családi boldogsága, midőn egy reményteltjes szép fiú gyermeke született, kit kimondhatlan szeretettel vett körül. A nagy boldogságot azonban nemsokára nagy csapás váltja fel, midőn a határtalanul szeretett gyermek jobb hazába költözik. Ez mély sebet üt a költő szívében, de fájdalmát keresztényi megnyugvással hordozza. A nagy szomorúság egy pár év múlva ismét örömmel ad helyet, mikor másodízben is fiúgyermek kerül a családi fészekbe.

Ekkor a költő már Hanva nevű eklézsziába hivatott meg, hol jobb jövedelemhez is jutván, újabb kedvvel szenteli idejét az irodalomnak.

De öröme nem sokáig tart. A folyton betegeskedő, vézna gyermeket a leggondosabb ápolás dacára nemsokára elragadja a halál s ezzel beköltözik a költő lelkébe az örökös szenvedés, melyet feleségének is folyton tartó betegsége még inkább tetéz.

A rettentő fájdalom megviseli a költőt, urrá lesz fölötté s az erejéről is egykor híres férfi, lassanként hervadni kezd.

Sejtve korai elpusztulását, kiadja Prédikációit és Olajág című imádságos könyvét, hogy felesége jövőjéről némileg gondoskodják.

Am a költő élete napról-napra aggasztóbb lesz, rohamosan fogy, pusztul. A senyvedő élet még egy utolsó lobbot vet, midőn megírja utolsó verseit, melyekben meghatóan búcsuzik el feleségétől és a természettől.

1868. július 30 án a nagy költő örök álomra hunyta szemeit. Megölte a zive. Az a nagy szív, mellyel hazáját, kicsiny családját s a nagy természetet oly bensőséges szeretettel ölelte át.

Összes költeményeit barátai: Arany János, Gyulai Pál, Lévay József és Szász Károly rendezték, melyeket ujabban a Franklin Társulat adott ki.

Vas Gereben-utca.

A „Mészárosok rét“-jén a Cucor G.-utcából az Andrássy Gyula-utba vezet.

Vas Gereben.

1823-1868.

Irtta: NAGY GYÖRGGY.

Vas Gereben, kinek családi neve Radákovics József, született 1823-ban. Atyja uradalmi ispán volt. 9 éves koráig a szülei háznál nevelkedett, ahol más embert nem igen látott, mint egyszerű munkás népet. Kilenc éves korában atyja iskolába adja Veszprémbe, itt először szorgalmasan tanult, de amiint nőt szorgalma, később úgy apadott. Veszprémből 16 éves korában Pécsre ment, de itt csak egy évig volt, mert hanyagság miatt ott kellett hagynia az iskolát.

Haza ment a szülei házhoz s beállott az uradalmi irodába íródeáknak. Helyzetébe nem tudott beletörödni, felebbvalói rendeleteit kigúnyolta. Ekkor írta a „Tisztartó úr lábnymai“ című humoros rajzot, melyben a tisztartóját kigúnyolja; ez volt első irodalmi kísérlete. — Ezért a munkájáért állásából elbocsátották és atyját is nyugdíjazták. Innen Pápara ment és beiratkozott a jogra; itt sorsa jobbra fordult. A tanulás mellett szorgalmasan kezdett írni és rövid idő alatt olyan nevet szerzett magának, hogy megindíthatott egy lapot „Két Garasos Ujság“ címen és itt használja először a Vas Gereben áll nevet, melyet tréfás és csipős élceiért adtak neki.

Mikor az ügyvédi vizsgát letette, Győrött telepedett le, itt rövid idő alatt szép hírnévhez és jó jövedelemhez jutott. Innen hívta meg Petőfi 1848-ban a „Népbarát“ címen meg-

indított lap szerkesztőjének E lapnak célja volt a haza állapota felől tájékoztatni a népet A szabadságharc után, hogy a kifejtett munkásságáért felelősségre ne vonhassák, 10 hónapon át bujdosott faluról-falura, de sehol sem találta biztos helyen magát. Végre a haza sorsa feletti aggodalma és a sok bujdosás kimeríti, felmegy Pestre és följelenti magát; elfogják és börtönbe zárják. Később a szabadságát vissza nyerte, de ügyvédi diplomájától megfosztják és felügyelet alá helyezik.

Vas Gereben valódi munkássága ettől az időtől veszi kezdetét.

Műveinek nagyrésze korrajz, melyekben megörökíti a mult idők társadalmi életét, a nép szokásait, erkölceit, életnézeteit és gondolat világát. Célja: a javítás, a mult erényeivel és büneivel megismertet s ezt a javításra használja fel.

Népszerű regényei, melyekért versenyeztek a kiadók, s lapjai is nagy jövedelmet hajtottak, mégis állandó anyagi zavarokkal küzdött; ebben a küzdelemben forgácsolódott szét fél tehetsége. Nemcsak mint író, hanem mint ember is népszerű volt, habár élceivel sok embert magára haragított. Heves vérmérsékletű volt, halálát is ez okozta; amihez hozzá járult a sok munka által előidézett fáradtság is. Meghalt 1868-ban Bécsben.

Milyen különösen bánt a sors vele, ő aki életében úgy ragaszkodott a magyar földhöz, a magyarságért küzdött, művei a magyar társadalmi és szellemi élet megörökítői: idegen földön halt meg, idegen földben temették el. 1885-ben tetemeit haza hozták és nagy ünnepséggel eltemették az anya földbe.

Vasvári Pál-utca.

A város északi részében a Leiningen Károly-utcából a Máv. felső városi állomása felé vezet.

Vasvári Pál.

(Családi nevén Fehér.)

1827—1849.

Irta: POLONYI JÁNOS.

A nagy francia forradalom demokratikus eszméi valami csodás varázsvessző módjára keltették életre Európa leigázott nemzeteinek népeit tepsed ésükből. A szabadság, egyenlőség, testvériség jelszavai trónokat döntöttek meg, felszabadították az elnyomottakat, eltüntették a társadalmi válaszfalakat s egy jobb s szebb jövő reményét nyujtották a szabadságért küzdő emberiségnek. A XVIII. század forradalmi szele hazánkat sem hagyta érintetlenül. A nagy, dicső eszmék március idusán váltak valóra a magyar nemzet szívében s a rügyfakasztó tava z volt

kiinduló pontja annak a fényes küzdelemnek, a melyet a magyarok történetében a krónikás hazaszeretettel izzó, lágoló betűkkel jegyzett fel. Ezeréves alkotmánya volt veszélyben a magyarnak. Leigázott rab volt a saját vérrel szerzett hazájában. Szótlanul tűrte a sorsát, nemesen hordozta a terhet vállain, melyet az önkényes zsarnokság reárakott s várta az alkalmat, hogy hősi küzdelem árán ismét szabad és független legyen.

Magyarország ifuságának szive dobbant meg legelőször a francia forradalom szellője nyomán. Az ősz szittya vér felpezsdült az erekben, a hős kurucok unokái már nem voltak leigázott szolga népek s a független magyar szabadság kivívására kiadták a jelszót: „Talpra magyar“.

Az 1848. márciusi események s nagy vívmányainak hatása alatt az ifjuság tömörült a szent eszme szolgálatába. Vasvári Pál ott volt a vezetők között.

A XII pont megalkotásában és a népgyűlés elé való elterjesztésében szintén főrésze volt. Majd beválasztották a közcsend bizottmányba s április 18-án a petíciót vivő bécsi küldöttségben is részt vett. Az első magyar felelős miniszteriumot, Bécsből való hazaérkezése alkalmával ő üdvözli, lelkesítő beszéddel. Mindenütt ott van buzdító, s csüggedést nem ismerő hazafias tetteivel, gyújtó szavaival a hol a hazáért, szabadságért küzdeni kell. A csöndes, nyugodt hazafias munkából is kivette a részét. Az első magyar pénzügyminiszteriumban titkári állást vállalt el s széles látókörével, bő ismeretével e téren is hasznos munkát végzett szeretett hazájának. 1849. elején Bihar, Szatmár és Szabolcsban szabad csapatot verbuvál s mint annak a vezére veszi ki részét a szabadság harcból. Mint katona azonban nem ért el sikereket s a harci fáradalmakat sem bírta. Katonai pályáján az őrnagyi rangig vitte fel. Mikor Erdélyben harcolt az oláh hordák ellen, egy ellenséges csapat Fontinelli mellett megölte.

A legnemesebb, a legideálisabb magyar hazafiak egyike volt Vasvári Pál, a kinek a neve a magyar nemzet történetében kitörölhetetlenül lesz bevésve, hogy késői utódok mindig csodálattal, szeretettel őrizzék meg dicső emlékét.

(Életrajzi adatai:)

Az 1848-i tüntetések egyik vezetője. Szül.: Nyirvasváron (Szatmár) 1827-ben, elesett mint őrnagy 1849. júl. 13-án. Tanulmányait 1837-ben kezdte a nagykárolyi piaristáknál s 1843-ban a pesti egyetemre ment fel, a hol a filozófiai szakon a történelmet és fizikát hallgatta.

Mint egyetemi hallgató vezérszerepet játszott az ifjuság életében. Családi neve Fejér volt, a Vasvári nevet 1847-ben kezdte először használni, mikor történeti tanulmányokkal kezdett foglalkozni. A szabadságharc nagy eseményei, mint a Teleki Blanka által alapított nevelő intézet tanárát találták. A forradalom kitörésekor mindjárt a hazafias eszmék szolgálatába szegődött s mint azok vértanúja is halt meg.

Vértanuk-utja.

A Lavotta János-utcai vámház mellett kezdődik a keleti irányban haladva, a vértanuk emlékoszlopához, s tovább a katonai alreáliskolához vezet.

A székely vértanuk.

Irta: Dr. DÉKÁNI KÁLMÁN.

A szabadságharc leveretése után, az önkényuralom idejében egyes magyar hazafiak és főként az emigráció, nem tudtak belenyugodni Magyar ország függetlenségének elkobzásába; sok kalandos tervet kovácsoltak és többet meg is kíséreltek, egy újabb, esetleg külföldi segítséggel szervezendő forradalomnak megteremtésére. Egy ilyen terv volt az u. n. Mack-réle összeesküvés. Mack Sándor volt tüzérezredes főszervező, ki Kossuth Lajossal összeköttetésben közvetítette az összeesküvést a külföld és Magyar ország között. Kossuthtól 1851. június 25-én Kutachiában felhatalmazást nyert általános nemzeti felkelés hirdetésére. Ezzel az irattal kezében készíthette elő az u. n. Évszaki rendszeren alapuló összeesküvést. E nevet azért adták a szervezetnek, mert Magyar ország képletesen „esztendő“ név alatt szerepelt, a 12 hónap pedig annak ugyananyi részre osztott területe volt. Az Erdélyre jutó 3 hónapból egyik, a Székelyföldre jutott s a négy szék u. m.: Maros-, Udvarhely-, Háromszék és Csik a hónap négy hetét jelentette. A hetek újból napokból, ezek órákból állottak. Az esztendő egyszersmint Kossuthot, a fővezért, is jelentette, a hónapoknak egy-egy katonai és polgári parancsnoka, a heteknek is főnökei voltak; az órák századost jelentettek s ezeknek percei és másodpercei az alsóbb tiszteket s közlegényeket. A tagok egymást sem ismerhették s csupán a főbdek, a hónapok és hetek folytak be az intézésbe. Az egésznek élén a láthatatlan kormány állott, de nemsokára mindenki, még a nép is ismerte az egész szervezetet s annak minden tagját. A kormányt különben is 1851-ben Párisból értesítették a dologról s Heydte tábornokot küldte ki Maros-Vásárhelyre a dolog kikémlelésére. Árulója is akadt épen itt az összeesküvésnek Biró Mihály személyében, ki Török János kollegiumi tanártól megszerezte a tervezeteket és igyekezett minél több embert belevonni az összeesküvésbe; átadta az egészet Heydtenak, ki Schwarzenberg Károly herceg kormányzó parancsára 1852. jan. 24-én nagyszámu elfogatásokat eszközölt. A foglyok között voltak a mi székely vértanunk. Az egyik Török János kollegiumunk történelem tanára, kit hazafiassága miatt 1848. nov. 5-én, mikor Vásárhelyt elfoglalta, már Gedeon tábornok elfogott és csak 1849. márciusában szabadították ki szebeni börtönéből honvédeink. A másik Török sógora Gálffi Mihály udvarhelyszéki ügyvéd és szolgabíró. A foglyokat Szebenbe szállították, hol külön-külön zárták el őket. Papferner nevű őrnagy elnöklete alatt tartotta meg a hadi törvényszék

felettük a vizsgálatot, melynek eredménye az lett, hogy többek között Török, Horváth és Gálffi az 1853. okt. 11-én hozott ítélet alapján felségárulás és összeesküvés vádjára kötélt általi halálra ítéltettek. 1854. március 10-én a Postaréten állították fel a három bitófát számukra. Nuppenau ezredes, akkori katonai parancsnok nem teljesítette a város polgárságának kérését, hogy az elítélteknek kötélt helyett a golyó általi kivégzést engedje meg s állítólag Lázár János akkori főbíró is helyeselte elutasító határozatát. Gyalog vitték ki az elítélteket a vesztőhelyre, hol hősként haltak meg mindhárman. Husz év múlva az utókor kegyelele hat méter magas gránitoszlopot állított nyugvó helyük fölé e felirattal:

„Bágyi Török János 47, martoncsi Gálffi Mihály 37, nagyváradai Horváth Károly 25 éves korukban Magyar ország alkotmányos szabadságáért Maros-Vásárhelyt, 1854. március 10-én együtt kivégzett székely vértanuk emlékének szentelte a kegyeletes nemzedék.

Szent hely ez óh vándor! Egy nemzet tette e jelt itt
Leghűbb gyermekei végzetes sirja fölé.

Élni szabadságban vagy ezért meghalni merészen:

Ezt hitték, vallták s haltak érette hiven.

Törvényes, szabad és független nemzeti állás

Intő szobra legyen, honfi e drága jel itt!

1874.“

1875. jun. 27-én történt az emlék leleplezése s az akkori Egyenlőségi Kör az összegyűlt 200) forintból fenmaradt 500 frt-nyi összeget a ref. kollegium VII—VIII. oszt. tanulói közül a történelemből legkiválóbbak jutalmazására adományozta. Maros-Vásárhely polgársága mind máig minden esztendőden kegyelettel ünnepli meg a magyar nemzeti eszméért hősi halált halt vértanuknak emlékezetét.

Vörösmarty Mihály-utca.

(Kerekítő-utca.)

A Jókai Mór-utca-ból északi irányban haladva, a máv felső városi állomásához vezet.

Vörösmarty Mihály.

1800-1855.

Irta: DÉNES ANDOR.

1800. évi december 1-én született Kápolnás-Nyéken, édesatyja gazdatisztje volt Nádasdy grófnak, anyját Csáty Annának hívták.

Az éles felfogású gyerek hamar megtanulta az írás-olvasás mesterségét. 7 éves korában adták falusi iskolába, majd 11 éves volt, mikor Székesfehérvárra került a gimnáziumba. Mikor édes-

apja meghalt, 17 évet töltött be s akkor ment a pesti egyetemre, hol bölcsészeti és jogi tanulmányát is végezte. Korai ifjúságában megismerkedett Perczel Etelkával, kinek atyjánál, mint nevelő, a magyar szabadságharcban is szerepet játszó: Móric, Miklós és Béla mellett volt alkalmazásban. E lánnyal való megismerkedése költői megtermékenyülésének kiinduló pontja! Hozzá és róla írta a „Szép leány, Szánakodó, Szellőhöz, Csaba szerelme, Csermelyhez“ című költeményeit. Legnagyobb alkotása: „Zalán futása“ című eposza. Majdnem egy év alatt írta e tiz énekre terjedő, 1825. évben megjelent remekművét. Ez megalapította hírnevét egyszerre a legnagyobb költők sorába emelte, a „Szép Ilonka“ szerzőjét. Költői nyelvezetével ugyszólván forrongásba hozta a magyar írói világot; azok a régi, de mégis új kifejezések, melyekben Zalán futása bővelkedik, kimondhatatlan erővel és bájjal telítik e zengzetes hőskölteményt.

(Vastag György festménye után, mely Fehér megye székházájára készült.)

„Nem a mű, melyet alkotott, hanem a nyelv, melybe öltöztette, jelöl új korszakot a magyar költészetben!“

Általában a költészet minden ágában egyformán működött.

„Salamon király, Bujdosók“ című drámái, „Kincskeresők“ című tragédiája, továbbá „Maróthbányai“, „Éatyol titkai“, „Csongor és Tünde“, — lyrai költeményei közül pedig „Illus panasza, Pusztai csárda, Andor panasza, Tükör, Kis gyermek halálára, Ábránd“; költői elbeszélései közül „Árvizi hajós“ képezik jelesebb darabjait. Vörösmarty a „Szózat“ szerzője is, a Szózat é. e nemzeti, hazafias érzelemtől duzzadó lyráé. E költeménybe Vörösmarty mindent befoglalt, ami csak nemzetét fellelkesítheti, emelheti. Költeményét meg is zenésítették s ma már nemzeti ünnepeinkről elmaradhatatlan programmpont.

Vörösmarty, mint szerkesztő, mint politikus is nagy volt. A szabadságharcban, mint képviselő vett részt. A szabadságharc leverése után haza költözött Nyékre; s még csak 5 évig élt. „Kedélye fel volt dulva, mint a haza földje, mint az alkotmány, mint a nemzetiség: rom volt, mint Magyarország.“ 1855-ben november 19-én meghalt, ugyanabban a házban, hol Kisfaludy Károly, (Budapesten hová betegsége végén költöztek.) Élete rövid volt, ... emléke halhatatlan ...!

Werbőczy-utca.

U. utca az igazságügyi palota előtt.

Werbőczy István.

1460-70—1542.

Irta: SZENTGYÖRGYI DÉNES.

Hol és mikor született Werbőczy István, pontosan megállapítani nem lehet. A következtetések szerint 1460—70. között, Ugocsa megye Verbőc nevű községében látta meg a napvilágot. Némelyek szerint családi neve sem Werbőczy, hanem Kerepeczy volt, mások ezt predikátumnak tekintik.

Apja Kerepeczy, Werbőczy Osváth, anyja Deák Apolonía volt. Felsőbb tanulmányait Budán, részben Olaszországban végezte, ezalatt a római, kanoni és hazai jog terén a tudásnak rengeteg kincsét szerevezve meg.

Se nagy tudást közhasznúvá is tette akkor, midőn megírta „Hármas könyv“-t, (opus tripartitum juris consuetudinarii inelyti regni Hungariae), mellyel korának legelső jogi írói közé emelkedett.

Werbőczy részben a birói pályán működött, részben országgyűlési képviselő volt. Egy ízben az ország nádori méltóságára is megválasztott s János király kancellárjává ne-

vezte ki. 1541-ben Szu ejman szultán a török uralom alá került magyarok főbirájává tette, s ilyen minőségben halt meg 1541, vagy 1542-ben.

A „hármas könyv“ az országos szokások és jogszabályok összessége. 1514-ben az országgyűlés is elfogadta és helybenhagyta, de törvényereje még sincs, mert — bár 1514. november 19-én a király aláírta, — de pecsétjével nem látta el. Azért magyar jogász köreink mindenben törvényes erejűnek ismerik el.

Wesselényi Miklós-utca.

A Sándor János-utcából, az áll. leány iskola mellett északi irányban halad a Dósa Elek-utcáig.

Wesselényi Miklós báró.

1796—1850.

Irtta: FÜLÖP SAMU.

Wesselényi Miklós báró született Zsibón 1796-ban. Édes atyja idősebb Wesselényi Miklós, anyja Cserei Ilona volt. Testre, lélekre igazi Herkules volt s örökölte anyja nemes szívét. Nevelője, Pataky Mózes a magyarság és a haladás törhetetlen hívévé nevelte. 1823. táján megismerkedett Széchenyi Istyánnal s ennek angol-francia utjában társa volt. 1825-ben Wesselényi bárót a főrendiházi ellenzék élén találjuk. Ettől kezdve alig volt oly politikai reform, vagy társadalmi mozgalom, melynek ő részese, lelkes munkása ne lett volna. „Wesselényi élete — mondja Acsády Ignác a Magyar birodalom története című nagy művében — kicsinyben olyan, mint hazájának, Erdélynek története, telve megrázó, részben szilaj, szenvedélyszülte eseményekkel. Igazi oroszlantermészet volt, kinek életeleme a küzdelem, Erdélyben s a szomszéd magyar megyékben ő volt az új eszmék fáradhatatlan harcosa, vándor apostola, ami hamar reá irányozta Bécs gyűlöletét s utóbb úgy kellett élnie, mint az üldözött vadnak, hontalanul saját hazájában“.

1833-ban irt *Balítételek* című műve sokáig tiltott könyv volt. Az 1834. iki pozsonyi országgyűlésen szóba került Wesselényi kedvenc eszméje: Erdély egyesítése az anyaországgal. Különösen azért sürgette az uniót, hogy Erdélyben a kormány kényuralmát megszüntesse. Azonban még az erdélyiek közül is sokan ellenezték az egyesülést s így az nem is valósulhatott meg. Wesselényi Miklós, Bethlen János gróf, Kemény Dénes báró és Szász Károly izgatásaira Erdélyben is fölébredt a közszellem, s az erdélyiek passzív ellenállásukkal elérték azt, hogy a kormány 1834. május 26-ra egybehívta az országgyűlést Kolozsvárra, hol a Pozsonyból hazasiető Wesselényi volt az ellenzéki többség vezére. Erélyes beszédben utasította vissza a kormány azon vádját, hogy a rendek a törvényes szabadságot megfertőzik s a rend felforgatására mellékutakon törekcszenek. Majd a tilalom ellenére könyomdát állított fel saját házában s az országgyűlési napló kinyomtatását megkezdte. A kormány azonban zár alá vétette, mi ellen Wesselényi szenvedélyesen szólalt fel.

Az országgyűlés ellenzéki viselkedéséért a kormány Wesselényit okolta s elhatározta ártalmatlanná tételét. 1835. március 18-án az erdélyi tábla rendzavaró törekvéseiért kereset alá vonta s elrendelte letartóztatását, még ugyanazon év május 5-én a magyarországi királyi tábla is hűtlenségi perbe fogta az 1834. dec. 9-én a szathmármegyei közgyűlésen a jobbágyok örökváltsága ügyében mondott beszéde miatt. Wesselényi itt nagy hévvel kelt

ki a kormány ellen, mely az üdvös reform megbuktatására törekszik. Kölcsei Ferenc remek iratban cáfolta meg a Wesselényi ellen felhozott vádakát, mindamellett a két királyi tábla négy évig huzódó per után 1839. február 1-én és 9-én három évi fogságra ítélte el. Az igazságtalan ítélet annál nagyobb elkésredést keltett, mert Wesselényi csak kevéssel azelőtt Pesten az 1838 március havi három napos nagy árvíz alkalmával csodával önfeláldozó munkásságot fejtett ki a mentés körül, éjjel-nappal szakadatlan járt-kelt csolnakjával, kiszabadította a roskadozó házakból a bennrekedtetet, élelmiszert vitt nekik. Bátorságáért, emberszeretétéért népszerűbb volt mint valaha. Elítéltetése idején Wesselényi veszélyes szembajban szenvedett s bizonyos volt, hogy megvakul, ha nem gyógyíttathatja magát. Azért Deák Ferenc a pesti orvosok bizonyítványával Bécsbe sietett, hogy a büntetés leülésére halasztást nyerjen. Nagynehezen megengedték, hogy szembaja gyógyítása végett Gräfenbergbe mehessen. Pár év múlva azonban megvakult. 1840. április 29-én az általános közbocsánat alkalmával Wesselényi is kegyelmet kapott s az ugyanakkor kiszabaduló Kossuth Lajosnak állást ajánlott fel, hogy megélhetését biztosítsa.

1843-ban újból a közügyek terén találjuk Wesselényit. Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében című művében a nemzetiségi kérdéssel foglalkozik s orvosszerét a szabadság és alkotmányban találja fel. Az országos iparvédegyesület igazgató választmányi tagjává választották s Deák Ferenc mellett ő is hazafias beszédekben lelkesítette a közönséget a honi ipar pártolására. Ott találjuk őt a selyemhernyó tenyésztés meghonosítása, a földművelés, állattenyésztés felvirágoztatásáért buzgózkodók között. Élete vége felé hosszabb időt töltött hazájától távol s csak az 1848-iki események szőlítették haza. Később újra Gräfenbergben keresett gyógyulást, s midőn onnan 1850. április havában hazajött, me. hült, s Pesten 21-én meghalt.

Zichy Mihály-utca.

A „Tisztviselő-telep”-en a Kölcsey-utcát a Kálvária-utcával köti egybe

Zichy Mihály.

1827--1909.

Irta: g. . . k. . . .

Zichy Mihály 1827-ben született Zalán, Somogy megyében. Gymnasiunai tanulmányait Veszprémben és Pesten elvégezven joghallgató lett; azonban a tudomány nem érdekelte őt, inkább Marastonihoz járt rajzot tanulni; és a mester szította lángra benne az isteni szikrát, a mely több mint félszázadon úgy lobogott, hogy *gautier Teofil az ő műveit a jelen és jövő század*

számára irányt adó génius kinyilatkoztatásának nevezi. Pestről Bécsbe, innen Szt.-Pétervárra, majd Gatsinába hívja az orosz cár és 1859-ben udvari festővé is kinevezi; az orosz császári fény és pompa közepette diadalt diadalra aratva él 1874-ig — mikor is elhagyja diadalai színhelyét és Párisba költözik. Itt is csakhamar első helyet foglal el — mesés tudásával, sokoldalú tevékenységével.

1882-ben ismét visszahívja a minden oroszok cárja Zichyt a ki kevés megszakítással itt élte le aztán életét egészen 1909-ben bekövetkezett haláláig.

A Zichy Mihály jelentőségét meghatározni nem lehet a művészetben. Társadalmi állása olyan volt, mit nagyon kevés festő ért el valaha; mert mint idegen, még hozzá mint magyar, dicsekedhetett azzal, hogy Oroszországban bár méltán irigyelve: de mégis bámultatva élt — élvezve a „mindenható“ cár bizalmas barátságát.

Valóságos illusztratora volt az orosz udvari és a cár benső családi életének — vadászatokon, ünnepéyeken, mint a cár legintimusabb barátja vett részt, minlíg sujtásos magyaros ruhájában.

Nagyobb nevezetességű képei számtalan, érdekesnél érdekesebb tárgy illusztratióin kívül a „hulló csillagok“ — „Erzsébet királyné a Deák Ferenc ravatalánál“ a „pusztítás genusza“ a „borhatása“ a „sirén éneke“. Madách ember tragédiáját Arany János balladáit senki nem illusztrálhatta volna szebben, érzetesebben, mint Zichy, akin 1842. óta, a mióta a művészet zászlaja alá szegődött első sikerével a „keresztől levétellel“ — soha, egy pillanatra se volt meghaladott művész.

Nevének, műveinek értéke nőttön nő az idővel, — mindenkorí igaz büszkeségünkre és dicsekedésünkre — de hasztalan várunk az ő tudását csak megközelíteni is tudó művészre, őt csak bámolni lehet, de nyomába lépni a lehetetlenségek közé tartozik az ő speciális rajzi tudásának és visszaadó képességének.

Zringi Miklós-utca.

(Felsővasuti-utca.)

A Szentgyörgy-utca és tér találkozásánál kezdődik s északnyuyati irányban a Vörösmarty-utcába vezet.

Zringi Miklós.

1508-1566.

Írta: dr. FÜLÖP KÁLMÁN.

Zringi Miklós, a szigetvári hős, a dicső Zrinyi-család egyik híres sarja volt. A család megalapítója IV. Subics György Lajos királytól 1347-ben Zerin várát kapta s ezen időtől fogva Subics György és utódai Zrinyinek írták nevüket. A horvát

Zrinyi-családot Zrinyi, a szigeti hős magyarosította el, midőn a Csáktornyai uradalmat 500000 forint lefizetése mellett megszerzé s így a Zrinyiek „két hazának fiai“ lettek s ősi címerekbe a két fekete sasszárny mellé Csákvár tornyát is fölvették. Az egy Zrinyi Péter kivételével (utolsó Zrinyi) mindannyian magyar főuraknak érezték magukat s akként is viselkedtek.

Maga Zrinyi Miklós a csatatéren örökös harcban nőtt fel s önfeláldozó, szenvedélyes katonatermészetűvé lett. Született 1508. körül s elesett Szigetvár ostrománál 1566. szeptember 7-én. Már 21 éves korában ott harcolt a Bécszet felmentő seregben a törökök ellen. Midőn 1542-ben Ferdinánd király megkísérlé Budapest visszafoglalását, Zrinyi Miklós is megjelent 40 horvátjával s a sikertelen ostrom után elvonuló sereget ő mentette meg a nagyobb veszedelemtől, amennyiben közbeveté magát s az üldöző törököt visszakergette Budára. 1542-ben horvát bán lett s mint ilyen a somlyói csatában 3000 törököt vágott le s ő maga is megsebesült. 1543-ban vette nőül Frangepán Katalint, kinek hozományja óriási területtel növelte a Zrinyi család birtokát. Ehhez járult 1546-ban Ferdinánd király adománya: az egész Muraköz. Az 1552—1562-ig tartó ugynevezett várháború folyama alatt Krupa és Krostojnica váránál verte meg a törököket, kik aztán Szigetvár alá siettek, amelyet azonban kapitánya Horvát-Sztancsics Márk hőiesen megvédett ellenök. A vár felmentésére siető Zrinyi Babocsánál újra nagy diadalt ült az ozmánon.

A horvátok zugolódni kezdtek bánjukra azért, hogy Magyarországot védi a törökök ellen s őket veszni hagyja s midőn Zrinyi a bécsi udvar bizalmatlanságát is tapasztalni kezdte, lemondott a bánságról. Nemsokára azonban megnyerte Szigetvár kapitányságát s elüzte a Dráva környékén garázdálkodó Arszlán béget 1563-ban a Miksa király koronáztatásán 2 fiával s 168 emberből álló kísérettel jelent meg, a magyar-horvát bandérium pedig vezérévé választotta. Első neje halála után három évvel újra megnősült, 1564-ben Rosenberg Éva cseh grófnőt vevén feleségül. Jegyesével váltott német levelei a Rosenberg-család levéltárában ma is olvashatók. 1566. elején lemondott Szigetvár kapitányságáról, de midőn a török készülődésének hírért vette, azonnal elhatározta, hogy a védelmet ő maga veszi át. Április 23-án kelt végrendeletében azt mondja, hogy a várat élete árán is kész oltalmazni, mert annak sorsától az ország s töméntelen ember sorsa függ. 2500 emberrel zárkozott be Zrinyi Szigetvárba s az 1566. aug. 6-án megjelenő Szulejmán még az nap ostrom alá vette. 15 rohamot vert vissza Zrinyi Miklós, embereinek száma napról-napra apadt. Végül a belső várba vonult vissza, melyet azonban egy robbanás s az ebből származó tűz miatt sokáig tartani nem lehetett. Midőn látta Zrinyi, hogy a királyi felmentő sereget hasztalanul várja, szeptember 7-én ünnepi ruhába öltözött, átadta Jurinics

Miklósnak a király zászlóját, kinyitatta a kaput s a kis fahidon az égő várból kirohant. Ő és társai dicső harcban estek el. Zrinyit egy lövés a mellén érte, de azért tovább harcolt, míg egy másik lövés a halántékán, véget vetett életének. A győztes török nagy pompával temetteté el testét, fejét pedig a győri királyi táborba küldé. Első nejétől 13, a másodiktól egy gyermeke született János, kit édes anyja Cseh országba vitt, hol mint cseh nagybirtokos, gyermek nélkül halt el.

Maros-Vásárhely országgyűlési képviselői.

Amennyire sikerült visszamenni a múltba, városunk országgyűlési képviselőinek névjegyzékét ismertetem a következőkben.

1872—75. Lázár Ádám, Orbán Balázs.

1875. jul. 7. Borosnyay Pál, dr. Knöpfler Vilmos.

1881. jun. 25. Lázár Ádám, dr. Knöpfler Vilmos, ennek halála után 1882 ben Györfy Pető.

1884. jun. 21. illetve jul. 6 (pótválasztás) Ugron Gábor, Lázár Ádám függetlenségi.

1878. jun. 26. Lukács Béla, Bonca Miklós.

1892. jan. 29. Lukács Béla szabadelvű, gr. Bethlen Gábor nemzeti.

1896. okt. 28. Lukács Béla szabadelvű, halála után 1898. febr. 18. Geréb Béla, Bernády György szabadelvű, lemondott 1898. jan. 21. helyébe megy. febr. 14 én Bedőházy János.

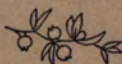
1901. okt. 2. dr. Sebess Dénes, Bedőházy János Kossuthpárti.

1905. jan. 27. Sándor János szabadelvű, Bedőházy János Kossuthpárti.

1906. dr. Sebess Dénes függetlenségi, lemondása után Fenyvesi Soma, Bedőházy János függetlenségi.

Pótlás: (1905-ben Sándor János lemondott, helyette megy. jun. 21. dr. Sebess Dénes).

1910. jun. 1. dr. Székely Ferenc munkapárti, lemondása után 1910. aug. 6. dr. Székely Aladár munkapárti, Désy Zoltán Kossuthpárti.

Záró szavak.

A hálás köszönet szavaival rekesztem be e füzetet mind-
azok iránt, kik cikkek, vagy adatok nyújtásával segítségül
jöni sziveskedtek

Kérem továbbra is szives támogatásukat.

Maros-Vásárhely, 1912. július 10.

Szentgyörgyi Dénes,
szerkesztő.

TARTALOM-JEGYZÉK.

	Oldal
1 Maros-Vásárhely története, Szentgyörgyi Dénes	4
2 Dr. Bernády György	11
3 Andrássy Gyula, dr. Molnár Gábor	14
4 Apafi Mihály, Szentgyörgyi Dénes	17
5 Aranka György, Fülöp Samu	20
6 Arany János, Szentgyörgyi Dénes	23
7 Attila, Baka Béla	27
8 Álmos, György Sándor	28
9 Árpád, Szentgyörgyi Dénes	29
10 Bajza József, Krizbai Sándor	31
11 Barcsay Ákos, Szentgyörgyi Dénes	33
12 Baross Gábor, László Gyula	34
13 Battyhányi Lajos, Fülöp Samu	37
14 Báthory István, Rusztek Károly	42
15 Bem József, Hints Sándor	45
16 Bem szobor, Szentgyörgyi Dénes	48
17 Bercsényi Miklós, Földes Ferenc	51
18 Berzsényi Dániel, Szentgyörgyi Dénes	53
19 Bethlen Gábor, dr. Dékány Kálmán	54
20 Bezerédj Imre, Hints Sándor	56
21 IV. Béla király, dr. Király István	58
22 Bihari János, Antalfy Endre	59
23 Bocskay István, Rusztek Károly	61
24 Bodor-kút, Szász Béla	64
25 Bolyai Farkas, dr. Dékány Kálmán	67
26 Borsos Tamás, dr. Lövy Ferenc	70
27 Cuczor Gergely, Földes Ferenc	71
28 Csaba, György Sándor	72

	Oldal
29 Csokouay Vitéz Mihály, Nagy György	73
30 Damjanich János, Jánossy Samu	74
31 Deák Farkas, L. D. L.	76
32 Deák Ferenc, dr. Dékáni Kálmán	79
33 Desseffy Arisztid, Jánossy Samu	81
34 Dósa Elek, Trozner Lajos	82
35 Dugovics Titusz, György Sándor	83
36 Előd, György Sándor	84
37 Br. Eötvös József, Földes Ferenc	85
38 Erkel Ferenc, Szentgyörgyi Dénes	87
39 Erzsébet királyné, dr. Fülöp Kálmán	89
40 Erzsébet-liget, Szentgyörgyi Dénes	92
41 I. Ferencz József, Fülöp Samu	94
42 Fogarasi Papp József, Trozner Lajos	100
43 Frangepán Ferenc gróf, Fülöp Samu	101
44 Garay János, dr. Schmidt Béla	103
45 Gábor Aron, Szentgyörgyi Dénes	105
46 Dr. Gece Dániel, Szentgyörgyi Dénes	107
47 Dr. Gece emberszereteti intézet, Szentgyörgyi D.	108
48 Hunyadi János, dr. Fülöp Kálmán	110
49 Irányi Dániel, dr. Király István	113
50 Szent István király, György Sándor	114
51 Dr. Jókai Mór, dr. Schmidt Béla	115
52 Jósika Miklós báró, dr. Schmidt Béla	117
53 II. József (császár), Szerényi Károly	118
54 József főherceg, Szerényi Károly	121
55 József nádor, Szerényi Károly	123
56 Kapisztrán Szent János, dr. Fülöp Kálmán	125
57 Katona József, Földes Ferenc	127
58 Kazinczy Ferenc, Krizbai Sándor	128
59 Kálvin János, Krizbai Sándor	130
60 Kemény Zsigmond báró, —i —f	133
61 Kinizsi Pál, György Sándor	135
62 Királyi Itélő Tábla, Szentgyörgyi Dénes	137
63 Kisfaludy Károly, Hints Sándor	140
64 Kiss Ernő, Jánossy Samu	142
65 dr. Zarádi Knöpfler Vilmos, „...n“	143
66 Kossuth Lajos, László Gyula	145
67 Kossuth-szobor, Szentgyörgyi Dénes	147
68 Kölcsey Ferenc, Földes Ferenc	150
69 Körösi Csoma Sándor, dr. Büchler Pál	151

	Oldal
70 Köteles Sámuel, Trozner Lajos	153
71 Nagy Lajos király, Szerényi Károly	154
72 Lavotta János, Dénes Andor	155
73 Lázár Vilmos, Jánossy Samu	156
74 Lehel, Szerényi Károly	157
75 Gróf Leiningen Károly, Jánossy Samu	159
76 Liszt Ferenc, Polonyi János	160
77 Madách Imre, Dabóci György	162
78 Maros-Vásárhelyi Casino, Dénes Andor	165
79 Mátyás király, dr. Dékáni Kálmán	167
80 Mentovich Ferenc, Nagy Endre	170
81 Zágoni Mikes Kelemen, Földes Ferenc	172
82 Gróf Mikó Imre, dr. Molnár Gábor	173
83 Mikszáth Kálmán, dr. Dékáni Kálmán	175
84 Munkácsy Mihály, —g. —k.	177
85 Nádasdy Ferenc, Rusztek Károly —	179
86 Pázmány Péter, dr. Schmidt Béla	181
87 Petelei István, i f.	182
88 Petőfi Sándor, Földes Ferenc	186
89 Petőfi-emléktábla, Szentgyörgyi Dénes	188
90 II. Rákóczi Ferenc, dr. Löwy Ferenc	189
91 Rákóczi-híd,	191
92 Rákóczi-szobor, Szentgyörgyi Dénes	193
93 Sándor János, László Gyula	194
94 Soós Pál, Szentgyörgyi Dénes	196
95 Nepomuki Szent János dr. Molnár Gábor	198
96 Szent György lovag, dr. Molnár Gábor	199
97 I. László király, dr. Király István	200
98 Gróf Széchenyi István, dr. Molnár Gábor	201
99 Széll Kálmán, dr. Dékáni Kálmán	204
100 Szigligeti Ede, Dénes Andor,	205
101 Szondy György, Polonyi János	206
102 Teleky könyvtár, g k.	208
103 Teleki Mihály, ifj. Biás István	210
104 Temetkezési Nagy Egylet, Szentgyörgyi Dénes	213
105 Thököly Imre, Nagy György	216
106 Tinódy (Lantos) Sebestyén, dr. Schmidt Béla	217
107 Tisza Kálmán, Boér Károly	218
108 Toldy Ferenc, Oroszlány Gábor	221
109 Tompa Mihály, Dabóczy György	222
110 Vas Gereben, Nagy György	224

	Oldal
111 Vasváry Pál, Polonyi János	225
112 Vértanúk, dr. Dékáni Kálmán	227
113 Vörösmarty Mihály, Dénes Andor	228
114 Werbőczy István, Szentgyörgyi Dénes	230
115 Wesselényi Miklós, Fülöp Samu	231
116 Zichy Mihály, g k	232
117 Zrinyi Miklós, dr. Fülöp Kálmán	233
118 A város országgyűlési képviselői, Szerkesztő	235

Maros-Vásárhely szabad királyi város műszaki igazgatósága.

Előnyös feltételek mellett
eszközöl gázberendezése-
ket. Elad nagyban és ki-
csinyben első minőségű
porosz kőszén coxot. Esz-
közöl villamos berendezé-
seket. Szállít kislpari üze-
mekhez gáz- és villamos
motorokat a legelőnyö-
:: :: sebb áron. :: ::

Telefon 118. szám.

Értekezhetni lehet:

**Maros-Vásárhely sz. kir. város
műszaki igazgatóságánál,**

Uj városház, II. emelet.
95—100. sz. szobákban.

BOTH SÁNDOR

LAKATOSÁRU GYÁRA

Maros-Vásárhely.

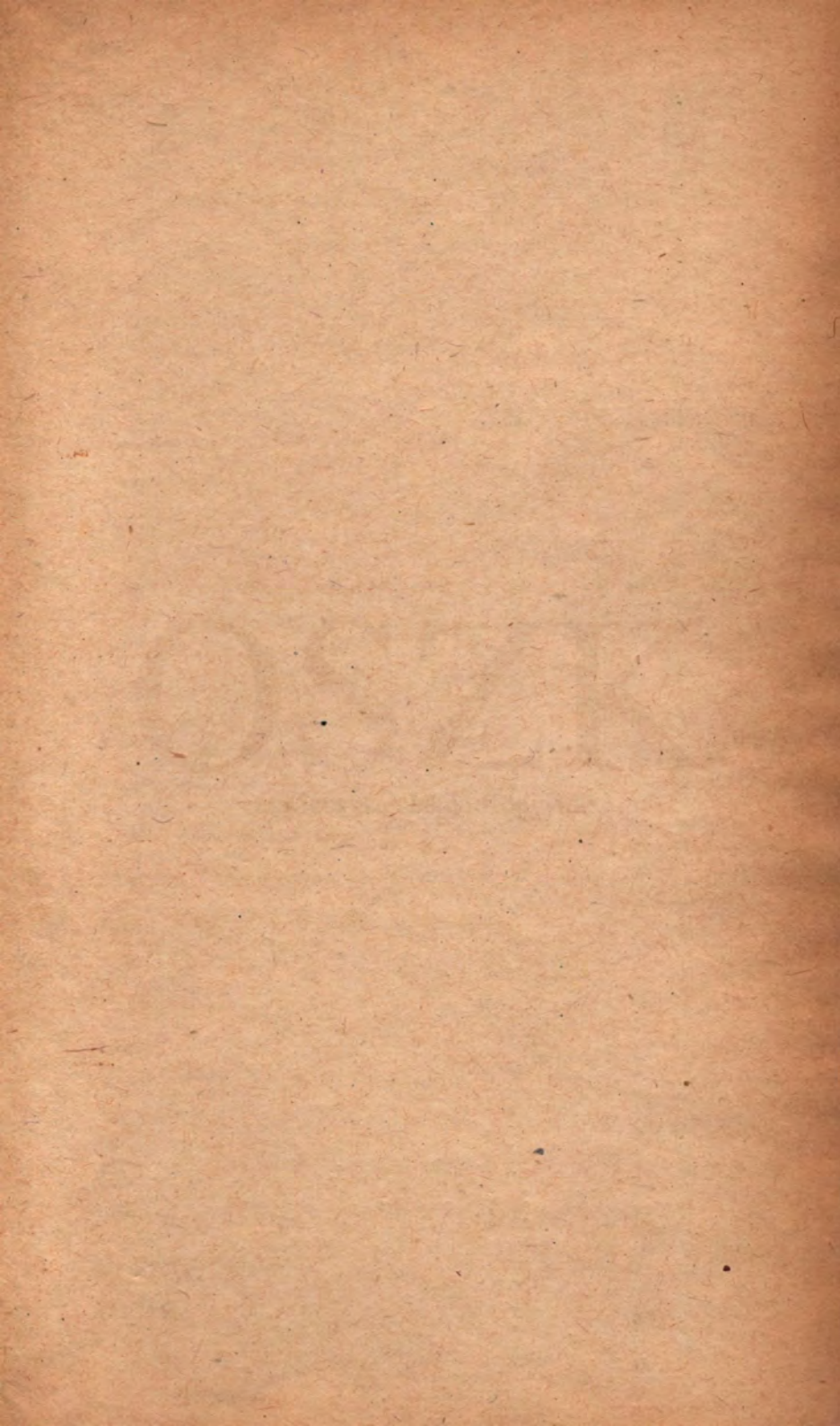
Tisza Kálmán-út és Rajza-u. sarok.

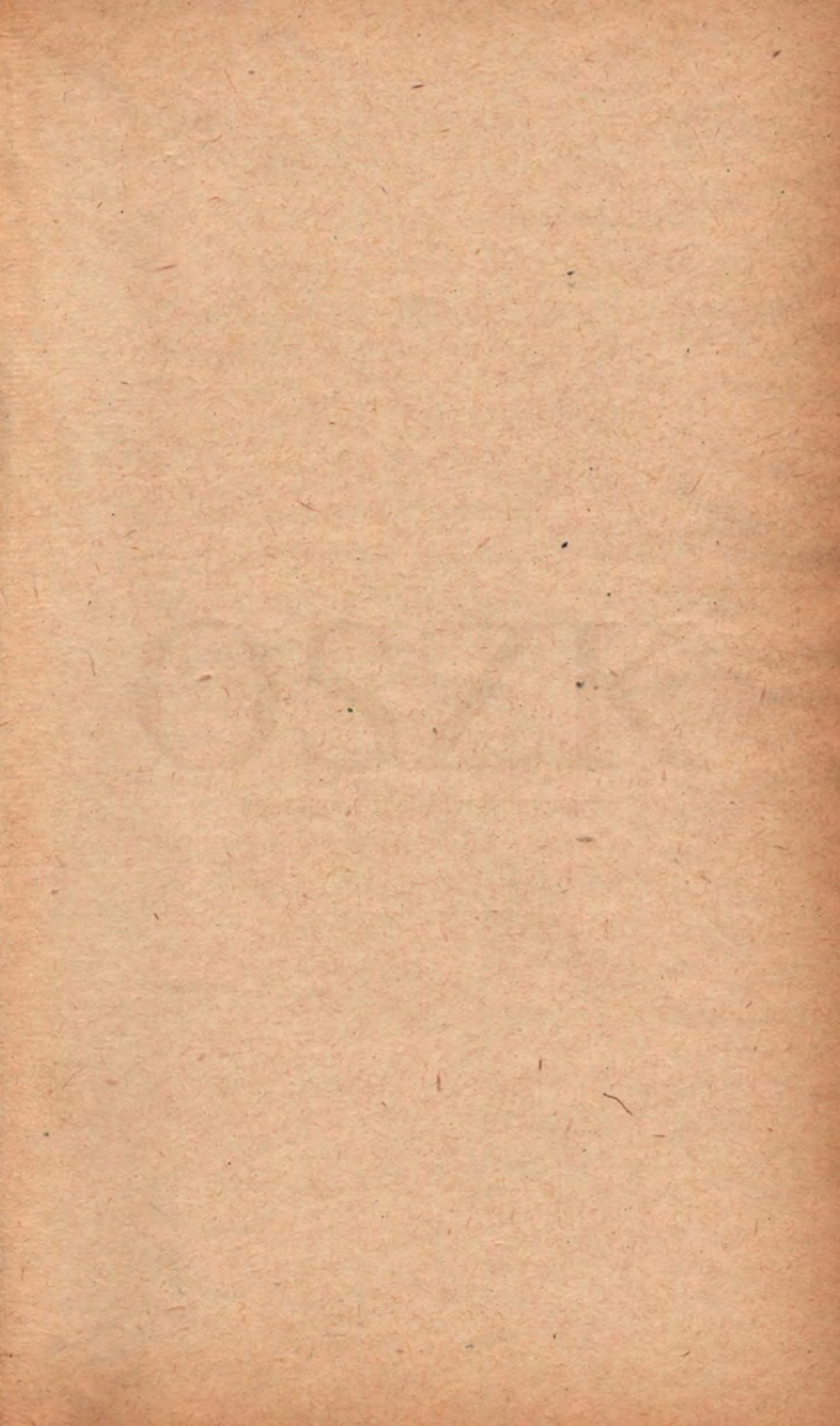

TELEFON 2-49.

Műlakatos műhely

Széchenyi-tér, Mészáros udvar.

59-60.

105, 155, 217.

